AHISKALI TÜRKLERİN TÜRK BASININDA SUNUM BİÇİMİ 1944 AHISKA SÜRGÜNÜ, 1989 FERGANA FACİASI, 2004 KROSNODAR GÖÇÜ VE 2010 KIRGIZISTAN ÇATIŞMASI ÖRNEK OLAYLARI

Orkhan FAİGOV

Yüksek Lisans Tezi
Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı
Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL
2015

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI

Orkhan FAİGOV

AHISKALI TÜRKLERİN TÜRK BASININDA SUNUM BİÇİMİ 1944 AHISKA SÜRGÜNÜ, 1989 FERGANA FACİASI, 2004 KROSNODAR GÖÇÜ VE 2010 KIRGIZISTAN ÇATIŞMASI ÖRNEK OLAYLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL

ERZURUM - 2015

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

15/07/2015

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Ahıskalı Türklerin Türk Basınında Sunum Biçimi: 1944 Ahıska Sürgünü, 1989 Fergana Faciası, 2004 Krasnodar Göçü ve 2010 Kırgızistan Çatışması örnek olaya" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☑ Tezimin/Raporumun ..2.. yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

15.07.2015

[Tarih ve İmza]

[Öğrencinin Adı Soyadı]

Orhan Faigov

F-83/00/22.02.2012

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Yusuf... YURDİGÜL danışmanlığında, Orkhan... FAİGOU... tarafından hazırlanan bu çalışma .14. /07.. / 2015.. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Radyo... Televizyon...ve Sinema Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL İmza: ....
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Yusuf... DEVRAN İmza: ....
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Naci... İSPİR İmza: ....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. .14.. / .07... / .2015..

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRNEK OLAYLARIN TÜRK BASININDA SUNUMU

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHISKALI TÜRKLERİN TÜRK BASININDA SUNUM BİÇİMİ 1944 AHISKA SÜRGÜNÜ, 1989 FERGANA FACIASI, 2004 KROSNODAR GÖÇÜ VE 2010 KIRGIZISTAN ÇATIŞMASI ÖRNEK OLAYLARI

Orkhan FAİGOV

Tez Danışmanı Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL

2015, 181 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL

Ahıska Türkleri 14 kasım 1944`de Gürcistan`dan sürgün olunmuştur. Sürgünün gerçekleştirildiği İkinci Dünya Savaşı döneminde Sovyetler Birliği artık galibiyyetini ilan etmeğe hazırlanıyordu. Türkiye ise Sovyetler Birliği ile iyi bir siyasi ilişkileri yaşamaktaydı. Rus büyükelçisi Erzurum`a kadar yolcu ediliyor, Moskova`da Türkiye`nin şerefine ziyafetler veriliyordu. Fakat bu dönemde Ahıska Türkleri diğer taraftan Türkiye`ye çalıştıkları iddiasıyla sürgüne gönderilmiştiler. Türkiye gazeteleri (Akşam, Son Telegraf, Tanin, Ulus, Vakit, Yeni Yurd) ise Sovyetlerle bağlanan paktlar, Sovyet – Türk münasebetleri, Sovyetlerde hayvan nakli ile ilgili haberler yapıyordu. Posof`la 11 kilometrelik bir mesafede yaşayan Ahıska Türklerinin sürgünü, yukarda gösterilen gazetelerin olayların yaşandığı günlerindeki sayılarının incelenmesinde bulunamamıştır. Daha sonra, 1956`da Sürgün olunan halklara Sovyetlerde sıkı yönetim kaldırılmış ve bir sıra haklar tanınmıştır. Kırım Türkleri, Çeçenler, Gürcüler`in bu haklardan yararlandığını haber yapan Tercüman, Milliyet, Son Posta ve Vakit gazeteleri Ahıska Türklerinin beraat kazanmasına ilişkin haberlere yer vermemiştir.

Fergana faciasına geldikte ise, 1989`da bir çok gazetenin olaylarla ilgili haber yaptığını görmekteyiz. 1989 yılında basılan Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Tercüman, Türkiye ve Zaman gazetelerinde Ahıska Türklerinin kimliğinin “Misketler”, “Misket Türkleri”, “Mesketler”, “Mesketyalılar” “Mesket Türkleri”, “Kafkas Türkleri”, “Kırımlıların Mesket boyu” olarak sunulduğunu görmekteyiz. Bu gazetelerin hepsinin ortak noktası ise, Ahıskalıları Türk halkı olarak sunmasıdır.

Rusya`nın Krosnodar bölgesindeki Ahıska Türklerinin ABD`ye göçüne dair haberleri elde etmek için dergilere başvurulmuştur. Bizim Ahıska, Ahıskalılar ve Ahıska dergilerinde Rusya`daki Ahıska Türklerinin ABD`ye göçüne kadar gördüğü işkencelerin Türkiye gazetelerinde sunumu ortaya konulmuştur.

2010 yılında Kırgızistan`daki olayların Ahıska Türklerine yönelmesinin sebepleri Türkiyenin hem gazetelerinde, hem de dergide incelenmiştir. Akşam, Hürriyet, Sabah ve Zaman gazeteleri ile birlikte, Bizim Ahıska dergisinin de döneme yönelik sayılarında konuyla ilgili araştırma yapılmıştır.

Çalışmada 1944 Ahıska Sürgünü, 1989 Fergana Faciası, 2004 Krosnodar Göçü ve 2010 Kırgızistan Çatışması gibi Ahıskalı Türklerin başına gelen olayların Türk basınında sunum biçimi araştırılmıştır. Olaylarla ilgili olarak toplamda 20 gazete ve 4 dergi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahıska Türkleri, Türk medyası, Sürgün, Olaylar, Sunum.

ABSTRACT

MASTER THESIS

MANNER OF INTRODUCTION AHISKA TURKS IN THE TURKISH MEDIA INCIDENTS LIKE 1944 AHISKA TURKS DISPLACEMENT; 1989 FARQANA TRAGEDY; 2004 KRASNODAR MIGRATION AND 2010 KIRGIZSTAN CONFRONTATION IN THE TURKISH MEDIA

Orkhan FAIGOV

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Yusuf YURDIGUL

2015, 181 page

Jury: Assoc. Prof. Dr. Yusuf YURDIGUL

Ahiska Turks were displaced from Georgia in 14 November 1944. It was the time that the USSR was going to announce its victory in the World War II. In the meantime, Turkey has had good relations with the USSR for the time being. The Russian Ambassador in Turkey is farewelled up to Erzurum and several dinners are arranged in honor of Turkish Ambassador in Russia. Despite this, USSR displaced the Ahiska Turks to Russian contrary to their will to go to Turkey. The Turkish press at that time Akşam, Son Telegraf, Ulus, Vakit, and Yeni Yurd have published some news about the pact between the Turkey and the USSR and the ties between the USSR and Turkey as well as some statistics about the export of animals from Turkey to USSR. In spite it, the displacement of Ahiska Turks from their homeland with 11 km distance from Posof region of Turkey has been overlooked by the Turkish media. In 1956, the USSR put an end to the war situation in connection with the displaced people. Some Turkish press like Tercüman, Milliyet, Son Telegraf, and Vakit, published some news about utilization of Turks in Crimea, Chechen, and Georgia, and also mentioned to the proving of rights of Ahiska Turks.

In connection with Farqana tragedy in 1989, a lot of newspapers have written some news about the tragedy. In 1989, some newspapers like Cumhuriyyet, Hürriyet, Milliyet, Tercüman, Türkiye and Zaman have introduced Ahiska Turks as “Misket”, “Misket Turks”, “Mesketians”, “Mesket Turks”, “Caucasian Turks”, “the Crimean’s Meket Figure”. But it has been generally accepted by the press that Ahiska people are Turk people. We have also reviewed the press to find out about the news relating to the migration of Ahiska Turks from Russian Krasnodar region to the USA. Up to migration of Ahiska Turks to the USA, and publication some facts about the pain and torture experienced by Ahiska Turks in Russia in some newspapers like Ahiska, Ahiskalians, and Our Ahiska, no news has been published in the Turkish press about such facts. The reason for focusing in Ahiska Turks in the confrontations in Kirgizstan in 2010 was the researches taken place by the Turkish newspapers and journals. In that year in addition to the Turkish press like Aksham, Hürriyet, Sabah and Zaman, Bizim Ahiska journal have carried out some research in their main issues about the incident. In this Thesis, we studied the Manner of introduction Ahiska Turks’ Incidents like 1944 Ahiska Turks Displacement; 1989 Farqana Tragedy; 2004 Krasnodar Migration and 2010 Kirgizstan Confrontation in the Turkish Media. We conducted our studies about 20 newspapers and 4 journals.

Keywords: Ahiska Turks, Turkish Media, Displacement

TABLOLAR DİZİNİ

ÖNSÖZ

Çağımızda Ahıska Türkleri dünyanın 9 ülkesinde toplu olarak yaşamaktadırlar. Son aylarda Ahıska Türklerinin sesinin Türkiye kamuoyu tarafından duyulması akademik ve kültürel çalışmaların sonucu olarak gözükmektedir. Günümüzde Ahıska Türklerinin Türk medyasında neredeyse her gün yer alması Ahıskalılar adına sevindirici bir durum. Çünkü sürgün olunduğu bir zamandan 45 yıl geçtikten sonra Ahıskalılar Türk medyası tarafından ortaya çıkarılmış, problemleri medyanın müzakeresine çevrilmiştir.

Araştırma tezi kapsamında 1944 (sürgün) senesinden 2010 yılına kadar süreçte Ahıska Türklerinin Türk medyasında sunum biçimi ele alınmıştır. 1944, 1945 (sürgün ve sıkıyönetimin kaldırılması dönemi), 1989 (Fergana faciası) seneleri ile ilgili sadece gazeteler araştırılmış, 2004 (Krosnodar göçü) ve 2010 (Kırgızistan çatışması) yıllarının araştırmasında ise hem gazeteler, hem de dergiler ele alınmıştır.

Çalışmanın hazırlanması zamanı danışmanlığımı yapan ve her zaman morel kaynağım olan, tez konumun seçimi ile önümdeki ufukları bana açan Doç. Dr. Yusuf Yurdigül hocama desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Hayatım boyu manevi desteğim olan annem Bahar FAİGOVA`ya, tezimin Ankara ve İstanbul kütuphanelerinde kaynaklarının bulunmasında her zaman desteği olan Gazi Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. İlyas Doğan hocama, kendisini "bilge" adlandırdığımız Gazi Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Yunus ZEYREK hocama, kaynakların elde edilmesinde desteğini veren Gazi Üniversitesi öğretim üyesi Yrd. Doç.Dr Rasim BAYRAKTAR hocama, Dünya Ahıska Türkleri Birliği Avrupa sorumlusu Burhan ÖZKOŞAR hocama, Rasim Ahıskalı kardeşime, Erzurum`da geçirdiğim 2 sene içerisinde morel kaynağım olan sınıf arkadaşlarım Mevlude BATUR, Hatice UZUNÇELEBİ, Fatma YAĞIZOĞLU, Erdem ÇİLTAŞ, Yusuf BİLİM, Lela BUTSAŞVİLİ, Özge UZUNDUMLU`ya ve Necip AKKOL`a teşekkür ediyorum. Tezimi, bu güne kadar vatan arayışında olan Ahıska halkıma ve şehit babam Cabbar FAIGOV`a adıyorum.

Erzurum - 2015 **Orkhan FAİGOV**

GİRİŞ

Ahıska Türklerinin tarihinde 4 önemli olay her zaman hatırlanmaktadır. İlk olarak 1944 sürgünü ortaya konulmaktadır. 14 kasım 1944`de Gürcistan`ın Ahıska bölgesinden sürgün edilen Ahıskalılar Orta Asya`nın 3 ülkesinde (Kazakistan SSCB, Özbekistan SSCB ve Kırgızistan SSCB) yaşamak zorunda bırakılmışlar. 12 sene boyunca yaşadıkları köylerden bile dışarı çıkmasına izin verilmeyen Ahıskalıların üzerinden 1956`da sıkıyönetim kaldırılmıştır. Sürgünden sonra diğer tarihi olay ise Fergana faciasıdır. 1989`da Özbekistan`da yaşayan Ahıska Türkleri yeniden sürgün ve zor günleri yaşamak mecburiyetinde kalmışlar. 15 Sovyet ülkesinin özgürlük savaşına kalktığı bir dönemde meydana çıkan Fergana olaylarında 100`den fazla insan öldürülmüş, binlercesi ise yaralanmıştır. 20 binden fazla Ahıskalı Özbekistan`ı terk ederek Sovyetlerin diger ülkelerine kaçmak zorunda kalmışlar.

2004 yılında Ahıska Türkleri 3.tarihi olayla karşılaşmışlar. Sıkıyönetimin (1956) kaldırılmasından ve Fergana olaylarından sonra Rusya`nın Krosnodar ve Rostov bölgesine kaçan Ahıska Türkleri ABD`nin BM çerçevesinde kabül ettiği kararıyla Ahıska Türklerini kendi ülkesine göç ettirmeğe başlamıştır. İlk etapta 15 bine kadar Ahıskalı ABD`ye göç etmiştir. 2010`da ise Ahıska Türkleri toplu yaşadıkları Kırgızistan`da yeniden facia ile karşılaşmışlar. Başkent Bişkek`e bağlı Mayevka kasabasında çıkan çatışma kısa bir süre içerisinde büyük davaya dönmüştür. Ekin tarlaları bahanesiyle çıkan olay Kırgızistan`da darbe dönemine denk gelmiştir. Roza Otombayeva`nın hakimiyyeti ele geçirerek sakinleştirmesi ile bu olaylara da son verilmiştir. Bu güne kadar Mayevka kasabasında çıkan olayla ilgili olarak net sonuç açıklanmamıştır. Çatışmada 1 kişi hayatını kaybetmiş, onlarca kişi yaralanmış, evler yakılmıştır.

Tez araştırmasında ilk olarak Ahıska Türklerinin geçtikleri tarihsel süreç ele alınmıştır. Geçmişten günümüze kadar olan bir zaman kesiminde Ahıskalıların hangi problemler ve olaylarla karşılaşdıkları, hangi coğrafyalarda yaşadıkları araştırılarak konu içerisinde gösterilmiştir. Ahıska Türkleri tarihinde dönüş noktası olan ve önemli rol oynayan Sürgün, Fergana olayları, Krosnodar göçü ve Kırgızistan olaylar ele alınarak Türk medyasında sunumu ile ilgili araştırma yapılmıştır.

Türk medyasında Ahıska Türklerinin sunumuna ilişkin 4 esas konu seçilmiştir. Konulardan birincisi 1944 Ahıska Sürgünüdür. İkinci dünya savaşının son yıllarında Sovyetlerin sınır güvenliği behane edilerek sürülen Ahıska Türklerinin Türk medyasında sunumu ile ilgili olarak 1944 ve 1956 yılı gazeteleri ele alınmıştır. Sürgün 14 kasımda gerçekleştirildiğinden 1944 gazetelerinin 1 – 30 kasım tarihleri incelenmiştir. Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd, Tercüman, Milliyet ve Son Posta Gazetelerinde yapılan araştırma zamanı Ahıska Türklerinin sürgünü ile ilgili Türk basınında net haberlere ulaşılmamıştır. Fakat gazetelerin sürgün öncesi sayılarında (1 – 13 kasım 1944) Türkiye ve Sovyetler arasında diplomatik ilişkilerin daha sıkılaşması ve temasların sık –sık yapılması gözükmektedir. Dönemin Türkiye Büyükelçisi Ragip Baydur`un Moskova`da Rusya`nın İkinci Dünya savaşını kazanması münasebetile parti düzenlemesi, Rusya`nın Türkiye`deki büyükelçisinin ise Moskova`ya bir kaç kez yolcu edilmesi bu dönem için ilgi uyaran haberler olmuştur. Sürgün sonrası (14 – 30 kasım 1944) gazetelerde yer alan haberlerde nakliyat kavramına sık- sık rastlanmaktadır. Kafkasya bölgesinden Sovyetlerin Avrupa kesimine hayvan ve yüklerin nakledilmesi de ilgi çekmiştir.

1956 yılı gazeteleri incelendiği zaman burada sıkıyönetimin kaldırılması ile ilgili haberlere rastlansa da, burada Ahıska Türkleri kelimesi kullanılmamıştır. Fakat dönemin rus ve ingiliz gazetelerinde yapılan haberlerde Ahıska Türkleri (Meskhetincı, Meskhetians) ile ilgili net yazıları görmek mümkündür. Ele alınan gazetelerin 1956 sayılarındaki haberlerinde Stalin`den sonraki Kruçev döneminin Sovyetlerde yaşayan etnisitelere pozitif bir yaklaşım sergilediği ileri sürülmüştür.

Tez araştırmasında Ahıska Türkleri ile ilgili ele alınan ikinci önemli olay ise Fergana faciasıdır. Konuyla ilgili olarak 1989`da Fergana faciasının cereyan ettiği dönemlerde Türkiye`de basılan gazeteler ele alınmıştır. Fergana faciası Türk basınında farklı istikametlerde ele haber yapılmıştır. Fakat hepsinin kökünde Ahıska Türkleri beklenmedik bir dönemde ortaya çıkan ve önceler hakkında hiç konuşulmayan bir halk olarak ortaya çıktığı sergilenmiştir. Araştırma zamanı Tercüman, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Türkiye ve Zaman gazetelerinde Fergana faciası ile ilgili haberler rastlanmıştır. Türk basınında facianın bir çok nedenle ortaya çıktığı ileri sürülmektedir. Bunlardan iddia edilenleri ise şöyledir: 1. Fergana vadisindeki bir pazar yerinde Ahıska Türkü gencin çilek satıcısı ile çıkardığı kavganın büyümesi sonucu yerel Özbekler ayaklanmış

ve faciaya sebep olmuştur. 2. Sovyet lideri Gorbaçov dağılmakta olan kommunizmi ayakta saklamak ve bundan halkın gözünü uzaklaştırmak maksadıyla farklı ülkelerinde böyle bir katliamların çıkmasına neden olmuştur. 3. iddia ise, 1970`lerden başlayarak Özbekistan`da yaşayan Ahıska Türklerinin BM ve Türkiye Büyükelçiliklerine sık sık vatana geri dönmeleri için başvuruda bulunmalarıdır. Bu dönemde Gürcülerden sakınarak politika yürüten Gorbaçov Ahıska Türklerinin geri dönüşü için Fergana olaylarını ortaya çıkararak Ahıska Türklerinin bu çalışmalarına engel olmaktaydı.

Gazeteler üzerinde yapılan araştırmalarda Ahıska Türklerinin Misket Türkleri, Mesket Türkleri, Misketler, Mesketler veya Mesketyalılar, Kırım veya Kafkas Türkleri olarak isimlendirildiklerine rastlanmıştır. Yukarda gösterilen gazetelerin 5-25 Haziran sayıları incelenmiştir. Sayıların izlenme zamanının böyle seçilmesinin nedeni ise bir olayların bu günlerde cereyan etmesi ve Türk basınına yansımasıdır. Toplamda 120 gazete sayısı gözden geçirilmiştir. İncelemelerde Misket Türkleri, Mesket Türkleri, Misketler, Mesketler veya Mesketyalılar, Kırım veya Kafkas Türkleri kelimelerinin her birinin gazetelerde kaç kez yer alması, hangi sayfalarda yerleştirilmeleri ve fotoğraf kullanımına da dikkat edilmiştir. Tüm bunların istatiği çıkarılmış ve tabloda gösterilmiştir. 1989 Fergana faciası ile ilgili öne çıkan haber başlıkları ise şöyledir: “Özbekistan olaylarının sorumlusu Glasnost”, “Özbekler öfkeyle saldırıyor”, “Misketlerden Bulgaristan benzetmesi”, “Misket Türkleri göç yolunda”, “Özbekistan`da etnik gerilim”, “Sovyet Birliği`nin Özbekistan Cumhuriyeti`nde Türkler arasındaki çatışmalar sürüyor”, “Ölü sayısı 71`e yükseldi”.

Üçüncü önemli konu 2004 Krosnodar Göçüdür. Göçe kadar olan sürece dikkat ettiğimizde kronoloji şöyledir: Fergana faciası zamanı 17 binden fazla Ahıska Türkü RSSC`nin merkezi eyaletlerine göç ettirilmiştir. SSCB Bakanlar Kurulunun 26 Haziran 1989 yılında kabül ettiği 503 numaralı kararı ile, Özbekistan`dan göç ettirilen Ahıska Türklerinin bir kısmı Krosnodar bölgesine yerleştirilmiştir. Özbekistan`ın Apşeron ve Beloreçen bölgesinden Rusya`nın Krosnodar bölgesine yerleştirilen Ahıska Türklerinin sayısı 13 binden fazla olmuştur. Rusya`nın Kuban kentinde Ahıskalılar için 1149 ailelik evler yapılmıştır. Ahıska Türklerinin buralara kadar gelmesine sebep Fergana faciası olmuştur.

Türk medyasında Fergana faciası ile ilgili olaylara araştırmak istediğimizde daha çok dergilerde haberlere rastlanılacağı dikkate alınmıştır. Bu yüzden Türkiye`de 2002 - 2006 yıllarında basılan Ahıska Dergisi, Ahıskalılar Dergisi ve Bizim Ahıskalılar dergisi ele alınmıştır. Konu ile ilgili olarak, “Krosnodar`daki Ahıska Türkleri”, “Rusya`da Müslümanlar” ve “Amerika`ya (ABD`ye) Göç” haber başlıklarına dikkat edilmiştir. Dünya medyasında Rusya`da göçmenlere zarar verildiği haberleri yapılsa da, Ahıska Türkleri ile ilgili olarak sadece raporlarda isimlendirmeler gözükmektedir. Dergiler içerisinde önceden belirlenmiş konularla haberlerin elde edilmesi için kaç sayının incelendiği, hangi sayılarda haberlere rastlandığı ve sayılardaki haberlerin sayısının ne kadar olduğu araştırılmıştır. Yani, incelenen sayılardaki farklılık, dergilerin basım sıklığı ile ilgili olmuştur. Haberlerde Krosnodar bölgesindeki Ahıska Türklerinin ABD`ye göç nedenleri, göçe kadar yaşadıkları zorluklar, göçten sonra ABD`de yaşamları yer almaktadır.

En son olarak 2010 Kırgızistan çatışması ele alınmıştır. 2010`da Kırgızistan`da çıkan çatışmalarda Özbeklerle Kırgızlar arasında savaş olmasına rağmen, bu etnik problemden Ahıska Türkleri de zarar görmüştür. “Orta Asya Devrimi”, “Lale Devri” olarak nitelendirilen bu dönemde siyasi meseleler ülkenin içerisine doğru ilerlemekteydi. Kırgızistanda 7-8 Nisan 2010`da çıkan olaylarda 84 kişi hayatını kaybetmiş, 1600 kişi ise yaralanmıştır. Talas şehrinden başlayarak ülkeyi saran bu olaylara Bakiyev müdahele etmiştir. Bunun neticesi olarak ülkede ayaklanma olmuş, bu ayaklanma daha çok insan kaybına neden olmuştur. Kırgızistan`daki bu olaylarda Özbekler, Ruslar, Çeçenler ve diğer halklarla birlikte Ahıska Türkleri de zor günler yaşamıştır. Araştırmalara göre, 3 Ahıska Türkü ağır yaralanmıştır. Yaralılardan Rıdvan Gasanov Bişkek`ten, Kemal Çalangov Novo Pavlovka köyünden, diğer 3. Ağır yaralı ise ismi belirlenmese de Çaldovar köyünde yaşadığı bildirilmektedir.

Ahıska Türkleri ile ilgili 2010 yılında günlük basılan Akşam Gazetesi, Hürriyet Gazetesi, Sabah Gazetesi, Zaman Gazetelerinin Nisan sayılarının tümü ele alınmıştır. Sadece gazetelerin incelenmesi ile yetinilmemiş, Bizim Ahıska ve Ahıska Dergileri de araştırılmıştır. Kırgızistan çatışması ile ilgili olarak Kırgizistan`da çatışma, Kırgizistan`da Ahıska Türkleri, Mayevka köyüne saldırı gibi başlıklar ortaya konularak araştırma yapılmıştır.

1944 ve 1956 yılları içerisindeki Türkiye`de basılan gazetelerde Ahıska Türkleri ile ilgili yapılan araştırmalarda esas konu sürgün olmuştur. 1989`da basılan gazetelerde en çok dikkat edilen konu Ahıska Türklerinin kimliği olmuştur. Krosnodar göçü ile ilgili yapılan araştırmada daha çok yer verilen konular Rusya`da Müslüman olarak yaşamak ve ABD`ye göç olmuştur. 2010 olaylarının Türk basınında sunumu ile ilgili yapılan araştırmalarda ise öne çıkan konu 3.sürgünün yaşanması ve kimlik meselesi olmuştur.

Yukarıda gösterilen konularda yapılan araştırmalar zamanı Türk medyasının Sovyetlerin çöktüğü 1991 yılına kadar Ahıska Türkleri ile ilgili çok az haberi olduğu anlaşılmıştır. 1944 ve 1956 yıllarındaki Türk basınında Kafkas Müslümanları olarak kaydedilen Ahıska Türkleri, 1989 Fergana faciasında daha çok yeni keşfedilen bir halk izini bırakmıştır. Diğer 2 konuda ise Ahıska Türklerinin vatana dönüş meselesine vurgu yapılmıştır.

Ahıska Türklerinin kimliklerinin tanıtımında Türk medyasının rolu büyük olmuştur. Şöyle ki, 1989 ve 1990`larda yapılan kimlik araştırmalarında her zaman Ahıska Türklerinin etnik ve dini kimliklerine ışık tutulmuştur, tanıtımları yapılmıştır. BM toplantılarında da Ahıska Türkleri Türk medyasında sunulan kimlikleri ile tanınmakta devam etmiştir. Türk medyasında Ahıska Türkleri 1990`larda kendisini tanıtmaya başlamıştır. Daha sonraki süreçte ise, Ahıska Türklerinin daha çok kendilerini kamuya gösterme amacıyla medyadan yararlandığını görebiliriz.

Ahıska Türkleri Türk medyasında ilk olarak Meshet, Misket, Kırım Türkleri olarak sunulmuştur. Fergana faciasında Ahıskalılar sanki kaybolmuş bir halkın yeniden meydana çıkışı gibi sunulmuştur. Hatta hangi dine inandıkları ile ilgili bile araştırmaların yapıldığına rastlanmıştır.

I. TEZİN SORUNU

Ahıskalı Türkler 1944`te sürüldükleri zamanı Sovyetler Birliği kendisin en güçlü dönemini yaşamaktaydı. Dönem basını Sovyetlerin iç siyaseti ile bağlı bilgilere nadiren ulaşabilmekteydi. Bu nedenle de sürgün ve psikolojik baskınlardan dış basının haberi neredeyse yoktu. Türkiye basını ise sadece Sovyetlerin sadece İkinci Dünya Savaşı`nda yaptığı taarruzları ve o dönem başkanı Stalinin nutuklarını iletmekteydi. Bu bilgilere de

Amerika Birleşik Devletleri`nin "Associated Press" ve "Washington" haber ajansları sayesinde ulaşabiliyordu. 14 Kasım 1944`te Ahıskalı Türklerin Orta Asya ülkelerine sürgünü ile ilgili yapılan araştırmalar zamanı Türk Basınında rastlanılmamıştır. Burada sadece Ahıska Türkleri değil, diğer Türk halklarının sürgünü ile ilgili haberlerin yer alıp almadığını ortaya çıkarmaktır. Basında yer almadığı taktirde neden böyle bir yolun izlenilmesi meselesine de aydınlık getirilecektir. Bir başka açıdan ise, Sovyetlerde ekonomik değişimler ile ilgili haberlerin günlük gazetelerin hemen hemen hepsinde yer alması, siyasi ve etnik meselelerin neden gizlin saklandığına dair fikir ortaya koyulacaktır.

Tezin başlıca ortaya koyduğu mesele, sürgün yaşayan halklar ve bunun dahilinde Ahıska Türklerinin karşılaştıkları durumlar. Sürgünden sonraki Ahıskalı Türklerin yaşamı ve onların tarihinde önemli yere sahip olan olaylar hakkında Türk Basınındaki bilgileri ortaya çıkarmaktır. Ahıskalıların kimlik ve sosyal durumları ve 1956`da sıkıyönetimin kaldırılması ile ortaya çıkan göç hareketinin coğrafyası, 1989 yılında Fergana Faciası olarak tarihte izbırakan Özbekistan olaylarının, 2004 yılında Rusya`nın Krosnodar bölgesinden Amerika Birleşik Devletlerine göç eden bir grup Ahıskalı Türklerin ve 2010`da Kırgızistan`da çıkan olaylar zamanı ortada kalan insanların Türk basında nasıl biçimlendirildiğine dair kaynak bilgileri tezin esas çözülmesi gereken sorunu olmaktadır.

Günümüzde Türk basınını incelediğimizde Ahıska Türkleri ile ilgili televizyonlarda bir çok belgesel, film yapılsa da, dergi ve gazetelerde haberler yer alsa da, onun geçmişi ile ilgili hangi haberlerin yapıldığı ve yapılan haberlerde Ahıskalı Türklerin sosyo – ekonomik ve etnik kökenlerinin nasıl biçimlendirildiğine dair haberlerin incelendiği çalışma az rastlanmaktadır ve ya bazı buna yakın konularda hiç bir yapıt bulunmamaktadır.

II. TEZİN ÖNEMİ

Yapılan tez bütün yukarıda gösterilen bu olaylara ışık tutarak, bilgilendirme amacı taşımaktadır. Ahıska Türklerinin 1944 yılından önceki kültürü, sosyal durumu, coğrafi yeri ve tarihi ile ilgili kaynak araştırmalarının sonucu olarak, günümüzde Türkiye ve Kafkasya için önemli yere sahip bölgenin geçmişi ele alınmış oluyor. 1944 sürgünün ilk

kez kapsamlı olarak gazetelerde araştırılması tezin önemini göstermektedir. Bu hususta, sürgüne kadar Türkiye`nin Sovyetlerle ilişkili olarak yürütülen iç ve dış siyaseti Türk basını vasıtasıyla araştırılmıştır. Bu da o dönemde Ahıska Türklerinin sürgününe Türkiye`nin neden kayıtsız kaldığı fikirlerini açıklığa çıkarmaktadır.

Daha sonra ise, Ahıska Türklerinin 1956 yılında sıkıyönetimden kurtularak Sovyetlerin diğer ülkelerine göçünün Türk Basınında nasıl sunulduğu, tezin içeriğinde gösterilmekle dikkatleri çekecektir. Gazetelerin hemen hepsi Ahıska Türkü kelimesini ele almasa da, bazı gazetelerde Kafkas Müslümanı kelimesi kullanılmıştır. Tüm bunlar Ahıska Türkleri kimliğinin Türk basını tarafından nasıl tanıtıldığını ortaya koymaktadır.

Yine Ahıska Türklerinin tarihinde kimliğin küreselleşmesi bakımından önemli rol oynayan, lakin tarihte Fergana Faciası olarak tanınan olaylar tezde yerini bulmaktadır. Özbekistan`ın Fergana Vadisinde çıkan bu olay dünyanın her yerinde medyanın dikkatini çekmiştir. Adıçekilen olay Türk Basınında da geniş ilgi görümştür. Bununla da, Ahıska Türklerinin Türk Basınında geniş kapsamlı ele alındığı sunum biçimlendirmeleri de ilgi görebilmektedir. Ahıska Türklerinin Fergana Faciası zamanı Türk basınında nasıl ifade edildiği ilk kez bu tez kapsamında gösterilmektedir.

Tezin içeriğindeki diğer bölümlere geldiğimizde ise, 2004 yılında Ahıska Türklerinin Rusya`nın Krosnodar bölgesinden Amerika Birleşik Devletlerine göçü ve 2010 yılında Kırgızistan`da karşılaştıkları problemlerdir. Ki, burada göç zamanı yaşananlara dokunmakla birlikte, Amerika`ya göçdükten sonra halk olarak Ahıska Türklerini Türk basının nasıl sunduğu araştırma konusu olmuştur. Diğer bir bölümde ise, 2010`da Kırgızistan olayları zamanı, Türk vatandaşlarının tahliyesinde Ahıska Türklerine karşı gösterilen bakış açısı ele alınmıştır. Anadolu insanının bir parçası olarak yaşayan halkın Kırgızistan`da karşılaştıkları durum tezin içeriğinde gösterilmiştir.

Tüm yukarda gösterilen durumların Türk basını tarafından nasıl biçimlendirildiği konusu geniş bir araştırma konusu olarak ele alınmıştır. Bununla da, tez konusu Türkiye`de çok az rastlanan konulardan biri olarak kendi önemini gösterebilmektedir.

III. TEZİN AMACI

Tez Türkiye, Gürcistan ve Azerbaycan başta olmakla, diğer ülkelerin kütüphanelerindeki arşivleri de incelemekle yazılmıştır. İlk bölümlerde makale, kitap ve tezlerden kullanılmıştır. Sonraki bölümlerde ise, gazete, dergi, haber bültenleri ve belgesellerden yararlanılmıştır. Osmanlı`nın bir parçası olarak yaşamlarını sürdüren Ahıska Türklerinin sürgünden sonraki geçtiği yolları konu etmektir. Bundan sonra ise, yukarda gösterildiği gibi halkın tarihinde önemli rola sahip olayların Türk Basını tarafından nasıl biçimlendirildiğine dair bilgileri kullanarak tezin içeriğini oluşturmaktır.

Bunun için tez çalışması zamanı Ankara Milli Kütüphanesinde bulunan gazetelerin arşivi incelenmiştir. 1944 yılında çıkarılan günlük gazeteleri incelenerek buradaki tarihi olaylarda Ahıska Türkleri kimliği araştırılmıştır. Malesef net bilgilere ulaşılmasa bile, bazı bigiler o dönemin olaylarının nasıl cereyan ettiğini, Ahıska Türklerinin sürgün olunduğu günlerde Sovyetlerde ve Türkiye`de cereyan eden olaylar ortaya çıkarılmıştır.

1956 yılından itibaren incelenen gazetelerde ise, sıkıyönetimden kurtulan Ahıska Türklerinin Türkiye basınında nasıl görünür kılınması ve ya Türk olarak tanıtımının yapılmaması nedenlerinin araştırılması tezin en önemli amacı olmuştur. Burada sadece medyanın hangi amaç taşıması ve ya Ahıska Türklerinin kimlik durumundan haberdar olup olmaması meselesi gündeme getirilmiştir.

1989 Fergana Faciası`na tezin bakış açısında ise, esas olan halkın bir kaç isimle kaydedilmesi olmuştur.Burada Ahıska Türklerine Misketler, Mesketler, Mesket Türkleri, Misket Türkleri ve Kafkas Müslümanları isimleri verilmiştir. Özbekistan`ın Fergana Vadisindeki olaylara zamanı Ahıska Türklerinin Sovyet yönetimine Türkiye`ye gitmek istemeleri ile ilgili haberlerini de Türk basını sayfalarına taşımıştır. Lakin, bu göçle ilgili de farklı fikirler ve söylemler ortaya çıkmıştır. Tezin içeriğinde tüm bu konuşulanlarla ilgili araştırmalara yer verilmektedir. Bu bölümde amaç, tarhite sürgün olunmuş yerlerine geri dönmek isteyen halkın mücadelesindeki farklı olayları ele alarak günümüdeki durumuyla kıyaslamaktır.

Ahıska Türklerinin 2004 yılında Amerika Birleşik evletlerine göç etme fikirleri dünyanın farklı medya kurumları tarafından farklı yorumlar almaktadır. Göç ettikten

sonra Amerika`daki durumları ve yaptıkları çalışmalar Türkiye basını tarafından ilgi gördüğünden, 2004 yılında yaşanan durumla ilgili Türk basınının ifade biçimi ele alınmaktadır.

IV. İLGİLİ LİTERATÜR

Türkiye`de günümüze kadar Ahıska Türkleri ile ilgili yapılan çalışmalar dikkate alınmıştır ve bu araştırmalar tezin içeriğinde kullanılmıştır. Ahıska Türklerinin Türk basınında sunumu ile ilgili 4 farklı tarih ele alınarak araştırma yapılmıştır.

Konu ile ilgili olarak makale taraması yapılmıştır. Erdinç Dermiray`ın "Anavatanlarından sekiz ülkeye dağıtılmış bir halk: Ahıska Türkleri" makalesinde Ahıska Türklerinin sürgünü ve daha sonrasında genişleyen coğrafyalarında karşılaşdıkları problemler ve kimliklerinin tanıtımları için yaptıkları çalışmalar tez arştırmasında kullanılmıştır.

Yunus ZEYREK`in Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri kitabı ise Ahıska Türklerinin sürgünden önce yaşadıkları bölgenin günümüze kadar en geniş kapsamlı araştırma yazısı olarak nitelendirilmekte ve tez araştırmasında bu kitabın içeriğindeki değerli bilgiler aktarılmaktadır.

Prof.Dr. Cardenas ve Tanya Bulloch`un "50 yıllık devletsizlik: Krosnodar eyaletindeki Ahıska Türklerinin durumları (50 years statelessness: The Case of the Meskhetian Turks of Krosnodar Krai)" isimli makalesi Rusya`da yaşayan Ahıska Türklerinin ABD`ye göç ettirilmeden önceki durumların ışık tutan yabancı araştırmalardan biridir.

Hakan Sargın "Ahıska Türkleri ili İlgili Politikaların Stratejik Boyutu" konulu yüksek lisans tezinde Fergana faciası ve ABD`ye göçle ilgili politikalara dokunsa da, 1944 sürgünü, 2010 Kırgızistan çatışması ile ilgili konuya yer vermemiştir. Konularla ilgili sadece kitap ve belge araştırması yapmış, Türk medyasında sunumuna dokunmamıştır.

Rasim Şakirov ise 2004 yılında Türkiye`de yaptığı lisans araştırma tezinde Ahıska Türklerinin basında yer alışı ile ilgili tez araştırması yapmış, fakat Ahıska Türklerinin

kitapları, dergileri, sinema ve belgeselleri ile yetinmiştir. Sırf olaylar seçilmemiş ve daha çok kültürel sunumlar ele alınmıştır.

Dünyanın farklı üniversitesinde Ahıskalılarla ilgili yapılan tezler araştırma konusu kapsamında ele alınmıştır. Fakat tezlerin bir kısmı konuya yakın olsa da, Ahıska Türklerinin tarihinde önemli olan 4 konunun medyada araştırmasının yapılmadığı görülmüştür. Bu yüzden "AHISKALI TÜRKLERİN TÜRK BASININDA SUNUM BİÇİMİ: 1944 Ahıska Sürgünü, 1989 Fergana Faciası, 2004 Krosnodar Göçü ve 2010 Kırgızistan Çatışması Örnek Olayları" tez konusu ilk kez yapılmıştır.

Konu içerisinde gösterilen 4 olayın her birinin tarihi net bir şekilde gazetelerinde sayıların da incelenmekle beraber, sadece olayların tarihi ele alınmamış, geniş tarih incelemesi yapılmıştır. Örneğin: 1944 sürgünü 14 Kasımda gerçekleştirilse de, olaylardan en az 10 gün öncenin sayıları gazetelerde incelenmiştir. Olaylardan sonraki bir kaç günlük sayı da ele alınmıştır.

1944 ve 1956 gazetelerinde esas öne çıkan konu sürgün olmuştur. Gazetelerin 1989 Fergana faciasının cereyan ettiği günlerdeki sayılarında kimlik, 2004 ABD`ye göçte Rusya`da Müslüman olarak yaşamak, 2010 Kırgızistan çatışmasında ise sahipsizlik konuları öne çıkmıştır. Bölümlerde başlıkların seçimi içeriğe bakılarak seçilmiştir.

Tez araştırma konusu ile ilgili olarak temel kaynak gazetelerdir. Daha sonraki kaynaklar sırasında dergiler, kitaplar, tezler ve makaleler gelmektedir.

1944 sürgünü konusu üzerinde yapılan araştırmada Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd, Tercüman, Milliyet ve Son Posta gazeteleri incelenmiştir. 1944 ve 1956 yılında yukarda gğsterilen gazetelerin toplam 200 sayısında konu ile ilgili olarak araştırma yapılmıştır. Gazetelerde Sürgün ve Nakliyat, Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler, Olaylarla İlgili Tutumlar, Sovyet - Türk İlişkileri başlıklı konular araştırılmıştır.

Fergana faciasının Türk basınında sunumu ile ilgili olarak Tercüman, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Türkiye ve Zaman gazeteleri ele alınmıştır. Gazetelerde Ahıska Türkü kelimesi yerine kullanılan Misket Türkleri, Mesket Türkleri, Misketler, Mesketler veya Mesketyalılar, Kırım veya Kafkas Türkleri kelimeleri araştırılmıştır. Yukarda gösterilen 6 gazetenin 120 sayısı incelenmiştir.

Rusya`nın Krosnodar bölgesinde Ahıska Türklerinin durumu ve Amerika Birleşik Devletlerin göçü ile ilgili olarak dergiler üzerinde araştırma yapılmıştır. Nedeni ise göçü net bir zamanda gerçekleştirilmemesi ve farklı zamanlarda gruplar halinde göçün temin edilmesidir. 2004 yılında basılan Ahıska, Ahıskalılar ve Bizim Ahıskalılar dergileri incelenmiş, Krosnodar`daki Ahıska Türkleri, Rusya`da Müslümanlar ve Amerika`ya (ABD`ye) Göç konuları üzerinde araştırma yapılmıştır.

Ahıska Türklerinin de zorlu günler yaşadığı ve insan kaybı verdiği Kırgızistan çatışmasının Türk basnınında sunumu ile ilgili olarak hem gazeteler hem de dergiler incelenmiştir. Üzerinde araştırma yapılan gazetelere Akşam, Hürriyet, Sabah ve Zaman gazeteleri dahildir. Gazetelerin nisan sayılarının tümü ele alınmıştır. Dergiler içerisinde ise Bizim Ahıska ve Ahıska`nın araştırması yapılmıştır. İncelenen gazete ve dergilerde Kırgizistan`da Çatışma, Kırgizistan`da Ahıska Türkleri, Mayevka köyüne Saldırı gibi başlıklara yer verilmiştir.

V. TEZİN HİPOTEZLERİ

Tez araştırması kapsamında Ahıska Türklerinin son 100 yıllık tarihinde önümli rol oynayan 4 olayın Türk basınında sunumu ele alınmıştır. İncelemeler sonucu tezin temel hipotezleri şöyle olmuştur:

Ahıska Türkleri Türk medyasında 1989 yılına kadar sadece Kafkaslarda yaşayan müslümanlar olarak sunulmuştur. Türk medyasında 1944 ve 1956 gazetelerini incelediğimiz zaman Ahıska Türkleri kelimesine neredeyse rastlanmamıştır. Ardahan iline yarım saatlik, Posof ilçesine ise 10 dakikalık sınırda yerleşen Ahıska bölgesinin 80 binden fazla halkının sürgünü Türk basınında bir kelime ile bile olsa ifade olunmamıştır. 1956 yılında basılan Türkiye gazeteleri içerisinde Stalin`i yargılayan Kruşçev`in "Sovyetlerdeki Müslümanlara işkence verildi" kelimesinden sonra hangi halkların sıkıyönetimden kaldırılması kelimesi de geçmiştir. Çünki Kruşçev`in 1956 yılında okuduğu beraat mektubunda Ahıska Türkleri kelimesi net bir şekilde ifade edilmiş, fakat Türk basınında çevrilerek yayınlanan haberlerden bu kelime çıkarılmıştır. Buradan şöyle kanaate gelmek mümkün ki, Ahıska Türkleri kelimesi Sovyetler dağılana kadar Türk medyasında ya gerçekten unutulmuş, yada bu kelimenin yayınlanması yasaklanmıştır.

1989 Fergana faciası ile ilgili gazetelerin tutumuna geldikte ise açık şekilde yeni keşfedilmiş bir halk olarak sunulduğu görülmektedir. Tercüman, Cumhuriyet, Milliyet ve Hürriyet ve diğer gazetelerin haziran sayılarındaki haberlerinde Ahıska Türkleri hem Mesket Türkü, hem Mesketyalı, hem de kaybolmuş halk olarak sunulmuştur.

Tez araştırması kapsamında 1944 ve 1956 yıllarında Kafkasya`da yaşayan Müslümanlar olarak tanıtılan Ahıska Türklerinin, artık 2010 Kırgızistan çatışmasında Osmanlının bir parçası olarak sunulmuştur. Fergana faciasının Türk medyasında sunumunu araştırdığımızda Ahıska Türklerinin kimliklerinde bu olayın devrim gerçekleştiği görülmüştür. 1944, 1956, 1989, 2004 ve 2010 Türkiye gazete ve dergilerinin incelenmesi sonucunda Ahıska Türklerinin kimliklerinin sunumu ile ilgili aşağıdaki hipotezler gözükmektedir:

- Kafkas Türkleri,
- Kafkas Müslümanları,
- Gürcü Müslümanlar,
- Kırım boyuna mensup Mesket Türkleri,
- Mesket Türkleri,
- Misket Türkleri,
- Mesketyalılar,
- Misketler

Ahıska Türklerinin sürgünü dönemindeki incelenen Türkiye gazetelerinde sürgünle ilgili haberlere rastlanmamasının bir kaç nedeni ola bilir. Başlıca hipotezleri şöyle sıralaya biliriz:

1. Türkiye – Sovyetler ilişkileri – İkinci Dünya Savaşını kazanan Sovyetler Birliği Almanya ve diğer birleşik kuvvetlerin güçlerini kendine birleştirmiş, fakat ülkeyi yeniden kurmak için üretici ülkeye ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı Türkiye`den karşılamak daha uygun bulunmuştur. Sovyetler Birliği Türkiye`yi kendisine destek veren ülke konumunda bulmaktadır. İlişkiler o kadar iyileşmiştir ki, Sovyetler`in Türkiye`deki Büyükelçisini Moskova`ya yolcu etmek için devlet makamından bir kaç kişilik heyet bile kurulmuş, trenle Erzurum`a kadar eşlik olunmuştur. Türkiye ise, bu ihtiyacı mümkün olduğu kadar iyi değerlendirmeli, etnik meselelere karışmamalıdır. Ahıska Türkleri veya Kırım Türklerinin sürgünü Sovyetlerin iç işidir. Sürgüne tepki göstermek

yeni savaşın başlamasına ve ilişkilerin bozulmasına neden ola bilir. Bu yüzden Türkiye gazetelerinde haberlerin yapılması doğru olmayabilirdi.

2. Gerçekten iletişimsiz kalmak – İkinci Dünya Savaşının sonlarında Sovyetlerin Türkiye ile sınır bölgesine çok sayıda asker sevk edilmiştir. Önceler iktisadi ve sosyal ilişkiler bu dönemden sonra kesintiye uğramıştır. Hatta her gün Ahıska`ya giderek pazarlık yapan Posof halkı da bu dönemden sonra sınırı geçemez olmuşlar. Bu durumda iletişimsiz kalan Ahıska Türkleri sakin bir politika ile bir gecede sürgün edilmiş, Türkiye`nin haberi olmamıştır. Sonradan olsa bile artık geç olmuştur. İletişimin kesildiği bir zamanda Türkiye gazeteleri sınırın ötesindeki olaylardan habersiz olabilirdi.

3. Sovyetlerin sürgünü "dahili göç" olarak nitelendirmesi – Sovyetler Birliği İkinci Dünya Savaşı sonlarında Kafkasya`ya Almanların saldırısı ile ilgili haberler yaymaktaydı. Bu nedenle de Kafkaslarda bazı halkları mecburen göç ettirdiğini iddia ediyordu. Ahıska Türklerinin sürgünü yerdeğişme olarak nitelendiriliyordu. Hatta sürgünü Azerbaycan`da durdurmak için çabalar harcanmıştı. Herkes yolculuğun az süreceğini düşünse de sürgün gerçekten önceden belirlendiği mesafeyi bulmuş, Ahıska Türkleri Orta Asya`ya sürgün olunmuştu. Sürgünün ilk amacı Türkiye`yi şaşırtmış olabilirdi. Bu yüzden sürgün göç olarak nitelendirilerek Türkiye gazeteleri sayfalarında yer almaya bilirdi.

VI. TEZİN YÖNTEMİ

İçerik Analizi Yönteminden bir çok dalda analiz yapmak maksadıyla kullanılmaktadır. Yöntemin en önemli kısmı genellemeler yapmakta araştırmacıya yardımcı olmasıdır ve daha kolay bir istatistiğin elde olunmasıdır. Tarih, psikoloji, sosyoloji, edebiyat gibi dallarında kullanılan içerik analizi yöntemi iletişim bilimlerinde de kullanılmaktadır. Televizyon kanallarındaki yayınlar, haberler, makaleler ve reklam filmlerinin analizi zamanı da en çok kullanılan yöntemlerin öncülüğünü yapmaktadır. Her hangi yazılı materyalı içerik analizi yöntemi ile derinine incelemek, arka planda kalan anlamları ışık yüzüne çıkarmak daha kolaydır. Bu yöntem vasıtasıyla araştırmanın amacına uygun bir şekilde materialın kısımları seçilmektedir. Daha sonra seçilen kısımlar sınıflandırılmakta, kodlanarak yorumlanmaktadır. Medya içeriklerinin

incelenmesi maksadıyla İçerik Analizi Yöntemine başvurular son yıllarda daha yoğun şekil almaktadır.

İçerik analizi yöntemini kullanan araştırmacı inceleyeceği materyalin ilk önce hedefini belirlemelidir. Araştırmanın sorusu net olarak ortaya konulmalı ve bu soru hedef ve amaçla bağlı olmalıdır. Belirlenen konuya, hipotez ve amaca uygun olarak gazete, dergi, televizyon yayını ve ya reklam sınırlı sayıda seçilmelidir.

Araştırma konusu olarak Ahıska Türklerinin tarihinde önemli olan “AHISKALI TÜRKLERİN TÜRK BASININDA SUNUM BİÇİMİ: 1944 AHISKA SÜRGÜNÜ, 1989 FERGANA FACİASI, 2004 KROSNODAR GÖÇÜ VE 2010 KIRGIZİSTAN ÇATIŞMASI ÖRNEK OLAYLARI” seçilmiştir. 4 farklı olayın Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd, Tercüman, Milliyet, Son Posta, Tercüman, Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah, Zaman, Türkiye gazeteleri, Bizim Ahıska Dergisi, Ahıskalılar Dergisi ve Ahıska Dergisi`nde araştırılmasının sebebi, olayların cereyan ettiği dönemde yukarıda gösterilen gazete ve dergilerin yayın yapmasıdır. Konunun Ahıska Türkleri ile ilgili olması, bu konuda geniş araştırmanın yapılmamasıdır. Vatanlarına geri dönüş için çabalayan Ahıska Türklerinin geleceğine bu konu ışık tutacaktır. Fakat konunun arkasında siyasi bir durum aranmamalıdır. Bu araştırmanın maksadı sadece dönem gazete ve dergilerini inceleyerek Ahıska Türklerinin Türk basınında nasıl sunulduğunu ortaya koymaktır.

1944 gazetelerinde yapılan araştırma 1 – 30 kasım 1944 tarihlerini kapsamaktadır. 1956 yılı gazetelerinde 1- 10 mayıs tarihleri ele alınmıştır. Fergana faciası ile ilgili gazetelerin 5 – 30 mayıs 1989 sayıları incelenmiştir. Krosnodar`dan Ahıskalıların göçünün araştırılması için Türkiye`de basılan Ahıska Dergisi, Ahıskalılar Dergisi ve Bizim Ahıskalılar Dergisinin 2002 – 2006 sayıları ele alınmıştır. Son olarak ise 2010 yılında Türkiye`de basılan önceden araştırılması için seçilen gazete ve dergilerin 7- 10 nisan tarihleri araştırılmıştır.

Araştırmamızda kullanılan yöntem daha önce söylediğimiz gibi içerik analizi yöntemi olmuştur. Amaca uygun olarak sınırlar ortaya konulmuş, teknikler ve alt birimler kullanılmıştır. Araştırma zamanı kullanılan haberler tam tarafsız olarak incelenmiştir. Önceden belirlenen sınırlar çerçevesinde kıyaslamalar yapılmıştır. Ahıska Türklerinin Türk basınında nasıl sunulduğu, kimliklerinin hangi dönemde daha çok ön

plana çıktığı sergilenmiştir. Sorular ise şöyle konulmuştur: Ahıska Türklerinin tarihinde önemli olan olaylar Türk basınında önem kazanmış mıdır? Hangi olay Ahıska Türklerinin kimliğinin ortaya çıkmasında önemi rol oynamıştır?

İçerik analiz yöntemi ile Ahıska Türkleri tarihinde öneme sahip olan 4 olayın her birinin ayrıca tarihi belirlenmiştir. 1944 sürgünü 14 kasımda gerçekleştirilmiş, fakat analizde 1 kasım tarihinden (sürgün ayının başlangıcı) 30 kasıma kadar olan bir zaman kesimi (sürgün ayının bitimi) ele alınmıştır. Konuyla ilgili altbaşlıklar seçilmiştir. Altbaşlıklar üzerinden hareket edilerek araştırma yapılmıştır. Analizde ise tüm veriler tablolara yerleştirilmiş, yüzdelik pastalar yapılmıştır. 1956 gazetelerinde yapılan araştırma zamanı ise dönemin Sovyet lideri Kruçev`in sıkıyönetimin ortadan kaldırılması ile ilgili nutukları (5-6 mayıs 1956) esas alınmıştır. Bu yüzden 1- 10 mayıs 1956 sayıları incelenmiş, kavramklar ortaya konularak tablolar kurulmuştur. En geniş konu ise Fergana faciası olmuştur. 6 gazetede toplamda 10 kavramın incelemesi yapılmıştır. Facianın patlak verdiyi 5 mayıs 1989`dan başlayarak 30 mayısa kadar olan bir süreç incelenmiştir. Elde edilen veriler tablolara yerleştirilmiş, yüzdelik pastalar kurulmuştur. Krosnodar göçü uzunsüreli olay olduğundan 3 derginin 4 yıllık basımı ele alınmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar tablolara eklenmiştir. Sonda ise Kırgızistan çatışması incelenmiştir. 4 gazete ve 1 derginin 7-10 nisan tarihleri ele alınmış ve sonuçlar tablolara yerleştirilmiştir. İçerik analizi yönteminde sık sık fiziksel, sözdizimsel, önermesel, göndergesel ve tematik alt birimler kullanılmaktadır. Albirimler içerisinde araştırmamızda kullanılan önermesel ve fiziksel birimler olmuştur. Kullanılan önermesel birimde verilerin içerdiği mesajlar sergilenmektedir. Mesajların hangi önermelerde bulunduğu ve hangi amaç ve maksada göndermeler yaptığı incelenir. Fiziksel birimden yararlanmanın maksadı, bu birimde kullanılan gazete ve dergi yayınlarının adeti, boyu, yayınlanma süresi gibi fiziki durumların incelenmesi olmuştur. Yapılan araştırmamızda gazete ve dergilerde önceden belirlenen kavramların kaç kez kullanımı, hangi sayfada yerleşmesi, sayfada tutulan yüzdelik, fotoğraf kullanımına kadar bir çok detay net olarak incelenmiştir. Bu incelemelerin amacı, gazetelerin Ahıska Türklerinin tarihinde önemli olan 4 olaya nasıl yanıt vermesini gözden geçirmektir. Daha çok haber yapan gazetelerin ve sayfasında daha çok habere ve fotoğrafa yer veren gazetelerin yüzdesinin çıkarılması ise, olayların cereyan ettiği dönemde olayların gazeteler üzerinde önemini ortaya koymaktır.

VII. ARAŞTIRMANIN TİPİ VE TEKNİĞİ

Yukarıda gösterildiği gibi tez içerik analizi yöntemi kullanılarak araştırılmıştır. Peki içerik analizi yöntemi tarihin hangi döneminden günümüze kadar kullanılmaktadır? İçerik çözümleme yöntemi hangi kavramlardan oluşmaktadır? Analizin hangi türleri mevcuttur? Tüm bunlarla ilgili olarak aşağıda bilgi verilmektedir.

İçerik çözümleme ile ilgili ilk teknikler 16.yüzyıldan itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bu çözümleme ilk yapıldığı dönemler sadece gazeteler üzerinde yapılmıştır. Sebep ise gazetelerin o dönem için tek iletişim kanalı olmasıdır. Tekniğin kullanıldığı ilk dönemler gazetelerde dinsel mesajların hangi ölçüde verildiğine dair yapılmıştır. 20. Yüzyıla kadar kullanılan teknikler daha sonra geliştirilmiştir. Günümüzde kullanılan içerik çözümleme tekniklerinin ilk buluşu 20.yüzyılın başlarından itibaren geliştirilmiştir.

İletişim araçlarında eskiden beri kullanılan içerik çözümleme kavramına Max Weber de büyük katkıda bulunmuştur. Onun 1910 yıllarında gazetelerin siyasal ve toplumsal olaylara karşı tutumunu sergilemek için bu yönteme başvurmuştur. Bu yöntemin bundan sonra da uygulanmasını diğer araştırmacılara da önermiştir. Max Weber`in bu önerisi halkın gündemine koyulanın ne olduğu sorusuna cevap olmuştur. Bu yöntemle günümüzde kullanılan "gündem belirleme" yaklaşımının başlangıcını da koymuş bulunmaktadır.

İletişim araştırmacıları ve toplumsal bilimciler 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren gündem koyma konusunda yeni tekliflerde bulunmuştur. Toplumsal konulardaki olayların içerik yapısını incelemek ve insanların toplumsal gerçeklikleri algılama biçimleri üzerinde kitle iletişim araçlarının yaptığı etkileri değerlendirilmesi maksadıyla, tohumlama araştırmaları içeirisinde içerik çözümleme yöntemi de uygulanmaya başlanmıştır. İçerik çözümleme yöntemi ilk önce şöyle tanımlanmıştır: "İçerik çözümlemesi, iletişimin açık içeriğinin nicel betimlemesi için kullanılan sistematik ve nesnel bir araştırma tekniğidir". Bundan başka tanımlar yapılmasına rağmen, gösterilen tanım içerik çözümlemesini anlamak için daha çok öneme sahiptir. İçerik analizinin belli başlı özellikleri şunlardır:

- ☐ Açık içeriğin çözümlenmesi
- ☐ Sistematik bir araştırma tekniği

- Nicel betimleme
- Nesnellik

İçerik çözümlenmesine dikkat ettiğimizde ilk olarak iletişim aracı mesajının ilk bakıştaki çözümlenmesi anlamına gelmektedir. Bu yönüyle içerik çözümlemesi verilerin içerik örtüğü, satır arası ya da içerikteki gizlin mesajı ölçmeye çalışmamaktadır. İçerik çözümlemesinin sistematikliğine baktığımızda, verilen belli bir örnek üzerinde yapılan örneklem kurması ve içeriğin sınıflandırması ile ilşkili olduğu görülmektedir.

İçerik çözümlemesinin tekniğine geldikte ise, içeriğin daha önce belirlenmiş kategoriler üzerinde sistematik olarak gerçekleştirilen bir arama tekniğidir. İçerik dediğimizde kitle iletişim araçlarının olguları düşünülmektedir. Gazete haberleri, radyo programları, TV haberleri, filmler, sinema filmleri ve diğerlerini de buraya dahil edebiliriz. İçerik çözümlemesinde yukarıda gösterilen tüm olanaklarla birlikte, içeriğin üretimi ve izleyiciler üzerindeki etkileri ya da izleyicilerin benimseme kapasitesi ile ilgili bilgi elde etmekte yardımcı olamaması bilinmektedir.

1930`lardan sonra içerik çözümlemesi ile bağlı olarak değişim süreci başlamıştır. Yaklaşık 4 yüz yıllık bir süre geçtikten sonra gazeteler üzerindeki içerik çözümlemesine karşı ilgi azalırken, politika, propaganda ve radyo üçlüsüne yolunda bir ilgi artışı gözlemlenmiştir. Harold. D. Laswell arkadaşları ile birlikte İkinci Dünya Savaşı döneminde politika kuramları çerçevesinde iletişim sorunlarını çözümlemeye çalışmıştır. İletişim sorunlarını çözümleyerek politika ve iletişim ilişkilerini açıklamaya çalışan Laswell yeni kümelendirmeler, konular ve yeni yöntemler ortaya çıkarmıştır. O bununla da yetinmemiş kuramsal içerikte yaklaşarak demokrasi, özgürlük kavramları ile değerlerin oluşumunda kullanılan faşizm, şiddet, rüşvet, tartışma ve bunun gibi konularda ilişkilerin mevcutluğunu göstermeye çalışmıştır. Laswell ve arkadaşları İkinci Dünya Savaşı sırasında Propaganda amaçlı içerik çözümlemelerini biraz daha geliştirmiştir. Hitler`in Propaganda Bakanı Goebbels`in gazete ve radyodaki propagandaları çözümlemiş, ölüm ilanları ve ulaşımla ilgili konuları askeri harekatla kıyaslamaya çalışarak açıklamalarda bulunmuştur.

Bernard Berelson içerik çözümlemesi ile ilgili en eski araştırmacılardan biridir. Onun bu araştırmalarının içerik çözümlemesinin bilimsel olarak kullanılmasında önemli bir katkısı bulunmaktadır. Berelson içerik çözümlemesi ile ilgili olarak “iletişimin

açıklanan içeriğinin yansız, dizgeli sayısal tanımlarını yapan bir araştırma tekniği"olduğunu ifade etmiştir. Onun açıklamasında iki esas özellik gözler önüne serilmektedir: Bunlardan birincisi "yansızlık", ikincisi ise dizgeliliktir. Berelson`un açıkladığı bu iki özellik daha sonra yapılan tanımların temelini oluştrmaktadır. Berelson`un sonrasında içerik çözümlemesi ile ilgili ciddi araştırmaları Holsti ve Stone yapmıştır. Onlar içerik çözümlemesinin tanımını şöyle yapmıştır: Bir metinde özelleştirilmiş karakteristiklerin nesnel ve dizgeli olarak kimlikleştirilmesinden çıkarımlarda bulunma".

Farklı zamanlarda içerik çözümlemesi ile ilgili olarak farklı tanımlar söylenmiştir. Tanımlardan biri de, içerik çözümlemesinin yazılı ya da görüntülü materyalin sistematik analizi olgusudur. Yapılan bu tanımın kitle iletişim araçları ile yapılan iletişimi daha çok kapsadığnı ifade edebiliriz. İçerik çözümlemede söylenen ve yazılanlarla ilgili de araştırma yapılmaktadır. Burada yazılan ve söylenenin verilen önergeye uygun olarak ne kadar rastlanması sıklığının bulunmasıdır (Simon., Burstein, 1935: 194). İçerik çözümlemenin türlerine dikkat ettiğimizde ise, farklı zamanlarda farklı türlerin ortaya konulduğunu görebiliriz. İçerik çözümleme türlerinde zaman, kişiler ve kümelendirmeler de farklıdır. Tezin içeriğinin çözümlenmesinde yararlandığımız yöntemlerden biri olan Janis`in amaçlara göre sınıflandırma yöntemidir. Janis amaçlara göre içerik çözümlemede aşağıdaki sınıflandırmaları yapmıştr:

1. Pragmatik (yaratıcı) çözümleme Yöntemi:Bu yöntemde sınıflandırma işaretlerin olabilen nedenlerine veya etkilerin göre yapılmasıdır. Örneğin, her hangi bir ileti ele alınraka onun verildiği dönemlerdeki sıklığı sayılarak, bunun nasıl bir etki oluşturacağını ortaya çıkarmaktır.

2. Anlambilimsel çözümleme: Bu bölümde sözcükler anlamlarına göre sayılarak kümelendirilirler. Örneğin: Bir mesajda kaç kez dolaylı veya dolaylı bir şekilde "Atatürk" kelimesinin geçtiğini bulmak gibi.

3. İşaret aracı çözümleme: İşaretlerin bir mesajın içerisinde psikofiziksel özelliklerine göre kategorilendirilerek sıklığının sayılmasıdır. Bu bölüme örnek olarak bir mesajın içerisindeki "Amerika" sözcüğünün kaç kez kullanıldığı sayılarak, sonucun ortaya koyulmasıdır (Aziz, 1988: 23). Berelson`un yaptığı içerik çözümlemesinin sınıflandırmaları birbirine çok yakın gözükmektedir. O bu çözümlemesinin yanında 17

kategoriden oluşan bir sınıflandırmayı daha yapmıştır. Berelson`un yaptığı bu sınıflandırmada içerik çözümleme yönteminin ne maksatla ve hangi amaçlar doğrultusunda kullanılabileceği gösterilmektedir. İletişim düzeyi ve araçlarının karşılaştırılması, iletişim içeriğindeki herhangi bir gelişimin tanımlanması ve propaganda tekniklerinin açık şekilde izahı gibi sınıflandırmalar veya uygulama alanları da yer almaktadır.

İçerik çözümleme yönteminin geliştirilmesinde ve tatbikinde diğer duyulan isimler ise, Stone ve Dumpy`dir. Onlar yaptıkları sınıflandırmada biraz daha ilerleyerek yöntemin uygulanacağı bilim dalları ve disiplinlerini saptamışdır. Stone ve Dumpy`in yaptığı bilim dalları sınıflandırmasında, psikiyatri, psikoloji, tarih, eğitim, antropoloji, dil ve edebiyat ve kitlesel iletişim ilk sırada yer almaktadır.

VIII. EVREN VE ÖRNEKLEM SEÇİMİ

Tezle ilgili yapılan araştırmalarda farklı zamanlarda farklı konular ele alınmıştır. Konular kavram bakımından aynı olsa bile zaman farklı olmaları nedeni ile onların araştırılmasında 4 dönem incelenmiştir. 1944 Ahıska Sürgünü (1956 yılı sıkıyönetimin kaldırılması ile birlikte), 1989 Fergana Faciası, 2004 Amerika`ya Göç ve 2010 Kırgızistan çatışması olmak üzere ele alınan bu 4 konunun sayıları ve içerikleri ilgili olarak aşağıda bilgi verilmektedir.

1944 yılında Türkiye`de yayınlanan ve belli başlı okuyucu kitlesini etrafında toparlamış olan Akşam, Son Telegraf, Tanin, Ulus, Vakit ve Yeni Yurd Gazetelerinin 5 – 30 Kasım aralığındaki sayıları incelenmiştir. 1956 yılından ise, Tercüman, Milliyet, Son Posta ve Vakit Gazetelerinin 1 – 10 Mayıs ve 1 – 15 Haziran sayıları üzerinde incelemeler yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda Sürgün ve Nakliyat, Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler, Olaylarla İlgili Tutumlar, Sovyet - Türk İlişkileri, Haber başlıklarının kullanımı, Haberin sayfası ve yerleşim yeri ve Fotoğraf Kullanımı ile ilgili gazetelerin tutumları ortaya konulmuştur.

1989 yılın gazetelerinden Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Tercüman, Türkiye ve Zaman üzerinde araştırma gerçekleştirilmiştir. Fergana olayları ile ilgili literatür taraması yapılan gazetelerin 5 – 25 Haziran sayıları taranmıştır. Yapılan inceleme sonucunda Misket Türkleri, Mesket Türkleri, Misketler, Mesketler, Mesketyalılar,

Kırım veya Kafkas Türkleri, Olaylara resmi bakış açısı, Ezilmiş halk olarak gösterim, Konunun Türkiye ile bağlılığı, Haber Başlıkları, Haber sayfaları ve Fotoğraf kullanımıile ilgili olarak Türk Basınında sunum biçimlerine yer verilmiştir.

2004 Gazeteleri üzerinde yapılan araştırmalarda, Hürriyet Gazetesi, Zaman Gazetesi, Bizim Ahıska Dergisi, Ahıskalılar Dergisi ve Ahıska Dergileri ele alınmıştır. Gazetelerin ABD`nin Ahıska Türklerinin göçü ile çıkardığı karar dönemi, yani 20 – 25 Şubat ve daha sonra ise göçün resmi olarak başlatıldığı 21- 26 Temmuz sayıları araştırılmıştır. Ele alınan 2 gazete ve 3 dergide Krosnodar`da Ahıska Türkleri, Ahıska Türklerinin ABD`ye göçü, Ahıskalıların ABD yaşamı konuları incelenmiştir.

2010 yılı Kırgızistan çatışması ile ilgili yapılan araştırmada ise, Akşam Gazetesi, Hürriyet Gazetesi, Bizim Ahıska Dergisi ve Ahıska Dergisi ele alınmıştır. Olayların başladığı 7 – 10 Nisan aralığındaki sayılar ilk olarak araştırma tarihi seçilmiştir. Daha sonra ise, isyancıların Ahıskalıların sıklıkla yaşadığı Mayevka köyüne baskını ve Türk resmilerinin köyü ziyaret ettiği günler yani, 19 – 25 Nisan aralığındaki sayılar da incelenmiştir. 2010 Kırgızistan çatışmasında Kırgızistan olayları, Kırgızistan`da yeni yönetim ve Kırgızistan olaylarında Ahıska Türkleri başlıkları esas alınarak araştırılmıştır.

Ahıska Türkleri ile ilgili olarak günümüze kadar bir çok ülkenin kitle iletişim araçlarında haberler ve programlar yapılmasına rağmen, onların basında nasıl sunulmaları ile bağlı araştırmalara çok az rastlanmaktadır. Konu ile ilgili olarak yapılan araştırmalar sonucunda Tür basınında Ahıska Türklerinin yakın geçmişindeki önemli olan bu 4 olayla ilgili araştırma yapılmadığı görülmüştür. Sürgün, facia, göç ve çatışma konusu 4 zaman diliminde farklı gazetelerde araştırma isteği buradan kaynaklanmıştır. İncelemeler sonucunda bu 4 konunun hepsini kapsayarak bir araştırma konusu olmakla makale ve ya tezde kullanılmadığı görülünce, önceden belirlenmiş yıllara uygun bir şekilde 17 gazete ve 5 derginin toplamda 400`den fazla sayısı ele alınmıştır. Yapılan araştırmalarda 20`e kadar konu başlığı üzerinde incelemelerde bulunulmuştur.Türk basının tez araştırma konusu olması sebebi ise, Ahıska Türklerinin Osmanlı`nın parçası olması, sürgün döneminde Türk basının aktif faaliyetleri, Fergana faciasında Ahıska Türklerinin farklı biçimde gösterilmesi olmuştur. Araştırmalarda olayların gerçekleştiği ayların içerisinde belli bir günler seçilerek incelenmiştir.

Araştırma konusu çok uzun olduğunda ilk başvuru yapılan yöntemlerden birisi de örneklemdir. Örneklemin kullanılmasında sebep araştırmacının üzerinde çalıştığı konuya tümüyle ve gerçekçi olarak giremediğinden kaynaklanmaktadır. Tezin içerik çözümleme analizinde amaçlı örneklem yöntemine başvuru yapılmıştır. Bu yöntemden yararlanma sebebi ise, kota örnekleminde olduğu gibi araştırmacı belli bir örnek sayısına ulaşıncaya kadar kendisinin en beğendiği ve sevdiyi, hoşlandığı yakın çevresindeki kişileri örnekleme almasıdır. Uygun örneklem yöntemine benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte esas fark olarak örnekleme için seçilen kişi veya objelerin araştırmacının birey ve objeleri arasından seçilerek amaçlara en uygun yanıtı verebilmesidir. Amaçlı örnekleme yönteminde ölçüt amaca uygun olması ile birlikte kolaylığının bulunmasıdır. Buradan da görüldüğü gibi bu yöntemde araştırmacının yargı ve yetenekleri ön plana çıkmaktadır. Yansız bir örnekeklemenin karşısının alınmasında en önemli etmenlerden biridir (Aziz, 1990: 49).

Amaçlı örneklem yöntemine tipik örnek seçme de denilmektedir. Popülasyondan bilgi elde etmek isteyen özelliği içeren elemanları örneğe alma bu yöntemin esas tekniğidir. Adından da belli olduğu gibi amaçlı örneklemde araştırmacı kendisi incelemelerde bulunacağı konuyla ilgili olarak kişileri de amacına göre seçebilmektedir. Örneğin: Öğrenciler arasında alkol tüketimi ile ilgili olarak her hangi bir araştırma zamanı alkol almayanlar bir kenarda bırakılarak, sadece alkol alanların örneğe alınması amaçlı örnekleme yöntemlerinden biridir (Atarlı., Nazik, 2004: 25).

Tez incelenmesi zamanı da amaçlı örneklem yönteminin tatbik edilmesi nedenlerinden biri de, başlangıçta aynı olan konuların farklı kavramlar kullanılarak araştırılmasıdır. Böylece önceden belirlenen zaman çerçevesindeki gazete sayılarına konuyla ilgili kavram araştırması yerleştirilmiştir. 4 dönemin sayılarında farklı aynı konuya ilişkin farklı kavram araştırması yapılarak analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AHISKALI KİMLİĞİ

1.1. AHISKA

Ahıska, Gürcistan toprakları olarak Kafkasyanın güneybatısında yerleşmektedir. 5 yerleşim biriminden oluşan Ahıska bölgesi, 2 ülke; güneydoğuda Ermenistan, güneybatısında Türkiye olmak üzere, bir de özerk cumhuriyet olan batıda Acarıstan`la sınırlarını çizmektedir (HHOK, 2014: 23).

Eski Türk toprakları olan Ahıska`nın Türkiye ile şimdiki sınırı Ardahan ili ile oluşmaktadır. Posof ilçesinin hemen yakınında yerleşen Türkgözü sınır kapısıyla Ahıska bölgesine giriş yapılmaktadır. Bölgenin Adigün, Ahıska (Gürcüce: Akhaltskhe), Ahılkelek, Aspinza, Bogdanovka olmakla 5 büyük yerleşkesi bulunmaktadır. Bundan başka Hırtız, Azgur gibi büyük kasabaları da bölgenin büyük yaşam yerleri olarak kalmaktadır. Adları çekilen bu yerleşkelerde nüfusun çoğunluğunu gürcüler, ermeniler ve Acarlar oluşturmaktadır (Zeyrek, 2006: 9).

Türklerin nüfusu ise, bölgeye yeni başlayan göçle çoğalmaktadır. Lakin bu nüfus diğer milletlerin nüfusunda yüzde ile ölçülmeyecek kadar azlık teşkil etmektedir. Türk yurtlarının birleştiği bir noktada, tarihi ticari yolların üzerinde yerleşen bu bölgenin zenginlikleri günümüzdeki araştırmalar zamanı ortaya çıkmaktadır. Burada Anadolu, Kafkasya, Rumeli ve Turan kültürleri biri birine karışarak ortak bir medeniyet bölgesini oluşturmuştur. İncelemer zamanı bu bölgenin insanının nefesinde hem İstanbul`un, hem de Azerbaycanın Gence bölgesinin havası duyulmaktadır. Çünkü ses sanatının derinliklerine dikkat ettiğimizde, Anadolu halayları ve Gürcistan`daki Azeri Türklerinin toplu şekilde yaşadığı Borçalı bölgesinin güzellemeleri ile karşılaşılmaktadır. Ahıskan`nın kültürel oluşumu Türkiye ve Azerbaycan arasında köprü rolunu oynamaktadır. Tarihi kültür bağlılığına dikkat ettiğimizde Borçalı bölgesindeki Azeri Türklerinin Osmanlılığa bağlılığı görünmektedir. Paralel olarak Ahıska bölgesinin Osmanlı Türkleri de Azerbaycana bağlılığı ile farkedilmektedir (Hacılı, 2009: 3).

Günümüzde Ahıska bölgesi Gürcistan sınırları dahilinde Mesketiya ve Cavaketi bölgesi olarak tanınmaktadır. Ahıska şehri ise “Akhaltskhe” olarak isimlendirilmiştir.

Ahıskanın adı ile bağlı bir çok kaynakta farklı fikirler söylenmiştir. Bazı düşünürler burada eskiden Türk halkı olan “Buntürkler”in yaşadığını ifade etmektedirler (Piriyeva, 2005: 23).

Ahıska Bölgesinin Gürcüler tarafından Mesketya olarak tanınmasını diğer kaynaklar ise, Mesk, Meskh, Meskhi isimleri ile bağlı olduğunu bildirmekteler. Lakin kaynaklar net olarak delil göstermekte zorlanıyorlar. Çünkü Meskhi kavminin menşei hakkında bilgi verilmemekte, sadece tahmin edildiği dile getirilmektedir. Böyle olduğu halde Ahıska`nın tarihi Nuhun torunu ve Oğuz`un pederi Mesek`in soyundan gelen Massagetlere dayanmaltadır. Gürcüler tarafından Meskler olarak ifade edildiğinde, bu topraklar Gürcistan`ın (Kartvel) güneyinde yer almaktadır. Tarihi bölge olarak İskit ve yerli Hristiyan halkı olan Turani toprakları sayılabilir. Ahıska bölgesinin tarihi bu kaynaklara dayanılarak kabul edilirse, o zaman Meskler eski Gürcü soyu ile birlikte, Kıpçakların hatırası olarak günümüze kadar süregelen Ahıska Türklüğüne de bağlanmaktadır. Bu bölge tarihi abidelerle zengin olduğundan, incelediğimiz zaman tarihin her bir köşesinden izlerin kaldığını görebiliriz. Bu nedenle de, Ahıska tarihi hakkında kaynakları araştırdığımız zaman çok sayıda fikirlerle yüzleşmek mümkündür. Bir diğer tarihi kaynakta bu bölgenin neden Meskler olarak anıldığına böyle yanıt gelmiştir: Hitit, Sümerler ve Asurlar gibi kaybolmuş kavimler buraya Mesketya adını vermişlerdir. Daha sonra ise, kendileri ile birlikte bölgenin gizemli tarihinin kaybolmasına neden olmuşlardır. Meshilerin eskiden Kıpçaklarla, yani Türklerle birlikte yaşadıkları bildirilmektedir. Bu kavim anlaşılan Kıpçakların içerisinde zamanla eriyip kaybolmuşlardır. Bu nedenle, Meshilerin ne hangi ırka ait oldukları, ne de bölgedeki yaşam coğrafyasına uygun olarak Gürcü halkı ile bir ilişkisinin olmadığı ortaya çıkmaktadır (Zeyrek, 2001: 6).

1.2. AHISKA TARİHİ

Ahıska`nın eski tarihinin Massaget kavmine kadar uzandığı bildirilmektedir. Tüm bu tarih hakkında farklı fikirlerden bahsedilse de, Ahıska Türklerinin bu bölgede yaşadığına dair net tarihi faktlar gösterilmemektedir. Lakin Ahıskanın Türklük tarihine baktığımızda çok eskilere dayandığını görebiliriz. Bazı kaynaklar Makedonyalı İskenderin Kafkas yürüşü zamanı Kür boyunda Ahıska Türklerinin varlığına dair bilgiler vermektedir. MÖ IV yüzyılda bu topraklara ayak basan İskenderin ciddi orduyla

karşılık bulduğu ifade edilmektedir. Bu tarihi olayı Gürcü kaynakları da onaylamaktadır. Makedonyalı İskenderin Kafkasya`ya yürüşü zamanı burada Kür boyunda Bun – Türklerin yaşadığı söylenmektedir. Türkler burada 4 büyük şehir inşa ederek, güçlü orduları ile kalelerini korudukları dile getirilir. Buradaki Bun – Türk ve Kıpçakları tarihçi yazar M. Brosset (akt.Erdinç Demiray) "Turanlı" olarak adlandırmıştır. Diğer Gürcü dil bilgini Marr ise, "Bun – Türk kelimesini "Yerli Türk" olarak ifade etmiştir (Demiray, 2012: 877).

Ahıska Türklerinin Atabekler Devleti kurulana kadar da güçlü birlikteliğe sahip toplum oldukları görünmektedir. Dünyanın farklı ülkelerinden tarihçiler Ahıskalıların Miladdan önceye kadarki tarihini Gürcüler ve Asurlarla bağlasalar bile, günümüzdeki halkın kendini anlama tarzı farklı biçimdedir. Ahıskalılar kendilerine her zaman Türk deyerek ithaf etmişlerdir.

Atabekler Ahıskanın Osmanlıya katılımına kadar bölgede en uzun süren beylik olarak hayatını sürdürmüştür. Daha sonralar Osmanlıya katılan Ahıska Atabeklerinin yurdu Kuzey Kafkasy`dan Anadoluya kadar gelerek yerleşen Kıpçaklar olmuştur. Ahıskalıların soy kökü olarak tanınan Kıpçakların ilk kez Avrupa`da göründüğüne dair belgeler Ruslar tarafından sunulmaktadır. Rus kaynaklarında Kıpçakların 1030 – 1050 yıllarında Doğu Avrupada ortaya çıktıklarıgösterilmiştir. Buraya gelme sebepleri ise Karahitaylar olmuştur. Böyle ki, 1017`de Karahitayların tazyiki neticesinde Kıpçaklar batıya yürüşlerinde değişiklik yapmışlar. 1050 yılından itibaren Avrupanın doğusuna doğru ilerlemişler. Burada yerleşen Oğuzlar ve Peçeneklerle birleşen Kıpçaklar Ruslar için tehlike olmaya başlamışlar. Neticede Ruslar burada evlilik politikasını kullanmışlar. Kuman kızları ile evlenerek karşıda beklenen savaşlardan kendilerini kurtarmışlar. Rus tarihi kaynaklarında Kuman kızları ile daha çok knezlerinin evlendikleri gösterilmektedir. Bu evlilikten sona, Kumanlar arasında hristiyanlık artmaya başlamıştır.

Bu "nikah diplomatyası" daha sonra yeniden izlenilmeğe başlandı. Daha sonra Gürçü kralları Kıpçaklardan Selçuklulara karşı kullanmak istediler. Sebep ise, Selçukluların XI ve XII yüzyıllarda Kars ve Tiflis istikametinde hızla ilerlemeleri olmuştur. Şarukhan öldükten sonra onun yerine oğlu Atrak geçti. Gürcü kralı David ile kızını evlendiren Atrak iki halk arasında dostluk elde etmiş oldu. Daha sonra Rus knezi

Vladimir Monomakh tarafından baskılara maruz kalan Atrak, damadı Davidin daveti ile ona sığınmıştır. Rus kaynaklarında Atrakın Gürcü kralına yalnız sığınmadığı bildirilmektedir. Atrak`la birlikte 300 binden fazla Kıpçakların göç ettiği ifade edilmektedir. Vladimir`in ölümünden sonra Atrak geri vatanına dönse de, Kıpçakların bir daha dönmeyerek Gürcistanda kalmışlardır. Onlar burada Kürün yukarı hisselerinde ve Çoruk taraflarda yerleşmişler. Günümüzde Doğu anadolu bölgesinde, Çıldır Gölü ve onun etrafındaki Kıpçakların o dönem gelenlerin soyu oldukların bilinmektedir. Daha sonra Oğuzlarla karışan ve Osmanlı idaresi altına giren Kıpçakların günümüzdeki Ahıska Türklerinin atalarıdır (Gölen, 1996: 10).

Ahıska bölgesinin Selçuklulara katıldığı dönem 1068 yılına dayanmaktadır. Alp Arslan tarafından Ardahan ve çevresi Bizanslıların elinden alınarak Selçuklulara birleştirildi. Danışmendli Ahmed ile Selçuklu Başbuğu arasında arasında yapılan ittifak neticesinde 1080`de Bizanslarla karşıya karşıya gelindi. Tarihte Kol savaşı adı verilen müttefiklerin meydan savaşında Selçuklular galip geldiler. Bundan sonra Çoruh boylarına Muş – Oğuz Türkmenleri yerleşmeye başladı. Bölgenin fethi uzun sürmemiş, Kuzey Kafkasya`dan gelen Kıpçak / Kuman Türkleri yeniden savaş başlatmışlar. Mezhepleri Ortodoks olan Kumanlar Boğratlılarla birleşerek 40 binlik ordu kurmuşlar. Tarihi kaynaklarda 1123 yılı olarak gösterilen tarihe Tiflis, daha sonra 1124`de Ardahan ve Çoruh Selçuklular terkibinde olan müslüman Türk beyliklerinden geri alındı. Savaşçılar bu yerlerin uç bölgelerine kendi ailelerini yerleştirdiler. Maksat sınırları düşmandan korumak olmuştur. Günümüzde Ahıska, Ahılkelek, Ardahan, Ardanuç, Oltu, Artvin, Tordum ve Şavşat bölgesinin insanları Kıpçak / Kuman Türkçesi ile konuşmaktadırlar. Yerli halk olarak uzun boylu, gök gözlü, kumral tipinde tanıtılmaktadır. (Bayraktar, 1999: 12).

Atabekler döneminde Ahıska Türkleri en güzel çağlarını yaşamışlar. 1267`de kurulan beylik 1578`e kadar ayakta durabilmiştir. Komşularında dönemin çok güçlü devletleri olmasına rağmen 310 yıl varlığını korumuştur. Türk beyliği olarak tarihte Anadolu`nun en uzun ömürlü beyliği adını kazanmıştır. Ahıska, Artvin ve Ardahanda bulunan Kıpçak Beyi Mirza Çabuk, Yavuz Selim`e öncülük etmiştir. Yavuz Selim 1508`de Trabzon Sancak Beyliğini yapmaktaydı. Bunun neticesinde de Gürcistanın hissesi tamamen Osmanlı İmparatorluğuna katılmış oldu.

Daha sonra Mirza Çabuk Osmanlılara Çaldıran savaşında da destekte bulunmuştur. O, 1514`de ordusunu savaş zamanı et, bal, yağ ve unla temin etmiştir. Atabeklerin bundan sonra Osmanlı Beylerbeyliği tarafından fethine devam edildi. Erzurum Beylerbeyi Çerkez İskender Paşa tarafından Ardahan, Ardanuç ve Şavşat Atabeklerden alarak kendi topraklarına kattı.

Bununla da Osmanlı kendi topraklarını Anadolu ve Kafkasya`da biraz daha artırmış bulunmaktaydı. Posof ve Acara arasındaki Arsıyan dağına kadar Osmanlının sınırı uzamış oldu. Atabeklerin bu döneminde serbest olarak idare edilmesi söz konusu değildi. Çünkü, Atabek II Keyhüsrev Şah Tehmasib`a tabi olarak hakimiyetini sürdürmekteydi. İran Sefevileri tesiri altında Atabeyliğini koruyan Keyhüsrevin elinde Ahıska, Adıgön, Ahılkelek, Tümük, Koblıyan ve Azgur bölgeleri vardı. Artık bu döneme Ahıska Atabeklerinin çöküşe doğru gittiği yıllar da denilebilir.

Atabek Başveziri Ahmet Paşanın daha sonra İran Sefevileri ile mektuplaşmaları dikkat çekmektedir. Sefevilere 1555`de bağlanan Amasya barışında İran elçisi ile Şah Tehamasib`a gönderdiği cevapnamesinde Başvezir Ahmet Paşa bir ricada bulundu. Kendisine tabi olan Atabek II Keyhüsrev`in hakimiyeti altında idare olunan başkent Adigün`ün (Altunkala) Osmanlılar tarafından feth edilmesine ciddi yaklaşsınlar. İran Sefevilerinin eliyle Atabeklerin Altunkala şehrini Osmanlılara karşı koruyan Şah II Keyhüsrev`in naibi Varaz Osmanlıların kalelerine gönderildi. Kalelere zarar verilerek tecavüzler yaptırılmıştır. Bunu anlayan Osmanlı Sultanı Kanuni, Atabeklere karşı tehditte bulunmamıştır. Tecavüzleri yaptıran Şah Tahmasb`a mektup göndererek yaptığı hareketlerde dikkatlı olmasını haberdar etmiştir (Kırzıoğlu, 1998: 246).

Ahıska`nın Osmanlılar tarafından feth edildiği yıllar 1570`lerin sonlarına tesadüf etmektedir. Git gide artan saldırılar, kaleleri tecavüzler Osmalı tarafından Ahıska`nın fethini vacip kılmıştır. Şeyhulislam Kadızade Ahmet Şemseddin Efendi tarafından 1 ocak 1978`de Serdar Lala Mustafa Paşaya fetva verildi. Başlatılan hazırlık tam 8 ay sürmüş oldu. 1578 yılının 5 Ağustosunda Serdar Lala Mustafa Paşa ordusu ile Ardahan kalesinin güneyindeki ovaya yerleşti. Artık burada fethin pilanları çizilmeğe başlandı. Paşanın ordusu Ardahan`ı geçerken yola bir kaç noktayı fethederek yola devam etti. Bayburt Alaybeyi Bekir Bey ve Ardahan beyi Abdurrahman kendi ordularını birleştirerek, Ulgar dağını aştılar. Mahmut Han Ülkesini geçen ordu Posof`un

merkezindeki Mer`e yaklaştılar. O günün sonuna yakın Ahıska`ya doğru hareket eden birleşik ordu, Türkiye`nin şimdiki Posof ilçesiyle Gürcistan`ın Türkiye sınırında kalan Vale kalesini fethettiler. Bir gün burada kalan ordu ertesi gün, yani 9 Ağustos 1578`de Ahıska`nın içerilerine doğru ilerledi. Ahıska şehri tümüyle, Tümük, Hırtız, Ahılkelek ve Çıldır kaleleri ele geçirildi.

Osmanlı ordusunun giderek daha ilerlediğini gören Atabek Manüçöhr İmparatorluğa katılımını ilan etti. 5 kalenin fethedildiği günün ertesi (10 Ağustos 1578) altı bin atlı ile Ataben Manüçöhr Serdar beyin kabülüne gelerek Osmanlı imparatorluğunun itaati altına girdiğini resmen ilan etti. Adigön / Altunkala`nın anahtarlarını teslim eden Bey bundan sonra Müslümanlığı kabül ettiğini bildirdi. Bununla da Manüçöhr II. Atabek Mustafa Paşa adını aldı. Tahttan inen Bey Osmanlı Sultanı tarafından ilk önce sancak Beyi olarak tayin edildi. Daha sonra ise, Çıldır / Ahıska Beylerbeyi olarak göreve getirildi. Atabeklerin resmen çöküşü ilan edildikten sonra, diğer 32 kale de Osmanlıya katıldı (Şakiroğlu, 2002: 16).

Ahıska feth edildikten sonra Ahıska Beyliği ve Altunkala Atabekliğinin tahrir işleri başladı. Lala Paşanın zafer kazanması şerefine 1578`de Ahıska şehri Çıldır Eyaleti merkez olmakla idare altına getirildi. Bundan sonra Ahıska / Çıldır Beyliği olarak isimlendirildi. Yalnız Ahıska ve etrafı ile yetinilmedi. Çoruh boyundakı ve Kür sahilindeki Atabeklerin eski yurtları da buraya birleştirildi. Ahıska bölgesi tarihine dikkat etdiğimizde daim bu topraklara göz dikildiğinin şahidi olabiliriz. Fethinden 49 yıl sonra Sefeviler yeniden işgal etmek için çaba harcamışlar. 1627`de Ahıska kalesi Sefevi ordusu tarafından kuşatıldı. Kalenin imdadına Osmanlı ordusu gelmek istese de talihsizlik kendini göstermiştir. Erzurum`dan yola çıkan Dişlenk Hüseyn Paşa isyan zamanı Abaza Mehmet Paşatarafından öldürülmüştür. Neticede, ahıska kalesinin Sefevi saldırısından koruyacak ordu yardıma gidememiştir. Ahıska kalesi uzun süren müdafanın ardından Sefevilere teslim olsa da, daha sonra Osmanlı ordusunun desteği ile yeniden geri alınmıştır (Uzunçarşılı, 2003: 164).

İster Atabeklerden önce, isterse de Atabeklerden sonraki döneme dikkat ettiğimizde Ahıska`nın Ermeni veya Gürcü yurdu olmaktan uzak olduğunu görebiliriz. Buradaki dönemin tarihi abidelerine baktığımızda da Türk ruhunun sezildiği görülmektedir. Günümüzde Ahıska, Ahılkelek, Adigön, Aspindza, Abastuban,

Bogdanovka, Azgur, Hırtız ve Varhan gibi tarihi bölgelerde bulunan kaleler, mezarlar Türk yurdu olduğunu haber vermektedir.

Osmanlının fethettiği bölgelerde merkeziyyetten kaçılarak farklı bir idare sistemi tatbik edilmiştir. Bu da yerel olarak tespitlenmiş, bölgeye bakılarak idare sistemi kurulmuştur. Temel olarak eyalet ve sancak olarak idare olunmuştur. Eyalet ve sancakların İstanbul`a bağlılığı da farklı olmuştur. Yerleşim bölgelerine farklı statüler verilmiştir. Ahıska`da farklı statü ile idare olunmaktaydı. Kafkasya üzerindeki başarılı ilerleyişinden sonra buradaki arazileri eyaletlere bölen Osmanlı Ahıska /Atabek Yurdu ve Kartli / Tiflis eyaletlerini ayırarak birer eyalet yaptı. `1578`de Çıldır Beylerbeyi Cafer Paşa tayin edildi (Kırzıoğlu, 1993: 296).

Çıldır / Ahıska Eyaletinin merkezi 17, 19. Yüzyılda bir kaç kez değişilmiştir. Bazı dönemlerde Çıldır merkez olsa da, sonralara Ahıska merkeze çevrilmiştir. 17. Yüzyıldan sonra artık bu eyaletin adı Ahıska eyaleti olarak söylendi. Bu dönemin kaynaklarında artık Ahıska`da on beş sancaklığın olduğu bildirilmektedir. Sefeviler 17. Yüzyıl boyunca Ahıska`ya art arda saldırılar düzenleyerek, işgal fikirlerinde vazgeçmemişlerdir. Neticede, 1634 – 1635 yılları arasında Ahıska Eyaletinin bazı sancakları Sefevilerin işgali altında kalmıştır. Saldırılar sonucunda Aspindza, Çeçerek, Posof ve Petek harabe hale getirilmiştir. Osmanlının Sefevilere karşı saldırısı zamanı, 1635`de Ahıska yeniden kurtarıldı. Sonda 1639`da Sefeviler Kasrışirin antlaşmasıyla resmi olarak Ahıska`yı Osmanlı toprakları olarak tanıdı (Buntürk, 2007: 23).

Ahıska`nın sonraki tarihinde Osmanlının diğer bölgelerinden buralara insanların göç ederek yaşam sürdükleri ile bilgiler verilmektedir. İç Anadolu bölgesinin Konya, Tokat, Yozgat ve çevresinden aileler seçilerek Ahıska bölgesine yerleştirilmişler. Uzun süre bu topraklar Osmanlı yönetiminde ekonomik ve kültürel yükselişini yaşamıştır. Anadolunun diğer bölgelerinden göç ederek gelen ailelerle birlikte Osmanlını Doğu Anadolu bölgesindeki insanlara bütünleşmişler. Ahıska`nın Osmanlı idaresi içerisinde bu yükselişi 1828`e kadar sürmüştür. Daha sonra Rusların bu bölgelere göz dikmeleri neticesinde eski yükseliş ve huzur bu topraklardan uzaklaşmıştır (Veyseloğlu, 1999: 16).

Rusların Osmanlı üzerinde pilanları Ahıska`yı da hedef almaktaydı. I. Petronun vasiyeti üzerinde Ruslar sıcak denizlere doğru ilerlemekte kararlıydılar. Denizlere yol

ise, Osmanlı üzerinde geçmekteydi. Bu yolun üzerinde de Ahıska bölgesi ilk görülen zayıf noktalrdan birisi olacaktı. Karadeniz sahillerine inmek için ilk önce 1783`de Kırım Hanlığı işgal edildi. Bundan sonra Rus ordusu Kuzey Kafkasya`ya doğru ilerlemeye devam ettti. 19. Yüzyılın ilk yıllarında Azerbaycan hanlıkları üzerine doğru hameleler gerçekleştirildi. Azerbaycan üzerinde hameleleri neticesinde 20 yıla kadar sürede tüm hanlıklar Rusların eline geçmiş bulunmaktaydı. İran sınırına kadar ilerleyen Rus ordusu 1828 yılında Türkmençay Antlaşmasıyla burada durmak mecburiyetinde kaldı. 250 yıllık özgürlük savaşı vermiş Ahıska 1828`de Rusların eline geçmiş bulunmaktaydı. Osmanlının zayıf düşdüğünü gören Rus ordusu 1829`da Edirne Antlaşmasını imzalamaya mecbur etti. Savaş sonucunda tazminat yerine Ahıska, Ahılkelek bölgesi Ruslara verilmişti (Çitil, 2014: 153).

1829`da Edirne Antlaşmasına kadar Ruslar Ahıska`yı ele geçirmek için çok büyük sayıda ordu ve güç sarfetmiştiler. Rus kaynaklarında burada on binlerce askerin öldüğü bildirilmektedir. Çünkü, Ahıska Rusların Anadolu`ya girmeleri için kapı rolünü oynamaktaydı. Ahıska`yı ele geçirdikten sonra burada büyük işkenceler başlamıştır. Türklere karşı yapılan zulümlerin neticesinde, buradaki halk Anadolunun iç kısımlarına doğru göç etmek mecburiyetinde kalmışlar. Günümüzde, Erzurum, Erzincan, Van, Muş bölgelerinde yaşayan binlerce 1829 göçgünü Ahıska`lı mevcuttur. Terk edilen Ahıska bölgesine ise, Ermeniler, Yahudiler ve Gürcüler yerleştirilmişler.

Edirne Antlaşmasıyla iki yere parçalanan Ahıska`nın güney bölgesi Osmanlılara, kuzey kısmı ise Rus Çarlığına kalmıştır. Kuzey tarafta Ruslar Ortdodoks kilselerinin baskısı ile Ahıskalıları Hristiyanlatırmaya çalışmışlar. Güney kısmında kalanlar ise, kendi dini ve kültürel geleneklerini devam ettirebilmişler. Ahıska Türklerinin Çarlık tarafından yapılan baskıları neticesinde 1829 – 1878 yılları arasında Anadolu`ya yeniden göçler başlamıştır. Daha sonra Ormanlı ve Rus Çarlığı arasında başlayan yeni savaşlarla, yine bu bölgede zorluk ve işkence çeken millet Ahıska Türkleri olmuştur. Günümüze kadar devam eden mezalimlerin başlangıcı Edirne Antlaşmasıyla başlamıştır (Aslan, 1995: 6).

Ahıska Türklerinin bundan sonra maruz kaldıkları en ağır durum 1877 – 1878 yılları olmuştur. Tarihte 93 harbi olarak ta anılan Osmanlı – Rus Savaşı zamanı binlerle Ahıskalı Osmanlının sınırları içerisinde olan Ardahan`a göç etmişler. Daha sonra

Rusların ilerlediklerini gören halk, bundan sonra Anadolu`nun içerilerine doğru yeniden göç etmek mecburiyetinde kalmışlar. Ahıska Türkleri daha çok Erzurum, Yozgat , Sivas, Tokat, Amasya, Niğde, Nevşehir ve Çorum illerine yerleşmişler. Kaynaklarda Ahıskalıların bu kadar Ruslardan kaçma sebepleri ise açık gösterilmiştir. İşgal olunan topraklarda mecburi Hristiyanlaştırma ve diğer milletlerle kaynatılarak yok edilmeleri olmuştur. Osmanlı devletinin kararıyla bir kısım Ahıska Türklerine Muhacir statüsü verilmiştir. Bundan sonraki yerdeğişimlerinde kolaylık sağlanmıştır. Lakin Ahıska Türkleri bazı illerde hoş karşılanmamış, Kars Muhacirleri adı verilerek dışlanmışlar. Bunun neticesinde de, uzun süre bir yerde ikamet edemeyen Ahıskalı aileler daim yer değiştirmek mecburiyeti ile yüzleşmişler (Ekinci, 2013: 20).

Berlin Kongresinde (1878) alınan kararla 1877 – 1878 harbini kaybeden Osmanlı Kars, Batum, Ardahan ve etrafındaki bir çok araziyi Ruslara bırakmak zorunda kalmıştı. Buradaki Türk nüfusunun baskılar sonucunda göç edeceğini düşünen Çarlık göç için kolaylıka sağlamıştır. Çünkü buranın insanları Edirne Antlaşmasından sonra başlarına getirilen olayların farkındaydı. Bu zulümlerin yine tekrar edileceği ise hiç şüphe doğurmamaktaydı. 3 yıl içerisinde devam eden göç zamanı Anadolu`nun içerilerine doğru buradan 120 bin insanın terk etdiği kaynaklarda gösterilmektedir. Boş kalan topraklara ise gayr- i Müslimler yerleştirilmişti. Gürcü ve Ermenilerin ardından, buraya Yahudiler, Ruslar ve diğer halklar da göç ettirilmiştir.

Lakin göçün karşısının alınmasında Osmanlı Şeyhulislamın fetvasının önemi büyük olmuştur. Bundan sonra, yerli halk tarihi Türk topraklarında zulümlere karşı direnerek mücadele etmişlerdir. Kars Rusların eline geçtikten sonra 1878 yılında “Oblast” (Bölge) haline getirilmişti. İşgaldan 8 yıl sonra, yani 1886`da yapılan nüfus sayımı zamanı 200 binlik nüfusun 93 bin 353`ü Türk ve Müslümandı. 6 yıl sonra nüfus 8 bin kişi artmıştır. Daha önce % 53 Türk olan bölgede, Türklerin sayı 1897`de % 51`e inmişti. Bu da bölgedeki Müslümanlara karşı yapılan zulümler sonucu göçü göstermektedir (Gökdemir, 1989: 10).

Halkın nüfus gerilemesini gören bazı düşünürler Ahıska bölgesinde bilinçlendirme işlerine başlamışlar. Türk Dünyasında başlanan milli uyanış Ahıska`da da yaşanılmıştır. Posoflu Yusuf Zülali Efendi 1905`de siyasi intibahnameler yayınlamıştır. Bu intibahnemeleri Kars – Ahıska ve Batum bölgelerine dağıtarak,

okunulmasında yardımcı olmuştur. Kırım ve Azerbaycan`da kurulan çeşitli derneklerin sayesinde Türk milletleri oyanış dönemini geçirmekteydi. Ahıska Türkleri Osmanı sınırında yaşasa bile, buranın milli ve etnik gelişmesinde daha çok Azerbaycan`la bağlılık mevut olmuştur. Türkiye`de eğitim alan Ahıskalılar buradan Azerbaycan`a giderek faaliyette bulunmuşlar. Bu dönemde Azerbaycan`da bir çok tanınmış Ahıskalı yetişmiştir (Hacılı, 1992: 15).

Ahıska Türklerinin 19. Yüzyılın sonlarında Türk Dünyasında yaptıkları bilimsel gelişimler sonucu, Azerbaycan`da "Usül-ü Cedid" adını taşıyan okullar açılmıştır. Şamahı ve Şeki şehirlerinde o dönemin tanınmış bilim insanı olan Muhammed Hafiz Efendi ve hemşehrisi Ömer Faik Nemanzade tarafından yeni tipli okullar açılmıştır. Azerbaycan`da açılan ilk kız okulunun kurucuları da bu iki şahs olmuştur. Daha sonra Ömer Faik Nemanzade Celil Memmetguluzade ile birlikte "Molla Nesreddin" dergisini açmışlar.

Ahıska Türkleri bununla beraber Azerbaycan`da açılan kız okullarının idare olunmasında da büyük rol oynamışlar. Şeyhzade`nin hanımı ve kızı tarafından buradaki okullara ciddi yaklaşılmış, gençlerin eğitimine dikkat edilmiştir. Azerbaycan`lı zengin ve hayırsever Zeynalabdin Tağıyev tarafından Azerbaycan`a davet edilen Şeyhzade`nin kızı Şefika Hanım, ilk önce burada kız okulunda öğretmenlik yapmıştır. Öğretmenliği ile birlikte çoksayıda yazılar yazan Şefika hanımın eserleri Rus diline çevrilerek yayınlanmıştır. Böylece, Azerbaycan`da ilk kadın yazar Ahıskalı Şefika Hanım olmuştur. O, daha sonra Azerbaycan Yazarlar Birliği`nin de başkanı olarak faaliyette bulunmuştur (Osmanov, 2001: 94).

1919`dan itibaren Ahıska`da yeni milli kalkınma dönemi başlamıştır. Ermenilerin baskıları neticesinde Osman Server Atabek tarafından kurtuluş savaşı başlatılmıştır. Bu yıllarda Ahıska – Ahılkelek Müslümanları Milli Şurası kurmuştur. Milli Şura`yı daha sonra Özerk Cumhuriyet ilan eden teşkilatın gücünü gören yerli hakimiyet, müslümanlar yaşayan tüm Ahıska bölgesine özerklik statüsünü vermiştir. 25 Aralık 1919`da yeni kurulmuş olan Gürcistan Parlamentosu bu Özerkliği resmi ilan etmiştir. Özgürlüğünü uzun süre devam ettiremeyen Milli Şura hükümeti yeniden tümüyle Gürcistan hükümetininidareciliği altına geçmiştir. Lakin 1920`de TBMM`de Milli

Misak üzerine andiçen Mustafa Kemal Atatürk Kazım Karabekir`i Doğu Anadolu ve Kafkasya üzerine kurtuluş savaşını başlatmak üzerine görevlendirilir. (Hacılı, 2009: 48).

1918 yılında Osmanlı ordusu Mondors Mütarekesi`ne sadık kalarak 1914`te çizilen sınırlara çekilmek zorunda kaldı. Ordunun 26 Aralık 1918`de bu bölgeden çekilmesi ile, yerel yönetimi Şura Hükümeti idare etmiştir. Aynı yılın Ocak ayından itibaren ise, "Cenubi garbi – Kafkasya Hükümeti" bu topraklarda yerli halkı korumak için birlik oluşturdu. Türk ordusu Ahıska ve Ahılkelek`ten öte Gürcü sınırlarına kadar yurdu korumak için çaba harcamaktaydı. Lakin herşey 20 Eylül 1920`de ermenilerin uçakla Türklerin Bardız Cephe Karargahına saldırısıyla değişti. 12. Tümenle ermeniler üzerine yürüyen Terk ordusu savaşmadan 29 Eylül 1920`de Sarıkamış`ı almış oldu. Rusya`nın "Karsı ermenilere verdik, size de Van ve Bitlis vilayetlerini veririz" diyerek yaptığı teklif Türk ordusunun hırsını biraz daha artırmış, Rusya`ya karşı güç gösterişini başlatmıştır. Cevap olarak, Kars, Ardahan, Batum sancaklarının işgali karara alınmıştır. Kazım Karabekir Paşanın kumandanlığı altında Türk ordusu 3 Aralık 1921`de Sevr Muahedesini yeniletecek saldırıda bulunmuşlar. Bununla da, Rusya ile yeni Türkiye`nin ilk zaferi olan Gümrü Muahedesi imzalanmış oldu (Kırzıoğlu, 1991: 145).

XX yüzyılın 20.yıllarında Ahıska`da Gürcülerle Ahıskalılar arasında münakaşalar devam etmekteydi. İlk önce yapılan Brest – Litovsk, bundan sonra ise Batum Antlaşamaları savaşa son vermemişti. Halid Bey`in Ahıska`da kurduğu ordu Gürcü taarruzuna karşı çıkmaktaydı. Mücadeleyi Mondros Mütarekesinden sonra daha da güçlendiren Ahıska Türkleri 1919 yılında yeniden Gürcülerin saldırısına maruz kalmıştı. Sebep ise, 18 Ocak 1919`da kurulan Cenubi garbi Kafkas Hükümetiydi. Mondros Mütarekesi Ahıska, Ahılkelek ve Gümrü`deki Türkleri zor duruma sokmuştu. Antlaşma gereği Türk ordusu bu topraklardan geri çekilmiş, bölgede gözü olan Ermeni ve Gürcüler halka zülm etmeğe başlamıştı. Azgur, Ahılkelek, Ahıska Sancakları 1 Mart 1919`dan itibaren Gürcülerin tamamen işgali altında kalmıştır (Kırzıoğlu, 2008: 11).

1919`da Gürcü sınırlarını inceleyen İbrahim Bey Ardahan`dan Posof istikametine gittiği bir zamanda Gürcüler yeniden Ahıska ve Ahılkelek`e karşı saldırdılar. Bununla da, Ahıska dikkatsizliğin neticesi olarak işgal edilmiş oldu. 14 Mart 1919 yılında Doğu Anadolu Bölgesini nezarette saklayan IX. Ordu Kumandanlığı tarafından Harbiye

Nezareti`ne gönderilen mektupta Ahıska`nın tamamen Gürcüler tarafından işgal olunduğu bildirilmekteydi.

Ahıska ve Ahılkelek`in işgalinin ilk günlerinden yine Gürcü ve Ermeniler bölgenin Türk halkına karşı işgencelere başladılar. Kaynaklarda kadınların ırzlarına tecavüz ettikleri, erkeklere vahşet gösterdikleri, camileri kapatmakla insanlığa karşı bir oyun sergiledikleri gösterilmektedir. Toplamda elli beş milyon üç yüz bin ruble zarar verildiği ifade edilmektedir. Bundan sonra, Gürcülerin Türk ordusu üzerine gelmesi ve Ardahan Posof yolu üzerindeki bazı bölgeleri işgal etmek için savaşları neticesiz kalmıştır. Ahıska Türklerinin desteği sayesinde kaybettiklerini düşünen Gürcüler daha sonra şiddeti biraz daha artırdılar. Hatta Gürcüler daha sonra Ahıska ve Ahılkelek Türklerini seçimlere katılmakta zorlamışlar. Pais Konferansı`nın içeriğine uygun olarak bu toprakların Gürcistan`a ait olmadığını bildiren Ahıska Türkleri seçimlere katılmamakta israr etmişler. Çünkü seçimlere katıldıkları zaman Gürcistan hakimiyetini kabul etmiş olacaklardı. Yine Posof üzerine saldıran Gürcüler Server Atabek ve İngiliz ordusunun ortaya girmesiyle sakinleştirilmiştir. 5 Nisan 1919`da Gürcüler ve Türkler arasında yapılan anlaşmayla çarpışmalara son verilmiştir (Dayı, 1997: 136).

Ahıska tarihinde talihsiz bir ömür sürmesine ve bir kaç kez zulümleri yaşamasına rağmen bundan kurtulamamıştır. Atabekler Devletinin Osmanlıya katılımından sonra 350 yıl boyunca Sefeviler, Rus Çarlığı, Gürcüler ve Ermenilerin saldırılarına maruz kalmıştır. Sonda, 16 Mart 1921 yılında Moskova Antlaşması ile Rusların eline geçmiştir. Bununla da Ahıska bir daha Türkler tarafından idare edilmemiştir. Rusyanın Osmanlının Kafkasya`daki Türklerle irtibatı kesme politikası sonuç vermişti. Daha sonralar Ahıska`ya çok sayıda ermeni nüfusu yerleştirilmişti. Yerli halkın buraları terke etmemekte kararlı olmaları sayesinde 1944`e kadar bu topraklarda Ahıska Türkleri nüfus üstünlüğü ile yaşamaktaydı (Kütükçü, 2013: 14).

Artık 1921 yılının başlarında Gürcistan hakimiyeti ülke yönetiminde değişikliklere başlamıştılar. Komünistler buradaki Menşevik hakimiyetini düşürerek Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti`ni kurmak için çaba harcamaktaydılar. Bunun için fırsat beklenmekteydi. Elverişli durum Şubat 1921`de komünistlerin elinde düşmüştü. Bununla da Gürcistan`da devrim dalgaları başlatıldı. Azınlıkların yaşadığı bölgelerde: Guriya, Borçalı, Megreliya ve Acaristan`da köylüler artık komünizmi

desteklemek için ayaklanmıştı. Bu ayaklanmayı yönetmek için 16 Şubat 1921 yılında Gürcistan`da Devrim Komitesi Kuruldu. Komitenin üyeleri içerisinde Ahıskalı Ömer Faik Nemanzade de bulunmaktaydı. Böylece, hükümet değişikliyi yapılarak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Kızıl Ordu bu durumda 25 Şubat`ta Tiflise girdi. 8 Mart 1921`de ise Ahıska`daki Menşevik idare heyeti komünistlere teslim oldu. Daha sonra ise Gürcistan`da yaşayan azınlıkları haklarını müdafa edecek 6 maddeyi kapsayan muhtıra oluşturuldu. Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Müslüman İşleri Şurası müslüman ahalisi için kurulduğu zaman, bu Şuraya Ahıskalı Ömer Faik Nemanzade başkanlık etti (Gurbanov, 1992: 152).

Dönemin Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa`ya Ahılkelek`te Sovyet idare sisteminin kurulduğu haberi verilmiştir. Bundan sonra, Fevzi Paşa Şark Cephesi`ndeki Kazım Karabekir Paşa`ya 6 Mart 1921`de Ahılkelek istikametinde ilerlemesini bildirmiştir. 8.alayla Ahıska`ya doğru ilerleyen Kazım Karabekir Paşa kısa bir süre içerisinde yönetimi ele geçirdi. Burada yerli ermeniler Türk ordusuna karşılık protestolar yapsalar da yerli Ahıskalılar da karşı protesto yapmışlar. Yeniden Genelkurmay Başkanlığından gelen emirle Kazım Karabekir Paşa Ahıska, Ahılkelek ve Batum üzerine 9 Mart akşamına kadar ulaşması gerekiyordu. Yeniden bu istikamette harekete geçen Türk ordusu bu 3 bölgeyi kısa bir sürede ele geçirdi. Martın 12`de ve 13`de Ankara Hükümetinin Kazım Karabekir`e gönderdiği kararda Ahıska, Ahılkelek ve Batum`da Türkiye Büyük Millet Meclisi`nin bir idaresinin kurulması gösterilmişti. Türkiye`nin bu dönemde askeri müttefikler araması ve en büyük müttefiklerden birinin Rusya olabileceği geri adım atmaya sevk etti. 16 Mart 1921`de Moskova`da daha sonra ise, 13 Ekim 1921`de Kars`ta Bolşevik Hükümeti temsilcileri bir araya geldiler. Antlaşma ile Türkiye Ahıska ve Batum`u kaybetmiş oldu. Bununla da, Ahıska bir daha Türk idareciliği altına geçemedi. Gürcistan SSC`nin sınırları içerisinde kaldı. Yerli Türk halkı sadece 23 yıl burada tutulabildi. Daha sonra malum sürgün`e gönderildiler. (Buntürk, 2005: 117).

Ahıska Türkleri 1930`lardan başlayarak Sovyetlerin çeişitli işkenceleri ile karşılaşmışlar. İlk önce Ahıskalı aydınlar "Kemalist", "Pantürkist" olarak suçlanmışlar. 1937`de Sovyetlerde başlayan ileri gelenleri sürgün etme politikası Ahıska Türklerini de etkilemiştir. Topraklara el konumuş, insanlar ise casus diye Sibirya kamplarına gönderilmişler. 1936 yılında Ahıska Türklerinin Moskova yönetimine Türkçe dil

eğitimi almak istediklerini bildirmeleri sonucunda Rusça, Gürcüceyle birlikte Azerbaycanca dil eğitimi öngörülmüştür. Maksat, o dönem Türk halklarını Kazak, Kırgız, Özbek diye bölen Sovyetlerin, burada Türk adını taşıyan ve her yerde ilan eden Ahıskalılara da Azeri demek olmuştur. Daha önceden de bildirdiğimiz gibi, Ömer Faik Nemanzade ve onunla birlikte: Ahmet Bey Pepinov, Balabek Aslanoğlu, Mehmet Zeki Dursunzade, İsmail Hakkı Nuriyev gece evlerinden alınarak sorgu – sual yapılmadan işkenceler maruz bırakılmışlar. Bazılarını Sibirya kamplarına gönderseler de, diğerlerini sorgu zamanı silahla ateş açarak öldürüşler. Baskıları biraz daha artıran Sovyet yönetimi Ahıskalıların soyadları sonlarına zorla "Şvili", "Dze" gibi artırmalar yaparak Gürcüleştirmek istemişler. Türkiye`ye yakın bölgedeki 10 bine kadar Ahıskalıları 1938 – 40 yılları içerisinde Altay bölgesinin steplerine sürmüşler. Sınır bölgesine, Rus ve Gürcü askerleri yerleştirilmiştir (Bayraktar, 2013: 47).

II. Dünya Savaşı başladıkatan sonra, 1941`de savaşa katılan Sovyetler dahilinde çoktan karar aldığı değişiklikleri uygulamaya başladı. Ahıska Türklerinin de Moskova Antlaşmasından sonra kendi sınırları içerisinde kalması ve Türkiye ile sınır teşkil etmesi her zaman Sovyetleri bu bölgeye karşı dikkatli davranmakta mecbur etmiştir. Ahıskalıların içerisindeki Türkiye sevdalılığı Sovyet Rusya`sı için bir bahane teşkil etmiştir. Kırım Türklerini, Volga Almanlarını o dönemin Alman hakimiyeti ile işbirliğinde suçlayan Rusya, daha sonra Ahıska Türkleri üzerinde de bu politikayı yürütmeğe çalıştı. 1944`de Ahıska Türklerini Türkiye ile işbiriliğinde suçladı. Elinde bahane bulunan Sovyetler, Gürcistan SSC`nin Türkiye ile sınırlarında yaşayan Türk halkını sürgün etmiştir (Sargın, 2006: 37).

Ahıska Türklerinin bundan sonraki acı talihi ise günümüzde de devam etmektedir. Kendileri Ahıska bölgesinin tarihen yerli alkı olan Türkler 14 Kasım 1944`de sürgün edilmekle bir daha geri dönmemeleri planlanmıştır. Daha önceler İran Sefevileri tarafından işgal edilmesi pilanlanan Ahıska`nın desteğinde Osmanlı bulunmuştur. Lakin Osmanlının da daha sonralar zayıf düşmesi ve Çarlık Rusya`sının sıcak denizlere açılma politikasında Ahıska`nın yer alması bölgeyi daim saldırılara maruz koymuştur. Neticede, Ahıska Toprakları Gürcistan sınırları içerisinde yer bulmuştur. Lakin yerel halk günümüzde bile buralardan çok uzaklarda yaşamaktadır.

1.3. AHISKA COĞRAFYASI

Ahıska Türklerinin coğrafi olarak yerleşim biçimi dağlardan ve yaylalardan oluşmuştur. Türkiye ile sınır teşkil eden bölge, günümüzdeki Gürcistan Cumhuriyeti`nin güneyinde yerleşmektedir. Türkiye ile sınırı Türkgözü kapısı ile açılmaktadır. Kür nehrinin yukarı hissesinden, Çoruh nehrinin havzasından ve Çıldır yöresinden sınırlarını çizen Ahıska bölgesine en yakın Türkiye ilçesi Posof`dur. Buralardan başlayan bölgenin diğer sınırı Meshet ve Cavahet dağ silsilelerini devam etmekle Borçalı`ya kadar sürmektedir. Kuzeyde Borjoma kadar devam eden Ahıska`nın son yerleşim birimi Azgur`dur. Güneye doğru Türkiye`ye yaklaşan topraklar Çıldır düzlüğünedek devam etmekte, Doğuda Azerbaycan`lı nüfusunun sıklık teşkil ettiği Borçalı`ya, Batıda ise Acarıstan toprakları ile sınır bölgesini ayırmaktadır (Bayraktar, 1999: 8).

Bölgenin en büyük dağları Ahıska ve Cavahet`dir. 150 kilometrelik bir mesafede uzayan bu dağlar Kafkas Dağları ile birleşmektedir. Cavahet zirvesinin deniz seviyesine olan rakımı 3300 metre teşkil etmektedir. Ahıska zirvesinin yüksekliği ise 2850 metredir. Kura, Çoruh ve Posof nehirleri bu bölgede birleşerek, dağ ve yaylaları geçerek Hazar denizine ulaşmaktadır. Ahıska bölgesine Gürcistan`ın Mesketya ve Cavahetya vilayeti olarak baktığımızda, Mesketya vilayetine Adigün, Ahıska, Aspindza ve Borcom dahil olmuştur. Cavahetiya vileyetinde ise, Ahılkelek ve Ninotsminda ilçeleri mevcuttur. Bu viletlerin toplamda yüzölçümü 6412.9 km2`dir. 6 ilçe, 5 kent, 7 kasaba ve 250 köyle oluşturulmaktadır.

Ahıska eski coğrafi tarihi ile birlikte çok sayıda pınarları ve şelaleleri ile de meşhurdur. Buranın nehir sularından ziraat ve tarımda kullanılmıştır. Dağları zirveleri karlı, etekleri ise Bahar aylarında yeşile bürünmektedir. Ormanlarında çam, meşe ağacı ve gürgen sıklık teşkil etmektedir. Bundan başka, doğal olarak meyve ağaçları olan ormanlarıyla da popülerdir. Bölgenin iklimi dikey şeklinde değişmektedir. Tarihi Türk toprakları olan buralardakı yer isimleri de Türkçedir. Bunlardan: Hundun, Salbuz, Acara, Abioğlu, Kanlı, Fındıklı, Sarıkaze, Persat, Uravel ve Piri pınarının adlarını gösterebiliriz (Piriyeva, 2005: 20).

Ahıska Dede – Korkut Kitabında anılmaktadır. Eski oğuz bölgesi olan buraya Ak – Saka denilmektedir. Ortodoks Kıpçak/ Kuman Türkü olan yerel halkın idaresi bir kaç kez değiştirilmiştir. Atabekler, Sefeviler, Osmanlı ve Rusya Çarlığının nezareti altında

kalmıştır. Coğrafi bakımdan bu günkü Türkiye`nin Artvin, Ardahan, Kars ve Erzurum insanı ile bütün sağlamıştır. Osmanlının fethinden sonra Ahıska Eyaleti kurulmuştur. Eyalet ise sancaklar vasıtasıyla yönetilmiştir. Bölgenin 8 Sancağı mevcut olmuştur. Bedre, Azgur, Ahılkelek, Hırtız, Ahıska, Çeçerek, Altunkala ve Acara Sancakları tarihte önemli yönetim birimleridir. Adları gösterilen sancaklıklar 1921`e kadar Türkiye tarafından, daha sonra ise Moskova antlaşmasına uygun olarak Gürcistan`a verilmiştir. Diğer sancaklar: Maşakhel, Livane, Pertekrek, Ardanuç, İmirkhev, Şavşat, Oltu, Narman, Kamkhıs, Posof, Ardahan ve Çıldır`dır.

Maçakhel Sancaklığının üçte ikisi şimdiki Artvin`in Borçka ilçesine, diğer kalan biri ise Acaristan`a bağlıdır. Günümüzdeki tabiri ile baktığımızda, Livane, Pertekrek - Yusufeli, Ardanuç ve İmirkhev ve Şavşat Artvin`e bağlı sancaklardır. Diğer üç sancaklar: Oltu, Narman ve Kamkhıs Erzurum iline aittir. Posof, Ardahan ve Çıldır Sancakları ise Ardahan`a halen bağlı olmaktadırlar (Aslan, 1995: 5).

Ahıska kelimesinin tarihi ile bağlı bir çok fikirler seslenmektedir. Bunlardan biri Ak Kale anlamına gelen "Ak – Sıka" sözüdür. Oğuzların tarihi yurdu olan Ahıska`nın 481 yılına ait kaynaklarda "Akesga" olarak geçdiği görülmektedir. Gürcüce bu bölgenin adının manasına dikkat etidiğimizde "AkhalTsikhe" kelimesi ile karşılık bulduğu anlaşılmaktadır. "Akhali" Gürcüce yeni, "Tsikhe" ise kale anlamında kullanılmaktadır. Yani, Ahıskanın Gürcüce anlamı Akhatsikhe`den Yeni Kale anlamını vermektedir. Türkçe ve Farsça da anlamı ifade eden Ahıska kelimesinin "Akhır – kıska" ve ya "Ak – sıka" olarak ta yorumlamaktadırlar ki, anlamı yine Yeni Kale ile özdeşleşmektedir (Seferov., Akış, 2008: 395).

Ahıska Bölgesi 3 bin yedi yüz yirmi sekiz metre kareye sahiptir. Mtkvari vadisinde ise çoğunlukla nehirler mevcuttur. Bölgenin coğrafyasını çoğunlukla dağlar kapsamaktadır. Bölgenin batı bölgesinde Ahıska Türklerinin toplu yaşadığı köylerin ortalama rakımı 1000 ve ya 1400 metrede değişmiştir. Ermenilerin çoğunlukla yaşadığı bölge ise doğu olmuştur. Onlar burada 1500 ile 2000 metre yükseklikte yaşam yerlerini oluşturmuşlar. Ahıska`da sıcak hava hakim olmasına rağmen, buranın iklimi kurudur. Nispeten batı yarısının gür ormanla kaplı yerleri soğuktur. Ahıska bölgesinin coğrafi durumu diğer vilayetlerden farklılığı ile seçilmektedir. Buranın bazı bölgelerinde kar 6 yağışı 6 ay sürmektedir. Kış aylarında havanın soğukluğu -20 derecenin altına

düşmektedir. Bu bölgeye Gürcüler tarafından Gürcistan Sbiryası da denilmektedir. Cavahetya bölgesi ise esasen sönmüş vulkan üzerinde yerleşmiştir.

Ahıska`da ana tarım bitkileri içerisinde mısır, buğday, arpa, patates yer almaktadır. Lakin burada meyve bağları da çoğunluk teşkil etmektedir. Bölgenin sakinleri tarih boyu hayvan yetiştiriciliği ile meşgul olmuşlardır. Bu gün de büyük hayvan yetiştiriciliğinde Gürcistan`ın önemli bölgelerinden biri sayılmaktadır (Aydıngün., Harding., Hoover., Kuznetsov., Swerdlow, 2006: 2).

Dede Korkut Kitabında Uruz Bey`in tutsak olarak saklanıldığı kale olarakta bilinen Ahıska Kalesinde günümüzde de tarih yatmaktadır. Bir dönem Ak Saka kalesi adı verilen bu abideye Meydan Larousse ise farklı isimle yorumlamıştır. Onun sözlerine göre, kalenin adı Türkçeden gelmiş, Akışka kelimesi ile aynılık teşkil etmektedir (İpek, 2013: 34).

Anadolu`nun uzantısı olan Kafkasya Türkiye`nin coğrafi bakımdan stratejik ilgi alanını kapsamaktadır. Kafkasya`ya açılan yol ise, Ahıska`dan geçmektedir. Türkiye`nin Türk dünyasına açılan gelecek politik yolları Kafkasya bölgesi ile başlamaktadır. Kafkasya`da oluşan politik ve coğrafi yerdeğişimler Tükiye`nin geleceğe yönelik Anadolu kültür yapısını oluşturmaktadır.

Ahıska Coğrafyasının Kafkasya ile bütünlükte Türkiye karşısında değerini incelediğimiz zaman, Rusyanın Avrupa ve Orta Doğu, Akdeniz, Afrika yolları üzerinde geçit bölgesi olmasıyla kendini göstermektedir. Kusey – güney yolunu kesişmesinde temelini bırakan bir coğrafya olarak nitelendirilebilir. Türkiye ve Avrupa`nın gelecek enerji tehlikesizliği bakımından da Ahıska`nın önemini göstermek mümkündür. Günüzmüdeki bu bölgeden geçen enerji hattı ve gelecek pilanlar da bunu demeğe esas vermektedir. Ahıska bölgesinin Türkiye`nin kuzeydoğudaki Posof`tan itibaren sınır bölgede mevcut durumu hem ekonomi hem de kültürel bakımdan aşağıdaki önemlerini açık şekilde göstermektedir.

1. Türkiye`nin günümüzde iletişimini daha da güçlendirmeğe çaba sarfettiği Türkistan`la Ahıska`nın İdil – Ural ile köprü teşkil edecek bir noktada bulunması.

2. Vale`de başlayan ve Acara`dan geçerek Azerilerin toplu halde yaşadıkları Borçalı`ya kadar uzanan Türk yolu üzerinde yerleşmesi ve birleştirici rolünü oynaması.

Bu da Türkiye`nin Azerbaycan`la ilişkileri istikametinde güvenli kara yolu üzerinde bulunmasıdır. Bu da Türkiye`nin Türk dünyasıyla iletişiminde kolaylık tanımaktadır.

3. Bölgenin sorunlarını çözmekte aracılık yapabilecek coğrafya olması. Çünkü Ahıska, Azerbaycan`la Gürcistan, Ermenistan`la İran ve Türkiye arasındaki sorunları çözebilecek ve yaklaşma istikametinde her üç devleti bir araya getirebilecek bir coğrafyadadır.

4. Türkiye`nin Ardahan iliyle sınır teşkil etmesi, bu ilin gelişmesinde gelcekteki taşıyacağı önem.

5. Türkiye`nin Çıldır – Aktaş ve Posof – Türkgözü sınır kapılarının bulunduğu bir bölgede yerleşmesi.

Tüm bu gösterilenler ve daha fazlasını Ahıska`nın jeopolitik bakımından önemi olarak gösterebiliriz. Bu coğrafyada tek sorun, Ahıskalısız Ahıska`nın mevcutluğudur. Ki, gelecekte bu problem bir çok siyasi ve etnik çatışma olarak ortaya çıkabilir (Taşdemir, 2005: 3).

İkinci Dünya Savaşı`nın başlamasıyla Ahıska coğrafyasındaki demografik yapı bozulmaya başladı. Savaş giden 40 bin kişinin geride kalanı ise, Sovyetler tarafından sürgün edilmişler. Bununla da, bu bölgedeki nüfus Türksüzleştirilmiştir. Ahıska Coğrafyası eski halini korusa da, Ahıskalılar dünyanın bir çok bölgesine dağılarak yaşamlarını sürdürmektedirler. 1944 yılından itibaren Ahıskalıların coğrafyası Orta Asya ülkelerine kadar sürgünle yaygınlaştırılmıştır. Daha sonra 1956 yılında sıkıyönetimin kaldırılması ile Ukrayna, Rusya ve Azerbaycan`a kadar dağılmıştır. Sovyetlerin çöküşü ile Ahıskalıların yaşam coğrafyası Türkiye`ye kadar genişlemiştir. 2004 yılından itibaren, Ahıskalılar Amerika Birleşik Devletlerin e mülteci olarak göç etmişler. Bununla da, Ahıskalıların toplu olarak yaşadıkları kıtaların sayısı 3`e yükselmiştir. Günümüzde Ahıska Türkleri dünyanın 10 ülkesinde toplu olarak iskan etmektedirler (Seferov., Akış, 2008: 394).

1.4. AHISKALI TÜRKLER

Ahıska farklı kimlikleri ve gelenekleri bir yerde yaşatan bir bölge olmuştur. Burada Türkiye, Rusya, Gürcistan ve Azerbaycan`ın kültürel etkisini görmek

mümkündür. Bu nedenle de Ahıska Türklerinin kültürü hakkında araştırmalara yapmak istenildiğinde adları çekilen halkların kaynaklarına başvurmak gerekmektedir. Tarihi kaynaklara baktığımızda Ahıska Türklerinin kimliği hakkında farklı yazılar görülmektedir. Oldukça karmaşık topluluğa sahip olan bu bölgenin halkı ile bağlı yazılar, her zaman farklı fikirler doğurmaktadır. Azerbaycan ve Orta Asya ülkelerinde Ahıska Türklerinin kimliği ile ilişkili araştrmalar yalnız Sovyetlerden sonra mümkün olmuştur. 1992`de basılan kitaplarla Ahıska Tarihi ve kimliğine ilgi artmış, çok sayıda kitaplar basılmıştır (Hacılı., Poladoğlu., 2001: 8).

Ahıska Türkleri tarihte bir çok adlarla çağrılmışlardır. Araştırmacı Marr`ın yazılarında Ahıska Türkleri Meshler olarak gösterilmişlerdir. Eski Mısırda Mosohlar olarak isimlendirilen Ahıska Türkleri bu dönemlerde de kültürleri genlişmiş halk olarak kaydedilmişlerdir. Marr`ın diğer iddiasında ise, Hristiyanların dini kitabı olan Bibliyanın Gürcü diline Mesh dilinden çevrildiği fikri ileri sürülmektedir. Lakin Ahıska`nın tarihini incelediğimizde Ahıska Türklerinin Kıpçak Türkleri oldukları gösterilmiştir. Daha sonra ise Atabek Devletini Kuman / Kıpçakları kurmuştur. Ahıskalıların kimlik meseleleri tartışıldığı zaman, onların Osmanlıya bağlı olmaları, hakimiyet değişikliklerine ve istilalara rağmen Türk dilini değiştirmedikleri onların kimliği ile bağlı net ifadeyi ortaya koymuştur (Yüzbey, 2008: 680).

Ahıska`da yerli halkla beraber Terekemeler de yaşamıştır. Terekemeler tarafından yerli halka Çin – Çavat ismi verilmiştir. Çin – Çavat Türkleri kendi aralarındaki konuşma tarzları ile Terekeme Türklerinden farklı olmuşturlar. Hatta Terekemelerin gelenekleri ve kültürel etkinlikleri de farklıdır. Günümüzdeki Ahıska Türklerinin soyu olan Kıpçak Türkleri, yani yerli Çin – Çavatlar Ortodoks Hristiyanlarlı olmuşlardır. Lakin, onların Hristiyan olmaları Türk olmama sebebi asla değildir. Bölgedeki Ahıska Türkleri 15757 yılından sonra Müslümanlığı kabul etmişlerdir. Bu nedenle de Rus ve Gürcü tarihçileri Ahıska Türklerini Müslüman Gürcü olarak ifade etmekte israr etmektedirler. Günümüzdeki Ahıska Türkleri ise, 1575`e kadar Hristiyan olduklarını kabul ediyorlar. Lakin tarihçilerin bu yazılarını kabul etmeyerek, Kıpçak Türklerinin soyunda geldiklerini ispatlıyorlardır (Badalov, 2004: 15).

Bazı görüşlere baktığımızda Gürcü asıllı halk oldukları, Acarlar gibi müslüman oldukları bildirilmektedir. Neticede Türkeşen bu topluma Türkik, yani Türkleşmiş halk

olarak denilmiştir. Ahıska Türklerinin kimliği eski olmasına rağmen, sadece savaşlardan ve siyasi olaylardan sonrası kaleme alınmaktadır. Lakin Avrupa, Amerika ve Türk araştırmacılar Ahıska Türklerinin yaşadıkları bölgede eskiden de Türk kavimlerinin yaşadıklarını bildirmektedirler. İlk olarak burada Sakalar, Massagetler, Hunlar, daha sonra ise Kıpçaklar, Alanlar, Savurlar gibi Türk halkları yaşamışlar.

XXI. yüzyıldan itibaren ise Anadolu`ya akın eden Türklerin, buradan Ahıska bölgesindeki Türklerle karışarak yoğunlaşdıkları ifade edilmektedir. Daha sonra burada kurulan Türk devletleri ile, Ahıska tamamen Türk yurduna çevrilmeğe başlamıştır. Daha sonraki politik durum karşısında Ahıska Türklerinin bazı aileleri Gürcü soyadlarını kabul etmek zorunda kalmışlar. Bu soyadlar ise, Gürcü tarihçileri tarafından "Ahıskalıların Gürcü" olduklarına dair ellerinde tuttukları belge oluştur. Eğer bu durumun insanların soyunu belirleyeceği ifade edilirse, Gürcistan`da Rus soyadlarını taşıyan Gürcüler vardır. Onların da Gürcü olduğu iddaa edilmelidir. Günümüzde, dünyanın 10`dan fazla ülkesinde Rus soyadını taşıyan farklı milletlerin de Rus olduğu söylenilebilir. Böyle olduğu taktirde Ahıska bölgesindeki Gürcü soyadlı Ahıskalıların da Gürcü oldukları iddası hiçe sayılmalıdır (Avşar., Tunçalp, 1994: 6).

Mesketya ve ya Ahıska bölgesinin Türklük tarihi ile ilgili diğer bilgiler ise Makedonyalı İskender`in Kafkasya`ya geldiği zaman verilen kaynakların içerisinde yer bulmaktadır. Kaynaklarda Ahıska Türkleri Kıpçaklar, Bun – Türkler olarak gösterilmiştir. Bun – Türklerin Turanlı oldukları fikrini ise, Fransız bilgini Brosset bildirmiştir. Aynı fikirde olan Gürcü dil bilgini Marr, Bun – Türk kelimesinin "otokton", yani Yerli Türk anlamına geldiğini ifade etmiştir. Verilen bu bilgilerin sayesinde Ahıska Türklerinin Çoruh ve Kura nehri boylarında eski bir Türk halkı olduğunu ispatlamaktadır. Günümüzdeki Ahıska şehrine ise, Sam – Skhe (Meskshi vatanı), Akhaltskhe (Yeni Kale) ve Sa – Atabago (Atabek yurdu) olarak söylemektedirler. Tüm bu tarihi kaynaklara baktığımızda Ahıska`nın 2700 yılık Türk toprakları olduğunu söyleyebiliriz (Zeyrek, 2001: 4).

Neden Ahıskalı Türk sorusuna, araştıramaları inceledikten sonra cevap verebiliriz. Ahıska Türklerinin günümüzdeki kullandıkları dil Doğu Anadolu bölgesinin Artvin`in Şavşat, Yusufeli, Erzurum`un Oltu, Narman, Ardahan, Kars yerleşim birimlerinde yaşayan insanların dili ile aynıdır. Çünkü tarihe baktığımızda buralarda önceden

Ahıska`dan gelerek iskan eden insanların sayı çok olmuştur. Ahıska Türklerinin dili Cavahetiya bölgesinde de konuşulmaktadır. Sadece ağızlarda zamanla değişiklikler oluşmuştur. Cavaheti bölgesinin ağzında yapılan araştırmalar zamanı 19 ana başlıkta 227 kelime bulunmuştur. Bu tespitler başlıklara baktığımızda bir bölge halkı için büyük bir rakamdır. Ahıska Türklerinin Mesketya ve Cavahetya`dan sürüldüğü 70 yıl olsa bile buradaki insanların günlük eşyaları, sıfatlar ve renk adlarında halen Türkçenin kullanıldığı görülmektedir (Şenel., Meskhidze, 2010: 220).

Yabancı kaynakların araştırmalarını incelediğimiz zaman, onlar da Ahıska Türklerinin eskiden Gürcü kökenli olduklarına dair fikirlerin söylenildiğini göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri Wisconsin Aile ve Sağlık Araştırmalar Şübesi Ahıska Türklerinin neden "Ahıskalı Türk"olarak adlandırıldıklarını araştırmıştır. Kültür Başlığı altında yapılan araştırma zamanı aşağıdaki bilgiler aktarılmıştır: "Ahıskalı Türk kelimesi bir dönemden itibaren etno – politik konuları sarsmaya başladı. Çünkü Ahıskalı Türkler artık kendilerini Gürcü değil, gerçekten Türk olduklarını ispat etmeğe başladılar. Bu fikirleri üzerinde israr etmeğe çalıştılar. Bu nedenler de onlar kendilerini Mesketler değil, Ahıskalı Türkleri olarak ifade ettiler. Çünkü Mesketyalı demek, Gürcü demek anlamına geliyordu ve daha çok Gürcü olarak düşünülüyordu. Bazı bilim adamları bu konuda hassas kelimelerin kullanılmasını tavsiye ediyorlardı. Türk kökenli kelimesini Ahıska Türklerinin üzerinden kaldırılmasını istiyorlardı. Örnek olarak, " Türk bölgesinden sürgün edilen Mesketlerin" kelimesinin kullanılmasının daha iyi sonuç vereceğini teklif ediyorlardı. Lakin hala iki grup arasında fikir ayrılığının görülmesi devam etmektedir. Sürgün edilen Gürcüler ve Türkler ayrımı gündem olarak korunmaktadır. Nihayet Ahıska Türkleri kendilerinin yeni bir hareketin içerisinde buldular. Türk yanlısı olanlar "Vatan" cemiyyetinin etrafında birlşetiler. "Khsna" ismini taşıyan ikinci kısım ise Gürcü yanlısı olduklarını ve temsilci olduklarını ifade etmektedirler".

"İkinci grubun üyeleri kendilerini genellikle Gürcü olarak düşünürler. Onlar bölgedeki etno – politik durumun yeterince karmaşık olduğunu ileri sürüyorlar. "Vatan" cemiyetinin yürüttüğü Ahıska Türkleri milliyetçiliğinin gerçekçi bir politik gündem açısından kritik durum yarattığını bildiriyorlar. Khsna aktivistinin birinin açıkladığı ise fikirleri karıştırmaktadır. Onun açıklamasında bu kelimeler söyleniliyor: "Esas olan atalarının vatanlarına dönmektir, etnik oryantasyon önemli değil". Bu bölünmeler

Ahıska Türklerinin Gürcistan`a dönmeleri için ekstra zorluk çıkarmaktadır”(WDHFS, 2005: 2).

Ruslar tarafından etnik halk olarak Ahıskalı Türk ifadesi kullanılmaktadır. Tarihte en çok zorluklar yaşamış “etnik mülteciler” olarak gösterilmektedir. Yaşadıkları bölgelerinin tarih boyu yabancı işgallerine maruz kaldığı, bunun sonucu topraklarından sürgün edildikleri günümzdeki bazı Rus gazeteleri ve dergileri tarafından ifade edilmektedir. “Turki – Mesxetincı” olarak Rusça ifade edilen Ahıska Türkleri kelimesi, Rus yazarlar tarafından birçok sözle de anılmaktadır. Ahıskalı Türk, Cavaheti Türkleri, Mesket Türkleri, Ahıska Türkleri, Mesketler ve Kavkaz Türkleri olmakla net bir şekilde Ruslar tarafından ifade edilmeyen halk ismi, gelecekte bu bölgedeki her türlü yapılacak tatsızlığın göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bundan başka, günümüzdeki Rusya gazeteleri, Sovyetlerden sonra ilk kez Ahıska Türkleri nüfusunun o dönemde 260 – 280 bin olduğunu bildirmektedirler (http://www.narodru.ru/peoples1273.html).

Diğer Rusyalı Araştırmacı – yazar Vasilina Usaçeva Ahıska Türklerinin neden Ahıskalı olarak günümüze kadar değişmedikleri hakkında bilgi vermektedir. Onun sözlerine göre: “Ahıska Türklerinde henüz değişmeyen bir gelenek var. Tüm ailelerin Türkçe konuştuğuna emin olabilirsiniz. Bu gelenek Ahıska Türklerinin orijinal eski Türkçeyi korumasına sebep olmuştur. Sonuçta bu duruş halkın geleneklerini ve inançlarını geleceğe iletir” (Usaçeva, 2009: 5).

Dünya Ahıska Türkleri Birliği`nin Avrupa Temsilcisi Burhan Özkoşar ise, 26 Şubat 2010 tarihinde internet üzerinden yaptığı açıklamasında Ahıska Türklerinin kimliği ile ilgili meseleye dokunmuştur. Onun “Mesxi miyiz yoksa Türk mü” başlığı altında verdiği bilgide: “Açıkçası bu başlığı atmak bile beni utandırıyor. Bu asırda insanları ırklarına göre ayırarak bir nevi ırkçılık yapmak görünümü vermeyi kendime yakıştıramıyorum” demesiyle tartışmalara son koyulmuştur. Ahıska Türklerinin kimliği ile bağlı fikirlerini söyleyerek bu konudaki tartışmalara son verilmesini ve bu hassas konuda dikkatli olmağa çalışmıştır (http://www.ahiska.net/makale/2278/3/mesxi-miyiz-yoksa-turk-mu).

Sonda onu da ifade etmek gerekir ki, Ahıskalı Türk kavramı farklı bir halkı hakkında fikir üretmiyor. Nasıl günümüzde Erzurum, Ardahan, Konya, Ankara`da yaşan Türklere kendi şehirleri ile hitap ediliyorsa, Ahıska Türklerine de kendi

yaşadıkları bölgeyle ilgili bu isim verilmiştir. Ahıska Türklerinin eski soyuna ilişkin son cümle olarak bunu demek mümkündür: Ahıska Türkleri Kuman / Kıpçak Türkleridir. İsimleri Yaşadıkları coğrafyaya uygun olarak, günümüzde Ahıska Türkü olarak söylenmektedir.

1.5. SÜRGÜN VE AHISKA

Dünya tarihinde savaşlar her zaman gerisinde acı hatıralar bırakmıştır. İnsanlar can kaybı, mal kaybı vermekle birlikte, hayatı boyu kazandıkları herşeyi, huzuru ellerrinden çıkarak kanatsız bir kuş haline gelmektedir. Savaşın en kötü boyutu ise, insanların ata toparaklarından zorla başka bir yere transfer olunması veya sürgün edilmesidir. Savaşın tüm kötü yanları zamanla telafi edilse de, göçün ve sürgünün tesiri uzun süre devam etmektedir. Hatta bu olay bir kaç nesil sonraya kadar da sürmektedir.Göçer savaş içerisinde önemli yere sahip olmakla beraber, bunun fırsat içeren yönleri de mevcuttur. Bunlar doğal olmayan bir şekilde savaş korkusundan kullanılarak işlev görmektedir.

Sürgünler her zaman sade bir göç olgusu olarak karşılanmamaktadır. Bunun en acı yönleri olan: darp, işkence, tecavüz, öldürme gibi yanları da vardır. Sürgün zamanı insanlar adeta bir kaç bölgeden suç işlemiş olmakla bir yere getirilerek uzak mesafelere gönderilirler. Yerdeğişme hareketi olan göç zamanı başlangıç ve son noktalar netleştirilir, bundan sonra hareket yapılır. Göçler ölçülerine göre siyasi, dini, kültürel olmakla beraber, hem de mesafesi, büyüklüğe, süresi ve meydana gelme sebepleri ile de biri birinden farklılaşırlar (Saydam, 1997: 2).

Tarihte bir çok göçler gerçekleştirilmiştir ki, bunların içerisinde zorunlu göçler felaketler sonucu hayata geçirilmiştir. Buna örnek olarak: Tsunamiler, Savaş sonucu hayati bakımdan yararsız hale getirilmiş şehirleri ve b. Göstermek mükündür. XIX ve XX yüzyıldan itibaren ise, dünya coğrafyasında politik olayların kritik duruma gelmesi, göçlerin sürgün haline getirilmesine sebep olmuştur. Gücünü elinde bulunduran halklar dini, etnik ve mezhepi olarak farklılık gösteren diğer halkları bulundukları coğrafyadan uzaklaştırmak amacıyla sürgün politikasını kullanmışlar. Bu eylemi Avrupa`da Bulgaristan ve Yunanıstan XX yüzyılda göstermiştir. Darp ve işkenceler yoluyla diğer

halkları kendi topraklarından sürgün ve göç ettirerek amaçları için çaba harcamışlar (Sarısır, 2006: 40).

Sürgün kavramının modern zaman çerçevesinde algılama kavramı değişmiştur. Orta yüzyıldan sonra sürgün anlayışında daha önce de söylenildiği gibi bir topluluğun bir yerden diğer zorla göç ettirilmesi ve götürüldükleri yerde yaşama iskan edilmesi anlamında kullanılırdı. Lakin klasik dünyada sürgün kelimesi daha çok bireyselleşmiş duruma gelmiştir. Gönüllülük esasında suç işleyen kişi cezalandırılır, sürgün edilirdi. Bu kavram daha sonra ceza karakteri taşıyan bir olgu haline dönüşmüştür.

Eski Yunan hukukunda sürgünle ilgili bir kanunların mevcutluğu kaynaklarda görülmektedir. Homer`in politikası`nda bununla ilgili "Figi" kanunu yer almaktadır. Bu kanunu bozan kişiler mutlaka sürgünle cezalandırılırdı. Heracles`in oğlu da amcası oğlunu öldürdüğü için bu kanunla yargılanmıştır. Eski Yunanlarda sürgünle ilgili bir çok uygulamanın yapıldığı görülmektedir (de Ruggiero, 1931: 686).

Yalın haliyle uzaklaştırmak, kovma anlamına gelen sürgün, Türkçesürülmek fiilenden oluşan bir kelimedir. Sürgün kelime anlamı itibarile insanların belirli bir noktadan alınarak diğer bir bölgeye yerleştirilmesi anlamını vermektedir. Lakin sürgün göçten farklı olarak sürgün zamanı bu istismara maruz kalan kişiler götürüldükleri yerleri terk etmeden, kolonizasyon bir formada ikamet etmelidirler. Yaşadıkları bölgeden ve coğrafyadan uzaklaştırmak anlamı ile uyuşan sürgün kelimesi Arapça`da menfa, İngilizce`de deportation vey exile, Fransızca`da ise, deporte, banissement olarak kullanılmaktadır (TDK, 1983: 1099).

XIX. yüzyıldan itibaren yeni devletlerin kurulması ve İkinci Dünya Savaşı`nın ortaya çıkmasıyla sürgün yöntemleri değişmiştir. Kurulan yeni devletlerde yapılan etnik temizlemeler zamanı bazı halklar ülke sınırlarından uzaklara gönderilmişler. Sınır dışı edilen insanlara karşı yapılan diğer cezai yöntemler Roma Hükümeti tarafından günümüze kadar geliştirilmiştir. Burada sık sık görülen Sibirya sürgünü, adalardan alarak diğer bölgelere göç ettirme, bölgeler arası tehditler sürgünün yöntemleri olarak kabul edilmiştir.

Yapılan bu yöntemleri diktatör devletlerin kullandığı ileri sürülmektedir. Lakin sürgün politikalarının boyutu artık antik yapısından çıkarak psikolojik bir olguya çevrilmiştir. XVIII ve XIX yüzyıllarda daha çok Yahudiler, Ermeniler, Afrikalılar

sürgün hayatını yaşasalar da, daha sonra XX. Yüzyıl itibarile bu politikalar Türkler üzerine yapılmıştır (Sarısır, 2006: 50)

Günümüze kadar göçle ilgili farklı teoriler üretilmiştir. 1950`lerden itibaren başlayarak düşünürler sürgünlerle ilgili teorileri incelemiştirler. 1954`de W. A. Lewis tarafından İliki Ekonomide Kalkınma Teorisi, 1970`lerde Singer tarafından Bağımlılık Teorisi gibi çalışmalar göç teorilerini incelemekle birlikte, sanayileşmiş dünyamızda göçlerin insanlara tesirleri hakkında da bilgiler vermişlerdir. Soğuk Savaş`ın sona erdiği 1990`larda ise Stark tarafından Profesyonel Göçmenlerin Yeni Ekonomisi Teorisi ise, sürgüne maruz bırakılmış ailelerin sosyal durumları hakkında araştırmalarını ortaya koymuştur. (Bayraktar, 2013: 33)

Tarih boyunca sürgünler yaşamış milletleri sıralayınca ilk kez akla gelen Yahudilerin sürgünü düşünülmektedir. M. Ö. Sürgünün ne olduğunu yaşayan bu halk IX. Yüzyılda Asurlar tarafından sürgün edilmişlerdir. Şahzade Tiglath karşısında çaresiz kalan Yahudi Kralı Menahem kendi ülkesini terk etmek zorunda kalmışdır. Babil Kralı Buhtunnasr ise, M.Ö. 599 yılında Yahudilerin kurduğu Yahuda Devleti`ni yıkarak yerli halkı bir daha sürgüne uğratmıştır. Bu dönemlerde Yahudiler sıklıklar sürgün yaşamıştır. Sebep ise, kaynaklarda sömürgeci devletlerin istila politikaları olmuştur. M. S Yahudilerle Hristiyanlar arasında bir kaç kez oluşan anlaşılmazlık sonucu Musevi – Hristiyan kilisesi yıkılmıştır. Bu olay Hristiyanlarla Yahudiler arasında yolların ayrılması anlamına gelmiştir. Daha sonra Yahudiler sıklıkla sürgün hayatını yaşamıştır. Orta yüzyıla geldiğimizde Yahudilerin tarihinde facia olarak nitelendirilen bir kaç olay olmuştur. Bunlardan: Haçlı Seferleri döneminde 1182 yılından toplu olarak sürülmeleri, 1276`da Bavyera`dan kovulmaları ve 1289 yılında İngiltere`den Yahudiler sürgün edilerek uzaklaştırılmaları görülmektedir. Daha sonra, 1492`de İspanya`da sürülen Yahudiler Osmanlı tarafından karşılanmış ve yerleştirilmişler. Almanya topraklarından İkinci Dünya Savaşı zamanı sürülmeleri ise, Yahudilerin İsrail devletini kurmaları ile sona ermiştir (Goepler, 1999: 11).

XVI. Yüzyıldan XIX. Yüzyıla kadar Avrupalı sömürgeciler ekonomik krizleri önlemek için Amerika kıtasına akın etmişler. Brazilya, Meksika, Peru ve Ekvador gibi ülkelerde yeni madenler araştıran bu sömürgeciler kendileri ile zorla Avrupa`dan toplu şekilde insanları da götürmüşlerdir. Daha sonra bu ekonomik politikanın işe

yaramadığını, Avrupa`dan götürdükleri insanlara verdikleri maaşlarda zarar ettiklerini düşünerek diğer yola el atmışlar. Afrika`dan zor gücüyle zenci köleler getirilerek mecburen çalıştırılmıştır. Bununla da, Avrupa`nın Afrika üzerindeki sürgün poltikaları uzun süre devam etmiştir (Yürükel, 2004: 31).

Amerika Tarihinde de bir çok sürgünler yapılmıştır. Yine Avrupa`lı sömürgeciler Amerika kıtasına ilk ayak bastıklarında buranın yerli halklarına karşı zor tatbik ederek çok sayıda insanı öldürmüş, diğerlerini ise yararsız topraklara sürgün etmişlerdir. XVIII. Yüzyılın sonu, XIX. Yüzyılın başlarında Virginia`daki yerli halklar Cumhurbaşkanı`nın emriyle Missisipi`ye sürgün edilmişlerdir (Yürükel, 2004: 50)

Çarlık Rusya`sı da XX. Yüzyıldan itibaren bir çok kitlesel sürgünleri hayata geçirmiştir. Bu dönemdeki yayılım politikası Kafkasya`da müslümanların sürgününe sebep olmuştur. Kafkasya`da yaşayan Müslüman Türklerin Türkiye ile gizlin ilişkilerinin olduğu ileri sürülmüştür. Daha önce ise, Rusya Karadeniz çevresinde Kırım Türklerine karşı sürgün politikaları yürütmüştür. Tatar olarak hitap edilen Kırımlılar 1771`den itibaren Rusya tarafından istila edilmiştir. İstila zamanı 35 bin insanın katledildiği kaynaklarda gösterilmektedir. Bunun ardından zulümlere dayanamayan 100 binden fazla Kırımlının 1772`de Osmanlıya zorunlu göçü başlamıştır (İnalcık, 1988: 750).

1784 yılında Rus General`ı Potemkin Kırım yarımadasına gelmiş ve burdaki insanların yarımadadan uzaklaştırılmalarını emretmiştir. Biri birinin ardınca devam eden Kırımlıların sürgünleri, 1853 – 1856 yıllarında Rusya – Osmanlı arasındaki Kırım savaşı zamanı daha şideetli yapılmıştır. Osmanlıya destekte bulundukları iddia edilerek, insanlar üzerinde kitlesel baskı ve işkence yapılmıştır. Katledilen insanları gören bölgelerde yeni bir zorunlu göçlere maruz kalınmıştır. 1944 yılına kadar süren bu zorunlu göçler ve sürgünler zamanı binlerle insan katledilmiştir. En son 1944`de ise, Kırım Türkleri yarımadadan tamamen çıkarılarak sürgüne maruz konulmuştur (Bala, 1986: 756).

XIX. ve XX. Yüzyıllarda Rusların sıcak denizlere inme hayalleri artık gerçekleştirilmeğe başlamıştı. Kırımlılardan sonra atık, politikaları Kafkasya üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Osmanlılarla yapılan savaşlar ve daha sonra Gürcüleri yanlarına almaları ile Kafkasya`da hızlarını artırdılar. Rusların sürgün ettikleri

halklardan biri de Çerkezler`dir. Onların sürgünü ve göçleri Kırım savaşı dönemine dayanmaktadır. Çerkezlerin kazandıkları başarılar, onların sonradan sürgününe mal olmuştur (KD, 2001: 214).

1862`den 1908 yılına kadar yoğunlukla devam eden sürgünlerde binlerce Çerkez yollarda ölmüş, dağlardan göç ettirilen halk ovalık kesimlere yerleştirilmiştir. Çerkezler bunun üzerine Rus Çarı II Alexandr`a gönderikleri mektupta, ondan bu sürgünleri durdurmalarını rice etmişler. Lakin Alexander cevabında onlara gösterilen yerlere ve Türkiye`ye göç etmeleri gerektiğini ifade etmiştir. 1862`de yapılan sürgün zamanı 100 bin Çerkez sürgün edilmiş, 1 milyon 500 bin ise, Türkiye`ye göç etmeleri için yurtlarından zorla çıkarılmışlardır (Bice, 1991: 45).

Rusların Kafkasya`da zorla göç ettirme politikaları savaş zamanı elde ettikleri zaferden sonra hafiflemiştir. Lakin, Çerkezleri sürgün ettikten 3 yıl geçtikten sonra yeni sürgün pilanları çizilmeğe başlanmıştır. Yeni sürgün pilanında artık Abazalar merkezde bulundurulmuştur. Kafkasya müslümanları üzerinde devam ettirilen bu politik davranışlar sonucu Rus askerleri Abaza köylerine girerek evleri ateşe vermiş, koyun sürülerini önlerine katarak götürmüşler. Yapılan işkenceler sonucu yeni bir sürgün dalgası yaşanmıştır. 1867 yılında yapılan nüfus sayımında 79 bin olan abazalar, bir yıl içerisinde 65 bine inmiştir. Zulümlerden kaçan insanlar Osmanlı Devletinin Samsun, Trabzon ve Sinop bölgelerine yerleşmişler. Rusların sürgün politikalarındaki ikinci maksat ise, göç ettirilen halklarla Osmanlı`yı zor durumda bırakmaktı. 1881 yılına gelindiğinde Abazaların yaşadıkları coğrafyada sayıları keskin bir şekilde azaltılmıştı. Rusların bu bölgelerden uzaklaştırdıkları Çerkezler ve Abaza`ların yerine kendilerine yakın halkları getirdikleri bilinmektedir. Her geçen gün buradaki Müslüman nüfusunun azaltılması sonucu, 1897 yılında yapılan nüfus sayımı zamanı Hristiyan`ların sayısı Müslümanlarda onda bir nispetine arttığı görülmüştür (Sarısır, 2006: 72.)

Rusların sürgün politikalarının sonraki etapında ise Çeçenler, Kırım Adasından Kırım Türkleri, şimdiki Ermenistan`ın başkenti Erevan`dan Revan Hanlığı`nın Azeri Türkleri ve Ahıska Türkleri vardı. Bu sürgünler neticesinde yüzyıllar boyu kendi topraklarından sürgün edilen halkların bazıları günümüzde bile geri dönmemişlerdir. Ne Çarlık, ne de Sovyetler olmasa bile, el altından yapılan siyaset, bu halkları vatanlarından uzaklaştırmıştır.

1860 yıllarında Rus Çarlığı Kafkasya`daki diğer halklara karşı da mecburen göç hayata geçirdi. Sadece Çerkesler ve Abazalar değil, Adığe, Balkar ve Karaçay`lar üzerinde de işgallerini sürdürmüğü devam etti. Bu coğrafyadaki halklar üzerinde yapılan baskılar 1889 yılında açık şekilde bildirilmiştir. Labinskiy Şeridi`nin Atamanı Savitskiy 1889`da Çarlık rehberliğine gönderdiği mektubunda Kuban Vadisi`ndeki tüm Müslümanları ruslaştıracağını bildirmiştir (Kasumovlar, 1995: 282).

Bundan başka, Yunanlılar tarafından Türkler sürgün edilmiştir. Anadolu topraklarında uygulanan sürgün projelerinin ardından, boş kalan topraklara Yunanlıların yerleştirilmesi tarihte görülen sürgün olaylarından biridir. Mora İsyanı`nı desteklemek için ortaya atılan İngiltere ve Rusya dengeleri değişmiştir. Neticede, 1830`da Rusya`nın da desteği ile Mora`daki soy sayıda Türk zorla göç ettirilmiş, sürgüne zorlanmışlar. Bölgede başlatılan "kendinden olmayanları dışlama" politikası Yunanlılar tarafından tarihin diğer sayfalarında da görülmüştür (Armaoğlu, 1997: 172).

Osmanlı döneminde kendilerine huzurlu bir yaşam sunulan Bulgarlar daha sonra bunun karşılığında Türklere karşı "temizleme" kampanyasına başladılar. Bunun ilk kıpırtıları Mora isyanında görülmüştür. 1821 yılında yapılan Eflak ve Mora isyanlarına Rus saflarında destek veren Bulgarlar bundan sonra Türklere karşı olan niyetlerini gizletmeden ifade ettiler. Rus`larla siyasi yaklaşımları sonucu tavırları ihtilalci haline gelmiştir. Osmanlıya karşı oluşan ayaklanmaların (1856, 1867, 1868, 1875, 1876) ardından Bulgarlara muhtariyet verilmiştir. Daha sonra Rusların Osmanlı üzerindeki zaferi ile Bulgarlar bu bölgedeki bir milyondan fazla Türkü sürgün etme pilanları çizmiştir. İlk önce Rusya`ya sürgün olunması ile bağlı fikirler ileri sürlüse de, Ruslar bundan zararlı çıkacaklarını düşünerek geri adım atmışlardır (Şimşir, 1970: 156).

İlk etapta esir edilen Türk askerleri ile sivil halk Rusya`ya sürgün edilse de, bu pilan Rus Prensi Vladimir Çerkaski`nin emri ile başlatıldığı gibi hemen durduruldu. Bu karara ilk karşı çıkanlardan birisi de Savunma Bakanı Milyutin olmuştur. Dönemin kaynaklarında Ruslar tarafından Bulgarlar için Türklere karşı yapılacak tüm zorluklar, hatta ırza geçilmesine kadar belgelenmişti. Geride kalan topraklara ise, Bulgar aileleri yerleştirilmeliydi. 1874 yılında yapılan Brüksel Konferansı`nda işgal edilmiş yerlerde yaşayan halkın malına el koyulmaması kararı alınmıştı. Lakin 2 yıl içerisinde 600. 000 bin ton saman ve ot, 1.500.000 ton hububat, 800.000 büyük baş hayvan ve 1.500.000

küçük baş hayvana el konulmuştu. Yapılan bu işkenceler sonucu 1879`da Varna limanından 18.000 Türk Anadolu`ya sürgün edilmiştir. 1883`de ise, Edirne`den 50.000 Türk Anadolu topraklarına geçmek zorunda kalmışlardır (Şimşir, 1970: 177.)

İKİNCİ BÖLÜM

AHISKA TARİHİ ÖRNEK OLAYLARI

2.1. 1944 AHISKA SÜRGÜNÜ

İkinci Dünya Savaşı tarihte bir çok olaylarla kayıtlara geçmiştir. Milyonlarca insan ölmüş, yüzbinlerce insan yaralanmış, milyondan fazla insan ise evlerinden ve eşiklerinden zorla göç etirilmişlerdir. Aileler dağılmış, hayaller susturulmuş, açlık ve sefalet dünyanın her yerinde insanları zor günler yaşamaya mecbur etmiştir. Çarlık Rusya`sı döneminde Türklere karşı başlayan zülumler ve baskılar Gürcistan SSC döneminde de devam etmiştir. Türkler hem Ruslara karşı, hem de Gürcü mezalimlerine karşı direniş göstermişler. Bu mezalimlerini derecesi daha sonraki dönemde şiddetini artırmış oldu. Stalin döneminde ise, Türklere karşı sürgün politikaları ciddi rol oynamıştır. Bu dönemde Ahıska Türklerinin aydınları çeşitli sebepler getirilerek hapislere atılıyordu. Burada onlara karşı zulümler tatbik ediliyor, gece evlerinden habersiz alınarak bilinmedik yerlere götürülen aydınlar ölü bulunuyordu. Bir kısım Ahıska Türkü ise, bu dönem Sibirya sürgünlerinin kurbanı olmuştur. Sibirya`ya sürgün edilen Ahıska Türkleri daha çok Türkçülük ve Kemalistlik ile yargılanmaktaydılar. Tüm suçu içlerinde Türkiye sevgisi olan bu insanlar, 1930`lardan başlayarak Sibirya`nın souk çöllerinde yaşamlarını kaybetmişler.

1940`lı yıllarında sadece Ahıska Türkleri sürgün olunmamışdı. Sovyetlerde bir çok halklar sürgün edilmiştiler. Sebep olarak ise, İkinci Dünya Savaşı zamanı Stalin`in Türklerin milli duygularından korkması olmuştur. Neticede, her fırsatta bu insanları buralardan sürmek fikrinde olan Stalin savaşın son yıllarında Sovyetlerin sınır güvenliği meselesini ortaya koydu. Yüz binlerce Türk kendi topraklraından koparılarak bincerce kilometre uzaklıklara, Orta Asya çöllerine, Sibirya`nın donduran topraklarına sürülmüşlerdir. Sürgün zamanı ise sadece “tovarnı” (yük vagonu) kullanılmaktaydı. Yolarda binlerce insan ölmüş, varılacak noktaya geldiklerinde ise, ya aşırı sıcaklardan, ya da donduran hava ikliminden kısa sürede binlerce insan hayatlarıyla vedalaşmışlar (Zeyrek, 2001: 45.)

Sürgünün gerçekleştirilmesinden bir kaç gün sonra, yani 28 Kasım 1944`te SSCB Halk İçişleri Komiseri Lavrantiy Beriya tarafından Sovyet Devlet Savunma Komitesi Başkanı J.T.V. Stalin`e, SSCB Halk Komiteleri Kurulu Başkanı V.M. Molotov`a ve Birlik Komunist Partisi Merkez Komitesi Başkanı G.M. Malenkov`a gönderilen mektupta sürgünün nasıl hayata geçirilmesi ile bağlı ifadeler yer almaktaydı. Mektupta Devlet Savunma Komitesi`nin kararına uyularak SSCB Halk İçişleri Komiserliği`nin Gürcistan SSC`nin sınır bölgesinde yaşayan Türkleri, Kürtleri ve Hemşinlerin tahliye işini tamamladıklarını bildirmektedir. Mektup bir delil olarak günümüze kadar arşivde bulunmakta ve sürgünün bizzat milliyetçilikle ilişkilendirildiği açık şekilde gösterilmektedir. Daha sonra Kruçev`in de nutkunda söylediği gibi, bu bölgenin insanlarını sürmek için bahaneler uydurulmuştur. Yazılan mektupta Devlet Ahıska Türklerini Türkiye ile işbirliğinde suçlamaktadır: "Türkiye`nin sınıra yakın kısmındaki nüfusla akrabalık bağları bulunan söz konusu halkın önemli bir çoğunluğu kaçakçılık yapmakta olup, muhaceret eğilimi gösteriyor ve Türkiye istihbarat mercileri için casus angaje etme ve çete grupları oluşturma kaynağı teşkil ediyordu".

28 Kasım 1944 yılında yazılan mektubun diğer kısmında ise, sürgünün hayata geçirildiği bölgeler ve nüfus hakkında bilgi verilmiştir. Tahliye işlerimleri için hazırlığın 20 Eylül 1944 yılından başlatıldığı ve 15 Kasım`a kadar devam etirildiği bildirilmiştir. Bölgede yapılan diğer işlemler hakkında şöyle ifade olunmaktadır: "Nitekim tahliyeye tabi tutulan kişilerin sınırı geçmesini önlemek için Türkiye ile devlet sınırımızın korunma ve gözetimi azami şekilde takviye edilerek kuvvetlendirilmişti. Adigün, Aspinza, Ahıska, Ahılkelek ve Bogdanovka rayonlarında tahliye işlemleri 15-18 Kasım, Acaristan Özerk Cumhuriyeti`nde ise 25 – 25 Kasım tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Toplam 91.095 kişi tahliye edilmiştir".

Bundan başka mektupta Ahıska Türklerinin Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan`a sürgün edildikleri ve göçün olaysız hayata geçirildiği bildirilmektedir. Sürgün edilen halkın yerine ise, Gürcistan`ın toprak sıkıntısı çeken bölgelerinden 7 bine kadar ailenin iskan ettirileceği gösterilmiştir (Aslan, 1995: 45).

2.1.1. Sürgün Öncesi Süreç

1930 – 40`lı yıllarda Gürcistan SSC`de şovenizm baş kaldırmıştı. Bunun neticesinde idi ki, Ahıska Türklerinin soyadları çeşitli bahaneler getirilerek Gürcüce isimlendiriliyordu. "Dze" ve "Şvili" soyadı sonluğu daha çok popülerleştirilmişti. Daha sonra ise, Ahıska Türkü kelimesinden "Türk" sözünü çıkarmak için, onlara Azerbaycanlı olarak hitap edilmiş ve kaynaklarda böyle kaydedilmiştir. Buna karşı yapılan itirazlar sonucu ise, binlerce Sovyet askerleri Gürcistan`ın Türkiye ile sınır bölgesine yerleştirilmiştir. Sınır koruması adı altında yapılan bu hazırlıklar daha sonra bölgedeki Türklerin sürülmesinde kullanılacaktı (Şakirov, 2004: 13.)

Sürgünden önce Stalin Türkiye ile Ahıska bölgesi arasına askerler yerleştirmeğe başlamıştır. 1938 – 40 yıllarında Ahıska Türkiye ile komşu olduğu için etrafına Türkiye ile Sınırın korunmasını bahane ederek Rus askerlerini yerleştirmiştir. Ahıskalı Türkler ise bu döneme kadar askerlikten men edilmişler. Lakin, bu durum İkinci Dünya Savaşı`nın başladığı yıllara kadar devam etmiştir. Bundan sonra ise, Ahıskalı Türklerin de askerliğe seferberliği yapılmıştır. 16 yaştan yukarı tüm gençlerAlmanlarla savaş için askere alınmıştır. Resmi kaynakların açıklamalarına baktığımızda 40.000 insanın askerliğe alındığını görebiliriz. Savaşa gönderilen Ahıskalı Türkler ön saflarda yerleştirilmişler. Bu nedenler de, askerlikten sadece 16 bini geri döne bilmişler. 24 bin Ahıskalı Türk savaşta hayatını kaybetmişti. Bu elbetteki sürgünün ön pilanlarından biriydi. Daha sonra ise, geride kalanlar eli silah tutamayan yaşlılar ve çocuklar, kızlar ve gelinler Ahıska – Borcom demiryolunun inşaatında çalıştırılmıştır. Demiyrolu hattının inşşatı 1944 yılının Ekim ayına kadar devam etmiştir. Kasım`da ise Ahıska Türkleri kendi elleriyle inşa ettikleri demiryoluyla sürgün edileceklerdi (Agara, 2004: 23).

İkinci Dünya Savaşı`nda kahramanlıklar gösteren Ahıskalı Türkler madalyalarla ödüllendirilmişlerdir. Onların içerisinden 8 kişiye ise, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Kahramanları adı verilmiştir. Savaşın Sovyetlerin galibiyeti ile biteceğine dair kimsenin şüphesi yokken Ahıskalı Türklerin sürgün kararı alınmıştır. L. Beriya 24 Temmuz 1944`de Stalin`e Sovyetlerin Gürcistan`daki sınırının düzeltilmesi ile ilgili mektup götürmüştür. Mektupta Ahıska, Adigün, Aspindza, Ahılkelek ve Bogdanovka bölgelerindeki etnik halkların (Türk, Kürt, Hemşin) sürgünü yazılmıştır. Gösterilen bölgelerdeki 16.700 ailenin sürgünün gerektiği bildirilmiştir. Stalin`in bu mektuba

cevabı uzun sürmemiştir. 31 Temmuz 1944`de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Savunma Komitesi tarafından resmi mektup imzalanmıştır. Atılan imzayla 86.000 bin Müslüman Ahıska bölgesinden sürgününe ferman verilmiştir. Kararda Müslümanların Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan`a sürgünü ele alınmıştır. Böylece, 30.000 Ahıskalı Özbekistan`a, 40.000`i Kazakistan`a ve 16.000 kişi ise Kırgızistana yerleştirilecekti. Kararda sürgün edilen Ahıskalı Türklerin yerine Gürcistan`daki etnik azınlıkların yerşeltirimesi meselesi de ifade edilmiştir. Bununla da, boş kalmış topraklara İmereti bölgesinden 32.000 bin kişinin getirilmesi pilanlanmıştı (Dadayev, 2013: 88).

2.1.2. Sürgünün Sebepleri

Ahıska Türklerinin sürgünü ile bağlı karar Beriya tarafından ileri sürülmüştü. Her ne kadar Stalin`in ismi geçse de, ona sürgün pilanını çizen Beriya olmuştur. Stalin`in milliyetce Gürcü olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Beriya ise, Abhazyalı Megrel`dir. Sovyetlerde önemli görevler üstlenmiştir. Ilk önce 1931 yılında Gürcistan Komunist Partisi (KP), 1932`de ise Trans – Kafkasya KPİ`de Sekreter olarak çalışmıştır. Stalin`in bütün politikalarında Beriya`nın rolü olmuştur. 1953 yılında Stalin öldükten sonra, Beriya da tutuklanmış ve daha sonra öldürülmüştür. Sürgün pilanı ve daha sonra gerçekleştirilen sürgün uzun süre kamuoyundan gizlin tutulmuştur (Zeyrek, 2001: 60).

Bir dönem gizlin saklanılsa da, dünya basını bundan haberdar olmağa başlamıştır. Ahıska Türklerinin sürgünü hakkında ilk bilgiler Binbaşı Burlizkiy tarafından verilmiştir. Bunu batılı kaynaklar daha sonraki ifadelerinde itiraf etmişlerdir. Sovyetlerdeki sürgünlerde aktiv rol alan Binbaşı sadece Balkarların sürgününde kullanılmamıştır. Kruçev`in itirafına kadar, yabancı basın sadece Burlizkiy`in gizlin ihbarları sayesinde bilgi edinebilmişlerdir. Ahıska Türklerinin sürgün 25 yıl basından gizlin saklanılmıştır. Sürgün hatta haritacıları bile yanıltmıştı. Çünkü savaş sonrasında bile, Sovyetlerin haritalarında Türk bölgeleri savaşdan önce olduğu gibi gösterilmekteydi. Savaş sonrası zihinleri meşgul eden bir soru vardı: Stalin Ahıska Türklerini neden sürgün etmişti? Sovyet yönetimi ise, bu sorunun karşılığında, Ahıska bölgesindeki insanları Almanların saldırısından korumak olmuştur. Bu durumda Sovyetler kendilerini haklı göstermek amacı gütmekteydi. Çünkü, Ahıska Türklerini

savaştan koruma maksatlı zorla göçe tabi tutduğunu bildirmekteydi. Halbuki, 1944 yılında Alman ordusu yıkılmış, artık kaybetmeğe başlamıştı. Geri çekilen Alman ordusunun Kafkasya`ya gelmesi, buradan Ahıskaya girmesi ise, dönemin durumunu değerlendirdiğimizde ütopik görünmektedir. Sadece ortada siyasi ve stratesi bir sebep mevcut olmuştur. Ahıska Türkleri sürgün olunduktan sonra Sovyetler tarafından Türkiye`den kuzeydoğu illeri istenilmeğe başlanıldı (Bayramov, 2007: 36).

Ahıskalı Türklerin sürgün kararı 14 Kasım 1944 günü için verilmişti. Adına "sınırların korunması amacı" koyulan bu sürgün zamanı halk köylerden Amerikan arabaları vasıtasıyla getirilerek daha önce kendi elleri ile yaptıkları raylar üzerindeki vagonlara toparlanmışlar. Her 8 – 10 aile bir vagona yerleştirilmişler. Bu vagonlar daha önceler Sovyetlerde bir yerden diğer yere götürülmesi için kullanılan hayvan ve yük vagonları olmuşlardır. Orta Asya`ya sürgün edilen halkın karşısın Azerbaycan Türkleri geçmiştir. Azerbaycan`ın o dönemdeki liderleri Sovyet yönetimine Ahıska Türklerinin Azerbaycan`a yerleştirilmeleri ile ilgili müracaat etmişler. Lakin, Stalin`in 14 Kasım kararı kesin olduğundan Ahıska Türklerinin sürgününün karşısı alınaamıştır. Azerbaycan`da bir kaç gün beletilen vagonlar yeniden Orta Asya yolculuğuna devam etmiştir (Kukulov, 1999: 67).

Ahıska Türklerinin sürgünü ile ilgili konuşan tanıklar belgelerle ispatlanmayacak gerçekleri söylemektedirler. Amerikan yapımı "Sudabekr" (kamyonet tipli araba) arabalarla köylere dağılan askerler buradaki insanlara Stalin`in emrini okumuşlar. Daha sonra köylere 2 - 3 saatlık süre vermişler. Kısa sürede tarihi topraklarında elde ettiklerinden men edilmişler. Ahıska Türkleri arabalarla taşındığı zaman bir kaç tanesi bilinmeyen sebeplerle devrilmişdir. Bu kamyonlardan birisi ise, nehre düşürülmüştür. Sonda kargo vagonlarına yüklenen insanlar tükenmez yolculuğa başlamışlar. Ellerinde sadece bir kaç günlük yiyecekleri bulunan Ahıska Türkleri yolda 17.000 bin hayatı kaybetmişler (Buntürk, 2005: 135).

Rusya`nın sıcak denizlere inme politikasının bir parçası olan Ahıska Türklerinin sürgünü bundan sonra daha uzun sürecekti. Rusya`nın Güney Kafkasya`yı Asya Türklüğünden ayırma politikaları başarıyla sonuçlanmıştır. Sovyetler Birliği Savunma Komitesi`nin Raporlarına göre, 14 Kasım 1944 günü Ahıska ve çevresinden 91. 095 kişi yük vagonları ile Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan`a sürgün edilmişler. Lakin, bu

bilgiler sadece sürgün günü evlerinde bulunan insanların üzerinden verilmektedir. Askerlikte olanlar ve sefer yapanlar bu listeye dahil edilmemiştir. Askerlikten evlerine dönen Ahıska Türkleri ailelerini burada bulamamışlar. Kendileri Sovyetleri Vatan deyerek savaştıkları zaman, geride kalan akrabalarını hükümet sürgün etmişdi. Akrabalarına ulaşmak için onların yollarıyla gitmek zorunda kalan Ahıskalı gaziler, yol harçlarını da kendileri karşılamışlar. Orta Asya ülkelerine vardıktan sonra ise, onlar da diğer akrabaları gibi sıkıyönetim altına alınarak 12 yıllık süreçte yaşadıkları köylerden bile dışarı çıkamamışlar (Demiray, 2012: 885).

2.1.3. Sürgünün Sonuçları

Ahıska Türkleri de diğer halklar gibi suçsuz gunahı olmadan zorla sürülmüştüler. Yolda geçen bin bir acılı günlerin geceden farkı yoktu. Sürgün tanıklarının anlattıklarına dikkat ettiğimizde, insanların kendi ölülerini bile gömebilmek için dua ettikleri zamanları bile olmuştur. Bu acılı günlerin ardından kendilerini nasıl günlerin beklediğinden bile haberleri olmamıştır. Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan`a yerleştirilen halk NKVD tarafından sıkıyönetim altına alınmıştır. Yerleştirildikleri günden itibaren üzerlerne koyulan emirler ve mecburi iskanlar altı ay sonra biraz daha şiddete dönüştürülmüştür. Yaşdıkları köyünden diğerine dahi akrabasını ziyaret etmek için gitmek isteyenler yasal yollarla izinler verilmekteydi. Kafkasya`nın dağlık bölgelerinden sürülen Ahıska Türkleri Orta Asya çöllerine dayanamamışlar. Hem ağır şartlar hem de iklimine uyuşamayan insanların çoğu hastalıklara yakalanmış, bir kaç yıl içerisinde30 ile 50 bin arasında insanın öldüğü ifade edilmiştir (Dadayev, 2013: 96).

Ahıska Türkleri sıkıyönetimle 12 yıl yaşamak mecburiyetinde kalmışlardır. Özel kamp hayatı ile yaşayan Ahıska Türkleri için sadece bir seçenek yolu olmuştur, o da Sovyetler kendileri hakkında hangi kararı vereceğini beklemek. 1956 yılına kadar devam eden sıkıyönetim neticesinde yeni çocuklar doğmuş, bazı insanlar ölmüş, akrabalar biri birilerinden artık uzakta kalmışlardır. Sonra Ahıska Türklerinin umutla bekleyişleri sonuç vermiştir. Stalin`in ölümünden sonra Sovyetlerin başına geçen Kruçev sürgün edilen insanlar ve halklarla bağlı yeni hafif kararlarını açıklamağa başlamıştır. İlk önce 28 Nisan 1956 yılında verilen kararla Ahıska Türklerinin üzerinden mecburi iskân kararı kaldırılmıştır. 31 Ekim 1957 yılında verilen yeni kararla da Özel iskân kontrolünde hafifleme olsa da, yönetim tamamen üzerlerinden kaldırılmamıştır.

Her iki kararın ardından Stalin`e karşı sert ifadeleri ile yer alan Kruçev kısmen de olsa, Ahıska Türklerinin milli kimliği doğrultusunda sürgüne maruz kaldıklarını ifade etmiştir (Buntürk, 2005: 233).

Devlet Savunma Komitesi Başkanı İ. Stalin`in imzaladığı 14 Maddelik kararın 4. Maddesinde sürgün edilen Ahıska Türklerinin yerleştirilmesi ile ilgili bentler yer almaktadır. Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan SSC`lerinin ünvanına gönderilen kararda Komünist Partileri Merkez Komiteleri ve Halk Komiserleri Suraları ile Halk İçişleri Komiserliklerinin birlikte çalışmaları öngörülmüştür. Sürgün edilen Ahıskalı Türklerin kabulü, ikameti ve iskanı ve istihdamları ile ilgili tedbirlerin alınması emirleri de gönderilmiştir. Bundan başka: Sürgün edilenlerin kolhozlara (toplu çalışma alanları) yerleştirilmesi ve meskenlerinin hazırlanması, Onların eşyalarının demiryolu istasyonlarından alınarak gereken yerlere götürülmesi için araçların temini ve yerleştikleri bölgelerde ekinle meşgul olmaları için toprak ve aletlerin verilmesi karara alınmıştır. Tüm bu olanakların 1 Kasım 1944 gününe kadar bitirilmesi emri gönderilmiştir (Zeyrek, 2001: 49).

2.2. FERGANA OLAYLARI

Ahıska Türkleri 1944 yılında sürgün edildikleri Orta Asya ülkelerinden, 1956 yılında üzerlerinden kaldırılan sıkıyönetim kararı ile Sovyetlerin diğer ülkelerine göç etmeğe başlamıştır. Azerbaycan, Rusya ve Ukrayna`nın bir kaç bölgesine göç eden halk burada toplu halde yaşamlarını devam ettirmişler. Sovyetler dahilinde sadece Gürcistan hariç diğer ülkelerde yaşamları için izin verilmiştir. Bu nedenle de bazı Ahıskalı aileleleri yerleştirildikleri Orta Asya ülkelerini terk etmeden burada yaşamlarını sürdürmeğe karar vermişler. Lakin daha önceden de Sovyet KGB ajanlarının propagandası sayesinde Özbeklere hor gösterilen Ahıska Türkleri, zaman ilerledikçe kendilerine yönelik nefret hislerini hissetmişler. Sovyet emperyalizminin dağılması tehlikesi her gün arttıkça yöneticiler tarafından etnik istikamette münakaşalar yaratılmıştır. Ahıska Türkleri üzerinde üretilen problemler Sovyetler dağıldıktan sonraki zaman çerçevesinde de devam etmiştir. İlk önce günümüzdeki problemler hakkında fikir üretmek için o dönemle ilgili araştırmalara dikkat edilmesi gerekmektedir. Çünkü Ahıska Türklerinin günümüzdeki durumlarını ve sosyal sorunlarını Fergana faciasını bilmeden tam anlamak mümkün değildir. SSCB`nin dağılmasından yıllar geçmesine

rağmen bu konu etrafından günümüzde çok az sayıda araştırmanın yapıldığı da öncelikle vurgulanmalıdır. 20. Yüzyılın sonlarında çıkarılan bu olayda insanlık dramı yaşanmıştır. Günümüzde bile Özbekistan`dan kovulan Ahıska Türklerinin sosyal durumları ile ilgili her hangi bir ülke sorumluluk kabul etmemiştir (Uravelli, 2009: 16).

Sovyetlerde 1986 yılında başa gelen M. Gorbaçov "Perestroyka Glastnost" (Yeniden Yapılanma) politikasını uygulamaya başlamıştır. Sovyetler içerisinde olan halkları yeni dünyaya uygarlama düzeninden yapılandıran bu poltikanın devamında bazı halklar da ayaklanmıştır. Artık 1980`lerin sonlarında Sovyetlerdeki halklar bağımsızlık için sloganlar atmağa başlamıştır. Bu dönemde ilk özgürlük sloganları Özbekistan ve Gürcistan tarafından yapılmıştır. Neticede, KGB yönetimi ile M. Gorbaçov arasında anlaşmazlık başlamıştır. Her iki Cumhuriyetin ortak meselesi ise, Ahıska Türkleri olmuştur. Bu nedenle KGB yönetimi bu kozu elinde tutarak hamleler planlamıştır. Özbekistan Birlik Teşkilatı`nın faliyetleri de Özbek KGB`sini önlemler almağa mecbur etmiştir. Teşkilatın kurucuları Abdurrahim Polatov ve Muhammet Salih hakkında ırkçılıkla suçlayan yazılar yayınlanmıştır. Teşkilata adını lekelemek için Özbek KGB`si cezaevlerindeki mahkumları birleştirerek kaos ortamı oluşturmuştur. Ahıska Türklerine saldırı ise kaosun gittikçe artmasına neden olmuştur. Ahıska Türklerinin Fergana Vadisinde toplu şekilde yaşadıkları Kuvasay, Margilan ve Taşlak bölgelerinde çıkan olaylar zamanı 1944`ten beri kardeşcesine yaşayan iki halk çatışmıştır. Sovyet güvenlik güçleri ise ortadan kaybolmuşlardır. 23 Mayıs 1989 yılında başlatılan olaylar 6 Haziran`a kadar sürmüştür. Neticede, 17 binden fazla nüfus Sovyet askerlerinin eşliğinde Rusya ve Ukrayna`nın bölglerine dağıtılmıştır. 50 binden fazla Ahıskalıyı ise Azerbaycan SSC kabul etmiştir (Bayraktar, 2013: 54.)

Kaynakların verdiği bilgilere baktığımızda Fergana Faciası zamanı olaylar hızla kontrol dışına çıkmıştır. Ahıska Türklerinden Fergana Faciasının tanığı olanlardan birinin 1998 yılında Açık Toplum Enstitüsü New York merkezli insan hakları örgütüne verdiği reportaj zamanı olayları böyle anlatmaktadır: "Özbekler kalabalık şekilde sokaklara çıktılar ve onlar Ahıska Türklerini tehdit etmeğe ve onlara taşlar atmağa başladılar. Biz Özbekistan`ın diğer bölgelerinde Ahıskalı ailelerin evlerinin yandırıldığını, insanların öldürüldüğünü duyduğumuzda çok korktuk ve bu yüzden kaçtık. Bu zaman biz öyle acele içerisindeydik ki, herhangi bir eşyalarımızı toplamak için hiç bir zamanımız yoktu. Biz hatta belgelerimizi bile üzerimize alamadık. Buraları

da terk etmek bizim için yıkıcı oldu. İnsanlar ağır işlerde çalışarak kendileri için güzel hayat kurmuşlardı. Lakin biz hiçbir şeyi yanımıza alamadan Özbekistan`ı terk etmek mecburiyetinde kaldık" (Aydıngün, 2006: 8).

Bu olayın sonucu Ahıska Türklerinin çoğu Özbekistan`ı terk etmişler. Bunların bir çoğu Azerbaycan ve Rusya`ya, diğerleri ise, Ukrayna, Kazakistan ve Kırgızistan`a yerleşmişlerdir. Rusya`ya yerleşenlerin çoğunun merkezi farklı bölgeler olmakla özellikle güney Rusya ve Krasnodar bölgelerine göç etmişlerdir.

2.2.1. Fergana Olaylarının Sebepleri

Fergana faciası ile ilgili olarak ilk önce nedenlerin ortaya koyulması gereksinimi duyulmaktadır. İlk olarak onu belirtmek gerekir ki, Ahıska Türklerini Sovyetler varolduğu sürece Türk olduklarını kendi isimlerinden kaldırmayan ve buna müsade etmeyen bir topluluk olarak Sovyet tarihine geçmiştir. 1960`larda başlayan vatanlarına geri dönüş mücadelesi, 1970`lerin ortalarında artık resmiyete dökülmeğe başlanmıştı. BM`e ve Moskova`daki Türkiye Büyükelçiliğine yapılan müracaatlar ve mektuplar Sovyet yönetimini tedirgin etmekteydi. Artık 1989 yıllarının başında bu mücadeleler doruk noktasına ulaşmıştı. Moskova ve Gürcistan SSC bu mesele ile ilgili acilen çözüm zorunluluğunu hissetmiştiler. Hatta bu döneme kadar, 1988`de Sovyet medyasında bu konu ile ilgili bazı programlar yapılmış, bu meselenin Ahıska Türklerinin kendi vatanlarına dönmesi meseleri üzerinde durması ile bitmişti. Bu da Ahıska Türklerinin vatana dönüşü yolunda yeni bir yol olmuş ve artık bu istikamette perspektifler görünmekteydi. Bu durum karşısında ise Ahıska Türklerinin geri dönüşü karşıtı olan Sovyet yönetimi zor durumla karşılaşmıştı. Lakin Sovyet yönetiminin ululslararası düzeylerdeki imzaladığı anlaşmalar sürgün olunmuş halkın geri dönmesi yolunda adımlar atılmasını talep etmekteydi. Bu nedenle de yeniden yapılanmaya doğru geniş bir adım atan SSCB KP MK`nın bu durumda kaçış yolu da bulunmamaktaydı (Buntürk, 2005: 231.)

Ahıska Türklerinin Sovyetler döneminde geri dönüş için yaptıkları çabaların sonucu olarak Komunist Partisi Merkez Komitesi tarafından olumlu sonuç çıkarılmıştır. Komite`nin kararı ile 150 ailenin Gürcistan`daki topraklarına geri dönüşüne izin verilmiştir. 1981`de başlatılan Ahıskalıların göçü 7 yıl içerisinde 1000`den fazla insanın

geri dönüşü ile sonuçlanmıştır. 1981 – 1988 yılları arasında toplam 1300 kişi Gürcistan`a dönmüştür. Göç eden insanlar daha sonra etnik şiddete maruz kaldıkları için yeniden vatanlarını terk etmişlerdir. Gorbaçov`un Sovyetlerde iktidara gelmesi ile bu göç stratejisi askıya alınmıştır. Perestroyka (yeniden yapılanma) siyaseti neticesinde Ahıska Türklerinin vatana dönüş mücadelesine engeller ortaya koyulmuştur. Fergana olaylarının meydana çıktığı dönem de bu politikanın içerisinde yer almaktadır. Neticede, 1944`de sürgün edilen Ahıska Türkleri ikinci kez sürgüne maruz kalmışlardır (Kütükçü, 2013: 273).

2.2.2. Olaylar Sonrası Tahliye Süreci

Fergana faciasına Gürcüler tarafından da yanıt gelmiştir. Ahıska Türklerinin her yerde insanlık dışı olaylarla karşılaştığı ve ayrımcılığın kurbanı oldukları gösterilmiştir. Mesket Müslümanları olarak anılan Ahıska Türklerine karşı büyütülen nefret düşünceleri 1989 yılında artık en yüksek seviyesinde olmuştur. Fergana Vadisi`ndeki facia zamanı 110 kişi öldürülmüş, 1032 kişi yaralanmış ve 856 ev ise yandırılmış veya dağıtılmıştır. Bu olayların Ahıska Türklerinin Özbekistan`da yeni yaşam düzeyleri kurması ile ilişkilendirilmiştir. Hukuk kurumları tarafından olayla ilgili her hangi bir işlemi yapılmadığı da ifade edilmiştir. Onların sadece Özbekistan`daki Ahıska Türklerinin evlerinin nasıl yandırılması ve günahsız insanların ölümüne nasıl kayıtsız kaldıkları bildirilmiştir. Bu olayla ilgili ise insanların yardım çağrısında bulundukları, lakin dış güçlerin bununla bağlı ilgilenmedikleri açık şekilde yazılarda gösterilmiştir (Modebadze, 2009: 117).

Ahıska Türkleri 1989 yılında yaşanan Fergana olaylarının 1944`te yaşadıkları sürgünden hiç de geri kalmadığı ifade etmektedirler. Facianın boyutu o kadar büyük olmuştur ki, Özbekistan SSC bunun karşısını almakta güçlük çektiğini resmi olarak bildirmiştir. Neticede, Ahıska Türkleri yeniden Rus askerlerine sığınmak mecburiyetinde kalmışlar. Moskova`dan gönderilen askerlere sığınarak Özbekistan`ı terke etmişlerdir. Savaş uçakları vasıtasıyla Kazakistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Kırgızistan ve Rusya`nın iç kesimlerine göç ettirilmişler. 45 yıl önce yaşadıkları talihsiz göç ve yeniden ev kurma problemi ile yeniden karşılaşmışlar. Fergana olayları dünya medyasında da büyük ilgi görmüştür. Alman dergisi Der Spiegel "Her yer yanıyor" başlığı ile haber yapmıştır. Haberde Fergana Vadisi`ndeki olayları açık şekilde gözler

önüne sermiştir. Özbekistan SSC`de yayınlanan  Ferganskaya Pravda gazetesi ise, 23 Mayıstaki olaylara sebep olanlarla ilgili "Bir grup sokak serserisi" adını koymuştur. Sovyet başkenti Moskova`da da Fergana Faciası artık açık şekilde ifade edilmekteydi. Glasnost dergisi 24 Mayısta Özbeklerle Ahıska Türkleri arasında çıkan olaylara geniş yer vermiştir. Fergana Vadisi`nde Özbeklerin Ahıska Türklerinin yaşadıkları mahallelerdeki evlere saldırarak 24 saat içerisinde Özbekistan`ı terk etmelerini talep ettiklerini açık şekilde haber yapmıştır. Buna sebep olarakta, Özbeklerin iyi şartlarda yaşayan Ahıska Türklerine karşı nefret hisleri uyandıklarını bildirilmiştir. Sovyet komutanları tarafından da Fergana Faciasına ilişkin fikirler söylenmiştir. Albay Studenikin hükümetin mahalli makamları tarafından çıkan olayla ilgili her hangi bir çaba harcanmadığını söylemiştir. Onun sözlerine göre olaylara sebep olarak gösterilen pazarda çıkan kavga saçma bir durumdur: *"Hükümet, mahalli makamlar insanları kurtarmak için hiç bir şey yapmamıştır. Bu hadiselerin çıkacağı önceden belliydi. Çatışmaların çarşıda çilek yüzünden meydana geldiğni söylemek saçmadır ve bir devlet adamının bunu dile getirmesi rezalettir"* (Şakirov, 2004: 17).

Fergana olayları ile ilgili olarak birçok gazeteci, bilim adamı din adamları konuşmuş, lakin siyasetçiler hep susmuştur. Tacikistan Müftüsü Kadı Turadzonzade de Ahıska Türklerine karşı yapılan bu acımasız olayları kınamış ve bununla bağlı beyanda bulunmuştur. O, Fergana olaylarının Ahıska Türklerine karşı yapılan katliam olduğunu ifade etmiştir. Özbeklerle Kırgızlar arasında oluşturulan çatışmanın bir ürünü olduğunu söyleyen Müftü, bunun ayrılmakta olan Cumhuriyetlere karşı Moskova tarafından gizli yapılan bir komplo olduğunu vurgulamıştır (Bayramov, 2006: 76).

Ahıska Türkleri Fergana olaylarının şokunu atlatamayarak 1989 yılına birçok kurum ve büyükelçilikler karşısında protesto yapmıştır. Bunlardan biri de, Haziran ayının ortalarına Moskova`da başlayan itirazlar olmuştur. Yüksek Prezidyum* (Parlamento, Kremlin Sarayı) karşısında yapılan protestoya 100`den fazla Ahıska Türkü katılmıştır. Talepleri ise biran önce Ahıska Türklerinin Gürcistan`daki topraklarına geri götürülmesi olmuştur. Bundan başka, eğer Gürcistan olmazsa onlara serbest şekilde Türkiye`ye göç etmek için izin verilmesi talebinde bulunmuşlar. İtirazlarını Bildiri olarak Kremlin sarayına gönderen Ahıskalılar 45 yıldır sürgünde yaşadıklarını ve tek umutlarının Gorbaçov olduğunu ifade etmiştir (Milliyet Gazetesi, 1989: 4).

Ahıska Türkleri Fergana olaylarından sonra Türkiye`den bekledikleri umudun karşılığını daha sonra alabilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti`nin 2 Temmuz 1992 tarihli "Ahıska Türklerinin Türkiye`ye Kabulü ve İskânına Dair Kanunu" ile Ahıska Türkleri Fergana faciası zamanı göç ettikleri diğer ülkelerden Türkiye`ye gelerek burada yerleştirilmiştir. 8 maddelik bu kararda Ahıska Türklerinin Türkiye`ye göçü şöyle ifade edilmiştir: *"Eski Sovyetler Birliğini oluşturan cumhuriyetlerde dağınık halde yaşayan ve "Ahıska Türkleri olarak adlandırılan soydaşlarımızdan Türkiye`ye gelmek isteyenler, en zor durumda bulunanlardan başlamak üzere, Bakanlar Kurulunca belirlenecek yıllık sayıyı aşmamak kaydıyla, serbest veya iskânlı göçmen olarak kabul olunabilirler. Bunların kabulleri ve iskânları, bu Kanun ile 2510 sayılı İskân Kanunu hükümlerine göre yapılır"* (T.C. Resmi Gazete, 1992: 38)

Bu karardan sonra Sovyetlerin farklı yerlerine dağılmış olan Ahıska Türkleri artık Türkiye`ye doğru göç etmeğe başlamıştır. Kanunun kabulü ile ilk olarak o dönem Başbakanı Turgut Özal tarafında Ahıska Türkleri Iğdır, Ağrı, Ardahan bölgesine yerleştirilmişler. Daha sonra ise, Bursa, İstanbul, Denizli, Konya ve Antalya`ya da Ahıska Türkleri göç ederek toplu şekilde yaşamlarını devam ettirmiştir.

2.3. 2004 KROSNODAR GÖÇÜ VE AMERİKAYA YERLEŞİM

1989`da Özbekistan`ın Fergana kentinde çıkan olaylar Rus yetkilileri arasında da farklı fikirler uyandırmıştır. Çünkü, kendilerini Türk ve Müslüman bilen bir halkın diğer etnik kökeni ve dini bağlılığı aynı olan Ahıska Türkleri ile böyle bir kanlı olayı yaşaması ilginç bir durumu ortaya koymuştur. Rusyalı etnograf S.N Abaşin bu olaylara karşı duyduğu şaşkınlığını şöyle ifade etmiştir: "*Neden toplu olarak bir yerde yaşayan etnik grupun dil, kültür ve dini birliği aynı olan Özbeklerle böyle bir olaya sahneye sebep olmuştur"*. (Savva, 2007: 32).

17 binden fazla insan RSSC`nin merkezi eyaletlerine göç ettirilmiştir. SSCB Bakanlar Kurulunun 26 Haziran 1989 yılında kabül ettiği 503 numaralı kararı ile, Özbekistan`dan göç ettirilen Ahıska Türklerinin bir kısmı Krosnodar bölgesine yerleştirilmiştir. Özbekistan`ın Apşeron ve Beloreçen bölgesinden Rusya`nın Krosnodar bölgesine yerleştirilen Ahıska Türklerinin sayısı 13 binden fazla olmuştur. Rusya`nın Kuban kentinde Ahıskalılar için 1149 ailelik evler yapılmıştır (FMPOSİ, 1998: 7).

Ahıska Türkleri 2004 yılına kadar Rusya`nın Krosnodar bölgesindeki nüfusun 0,3%`ünü oluşturmuştur. Bölgeye zamanla göç ederek toplu olarak yaşayan Ahıska Türklerinin nüfusu 16 – 8 bine kadar olmuştur. 3 bin kadar Ahıska Türkü bu bölgeye Fergana olaylarından önce gelmiştir. 1956 yılında Ahıska Türkleri üzerinden kaldırılan sıkıyönetimle artık serbest göç başlamıştır. Ki, bunun neticesinde Ahıska Türklerinin Krosnodar bölgesine ilk kitlesel göç 1950`lerin sonlarında başlamıştır. Fergana olaylarından sonra ise. 13 binden fazla nüfusun göç ettiği kaynaklarda gösterilmiştir. Krosnodar bölgesine akına başlarken Rusya Devleti yönetimi tarafından Ahıska Türklerini bu göçü iyi karşılanmamıştır. İlk geldikleri yıllarda insanlara oturma izni ve vatandaşlık verilse de, daha sonra bu hakların dışarısında bırakılmıştır. Böylece, 2004 yılına kadar Rusya`nın Krosnodar bölgesinde 12 bin kadar Ahıska Türkü oturma izni olmadan illegal yaşamak zorunda kalmıştır.Uyruğu olmayan ve temel vatandaşlık haklarından mahrum edilen halk, istihdam, sosyal – tıbbi yardım, mülkiyet hakkı, evliliğin tescili ve yükseköğrenim haklarından yararlanamamıştır. Ahıska Türklerinin kimlikleri de yerel yönetimler ve medya tarafından karalama unsuru olmuştur. Transit bir nüfus olarak bölgede tehdit unsuru oluşturdukları ifade edilmiştir. Neticede, yerli Kafkas halkları da kışkırtılarak Ahıska Türkleri üzerinde kirli oyunlar oynanmıştır. Yerli halkın fiziksel şiddet ve saldırılarına maruz kalmıştırlar. 2004 yılında Krosnodar`daki Ahıska Türklerini sosyal bakımdan diğer bölgelerde yaşayanlar ile kıyasladığımızda yaşam şartlarının en kötü olduğu bölge olarak görebiliriz.Çünkü buradaki insanlar yukarda da belirtildiği gibi, sağlık, eğitim ve iş bulma haklarından tamamen tecrit edilerek, sadece tarımda çalışabilmiştirler (Sargın, 2006: 56).

Ahıska Türkleri için yeni kapı Amerika Birleşik Devleri tarafından 2004 yılında açılmıştır. ABD Devleti tarafından Şubat 2004`de Krosnodar bölgesinde yaşayan Ahıska Türklerinden 5 ile 15 bin arası nüfusun kabul edileceği ile ilgili açıklama gelmiştir. Bu kararın sonucu 19 bin Ahıska Türkü göçmen olarak Amerika`da iskân etmek için müracaat etmiştir. Fakat ABD yönetiminden sadece 13 bin Ahıska Türkünün göçmen statüsü kazanabildiği haberi verilmiştir. Sebep ise, 6 bin kişinin gerekli şartları taşımadığı gösterilmiştir. 21 Temmuz 2004`den itibaren Rusya`nın Krosnodar bölgesinden Ahıska Türklerinin Amerika Birleşik Devletleri`ne göçü başlatılmıştır. İlk olarak 11 kişi "Yeniden Yerleştirme Programı" çerçevesinde ABD`ye götürülerek yerleştirilmiştir. Ahıskalıların ilk kafileleri Philadelphia eyaleti olmuştur. Daha sonra

gelen aileler ise, Philadelphia yakınında yerleşen Lancaster`e iskân edilmiştir. Zamanla devam ettirilen göç kısa bir sürede binin üzerinde çıkmıştır. Kanunun kabul edildiği zamandan bir yıl geçtikten sonra, yani Ağustos 2005 yılında Amerika Birleşik Devletleri`ne göç eden Ahıskalı nüfusu 3742 olmuştur. (**http://www.sabah.com.tr/2004/07/22**).

2.3.1. Göçün Sebepleri

Krosnodar bölgesi 1989`da Fergana olaylarından sonra Ahıska Türklerinin tekrar göç ettiği yerler içerisinde en çok sorunu olan bölge olarak kaydedilmektedir. Ahıskalıların burada karşılaştıkları en büyük problem oturma izni elde etmek olmuştur. Bundan başka, bölgedeki Ermeniler ve Rus Kazakları (Kosaklar) Ahıskalılara taciz ve saldırılarda bulunmuştur. Tüm bu olumsuzlar sonucu Ahıska Türkleri kendileri için tek umut yeri olarak Amerika Birleşik Devletleri`ni görmüştür. Beklenen umut sonucunu göstermiştir. ABD Dışişleri Bakanlığı`nın Nüfus, Mülteci ve Göçmen Bürosu tarafından Krosnodar`da yaşayan Ahıska Türklerinden bir kısmının Amerika`ya kabul edilmesine yönelik projesi açıklanmıştır. Neticede, Ahıska`dan Orta Asya`ya, oradan Rusya`ya zorla göç ettirilen Ahıska Türkleri üçüncü kez göç yoluna çıkmıştır. Bundan sonra, yaşlı, genç, çocuk tüm kimliksiz ve hiçbir resmi kayıt belgesi almasına izin verilmeyen Ahıskalılar Krosnodar`dan ABD`ye göç etmiştir. Gençler kısa bir süre içerisinde adaptasyona maruz kalsalar da, yaşlılar Amerikan yaşamına alışmakta zorlanmıştır. Bu zorluk günümüzde de devam etmektedir. Amerikan toplumu da kısa sürede Ahıska Türklerini kabullenmiştir. Krosnodar`ın aksine burada insanlar kendilerini serbest bir şekilde yaşatmakta ve sosyal hizmetlerden yararlanmaktadırlar (**www.rferl.org/featuresarticle**).

Ahıska Türklerinin Rusya`nın Krosnodar bölgesinden Amerika`ya göç için yaptıkları müracaatların sebepleri onlarcadır. Sovyetlerin sürgün poltikasının kurbanı olan halk Türk birliğinin engellenmesinde esas meselelerden biri olarak gösterilmiştir. Kendilerini Türkiye`ye yakın bildiklerinden dolayı her zaman Sovyetlerin siyaseti karşısında bulundurulan Ahıska Türkleri sürgünler sonucu kendilerini Rusya`nın göbeğinde bulsalar da, burada rahatlık KGB`nin zulmünden kurtaramamışlar. Rusya`nın güneyinde yerleşen Krosnodar ve Rostov bölgelerine ilk geldikleri yıllarda o kadar da kötü karşılanmamıştırlar. Bu nedenle de ilk gelen 3 bin nüfusun peşinden akın devam

etmiştir. Daha sonralar devlet memurları tarafından bölgede yaşayan Ahıska Türkleri için zorluklar çıkarılmıştır. En sonda ise, devlet kaç yıl Rusya`da yaşamasından asılı olmayarak Krosnodar bölgesindeki Ahıska Türklerine vatandaşlık hakkını kestiğini resmen ifade etmese de, amellerinde bizzat göstermiştir ve bu gün de bu haksızlık devam etmektedir. Günümüzde bile bölgedeki insanlar 20 yıldan fazla burada yaşamalarına rağmen 15 – 20 yıl önce kendilerine verilen ve bu gün geçersiz olan ikamet tezkereleri ile hayatlarını sürdürmektedirler. İlk geldiklerinde ikamet tezkerelerini bir kaç kez yenileyen nüfus müdürlükleri, devletin kararınca vatandaşlık için gereken süreyi dolduruktan sonra, her hangi bir engelin olmadığı sürece vatandaşlık hakkını kazanabiliyordu. Daha sonralar ise, bilinçli olarak bunun önüne geçilerek bir kez verilen ikamet ikinci kez yenilenmemekteydi. Ailesi ile birlikte göç edip Krosnodar`a yerleşen Ahıska Türkleri ya mecburen ülkeyi terk etmek zorunda kalıyordu ya da tezkeresi olmadan yaşıyor, jandarma tarafından yakalandığı sürece ise, geldikleri ülkelere sınırdışı edilerek (Özbekistan, Kırgızistan) geri gönderiliyordu (Agara, 2004: 136).

Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Komitesi`nin gözlemlerinde Rusya`nın Krosnodar bölgesinde yaşayan Ahıska Türklerinin en önemli problemlerinden biri olarak her insanın hakkı olan, lakin Ahıskalılardan esirgenen eğitim meselesiydi. Ahıskalı çocuklar içerisinde okullara kaydolunanların yaşadıkları problem de bir başka çözümleme meselesini ortaya koymuştur. Rus okullarında Ahıskalı çocuklar etnik ayrımcılığın kurbanı oluyor, derslerde ayrı oturtulur, yükseköğretimden ise men edilirdiler. BM`in Mart 2003`de Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Yaptığı raporunda Ahıska Türk`ü çocukların okullarda diskriminasyonla yuüzleşdikleri ve ikamet meslesinde ayrılarak alt sınıflara dahil edildiklerini esas getirerek, tüm bu meselelerle ilgili olarak Rusya Federasyonu`nu keskin şekilde kınamıştır. Bölgede faaliyette olan STK (Sivil Toplum Kuruluşları) aktivistleri eğitim konusunda Ahıska Türklerine karşı ayrımcılığın olduğunu BM`in Çocuk Hakları Komitesi`ne şikayet etmişlerdi. Ahıska Türkü bir annenin Amerika Birleşik Devletleri`ne göç etmeden kısa bir süre önce yaptığı açıklamasında şöyle ifade etmiştir:

“*Onlar çocuklarımıza sizin okumanıza gerek yok dedikleri zaman onların okuma ilgisi kayboldu. Neden onların böyle dediklerine baktığımızda, onlar bizim*

çocuklarımıza sadece tarlalarda çalışan işçi gözü ile bakıyorlar. Ben Birleşik Devletleri`ne gelene kadar sabırsızlanıyordum. Çünkü onlar ABD`de nihayet tam potansiyellerine ulaşabilecektiler."

Buna ek olarak, Krosnodar`a gelen Ahıska Türkü genç yetişkinler kayıt eksikliklerinden dolayı onların yükse öğretim kurumlarına devam etmeleri yasaklanmıştı. Bu durum da, Ahıskalı yetişkinler içerisinde eğitimsizlik doğurmaktaydı. Bu durum da gelecek itibarı ile eğitimden uzak gençlerin yetişmesine neden olacaktı. Bunun aksine yaşça daha büyük olan Ahıskalılar, 35 – 55 yaş arası insanlar eğitim almayı başarmıştılar. Onlar Sovyet döneminde Özbekistan`dan gelmeden önce yüksek eğitime sahip olmuştular. 1989 yılında Özbekistan`ın Fergana kentinde yaşanan faciaya kadar Ahıska Türkleri birçok mesleki ve teknik kurumları ve üniversiteleri bitirerek diplomalarını almış, bazıları ise öğrenimlerine devam etmekteydiler (Swerdlow, 2004: 25).

Ahıska Türkleri için henüz yeni ve yabancı bir ülkede ve kültürde yaşamı baştan başlamak kolay olmamıştır. Amerika Birleşik Devletleri`nde kendi uyum güçlüğü payları ile karşılaştılar. Şimdiki durumda Ahıska Türklerinin erken yerleşim deneyimlerine bakmalıyız. Gelecek yıllarda ise, onların ihtiyaçları ve sorunlarının yanı sıra güçleri ve yan kaynaklarını da görebileceğiz.

Ahıska Türklerinin güneydoğu Rusya`da bütün sivil, siyasi ve sosyal hakları reddedilmiştir. Yerel, eyalet, bölgesel veya ulusal düzeyde hiçbir etkiye sahip değildiler,neden olarak görevlerinde başarısızlık gibi bahaneler gösterilmiştir. Moskova`dan durumla ilgili olarak yerel hükümet yetkililerine federal yasaya aykırı durum olduğuna dair her hangi bir soruşturma kaldırılmamıştır. Rusya`nın Krosnodar bölgesinin yerel yetkilileri Ahıskalıların evliliklerini tanımaz olmuştur. Bu nedenle de, tanınmayan evliliğin sonucu olarak kadınlar ve doğan çocuklar babasının soyadını taşıyamaz olmuştur. Ebeveynlerini kaybeden çocukları ise, mülkiyet iddiasında bulunamamıştır. Yerel yetkililer Ahıska Türklerinin çocuklarının otomatik olarak Özbekistan vatandaşı olduğunu iddia etmiştir. Buna ısrar eden ailelerin çocuklarına ise Rus vatandaşlığından reddedildi yazılarak "Vatansız" kelimesi kullanılmıştır. Ahıska Türklerinin üzerine kapatılan kapılar bununla da yetinilmiyor. Yerel anaokulları başvuru yapan çocukların girişi reddedilmiştir. Rus Üniversitelerine başvuru yapanların ise kimliği tespit edildikten hemen sonra isimleri listelerden kaldırılmıştır. Sebep olarak ise,

öğrenci adayının başvuru için uygun olmadığı gösterilmiştir. (http://humansecurity-chs.org/activities/research/citizenship_caucasus.pdf)

Krosnodar`da 2004 yılının sonlarına yakınlaştıkça yerel yönetimin Ahıska Türklerine karşı keyfi dayak tutuklamalarının sayı gittikçe artmıştı. "Günah keçisi" olmuş gibi vatandaşlık haklarından men edilen insanların artık giderek kendini savunma yetenekleri de ellerinden alınmaya çalışılmıştır. Orta Asya ve daha sonra Rusya`nın heterojen grupları içerisinde yaşama mahkûm edilen halk giderek her şeyden yoksunlaşmaya başlamıştır. Krosnodar`da kışkırtılan yerel halk, Özbekistan`daki durumdan hiç de geri kalmamaktadır. Çünkü burada da artık Ahıska Türkleri "pahalı giysiler", "altın Saatler", "güzel arabalar" kullanan halk olarak tanıtılmıştır. Yerel halkın beyninde ekonomik haksız bölüştürme fikirleri aşılanmıştır. Yerel yönetimin de kullandıkları umursamama taktiği neticesinde, Ahıska Türkleri Krosnodar`da kendi emeklilik maaşını alamamakta, mülkiyet sahibi olamamakta ve istihdam etmesi yasaklanmaktadır. WISCONSIN Sağlık ve Aile Hizmetleri Başkanlığının yaptığı araştırmalar baktığımızda artık, 2006 yılından itibaren Ahıska Türkleri için toprak kiralama ve ekinle meşgul olma yasası da getirilmiştir. Hatta, yerel halktan toprağını kiralayan Ahıskalıların listesi oluşturularak, toprak sahiplerinden kirasını geri iade etmesi talep edilmiştir. Toprağı kiralayan Ahıska Türklerine ise, "yasadışı ticaret" yapma cezası uygulanmıştır (WSAHB, 2005: 3).

Krasnodar bölgesinin yerel yönetimi Ahıska Türklerinin hukuki durumunun sağlanması ile ilgili olarak konuşmalarında onların bölgesel özgünlüğü (statüsü) olduğunu ifade etmektedirler. Krasnodar valisi Tkachev bir yerel gazeteye verdiği röportajda Krasnodar bölgesinin Rusya`nın sınırını oluşturması nedeniyle gizli bir özel statü verilmesi gerektiğini söylemiştir. Bunun nedeni ise, sınırda her hangi bir gerginlik kaynağının hemen aradan kaldırılmasında bu özel statünün vereceği destekdir. Tkachev diğer röportajında yine bu özel statüden konuşarak dini hareketliliğin karşısının alınmasında bu özel statüye dayanarak yasal göçler de oluşturulabilir. Bu sözlerden sonra açık şekilde bildirmek gerekir ki, Krosnodar bölgesinden Ahıska Türklerinin yeniden sürgün edilmesi Rus yönetimi için çok kolay çizilmiş bir yoldur. Dini hareketlilik adı verilerek buradaki Ahıskalılar yasallaştırılmış bir sistemle de göç ettirilebilirler. Bu durum Aynı 1944 yılında Ahıska`dan sürgün zamanını hatırlatıyor. Çünkü o zaman da sınırın korunması maksadıyla Ahıska Türklerini sürüyoruz

demiştiler. Hâlbuki Almanların Kafkasya`ya ulaşması için birkaç bölgeyi geçmeleri gerekmekteydi. Diğer taraftan ise, zaten Almanya İkinci Dünya Savaşı`nı kaybetmişti. Tkachev her röportajında Ahıska Türklerini hedef almış, toprak bütünlüğünün sağlanmasında buraya göç eden halkın terk etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Hatta Ahıska Türkleri Amerika`ya göç ettirilmeden birkaç ay öncesinde yaptığı açıklamasında "Ahıska Türkleri Krosnodar`ın yerli halkı değildir, onlar buraya sonradan gelen halktır, onlar gelme nüfustur" demiştir. Sanki o dönemde Ahıska Türklerini bu bölgeden uzaklaştırma amacıyla hem yerel yönetim hem de yerel halk mücadele yapmıştır. (Panchenko, 2004: 24).

Krosnodar`daki yerel yönetim Ahıska Türklerinin ne Gürcistan`a ne de Amerika Birleşik Devletleri`ne göç etmesi yönünde sorumluluk taşımamaktaydı. Onlar sadece Ahıskalılar bu bölgeden gitmesini istemiştiler. Hangi yolla olur olsun gitsinler. Fakat onların gitmesinde yerel yönetimden her hangi bir destek beklenmemesi halka ulaştırılmıştı. Ayrıca Rusya Cumhurbaşkanı Vladimir Putin Krosnodar Valisinin sözlerini bir daha oylarcasına 19 Kasım 2003`de yaptığı konuşmasında Ahıska Türklerinin anavatanının Gürcistan olduğuna işaret etmiştir.

Fakat bu gerçektir ki, Putin konuşmasında Krosnodar`da yaşayan Ahıska Türklerinin çoğunun Özbekistan`da doğduğunu ve bu güne kadar anavatanı Gürcistan`ı görmediklerini de ifade etmiştir. Bu örnekler Rusya`nın Krosnodar bölgesinde medyanın karşılaştığı olaylardan sadece bir kaçıdır. Bu bölgede vatandaşlık yasasının Federal yasa tarafından uygulanması esastır, lakin burada Federal yasalar dikkate alınmamaktadır. Krosnodar bölgesi sınır ili olmakla Ahıska Türkleri için o dönem bir hayali topluluğun kavramı yaşayış yeri olarak kalmıştır. Her zaman göçmenlere karşı tepki gösteren bir şehir olarak Ahıska Türklerinin hayallerinde yaşatılacaktır (PSTC, 2005: 43).

2.3.2. Göç Süreci

Rusya`nın Krosnodar bölgesinde Ahıska Türklerine karşı yapılan kötü muameleleri sonunda uluslararası hukuk savunucuları da görmüştür. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği bu olayları fark etmiş ve bu yolda adımların atılmasının gerekli olduğunu kendi bildirilerinde sunmuştur. Bundan sonra, ABD yönetimi devreye

girmiştir. Neticede, Ahıska Türklerinin belirli sayısında nüfusunu kendi ülkesine mülteci olarak kabul etmiştir.

Ahıska Türkleri böylece Amerika Birleşik Devletleri`ne de ayak basmışlar. 2004 yılı sonundan itibaren kafileler halinde ABD`ye göç başlatılmıştır. Günümüzde ise, ABD`de 15 binden fazla Ahıska Türkü ikamet etmektedir. Ahıska Türklerinin Amerika Birleşik Devletleri`nde iskân ettikleri eyaletlerin başında: Michigan, Texas, Pennsylvania, Florida, Wisconsin, Idaho ve Maryland eyaletleri yer almaktadır. Devlet kararınca göç eden Ahıska Türklerinin ilk yıllarında bir süreliğine bütün ihtiyaçları ve harcamalarını ABD yönetimi karşılamaktadır. Devlet bunun karşılığında Ahıska Türkleri karşısında bir an önce İngilizce öğrenmeyi ve iş bulmak için yeterli dilin olmasını istemektedir. Bu sebepten dolayı ABD`ye göç eden Ahıska Türkleri bir an önce İngilizce kurslara kaydolarak dili öğrenmiştir. İlk geldikleri yıllarında İngilizce bilmediklerinden dolayı dil talep etmeyen iş yerleri bularak burada çalışmıştırlar (Seferov, Akış, 2008: 405).

Ahıska Türkleri Amerika Birleşik Devletleri genelinde yaygın olarak iskân edilmiştir. İlk önce yerel topluluklar ve iskân ajansları ile konuşularak nerede yeni mülteci gelenleri kabul etme kapasitesi ve kaynakları olduğu belirleniyor. Daha sonra ise, kentlerin ekonomik durumu göze alınarak o kentler tercih ediliyor. 2006 Haziran ortalarından itibaren yaklaşık 9 bin Ahıska Türkü Amerika Birleşik Devletleri`nin 33 eyaletinde yerleştirilmiştir. Ahıskalıların eyaletler üzerindeki yerleşim nüfusu ise şöyledir: Columbia ve Pennsylvania 785 kişi, Georgia eyaleti ise 623 kişi olmakla Amerika`da Ahıskalıların daha çok nüfusta yerleştirildikleri bölgelerdir. Diğer küçük nüfuslar ise, Washington 590, Illinois 508, Kentucky 499, Arizona 497, Idaho 471, Texas 417, Virginia 417, New York 394 ve Colorado 365 kişi yerleştirilmiştir. (Aydıngün ve diğ., 2006: 5).

Ahıska Türkleri Amerika Birleşik Devletleri`ne mülteci olarak göç ettikleri zaman programda onların yerleşimleri ve nasıl grup oldukları ile bağlı olarak iyimser kesin ifade kullanılmamaktaydı. Çünkü Ahıska Türklerinin kim oldukları ile ilgili az çok bilgiye sahip olunsa da, nasıl toplum oldukları ile ilgili her hangi bir sonuç araştırmalar göz önünde bulundurulmamıştır. Tarih boyunca deplasmanda tekrarlanan bir mücadele görüyoruz. Ahıska Türklerinin hayatta kalma becerilerini geliştirmiş olmaları karşılığında ABD yönetimi onlar için iyi hizmet vermektedir. Amerika`nın Philadelphia

eyaletinde bir vaka yöneticisi olan Yahudi Çocuk ve Aile Hizmetleri Ahıska Türklerinin engelleri aştığı geçmişine bakarak şu ifadeleri kullanmıştır: *" Biz Ahıska Türkleri ile çalışmaya başladığımızda, 1970 ve 1980`lerde Amerika Birleşik Devletleri`ne göç eden Yahudileri hatırladık. Onların "Krosnodar Mesketleri" gibi isimlendirmeleri vardı. Onlar biliyordular ki, eğer başlarına kötü bir olay gelirse, geri dönmek için arkalarında hiçbir ülke yoktur. Bu nedenle de onlar diğerleri ile kıyaslandığında daha çok çaba harcıyordular. Buna ek olarak, Ahıska Türkleri de Yahudiler gibi kendi dinlerini Sovyetler döneminde gizli şekilde yürütmüştür. Ahıska Türkleri birçok kimliklerle ikili bir hayat sürdürmek zorunda kalmışlardır. Bu özellik Ahıska Türklerine birçok dilde konuşabilmek için yardımcı olmuştur. Bu da onlar için İngilizce konuşmayı daha da kolaylaştırmıştır. Onlar sıkıntı ile başa çıkmayı iyi başarıyorlar ve çok disiplinlidirler. Bu nitelikler Ahıska Türklerinin Amerika`da başarılı olmaları için yardımcı olacaktır".* *(*Pentikäinen, Trier, 2007: 21).

2.3.3. Göç Sonrası Amerika Yaşamı

Ahıska Türkleri kendi iş ahlaklarını iyi biliyorlar. Rusya`da yaşayan Ahıska Türkleri hiçbir yasal hakları ve sosyal güvenceleri olmadan kendi ihtiyaçlarını gidermeği öğrenmiştir. Krosnodar`da yaşayan Ahıska Türkleri devlet yetkilileri tarafından en küçük ticaret bile engellenirken, tarımsal işgücüne dayanmak, diğerlerinin yapmak istemediği işi yapmak zorunda bırakılmıştır. Ahıska Türklerinin 2004 yılının sonlarına yakın artan sorunları içerisinde pazarda ticaret yapma yasağı ile doruğa çıkmıştır. Onlar için pazarda tarım arazisi için ayarlanmış ticaret yerlerini kiralamak için izin verilmemiştir. Fakat Amerika Birleşik Devletleri`ne göç eden Ahıska Türkleri buraya güçlü bir iş ahlakını da kendileri ile birlikte getirmiş oldu. Bunu Amerika`daki yerleştikleri yerlerde yerel yönetim ve insanlar vurgulamaktadır. İnsanların çoğu hayatlarının yeniden başlamak için istenilen işi kabul etmekte isteklidirler. Aslında Ahıska Türkleri için birincil motivasyon Rusya`dan farklı olarak özgürce ve açıkça çalışmak için şans verilmesidir. Ahıska Türkleri Rusya`da kendileri için sürekli sorun haline gelen belgeler hakkında endişelere gerek kalmadan serbest şekilde derin rahatlık duygusu ile Amerika Birleşik Devletleri`nde hayatlarını sürdürmektedirler. Amerika`da kolayca iş bulabilmeleri Ahıska Türklerini hayret ettirmiştir. Krosnodar`dan Lancaster göç eden Ahıska Türkü eski coğrafya öğretmeni bir kadın ilk çalışmaya başladığı günü

böyle ifade ediyor: "Gıda işleme tesisine çalışmak için başvuru yaptım. İlk önce saatlerin çok ivedilikle uygulanacağından korktum. Lakin onlar beni hemen ofise davet ettiler. Daha sonra iş uygulamalarını doldurduk. Sorumlu kişi bize hemen sosyal güvenlik numaralarımızı verdi. Belgelerin fotokopilerini aldıktan sonra artık sizi işe aldık dediler. Onlar benim hakkımda hiçbir şey bilmiyordular. Nasıl onlar beni böyle işe aldılar anlayamadım. Sonda yarın işe başlayabilirsiniz dediler (Swerdlow, 2004: 27).

Bazı Ahıska Türkü velileri arasında Amerika`ya ilk göçtükleri zaman endişe olarak çocuklarının İngilizce öğrenmede yavaş ilerlemesi olmuştur. Bu nedenle çok sayıda Ahıskalı veliler kendi çocuklarını İngilizce olmayan okullara kayıt yaptırmıştır. Bu endişe daha çok San Diego eyaletinde yaşanmıştır. Bu kentin sınırına yerleştirilen Ahıska Türkleri hem de Amerika`nın Meksika ile sınırında ikamet etmiştir. Ahıska Türklerinin yerleştirildikleri bu bölgenin Meksika ile sınırı arasında sadece 5 kilometrelik bir mesafe mevcuttur. Bu yerlerin insanları ise, İspanyolca konuşmaktadırlar. Ahıskalı anneler burada çocuklarının İngilizce nasıl öğreneceği ile ilgili olarak ilk göç zamanı endişelenmiştir. Çünkü dışarda günlük konuşma dili İspanyolcadır. Bu özel eğitim zorlukları Ahıska Türklerinin özellikle 17 – 19 yaşlar arasındaki genç ve yetişkinleri arasında görülmüştür. Onlar öğrenimlerine devam etmekle para kazanmaya başlayarak ailelerine destekte bulunma arasında kalmıştır. Bu zorluklara rağmen Amerika Birleşik Devletleri`nde yaşayan Ahıska Türkleri burada kendi çocuklarının eğitim almaları için hevesle yaklaşmıştır. Çoğunlukla çocuklar okul sistemine alışmakta, yeni arkadaşlar edinmeğe alışkındırlar. Okul faaliyetlerinde kendilerini bulan çocukların entegre oldukları görülmektedir. Bir Ahıska Türkü anne bu konuyla ilgili olarak şu sözleri kullanmıştır: "Rusya`da bizim çocuklarımız için hiçbir şey yoktu". Biz Türkler olarak Rusya`da her zaman ikinci sınıf vatandaş olarak görüldük. Bizim çocuklarımız buradaki okullarda öne geçmek için mücadele etmek zorundalar. Ancak birkaç yıl sonra onların başarılı olacağına inanıyorum" kelimesini kullanmıştır. (Osipov, 1999: 8).

2.4. 2010 KIRGIZİSTAN ÇATIŞMASI

Ahıska Türkleri Kırgızistan`a İkinci Dünya Savaşı döneminde, yani 1944 yılında Gürcistan`ın Ahıska Bölgesinden sürgün edilmiştir. Sürgün edilen halkın 15 bini Kırgızistan`a yerleştirilmiştir. Kırgızistan`a sürgün edilen Ahıska Türklerinin %65`e

yakını ülkenin kuzey bölgelerine, başkent Bişkek çevresine iskan edilmiştir. Diğer %35`i ise Kırgızistan`ın güney bölgesine, yani Oş ve çevresinde hayatlarına başlamıştır. Stalin`in kararı ile sürgün edilen halk 1956 yılından üzerlerinden kaldırılan sıkıyönetimle ülkenin diğer bölgelerine de göç ede bilmiştir. Ahıska Türklerinin Kırgızistan`a göçü daha sonra da devam etmiştir. Özbekistan`da 1989 yılında malum Fergana faciası yaşandığı zaman buradaki nüfusun bir kısmı Kırgızistan`a göç etmiştir. Ahıska Türklerinin Kırgızistan`daki nüfusu 2004 sayımına bakıldığında 45 bine ulaşmıştır (Badalov, 2004: 15).

Ahıska Türkleri Kırgızistan`ın kuzeyinde, başkent Bişkek çevresindeki köylerde daha sık bir şekilde toplanmıştır. Ahıskalıların yaşadıkları bölgede Kafkasya soylu diğer halklar da ikamet etmiştir. İkinci Dünya Savaşı`nın kurbanı olmuş Dağıstanlılar, Çeçenler, Koreliler, Dunganlar yerli Kırgız halkı ile birlikte yaşamıştır. Ülkenin güneydoğusunda, yani Oş bölgesinde ise Ahıska Türkleri daha çok Özbek ve Kırgız halkı ile birlikte yaşamaktadır. Bazı yerleşim birimlerinde Ahıska Türkleri Özbeklerle birlikte iç içe hayatlarını sürdürmektedir. Bu temaslar Ahıska Türklerini hem Sovyetler dönemi hem de bu dönemden sonraki yıllarda Özbeklerle birlikte yaşam tarzı birleştirmiştir. Fergana olaylarına rağmen günümüzde Ahıska Türkleri yine Özbekleri kendilerine kardeş bir halk görmektedir. Her hangi bir olumsuzluklar her iki tarafta görülmemektedir. Ahıska Türklerinin aile ve sosyal kuruluşu Özbeklerle benzemektedir. Kırgızistan`a sürgün edilen Ahıska Türkleri buraya göç ettirilen diğer halklarla kıyaslandığında daha çok örf ve adetlerini, geleneklerini koruyan halk olarak görülmektedir. Fakat diğer halklar Kırgız kültürünü de benimsemeden Rus kültüründen etkilenmiştir. 2010 yılında Özbeklerle Kırgızlar arasında çıkan olaylarda da Türk geleneğinden arındırılmış gençlerin desteği daha çok olmuştur. Her iki tarafın gençleri biri diğeri hakkında düşman gözü ile bakmıştır ve olayların daha büyük boyutlara taşınmasında rol oynamıştır (Cebeci, 2010: 71).

Türkiye ile Kırgızistan arasında 2010 yılından önce büyük gelişme yaşanmıştır. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül 26 – 28 Mayıs 2009 yılında Kırgızistan`a gerçekleştirdiği resmi ziyareti bu devlet tarafından büyük bir olay olarak karşılanmıştır. Ne yazık ki, bu seferden birkaç ay sonra Kırgızistan`da çıkan olaylarda Özbeklerle Kırgızların davasının ortasında hem Türkiye hem de Ahıska Türkleri kalarak zarar göreceklerdi. Sekiz yıl sonra yapılan resmi ziyarette Cumhurbaşkanı kalabalık bir ekiple Kırgızistan`a

sefer etmiştir. Bu ziyaret Ahıska Türkleri için de büyük önem taşımıştır. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül başkent Bişkek`te Ahıska Türkleri ile görüşmeği de unutmamıştır. Bu da Ahıska Türkleri için büyük moral kaynağı olmuştur. Cumhurbaşkanı ziyaretinin ikinci gününde, yani 27 Mayısta Türkiye Büyükelçiliğinde Ahıska Türklerinin dernek başkanları ile görüşerek vatanlarına geri dönüşleri için olumlu mesajlar vermiştir. Ahıska Türkleri dernek başkanları ise Cumhurbaşkanına Ahıska Türklerinin vatanlarına geri dönüşü için çözümü gerektiren yedi konu ile ilgili konuyu yazılı biçimde sunmuştur. Fakat bu çözüm paketi sunulduktan sonra Ahıska Türkleri 2010 yılında Kırgızistan`daki olayların ortasında kalarak zarar görmüştür. Bu paketle ilgili daha sonra her hangi bir gelişme yaşanmamıştır. (Devrişova, 2009: 53).

Kırgızistan`da çıkan olayların esas sebebi olarak Devlet Başkanı Krumanbek Bakiyev`in istifasını talep eden muhalifler gösterilmiştir. 7 Nisan 2010 yılında Kırgızistan`ın başkenti Bişkek yakınlarındaki Talas kentinde alevlenen isyan kısa bir süre içeirisinde diğer illere de geçmiştir. Narın ve Bişkek kentlerini de kendi çevresine alana isyancılar olayı ülke çapında büyütmüştür. Çatışmaları idare edemeyen devlet güçleri ile isyancılar arasında çıkan olaylar zamanı iki gün içerisinde 20`den fazla insan hayatını kaybetmiştir. Muhaliflerin sözlerine göre, çatışma zamanı 200`den fazla kişi öldürülmüştürş İççişleri Bakanı Moldomus Kongatiyev`in öldüresiye dövüldüğü ülkede olağanüstü hal ilan edilmiştir.

Başkent Bişkek`e yakın Mayevka köyünde Ahıska Türkleri toplu olarak yaşamaktadır. Bu köyde sadece Kırgızlarla Ahıska Türkleri değil, Ruslar ve Çeçenler de ikamet etmektedir. Bu olaylar zamanı isyancılar Mayevka köyüne saldırarak buradaki ekinlere zarar vermek istemiştir. 700 hektarlık buğday ve diğer bitkilerin yetiştirildiği köyün ekininin yarısı Ahıska Türklerine ait olmuştur. Bir kaç kez köye yapılan saldırıların karşısı alınsa da en son olarak 19 Nisanda bir grup isyancı köye yeniden saldırmıştır. Bu kez sayılarının fazla olması köylülerde korku yaratsa da taşlı sopalı karşılığın neticesinde köyü ele geçirmek isteyen isyancılar bu kez 3 binden fazla kişiyle köydeki insanlara yeniden karşı gelmiştir. 6 saatlık karşılıklı savaşın ardından köyün tüm ekin yerlerini dağıtan gruplar Ahıska Türklerinin evlerine saldırarak hem evlerini hem de arabalarını yakmıştır. Halk bu sebeple diğer köylere sığınmak zorunda kalmıştır. Göstericilerin Fergana olayları ile aynılık taşıyan niteliği içkili olmaları ve kime ve neye karşı savaştıklarını anlamamları olmuştur. Bu nedenler de köyün yolları kapatılmıştır.

Köyü ambulans ve diğer araçlar için giriş yasaklanmıştır. 5 kişinin hayatını kaybettiği Mayevka köyündeki olaylar zamanı bunlardan birinin Ahıska Türkü ve ikisinin Kırgız olduğu bilinmiştir. Yaralanan 28 kişinin 10`u ise Ahıska Türküdür. Köyde 13 ev yağmalanmıştır. Yakılan 8 evden 5`nin Ahıska Türklerine ait olduğu ifade edilmiştir. Yakılan 3 arabanın her üçünün Ahıska Türklerinin olduğu tespit edilmiştir. Öldürülen Ahıska Türklerinden birinin işkence sonucu öldürüldüğü bilinmiştir. Mayevka köyünde olayların devam ettiği günlerde İçişler Bakanının istifa etmesi saldırılara kısa sürede müdahele edilmesini engellemiştir. 600 polis olayları kontrol altına almakta zorlanmıştır (Devrişova, 2010: 3).

2.4.1. Kırgızistan Olaylarının Sebepleri

Kırgızistan`ın Talas kentinde bir belediye binasının işgali ile başlayan isyan, başkent Bişkek`e geçtikten sonra, burada televizyon binaları, Başbakanlık binası ve Parlamentonun da işgali ile ülkeyi ele almıştır. 2010 yılı kaynaklarında olaylara sebebiyyet veren meselenin ülkede doğalgaza yüzde 200 `den fazla zam gelmesinin olması gösterilmiştir. Olayların arkasında diğer siyasi meselenin durduğunu ifade eden devlet yetkilileri, ikinci sebep olarak Batken`de kurulması planlanan ABD üssü olduğu bildirilmiştir. Olaylardan kısa bir süre önce Amerika Birleşik Devletleri Manas`tan sonra Batken üssünde de Kırgızlarla anlaşmaya varmıştı. Afgan operasyonunda önemli kilit rolunu oynayan Kırgızistan`ın Amerika ile yakınlaşması diğer komşu ülkeler tarafından iyi karşılanmamıştır. Kırgızistan`da çıkan olaylarla ilgili zamanı Zaman gazetesinin yaptığı habere göre, Türk vatandaşlarının olaylardan etkilenmediği bildirilmiştir (Zaman Gazetesi, 2010: 21).

Kırgızistanda 7-8 Nisan 2010`da çıkan olaylarda 84 kişi hayatını kaybetmiş, 1600 kişi ise yaralanmıştır. Talas şehrinden başlayarak ülkeyi saran bu olaylara Bakiyev`in müdahelesi gecikmemiştir. Bunun neticesi olarak ülkede ayaklanma olmuş daha çok insan kaybına neden olmuştur. Kırgızistan`daki bu olaylarda Özbeklerle birlikte Ahıska Türkleri de zor günler yaşamıştır. Araştırmalara göre, ağır şekilde yaralanan 3 Ahıska Türkü olmuştur. Yaralılardan Rıdvan Gasanov Bişkek`ten, Kemal Çalangov Novo Pavlovka köyünden, diğer 3. Ağır yaralı ise ismi belirlenmese de Çaldovar köyünde yaşadığı bildirilmektedir. İddialara baktığımızda Ahıskalıların yaralanmasına sebep üzerlerinde kimliklerinin bulunmaması ve bu nedenle de kimliklerinin tespit

edilememesi dolayısıyla yaralanmalarına sebep olmuştur. Ahıska Türkleri bu kötü günlerinde Kırgızları kendilerine kardeş bilerek ellerinden gelen desteği esirgememiştir. Hastanelerde yatan yaralılar için kampanya başlatan Ahıska Türkleri bir kaç gün içerisinde 40 litreden fazla kan bağışında bulunmuştur. 9 Nisanda yapılan gıda yardımında ise 200 poşetlik erzak yaralıların ailelerine dağıtılmıştır. (Devrişova, 2010: 4)

2.4.2. Olaylar Sonrası Durum

23 Nisandan itibaren olaylar sakinleşmeye doğru gitmiştir. Olayların ardından Türkiye Bişkek Büyükelçisi Nejat Akçal ve TİKA (Türk İşadamları Kalkınma Ajanslığı) Tayfun Atmaca Mayevka köyünü ziyaret etmiştir. Resmiler yaralanan Ahıska Türklerine her türlü yardımın sağlanacağını ve yağmalanan evlerin yeniden onarılacağını bildirmiştir. Buna rağmen Ahıska Türkleri bu olayın yeniden tekrar olunup olunmayacağı ile ilgili kuşkulu hayatlarını devam etmiştir. Büyükelçi Nejat Akçal ziyareti zamanı Ahıska Türklerinin bu korkusunu dindirmek için onlara can güvenliğinin temin edileceği sözünü de vermiştir. Olaylardan kısa bi süre sonra tüm maddi zararlar temin edilse de, yaralılar iyileşse de, ölenler geri döndürülememiş, o korku günümüze kadar Ahıskalıların kalbinden silinememiştir.

Ahıska Türkleri Kırgızistan`daki malum olayları Amerika Birleşik Devletleri`nde protesto etmiştir. BM`in ABD`nin New York kentinde yerleşen binasının karşısında Kırgızistan olaylarına karşı gösteri düzenleyen Ahıska Türkleri destek talebinde bulunmuştur. BM merkez binasının hemen karşısında yerleşen Türk evinin yakınındaki DagHammarskjöld parkında yapılan protestoya bir çok eyaletten Ahıska Türkleri katılmıştır. Çoğunlukla New York, New Jersey, Pennsylvania, West Springfield-Massachusetts eyaletlerinden katılan göstericiler o dönem Amerika Ahıska Türkleri lideri Tiyanşan Muradoğlu`nun rehberliği ile BM Genel Sekreteri Ban Ki – mun`lagörüşmek istediklerini bildirmiştir. Kırgızistan`da çıkan olayların son derece "yakışıksız" olduğunu ifade eden Muradoğlu bu saldırıyı kınadıklarını bildirmiştir. Amerika başkanı Barack Obama ve Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül`e de mektup yazarak destek isteyeceklerini bildiren Muradoğlu sözlerine şöyle devam etmiştir:

"Biz Kırgızistan'daki kardeşlerimizle her zaman birlikteyiz, bu olayların bir daha yaşanmasını istemiyoruz. BM'den, ABD'den, Türkiye'mizin Cumhurbaşkanından

talebimiz, onların her zaman yaşadıkları ülkelerde azınlık olan Ahıska Türklerinin yanında olmalarıdır" (http://www.ahiska.net/haber/111/ahiska-turkleri-bm-binasi-karsisinda-kirgizistan-daki-olaylari-protesto-etti).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRNEK OLAYLARIN TÜRK BASININDA SUNUMU

3.1. 1944 AHISKA SÜRGÜNÜNÜN TÜRK BASININDA SUNUMU

3.1. 1. Verilerin Analizi

Ahıska Sürgünün Türk basınında sunumunu araştırma maksadıyla 1944 yılı gazetelerinde Ahıska Türklerinin sürgün oldukları dönem ele alınmıştır. Ahıskalılar 14 Kasım 1944`de yüzyıllarca süren bir zaman içerisinde yaşadıkları anavatanları Ahıska`dan sürgün edilmiştir. Bu nedenle dekonu başlıkları ile ilgili olarak Türk basınında Ahıska Türklerinin sürgün edildikleri dönem **Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd, Tercüman, Milliyet ve Son Posta** Gazeteleri üzerinde incelenmiştir. Bununla beraber, Stalin`den sonra Sovyetler`in başına geçen Kruşçev`in nutuklarında Ahıska Türkleri ile ilgili ifadelerine rastlanabilmesi esas alınarak 1956 yılı gazetelerinin de önceden belirtilmiş sayıları incelenmiştir. Gazeteler üzerindeki araştırma aşağıda gösterilen tablodaki gibi takip edilmiştir:

Tablo 3.1. 1944 ve 1956 Yılında Yayımlanan 7 Gazete Üzerinde Yapılan Araştırma Tarihleri.

Gazeteler	1944Araştırma tarihleri	1956 Araştırması tarihleri
Akşam	10 – 30 Kasım	01 – 10 Mayıs, 01 – 10 Haziran
Vakit	5 – 20 Kasım	01 – 10 Mayıs
Ulus	10 – 25 Kasım	01 – 10 Haziran
Yeni Yurd	10 - 25 Kasım	01 – 10 Mayıs
Tercüman	10 – 25 Kasım	01 – 10 Mayıs, 01 – 10 Haziran
Milliyet	10 – 25 Kasım	01-10 Haziran
Son Posta	10 – 20 Kasım	01 – 15 Haziran

Tabloda gösterilen araştırma günleri üzerindeki günlük sayımlara bakıldığında 7 gazete üzerinde 1944 yılında gerçekleşen sürgün olayı ile ilgili literatür taraması yapılarak 105 günlük sayı incelenmiştir. 1956 yılı üzerindeki araştırmada ise 95 günlük

sayı takip edilmiştir. Toplamda **Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd, Tercüman, Milliyet ve Son Posta**Gazeteleri üzerinde 1944 ve 1956 yılının 200 sayısı incelenmiştir.

Sürgün ve Nakliyat Kavramı ile ilgili olarak gazetelerde yapılan incelemeler zamanı **Akşam** Gazetesinin 1944 ve 1956 yıllarının gösterilen zaman içerisindeki sayılarında haber bulunmamıştır. Aynı durum **Vakit** gazetesinde de mevcuttur. Bu gazetede de *Sürgün ve Nakliyat Kavramı*ile ilgili haber görülmemiştir. **Ulus** Gazetesi üzerinde yapılan inceleme zamanı yalnız 1 habere rastlanmıştır. Haber 22 Kasım 1944 sayısında görülmüştür. **Yeni Yurd** Gazetesinde de gösterilen kavramla ilgili habere rastlanmıştır. Haber Ulus Gazetesindekinin aynısıdır ve bir gün önce, yani 21 Kasım 1944`de gazetenin sayfasında yer almıştır. Gazete sayıları üzerinde yapılan incelemelerde **Tercüman** Gazetesi de ele alınmıştır. Fakat gazetenin önceden belirlenen sayılarında *Sürgün ve Nakliyat Kavramı*ile ilgili habere rastlanmamıştır. **Milliyet** Gazetesinin 1944 ve 1956 sayılarında konu ile ilgili haber görülmemiştir. En son olarak incelenen **Son Posta** Gazetesinde de konu ile ilgili olarak 1944 ve 1956 sayılarında herhangi bir haber bulunmamıştır.

Tablo 3.2. 1944 ve 1956 Yılı Gazetelerinde *Sürgün ve Nakliyat Kavramı*ile Ilgili Olarak Haberlere Rastlantı.

Gazeteler	Sürgün ve Nakliyat kavramının 1944 Araştırması	Sürgün ve Nakliyat kavramının 1956`da Araştırması
Akşam	Rastlanmadı	Rastlanmadı
Vakit	Rastlanmadı	Rastlanmadı
Ulus	Rastlandı	Rastlanmadı
Yeni Yurd	Rastlandı	Rastlanmadı
Tercüman	Rastlanmadı	Rastlandı
Milliyet	Rastlanmadı	Rastlandı
Son Posta	Rastlanmadı	Rastlanmadı

Yapılan araştırmalar sonucu 1944 gazetelerinde *Sürgün ve Nakliyat Kavramı*ile ilgili olarak 2 gazetede (Ulus ve Yeni Yurd) habere rastlanmıştır. Diğer 5 gazetede ise (Akşam, Vakit, Tercüman, Milliyet, Son Posta) konu ile ilgili olarak 1944 sayılarında haber bulunmamıştır.

Gazetelerin 1956 yılına dair sayıları üzerinde yapılan zaman dilimi içeisinde 2 gazetede (Tercüman ve Milliyet) *Sürgün ve Nakliyat Kavramı*ile ilgili olarak haberlere rastlanmıştır. Diğer 5 gazetede (Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd ve Son Posta) ise konu ile ilgili herhangi bir habere görülmüştür. Toplamda 1944 ve 1956 yılının incelenen 7 gazetesinde *Sürgün ve Nakliyat Kavramı*ile ilgili olarak 4 haber bulunmuştur.

Yukarıda gösterilen 7 gazetenin belirtilen dönem çerçevesinde 1944 ve 1956 sayıları üzerinde *Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkileri* konusu araştırılmıştır. Gazetelerin yukardaki tabloda (Tablo: 3.1.1.) gösterilen tarihleri incelendiğinde konu ile ilgili olarak **Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd** Gazetelerinde 1944 ve 1956 yıllarında herhangi bir haber görülmemiştir. **Tercüman** Gazetesinin 1944 yılının sayılarında habere rastlanmasa da, 1 ve 2 Mayıs 1956 sayılarında 2 kez konu ile ilgili haberle karşılaşılmıştır. **Milliyet** gazetesinde de aynı durum söz konusudur. 1944 sayılarında haber görülmese de, 1956 yılının 6 Haziran tarihindeki sayısında konuyla ilgili habere rastlanmıştır. **Son Posta** gazetesinde de durum aynı olmuştur. 1944 yılı sayılarında haber görülmemiştir. Fakat 6 Haziran 1956 yılı sayısında haber bulunmuştur. *Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkileri* konusunda 7 gazete üzerinde yapılan çalışma, aşağıdaki tabloyu ortaya çıkarmıştır:

Tablo 3.3. Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkileri Konusunda 7 Gazetede Haberlerin Görünürlüğü.

Gazeteler	***Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkileri* 1944`de**	***Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkileri* 1956`da**
Akşam	Görülmedi	Görülmedi
Vakit	Görülmedi	Görülmedi
Ulus	Görülmedi	Görülmedi
Yeni Yurd	Görülmedi	Görülmedi
Tercüman	Görülmedi	Görüldü
Milliyet	Görülmedi	Görüldü
Son Posta	Görülmedi	Görüldü

Çalışmanın zaman dilimini kapsayan süreçte 7 gazetenin 1944 sayılarında *Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkileri* konusu ile ilgili herhangi bir haber görülmemiştir. Gazetelerin 1956 yılı sayıları incelendiğinde ise sadece 2 gazetede

(Milliyet ve Son Posta) haber görülmüştür. 7 gazetenin 1944 yılı ve 1956 yılı sayılarının toplam sonucunda 2 habere rastlanmıştır.

1944 ve 1956`da yayınlanan 7 gazetenin içeriğinde *Olaylarla İlgili Tutumlar* ile ilgili incelemenin sonucunda farklı durumlar ortaya çıkmıştır. **Akşam, Vakit, Ulus ve Yeni Yurd** Gazetelerinin konu ile bağlı herhangi bir yorumun ve tutumun yapılmadığı gözlemlenmiştir. **Tercüman** Gazetesinin (Tablo 3.1.1.`de) gösterilen 1944 yılı sayılarının incelenmesi sonucu *Olaylarla İlgili Tutumlar*`la karşılaşılmamıştır. Ancak 1956 yılı sayıları üzerinde yapılan araştırma çerçevesinde 1 ve 2 Mayıs tarihlerinde Türkiye - Gürcistanla ilgili haberde gazetenin tutumu ortaya koyulmuştur. Stalin`in cinayetlerinden bahsederken Sovyetlerde kalan milliyetçi grupların zulüm çektikleri ifade edilmiştir. Yeni gelen siyasetçinin eskisini nasıl suçladığı ortaya koyulmuştur. **Milliyet** Gazetesinin de 1944 sayılarında herhangi bir haberle ilgili tutumların sergilenmediği görülmüştür. Lakin bu gazetenin de 6 Haziran 1956 sayısında *Olaylarla İlgili Tutumlar*sergilendiği ortaya çıkmıştır. Burada eski Sovyet lideri Stalin`in Kruşçev tarafından nasıl ithamlarla karşıya karşıya koyulduğu ifade edilmiştir. **Son Posta** Gazetesinin 1944 sayılarında konularla ilgili herhangi bir tutum sergilenmemiştir. Gazetenin 1956 sayılarının incelenmesi sonucu ise 6 Haziran tarihli haberle ilgili olarak yorum yapılmıştır. Gazetede milliyetçi grupların Türkiye ile birleşmek istemesine resmi yoldan açıklama getirilmiştir. Bundan başka olarak Türkiye`nin o zamanki işçilerinin durumu Gürcistan`la kıyaslanmıştır. *Olaylarla İlgili Tutumlar*`la ilgili 7 gazetenin gösterilen tarihlerinin araştırılması sonucunda aşağıdaki tablo ile karşılaşılmıştır:

Tablo 3.4. 1944 ve 1956 Yılı Gazetelerinde *Olaylarla İlgili Tutumlar`ın* Sonuçları.

Gazeteler	Olaylarla İlgili Tutumlar 1944 yılı	Olaylarla İlgili Tutumlar 1956 yılı
Akşam	Mevcut değil	Mevcut değil
Vakit	Mevcut değil	Mevcut değil
Ulus	Mevcut değil	Mevcut değil
Yeni Yurd	Mevcut değil	Mevcut değil
Tercüman	Mevcut değil	Mevcuttur
Milliyet	Mevcut değil	Mevcuttur
Son Posta	Mevcut değil	Mevcuttur

Olaylarla İlgili Tutumlar`ın 1944 ve 1956 yılı gazeteleri üzerindeki yapılan araştırması sonucu 4 gazetede (Akşam, Vakit, Ulus ve Yeni Yurd) her iki tarihte herhangi bir tutumun sergilenmediği görülmüştür. Diğer 3 gazetede (Tercüman, Milliyet, Son Posta) ise 1944 sayılarında tutumlar mevcut olmasa da, 1956 yılı sayılarında tutumlar sergilenmiştir. 7 Gazetenin *Olaylarla İlgili Tutumlar`*ın 1944 ve 1956 sayılarındaki araştırmasında toplamda 3 tutumun mevcut olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Sovyet - Türk İlişkileri ile ilgili 1944, 1945 ve 1956 yıllarında basılan 7 gazete incelenmiştir. Yapılan araştırmalarda **Akşam** Gazetesinin 1944 ve 1945 sayılarında 3 habere rastlanmıştır. Bunlardan birincisi 19 Kasım 1944 yılında yapılmıştır. *Sovyet - Türk İlişkileri*ilebağlı diğer haber ise 17 Ocak 1945 tarihinde görülmüştür. 3. Haber ise 27 Mayıs 1945`de yapılmıştır. Gazetenin 1956 sayılarında konu ile ilgili habere rastlanmamıştır. **Vakit** Gazetesinde yapılan araştırmaların sonucunda 8 Kasım 1944 sayısının konu ile ilgili haber yaptığı ortaya çıkmıştır. Haberde Türk Büyükelçisi Ragip Baydur`un Moskova`da *Sovyet - Türk İlişkilerinden*bahsedilmiştir. Gazetenin 1956 sayılarında konuyla bağlı haber bulunmamıştır. **Ulus, Yeni Yurd, Milliyet ve Son Posta** gazetelerinin 1944 ve 1956 sayılarında konu ile ilgili habere rastlanmamıştır. **Tercüman** Gazetesinin tabloda gösterilen sayılarında *Sovyet - Türk İlişkileri* ile ilgili haber yer almamaktadır. Fakat 2 Mayıs 1956 sayısında konu ile bağlı habere rastlanmıştır. 7 Gazetenin incelenmesi sonucu konuya ilişkin aşağıdaki tablo ile karşılaşılmıştır:

Tablo 3.5. Tabloda *Sovyet - Türk İlişkileri`*nin Gazetede Rastlantısı **Evet** ve **Hayır** Olarak Işaretlenmiştir

Gazeteler	**1944 ve 45`de *Sovyet - Türk İlişkileri***	**1944`de *Sovyet - Türk İlişkileri***
Akşam	Evet	Hayır
Vakit	Evet	Hayır
Ulus	Hayır	Hayır
Yeni Yurd	Hayır	Hayır
Tercüman	Hayır	Evet
Milliyet	Hayır	Hayır
Son Posta	Hayır	Hayır

Tabloda görüldüğü gibi 7 gazete incelenmiştir. Sonuçta 2 gazetenin (Akşam ve Vakit) 1944 ve 1945 sayılarında konu ile haber bulunmuştur. Gazetelerin 1956 sayılarını incelediğimizde ise sadece **Tercüman** Gazetesinde *Sovyet - Türk İlişkileri* konusunu haber yaptığı görülmüştür. 7 gazetenin 1944 – 45 ve 1956 sayılarında konuya ilişkin sadece 3 haber bulunmuştur.

Haber başlıklarının kullanımında 1944 ve 1956 yılında basılan gazetelerin bir çoğunda ikinci altbaşlıklar da kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonucu **Akşam** Gazetesinde *Sovyet - Türk İlişkileri*konusunda 3 haberin yapıldığı görülmüştür. Gazetede diğer konular yer almamıştır. **Vakit** Gazetesinde de *Sovyet - Türk İlişkileri*konusunda 3 haber yapılmıştır. Burada da diğer konulara yer verilmemiştir. **Ulus** ve **Yeni Yurd** gazeteleri ise *Sürgün ve Nakliyat Kavramı*` na ilişkin 1 haber yapmıştır. Diğer konulara gazetede rastlanmamıştır. *Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler*konusunda **Milliyet** ve **Son Posta** gazeteleri her biri 1 haber yapmıştır. **Tercüman** Gazetesi ise araştırma sonucunda konu ile bağlı 3 haber yaptığı görülmüştür. İncelenen 7 gazetenin tüm konularla ilgili yaptıkları haberler aşağıdaki tablo şöyle gösterilmektedir

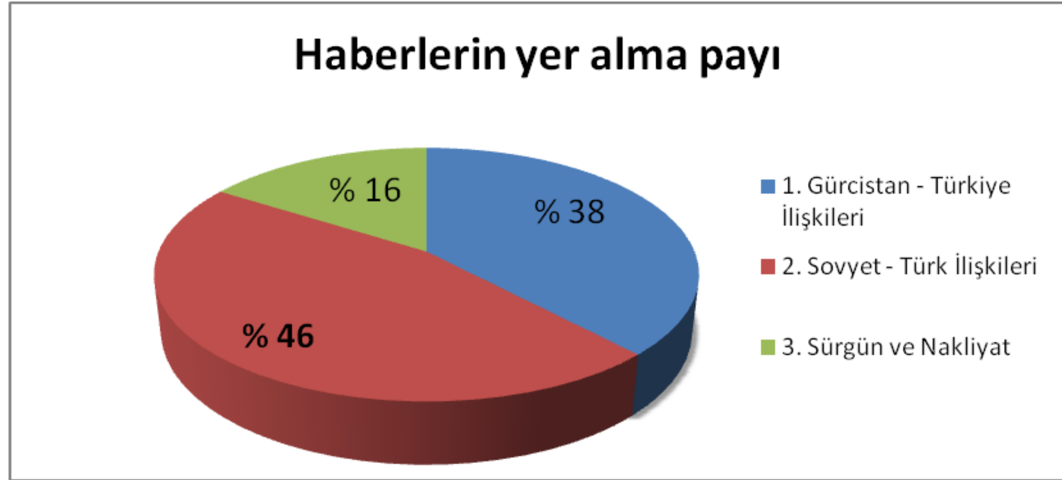
Tablo 3.6. Gazetelerin Konular Üzerine Yaptıkları Haber Sayısı.

Gazeteler	***Sürgün ve Nakliyat Kavramı:***	***Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler:***	***Sovyet - Türk İlişkileri:***
Akşam	0	0	3
Vakit	0	0	3
Ulus	1	0	0
Yeni Yurd	1	0	0
Tercüman	0	3	0
Milliyet	0	1	0
Son Posta	0	1	0
Toplam	**2**	**5**	**6**

Tablodan da görüldüğü gibi 7 gazetede 1944 ve 1956 yıllarında gösterilen sayılarında konularla ilgili toplam 13 habere rastlanmıştır. 13 Haberin 2`si ***Sürgün ve***

Nakliyat Kavramıile ilgilidir. 5 haber ***Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler***konusunda yapılmıştır. Diğer 6 haber ise ***Sovyet - Türk İlişkileri*** ile balıdır. Haber başlıklarına bakarak haberlerin gazetelerde yer alma payı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Tablo 3.7. İncelenen 7 Gazetede Haberlerin Yer Alma Payı.

Grafikte görüldüğü gibi haberler % 16`ı Sürgün ve Nakliyat kavramı ile bağlıdır. % 38 oranında ise Gürcistan ve Türkiye İlişkileri konusunda haber yapılmıştır. Haberlerin % 16`sı ise Sovyet – Türk İlişkileri konusundadır.

Haberlerin sayılar üzerindeki sayfaları ve yerleşim biçimleri bazılarında aynı olsa da, farklı yerleşim yerleri de görülmektedir. **Akşam** Gazetesinde yer alan 3 haberin 2`siön kapakta, diğer 1`i ise 2. Sayfada yerleştirilmiştir. Haberlerin 3`ü de sayfanın % 10`luk yerini kapsamıştır. **Vakit** Gazetesinde yer alan 1 haber manşette yer almıştır ve sayfanın % 20`e kadar olan bir bölgesinde yerleşmiştir. **Ulus** Gazetesinin haberi ise 2.sayfadadır ve yerleşme yüzdesi % 5`dir. **Yeni Yurd** Gazetesinde yer alan alan diğer haberlerle ölçüde daha büyük yere sahiptir. 2. Sayfada yerleşen haber sayfanın % 30`a kadar alanını kapsamıştır. **Tercüman** Gazetesinde 2 haber yer almıştır. Her iki haber 2.sayfada yerleşitilirken haberin biri sağ üstte, diğeri ise merkezde kararlaşıtırılmıştır. Haberin birincisi % 20, diğeri ise % 25`e kadar yeri kapsamıştır. Milliyet Gazetesinin haberi ön kapakta sol üsttedir ve % 5`lik yerleşim payı vardır. Son Posta Gazetesinin 3.sayfasında yer alan haber ise sağ alt kısımdadır ve % 15`e kadar yeri kapsamıştır. 7

Gazetede yer alan haberlerin incelenmesi sonucu sayfa ve yerleşim yerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3.8. Haberlerin 7 Gazetede Sayfaları Ve Yerleşim Yerleri.

Gazeteler	**Sayfa**	**Manşet**	**Ön Kapak**	**Sağ**	**Sol**	**Üst**	**Alt**	**Merkez**	**Sayfa Yüzdesi**
Akşam	2		✓	✓		✓		✓	% 8
Vakit		✓							% 20
Ulus	2			✓			✓		% 5
Yeni Yurd	2							✓	% 30
Tercüman	2			✓		✓		✓	% 22
Milliyet			✓		✓	✓			% 5
Son Posta	3			✓			✓		% 15

Tabloda Türk basınında Ahıska Türkleri konusu ilgili başlıkların daha çok ikinci sayfada yer aldığı görülmüştür. Gazetelerin sayfalarında habere % 30`dan fazla yer veren basının olmadığı ortaya çıkmıştır. Sadece Vakit gazetesi konuyla ilgili haberi manşetine taşımıştır. Ön kapakta ise Akşam ve Milliyet gazeteleri bu tipli haberleri kullanmıştır.

7 gazete gazete üzerinde yapılan araştırma sonucu **Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd, Son Posta** haberlerinde fotoğraf kullanılmadığı öğrenilmiştir. **Tercüman** Gazetesi ise, 1 Mayıs 1956 sayısında 2 fotoğraf kullanmıştır. Bunlardan biri Sovyetler lideri Stalin`in, diğeri ise onun yakın arkadaşlarından olan Vişinski`nin fotoğrafıdır. Gazetenin Stalin`in zulümlerinden bahseden diğer 2 Mayıs 1956 sayısında da yine Stalin`in fotoğrafı kullanılmıştır. Haber içerisinde ikinci fotoğraf ise Sovyet Mareşalı Tukaçev`in fotoğrafıdır. Milliyet Gazetesinin 6 Haziran 1956 sayındaki haberinde fotoğraf kullanılmıştır. Yine bu haberde de Sovyet lideri Stalin`in fotoğrafı yerleştirilmiştir. İnceleme sonucu gazetelerde fotoğrafların kullanımında aşağıdaki tabloyla karşılaşılmıştır:

Tablo 3.9. Gazetelerde Fotoğrafların Kullanımı

Gazeteler	**Fotoğraf Kullanımı**	**Fotoğraf Sayısı**
Akşam	Hayır	0
Vakit	Hayır	0
Ulus	Hayır	0
Yeni Yurd	Hayır	0
Tercüman	Evet	4
Milliyet	Evet	1
Son Posta	Hayır	0
Toplam Sayı:		**5**

Tablodan görüldüğü gibi Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd, Tercüman, Milliyet ve Son Posta gazetelerinin 1944 ve 1956 yılları arasında gösterilen sayılarında Ahıska Sürgününün Türk Basınında sunumu zamanı toplamda 5 fotoğraf kullanılmıştır. 200 sayının incelendiğine dikkat edersek, haberlerde % 2.5 oranında fotoğraftan yararlanıldığı görülmektedir.

3.1.1.1. Akşam Gazetesi

Sürgün ve Nakliyat Kavramı:

Akşam Gazetesinin 1944 yılının belirlenen sayfalarında yapılan incelemeler sonucu Ahıska Türklerinin sürgünü Türk basınında şöyle biçimlendirilmiştir: İlk önce *"sürgün kavramının kullanımı"*nın araştırması yapılmıştır. Bunun için Akşam Gazetesinde Ahıska Türklerinin sürgün olduğu günler taranmıştır. 14 Kasımda sürgün gerçekleştirildiği için Akşam Gazetesinin 10 Kasım gününden (sürgünden bir kaç gün önce hazırlıkla ilgili haber yer alabilir düşüncesi ile) 30 Kasım`a kadar olan zamanı icelenmiştir. Yapılan araştırma zamanı Akşam Gazetesinin 1944 yılı 10 Kasım – 30 Kasım arasında Ahıska Türklerinin sürgünü ile ilgili her hangi bir habere rastlanmamıştır.

Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler:

Sürgünün Türk basınında diğer haberler vasıtasıyla sunulması gözlemlenilmiştir. Bunun için "*Gürcistan – Türkiye arasındaki ilişkilere*" dair haberlerin de

araştırılmasına gerek duyulmuştur. Bu nedenle sürgünden sonra Ahıska Türkleri üzerinden kaldırılan sıkıyönetimin tarihi ele alınmıştır. Kruçev`in 01 – 10 Mayıs ve 01 – 10 Haziran 1956 tarihleri arasındaki nutukları incelenmiştir. Akşam Gazetesinde Gürcistan ve Türkiye arasında ilişkilere dair haberlere yer verilmediği görülmüştür.

Olaylarla İlgili Tutumlar:

Akşam Gazetesinde yukarda gösterilen tarihler arasında yapılan incelemelerde Ahıska Türklerinin "*Sürgün edilmesi olayına ilişkin tutumlar da taranmıştır*". Fakat gazetede bu olayla ilgili her hangi bir haber bulunmadığından tutumu incelemek mümkün olmamıştır.

Sovyet - Türk İlişkileri:

Ahıska Türklerinin sürgün edilmesi ile ilgili habere *"Sovyet - Türk ilişkilerinde"* rastlanması esas alınmıştır. Akşam Gazetesinde bu başlıktaki haberlerin içeriği incelenmiştir. 10 Kasım 1944 – 30 Mayıs 1945 yılları arasındaki Akşam Gazetesinin sayıları incelendiğinde konuyla ilgili 3 habere rastlanmıştır. Bunlardan birincisi 19 Kasım 1944 haberidir. Ahıska Türklerinin sürgününden 4 gün sonra yapılan bu haberde Sovyetlerin Türkiye`deki Büyükelçisi M. Vinogradov`un Moskova`ya yolculuğu ile ilgili bilgi verilmektedir. Büyükelçinin hükümet tarafından tahsis edilen hususi vagonla Erzurum`a kadar yolcu edileceği bildirilmiştir (Akşam Gazetesi, 1944: 10).

Akşam Gazetesinde "Sovyet – Türk ilişkileri" ile ilgili ikinci diğer habere ise 17 Ocak 1945 sayısında rastlanmaktadır. Haber içeriğinde 2 senedir ülkesine gitmeyen Büyükelçinin mezuniyetini orada geçireceği ve bir çok liderle görüşmelerde bulunacağı ile ilgili haber yer almaktadır. Mamafih, Churchill ve Eden`le görüşeceği ve Balkanlar, Karadeniz ve Akdeniz meselelerini ülkesinde görüşeceği ile ifade edilse de Ahıska Türkleri ile ilgili her hangi bir bilgiye yer verilmemektedir. (Akşam Gazetesi, 1945: 2).

Ahıska Türklerinin sürgününe rastlamak amacıyla Sovyet – Türk ilişkilerine dair haberlerin kontrolu zamanı bu konuda Akşam Gazetesinde üçüncü habere rastlanmıştır. 27 Mayıs 1945`de yapılan haberin içeriğinde Türk Büyükelçisi Selim Sarper`in Moskova`ya seferine açıklama getirilmiştir. Haziran ayında Türkiye – Sovyetler arasında paktın imzalanacağına dair bilgi verilmiştir. Bundan başka, dönemin Türkiye başbakanı Şükrü Saracoğlu ve Sovyet lideri Stalin arasında teşekkür telegramlarının

yapıldığına da yer verilmiştir. Fakat bu haberde de Ahıska Türkleri ile ilgili her hangi habere rastlanmamaktadır (Akşam Gazetesi, 1945: 1**).**

Haber başlıklarının kullanımı:

Akşam Gazetesinde yukarda gösterilen olaylarla ilgili olarak aşağıdaki başlıklar kullanılmıştır.

19 Kasım 1944 Sayı: **"Sovyet Büyükelçisi Erzurum`a Kadar Hususi Vagonla Gidecek".**

17 Ocak 1945 Sayı: **"Times`in Rus – Türk Münasebetlerine dair bir yazısı".**

27 Mayıs 1945: **Türkiye – Sovyetler, Yeni bir pakt akdi için görüşmelere başlanacağı bildiriliyor".**

Haberin sayfası ve yerleşim yeri:

Akşam Gazetesinin 19 Kasım 1944 sayısındaki haberön kapakta yer almaktadır. Kısa haberler bölümüne yerleştirilen haber sayfasında merkezinde kararlaşıtırlmıştır.

17 Ocak 1945 sayısındaki haber Akşam Gazetesinin 2. Sayfasında yer almıştır. Haber Sayfanın sağ tarafında yukarıda yerleştirilmiştir. Sayfanın % 10`nu kaplamaktadır.

Akşam gazetesinde rastlanan 27 Mayıs 1945 haberi ise Gazetenin ön kapağında yer almıştır. Sayfanın sağ ortasında kararlaşan bu haber de % 10`nu kapsamaktadır.

Fotoğraf Kullanımı:

Akşam Gazetesinin gösterilen tarihler arasında incelenen sayfalarında kullanılan haberlerin hepsi fotoğrafsız kullanılmıştır.

3.1.1.2. Vakit Gazetesi

Sürgün ve Nakliyat Kavramı:

Ahıska Türklerinin sürgün olunduğu 14 Kasım 1944 günü (sürgün günü) esas alınarak Vakit Gazetesinin 5 – 20 Kasım aralığındaki sayıları üzerinde araştırma yapılmıştır. Sürgün kavramına Vakit gazetesinin gösterilen süresi çerçevesinde rastlanılmamıştır. 1956 sayılarında da haber görülmemiştir.

Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler:

Ahıska Türkleri ile ilgili habere Gürcistan – Türkiye ilişkileri konulu haberlerde rastlanılması esas alınarak bu konudaki haberler de incelenmiştir. Fakat Vakit gazetesinin 5 – 20 Kasım 1944 yılı aralığındaki sayılarında bu konu ile ilgili her hangi bir habere rastlanmamıştır. 1956 gazetelerinde de bu konuda haber görülmemiştir.

Olaylarla İlgili Tutumlar:

Konuyla ilgili haberlere rastlanmadığından olaylarla ilgili her hangi bir tartışma yapılamamıştır. Bu nedenle olaylarla ilgili tutumlar gösterilememektedir.

Sovyet - Türk İlişkileri:

Vakit Gazetesinin 8 Kasım 1944 sayısında Sovyet – Türk ilişkilerine dair 1 habere rastlanmıştır. Haber Ahıska Türklerinin sürgününden 6 gün önce yapılmıştır. Türkiye`nin Sovyetler`deki Büyükelçisi Ragip Baydurun Sovyeterle ilgili mesajı yer almıştır. Bundan başka Ankara`daki Sovyetler Büyükelçiliğinde verilen kabul resminde Türkiye`nin bütün hükümet erkanının bulunduğu ifade eilmiştir. (Vakit Gazetesi, 1944: 1)

Haber başlıklarının kullanımı:

Vakit Gazetesinde rastlanan haberde Bir büyük başlıkla birlikte iki küçük başlıklar da kullanılmıştır. Haberin ana başlığı şöyledir:

“**Sovyet İhtilalinin 27nci yıldönümü Türk – Sovyet dostluğunun teyidine yeni bir vesile oldu”.**

Vakit gazetesinde konuyla ilgili yapılan tek haberin diğer iki küçük başlıkları ise şöyledir:

“Sovyet Elçiliğinde verilen kabul resminde bütün hükumet erkanımız bulundu”.

“Eski Sovyet Büyükelçimiz H. Ragıp Baydurun mesajı”.

Haberin sayfası ve yerleşim yeri:

Ahıska Türklerinin Türk Basınında Sunum Biçimi`ne dair yapılan araştırma zamanı Vakit gazetesinde sürgünün yer alabileceği Türk – Rus ilişkileri konusunda

yalnız bir haber bulunmuştur. Haber gazetenin manşetinde verilmiştir ve sayfanın % 20`ni kapsamaktadır.

Fotoğraf Kullanımı:

Vakit Gazetesinde bulunan bir haberin manşetde yerleşmesine rağmen, her hangi bir fotoğraf kullanılmamıştır.

3.1.1.3. Ulus Gazetesi

Sürgün ve Nakliyat Kavramı:

Ulus Gazetesinin 10 – 25 Kasım sayıları incelenerek burada Ahıska Türklerinin sürgünü ile ilgili her hangi bir haberin olup olmadığına ilişkin araştırmalar yapılmıştır. Araştırma zamanı Sürgün kavramı ile ilgili habere rastlanmamıştır. Lakin Ahıska Türklerinin sürgününden 1 hafta sonra hazırlanan bir haberde Orta Asya ülkeleri ve Hazar denizi kıyılarında gelen bir nakliyatla ilgili bilgi verilmiştir. Savaş döneminde Sovyetlerin Avrupa`daki ülkelerine nakledilen hayvan sürüsü hakkında yapılan haberde 2 kez nakliyat ve 1 kez ise göç kavramı kullanılmıştır. 22 Kasım 1944 sayısında 100 bine kadar insanın sürülmesinden haberi olmayan gazetenin hayvan sürüsü hakkında bilgi vermesi dönem basını için büyük ilgi çekmektedir (Ulus Gazetesi, 1944: 2).

Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler:

Ulus Gazetesinin Ahıska Türklerinin sürgün dönemini, yani 10 – 25 Kasım 1944 tarihi ve 1956 yılının gösterilen sayılarını incelediğimizde Gürcistan – Türkiye ilişkileri ile ilgili habere rastlanmamaktadır.

Olaylarla İlgili Tutumlar:

Gazetede her hangi bir habere rastlanmadığından olaylarla ilgili bilgi ortaya çıkarılamamıştır.

Sovyet - Türk İlişkileri:

Ulus Gazetesinde verilen tarihler içerisinde yapılan araştırma zamanı Sovyet – Türk ilişkileri ile ilgili habere rastlanmamıştır.

Haber başlıklarının kullanımı:

Ulus Gazetesinin 22 Kasım 1944 sayısında yapılan haberde Ahıska Türkleri ile ilgili haberlere yer verilmese de, onların sürüldükleri bölgelerden 1 milyon hayvanın nakledilmesi haberi yer almıştır. Haber aşağıdaki başlıkla kullanılmıştır:

“1 milyon baş hayvan 1000 km. Yol aldı”.

Haberin sayfası ve yerleşim yeri:

Gazetenin 2. Sayfasında yer alan haber, sağ tarafta aşağıda yerleştirilmiştir. Haber sayfanın %5`e kadarını kapsamaktadır.

Fotoğraf Kullanımı:

Ulus Gazetesinde konuyla ilgili fotoğraf yer almamaktadır.

3.1.1.4. Yeni Yurd Gazetesi

Sürgün ve Nakliyat Kavramı:

Yeni Yurd Gazetesinin 10 – 25 Kasım tarihleri arasındaki sayıları incelenerek burada Sürgün ve Nakliyatla ilgili yapılan haberler incelenmiştir. Ahıska Türklerinin sürgün olunduğu dönem çerçevesinde yapılan araştırma zamanı sürgünle ilgili her hangi bir habere rastlanmasa da, nakliyatla ilgili haber gazetenin 21 Kasım 1944 sayısında görülmüştür. Konu ile ilgisi olması dolayısından yapılan incelemede Sovyetlerde Ahıska Türklerinin sürgün olunduğu dönemde büyük bir hayvan sürüsünün Avrupa ülkelerine nakledildiği ortaya çıkmıştır. Anadolu Ajanslığının Moskova şubesine istinat edilerek yapılan haberde, Orta Asya ve Hazar Denizi sahillerinden götürülen sürünün Almanlar tarafından istila edilen Beyaz Rusya ve Ukrayna çiftliklerine ulaştırılması ifade edilmiştir. Nakliyatın yapılmasında yapılan araştırmalar ve taktikler gazetede yer alırken, gazetenin bu süreçteki sayılarında Ahıska Türkleri ile ilgili habere rastlanmamaktadır (Yeni Yurd Gazetesi, 1944: 2).

Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler:

Gazetenin sürgün dönemindeki 15 günlük sayısının araştırılması zamanı Gürcistan ve Türkiye arasında ilişkilere dair haber yer almamıştır. Gazetenin 1956 yılının Mayıs ve Haziran sayılarında da konu ile ilgili haber bulunmamıştır.

Olaylarla İlgili Tutumlar:

Yeni Yurd Gazetesinde yapılan inceleme zamanı Ahıska Türkleri ile ilgili habere rastlanılmamıştır. Bu nedenle de sürgünle ilgili her hangi tutum sunulamamaktadır.

Sovyet - Türk İlişkileri:

Ahıska Türklerinin sürgünü ile ilgili olarak Sovyet – Türk ilişkilerine dair yapılan haber araştırmasında Yeni Yurd gazetesinin yukarıda gösterilen tarihleri arasında haber bulunmamıştır.

Haber başlıklarının kullanımı:

Yeni Yurd Gazetesinin 21 Kasım 1944 sayısında nakliyatla ilgili rastlanılan haberin başlığı şöyle kullanılmıştır:

"Muazzam Nakliyat İşleri, Sovyetler Birliği tarihin en büyük nakliyat işini başardı".

Haberin sayfası ve yerleşim yeri:

Konu ile ilgili yapılan araştırma zamanı 21 Kasımda rastlanan haber gazetenin 2. Sayfasında yer almaktadır. Haber sayfanın ortasında yerleştirilmiştir. Sayfanın % 30 ölçüsünü kapsamıştır.

Fotoğraf Kullanımı:

Yeni Yurd gazetesinde konu ile ilgili yalnız 1 haber bulunmuştur. Fakat bu 1 sayfada fotoğraf kullanılmamıştır.

3.1.1.5. Tercüman Gazetesi

Sürgün ve Nakliyat Kavramı:

Tercüman Gazetesinin 1944 sayısında Sürgün ve Nakliyat kavramı ile ilgili her hangi bir habere rastlanmamıştır. Fakat Ahıska Türkleri ve diğer halkları da Sovyetler döneminde sürgüne göndererek tarihin en büyük cinayetlerini işlemiş Stalin hakkında gazetenin 1956 yılı sayılarında haberler yer almıştır. Kruçev`nin nutku esas getirilerek gazetenin 1956 yılının 01- 10 Mayıs ve 01 - 10 Haziran tarihleri araştırılmıştır. Burada Stalin`in cinayetleri ile ilgili haber başlıkları görülmektedir. Haberde Stalin`in kendi yakın arkadaşlarını nasıl suçlayarak öldürdüğü ifşa edilmiştir. Fakat, cinayetlerin

içerisinde onun yaptığı sürgünlerden bahsedilmemiştir. Stalin`in cinayetleri ile ilgili haberlere Tercüman Gazetesinin 1 ve 2 Mayıs sayılarında rastlanmaktadır (Tercüman Gazetesi, 1956: 2).

Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler:

Gürcistan - Türkiye arasında ilişkileri araştırmak için Tercüman Gazetesinin ilk olarak 1944 yılının 10 – 25 Kasım tarihleri araştırılmıştır. Fakat konu ile ilgili habere rastlanmamıştır. Yapılan incelemeler sonucu Gazetenin 2 mayıs 1956 sayısında konuyla ilgili habere rastlanmıştır. Gazetede 1956 yılında Sovyetlere liderlik yapan Nikita Kruçev`in nutku yer almıştır. Kruçev nutkunda 1944 yılında Stalin dönemi zamanı bir grup Gürcistanlının Türkiye`ye geçmek istemesinden bahsetmiştir. Sonuç olarakta Stalin`in bu insanları sürgün ettiğini ve bin bir zorluklara maruz koyduğunu ifade etmiştir. Gazetenin bu haberi açık şekilde söylenmese de Ahıska Türklerini işaret etmektedir. Yapılan haberde Kruçev`in nutkuna da yer verilmiştir. O konuşmasında şöyle ifade etmiştir: *"Mümkün olabilir mi ki... Gürcistan`daki milliyetçilik cereyanları öylesine büyüyecek ki, bunlar Türkiye ile birleşmek isteyecekler"* (Tercüman Gazetesi, 1956: 1).

Olaylarla İlgili Tutumlar:

Tercüman Gazetesinin 1 -2 Mayıs sayılarında Stalin`le ilgili haberlerini incelediğimizde yeni siyaset yolunu seçen kişinin diğerini karaladığı görülmektedir. Stalin`in cinayetlerinde onun arkadaşlarına yaptığı işkencelere yer verilse de Ahıska Türklerini sürgün etmesine dair her hangi bir tutum sergilenmemiştir. Gazetenin 2 Mayıs 1956 sayısındaki Gürcistan – Türkiye ilişkilerine dair yapılan haberde ise, Stalin`in cinayetleri ilgili haber yer alsa da, burada "Gürcistanlılar" kelimesinde Ahıska Türklerinden bahsedildiği aydın görünmektedir. Haberin 1956 yılında yapıldığını düşünürsek Türk – Sovyet ilişkilerinden dolayı açık şekilde ifade edilmemesinin nedenleri olabilir. Gazete haberinde yanlı tutum sergilememiş, olaylara nötr bakmış, yorumsuz haber sunmuştur.

Sovyet - Türk İlişkileri:

Tercüman Gazetesinin 6 Haziran 1956 sayısında yapılan haberinde Gürcistan`da milliyetçi grupların olduğunu ve Türkiye ile birleşmek istediklerini ifade etmektedir. Lakin bu arzunun siyasi bir olay olmadığı, devletler arasında her hangi bir çalışma

yapılmadığı ileri sürülmüştür. Sadece Gürcistan`da bir grup milliyetçinin Türkiye`ye birleşmek isteği olduğu ve bu nedenle de sürgün edildiği söylenmiştir.

Haber başlıklarının kullanımı:

Tercüman Gazetesinin 1 Mayıs 1956 sayısında Stalin`in cinayetleri ile ilgili yapılan haberinde aşağıdaki başlık kullanılmıştır:

"Stalinin Cinayetleri, Evvela Stalin`i öldürmek istiyorduk".

Stalin`in cinayetleri ile ilgili 2 Mayısta yapılan haberinde ise: **"Stalinin cinayetleri, Muzaffer komutan Mareşal Tukaçevski Stalinin emrile derhal kurşuna dizilmişti".**

Gazetenin yine 06 Haziran 1956 sayısında yapılan haberde şöyle haber başlığı kullanılmıştır: **"Türkiyeye gelmek arzu eden Gürcistanlılar, Kruçev, Stalin`in Gürcistanda böyle bir kitle olduğu bahanesiyle binlerce masum insanı kurban ettiğini açıkladı".**

Haberin sayfası ve yerleşim yeri:

Tercüman Gazetesinin 1 Mayıs 1956 sayısında yer alan haber 2. sayfada kararlaşmıştır. Sayfanın yukarı ortasında yer alan haber % 20`e kadar yeri kapsamaktadır.

Gazetenin 2 Mayıs 1956 sayısındaki haber de 2.sayfada yerleşmiştir. Stalin`in cinayetlerinden bahseden haber yerleşim yeri olarak yukardan merkezdedir. Fakat sayfanın % 25e kadar yerini kapsamıştır (Tercüman Gazetesi, 1956: 2).

Tercüman gazetesinin 1956 yılına ait haberlerinde Türkiye – Gürcistan ilişkileri ile ilgili rastlanılan 3.haber, 3. sayfada kararlaşmıştır. 6 Haziran sayısında yer alan ve Manşet tipli haber başlığı kullanılan haber sayfanın sol yukarı kısmında yerleşmiştir. Haber sayfanın % 15`e kadar yerini kapsamıştır.

Fotoğraf Kullanımı:

Tercüman Gazetesinin 1 Mayıs 1956 sayısının 2. Sayfasında haber başlığı üzerinde Sovyetler lideri Stalin`in fotoğrafı kullanılmıştır. Askeri giysili ve başında şapkası bulunan fotoğrafta Stalin sinirli ve suçlu gibi gösterilmiştir. Haberin içeriğinde ise, Sovyetleri Birleşmiş Milletler`de temsil etmeden önce Sovyet İhtilal

Mahkemesi`nde uzun müddet Müddei Umumilik eden Vişinskinin fotoğrafı yerleştirilmiştir.

Gazetenin 2 Mayıs 1956 sayısının ikinci sayfasının haber başlığı üzerinde yine Stalin`in 1 Mayıs sayısındaki fotoğrafı kullanılmıştır. Haber içerisinde ise, Stalin tarafından verilen emirle 30 bin sumayla birlikte kurşuna dizilen Mareşal Tukaçevski`nin fotoğrafı yerleştirilmiştir.

Tercüman Gazetesinin 6 Haziran 1956 sayısının 3. Sayfasında "Türkiye`ye gelmek arzu eden Gürcistan`lılar" başlıklı haberde ise fotoğraf kullanılmamıştır.

3.1.1.6. Milliyet Gazetesi

Sürgün ve Nakliyat Kavramı:

Milliyet Gazetesinde konu ile ilgili olarak 1944 yılının 10 – 25 Kasım arasındaki süreç araştırılmıştır. Yapılan incelemeler sonucu sürgün ve nakliyat kavramı ile ilgili olarak her hangi bir habere rastlanmamıştır. Bundan sonra Kruçev`in 1956 yılında sıklıkla tribünlerde konuştuğu dönem ele alınmıştır. Gazetenin 01 – 10 Haziran 1956 tarihleri arasındaki sayıları da araştırılmıştır. Fakat yapılan araştırmada sürgün ve nakliyat konusu ile ilgili olarak bu sayılarda da her hangi bir habere rastlanmamıştır.

Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler:

Gazetenin 10 – 25 Kasım 1944 sayılarında konu ile ilgili haber görülmemiştir. Gazetenin 01 – 10 Haziran 1956 tarihleri arasındaki sayılarını araştırdığımız zaman burada diğer gazetelerde rastlanan haberle karşılaşılmıştır. Milliyet Gazetesinin 6 Haziran 1956 sayısında yer alan habere göre, Sovyet lideri Nikita Kruçev Komunist Partisinin kongresinde yaptığı konuşma zamanı Gürcistan`la Türkiye arasında ilişkilere dokunmuştur. Doğum yeri Gürcistan olan eski Sovyet lideri Stalin`in bu ülkede yaşayan milliyetçi grupların Türkiye`ye birleşmek istemesi üzerine sürgün etdiğini ifade etmiş. Bunun iyi bir siyaset olmadığını ve milliyetçilere iftira atılarak sürüldüğünü söyleyen Kruçev bu nedenle eski lider Stalin`i suçlamıştır (Milliyet Gazetesi, 1956: 1).

Olaylarla İlgili Tutumlar:

Milliyet Gazetesinin 6 Haziran 1956 sayısında rastlanan haberde Stalin`in ithamlarla karşılaştırıldığı yer almaktadır. Haber eski liderin yaptıkları amellerin sonucu kötü ithamla yüzleştiğini ve politikalarının cinayet olduğunu meydana çıkarmıştır.

Sovyet - Türk İlişkileri:

Gazetenin 01 – 10 Haziran 1956 tarihleri arasındaki sayılarının incelenmesi sonucu Sovyetler Birliği ile Türkiye arasında ilişkilere dair her hangi bir habere rastlanmamıştır. Gazetenin 1944 sayılarında da konu ile ilgili haber bulunmamıştır.

Haber başlıklarının kullanımı:

Milliyet Gazetesinin 6 Haziran 1956 sayısında yapılan haberde şöyle başlık kullanılmıştır:

“Gürcüler Türkiye ile Birleşmek İstemiş, Kruçev, Stalin hakkında yeni sert ithamlarda bulundu”.

Haberin sayfası ve yerleşim yeri:

Haber gazetenin ön kapak sayfasında yer almıştır. Sayfanın sol yukarı bölgesinde yer alan haber % 5`e kadar bir bölgeyi kapsamıştır.

Fotoğraf Kullanımı:

Milliyet Gazetesinin 6 Haziran 1956 sayısında yer alan haberde 1 adet fotoğraf kullanılmıştır. Haberin öznesine uygun olarak kullanılan eski Sovyet lideri Stalin`in fotoğrafı sayfanın yukarısında yer almıştır.

3.1.1.7. Son Posta Gazetesi

Sürgün ve Nakliyat Kavramı:

Konu ile ilgili olarak Son Posta Gazetesinin 10 – 20 Kasım aralığındaki sayıların incelenmiştir. Yapılan araştırma zamanı sürgün ve nakliyat kavramı ile ilgili olarak her hangi bir habere rastlanmamıştır. 1956 yılında Ahıska Türkleri üzerinden sıkıyönetimin kaldırılması ve bunun ardından Nikita Kruçev`in geçmişle ilgili nutukları esas alınarak 1956 yılından 01 – 15 Haziran aralığındaki sayılar da ele alınmıştır. Yapılan incelemelerde Son Posta Gazetesinin bu sayılarında da sürgün ve nakliyat kavramı ile ilgili her hangi bir habere rastlanmamıştır.

Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler:

Son Posta Gazetesinin 6 Haziran 1956 sayısında Gürcistan – Türkiye arasında ilişkilere dair habere rastlanmıştır. Sovyetler Birliği`ne İkinci Dünya Savaşı döneminde liderlik eden Stalin`in ölümünden sonra başkanlığı üstelenmiş Nikita Kruşçev`in keskin ifadeleri bu haberde yer almıştır. Kruşçev Stalin`in Gürcistan`da bir grup milliyetçinin Türkiye ile birleşmek arzusunda olduklarını sahte evraklar düzenleyerek ispat etmeğe çalıştığını ve bu nedenle de binlerce insanı kurban ettiğini açıklamıştır. Fakat bundan önceki dönem, yani 1944 yılının sayılarında konuyla ilgili haber bulunmamıştır (Son Posta Gazetesi, 1956: 3).

Olaylarla İlgili Tutumlar:

Son Posta Gazetesinde yer alan haberde "Gürcistanlılar" ve milliyetçi gruplar kavramının içeriğinde burada yaşayan Ahıska Türkleri durmaktadır. Bu halkın Sovyetler tarafında kalarak unutulduğu düşünülürse gazeteler bu nedenle Gürcistanlılar kelimesi de kullanmış olabilir. Gürcistan - Türkiye ilişkileri kavramı ile ilgili gazetede yapılan araştırma zamanı "Gürcistan" adı altında Ahıska Türkleri yüzeye çıkarılmıştır. Nikita Kruşçev`in bir ilginç nutku da gazetede yer almıştır. Nutukta Gürcistan ile Türkiye arasında kıyaslama yapılmış, Türkiye daha düşük ekonomiye sahip, işsizlik problemi ile yüz –yüze bir ülke gibi gösterilmiştir: "*Çalışan kütlelerin Türkiyedeki durumu ile kendi cumhuriyetlerindeki durumu mukayese eden Gürcistanlılar Türkiye ile birleşmeği isteyebilirler mi?".*

Sovyet - Türk İlişkileri:

Gazetenin hem 10 – 20 Kasım 1944 hem de 01 – 15 Haziran 1956 sayılarının incelenmesi durumunda Sovyet – Türk ilişkilerine dair her hangi bir habere rastlanmamıştır.

Haber başlıklarının kullanımı:

Son Posta Gazetesinin 06 Haziran 1956 sayısında Gürcistan – Türkiye ilişkileri ile ilgili görülen haberde kullanılan haber başlığı şöyle olmuştur:

"Gürcistan Türkiye ile birleşmek istemiş".

Bundan başka ana haberden sonra kullanılan alt başlıkta ise bu kelimeler kullanılmıştır:

“Kruşçev Gürcistan ve bazı Sovyet cumhuriyetlerindeki milliyetçilik cereyanlarından bahsederek Gürcistanın Türkiye ile birleşmesi arzusuna işaret etti”.

Haberin sayfası ve yerleşim yeri:

Son Posta Gazetesinin konu ile ilgili sadece 6 Haziran 1956 sayısındaki haber 3. Sayfada yer almıştır. Sayfanın sağ tarafının altında yerleştirilmiştir. Haber sayfanın % 15`e kadar yerini kapsamaktadır.

Fotoğraf Kullanımı:

Gazetede yer alan haberde fotoğraf kullanılmamıştır.

3.2. 1989 FERGANA FACİASI’NIN TÜRK BASININDA SUNUMU

Fergana faciası Türk basınında farklı biçimlerde sunulmuştur. Araştırmalara zamanı Tercüman Gazetesi, Cumhuriyet Gazetesi, Hürriyet Gazetesi, Milliyet Gazetesi, Türkiye Gazetesi ve Zaman Gazetesinde Fergana faciası ile ilgili haberler rastlanmıştır.Türk basınında facianın bir çok nedenle ortaya çıktığı ileri sürülmektedir. Bunlardan iddia edilenleri ise şöyledir: 1. Fergana vadisindeki bir pazar yerinde Ahıska Türkü gencin çilek satıcısı ile çıkardığı kavganın büyümesi sonucu yerel Özbekler ayaklanmış ve faciaya sebep olmuştur. 2. Sovyet lideri Gorbaçov dağılmakta olan kommunizmi ayakta saklamak ve bundan halkın gözünü uzaklaştırmak maksadıyla farklı ülkelerinde böyle bir katliamların çıkmasına neden olmuştur. 3. Iddia ise, 1970`lerden başlayarak Özbekistan`da yaşayan Ahıska Türklerinin BM ve Türkiye Büyükelçiliklerine sık sık vatana geri dönmeleri için başvuruda bulunmalarıdır. Bu dönemde Ahıska Türklerinin geri dönüşü için Gürcülerden sakınarak politika yürüten Gorbaçov Fergana olaylarını ortaya çıkararak Ahıska Türklerinin bu çalışmalarına engel olmaktaydı.

3.2.1. Verilerin Analizi

Gazetelerde yapılan araştırmalar sonucunda Ahıska Türklerinin Misket Türkleri, Mesket Türkleri, Misketler, Mesketler veya Mesketyalılar, Kırım veya Kafkas Türkleri olarak isimlendirildiklerine rastlanmıştır. Yukarda gösterilen gazetelerin 5-25 Haziran sayıları incelenmiştir. Sayıların izlenme zamanının böyle seçilmesinin nedeni ise bir olayların bu günlerde cereyan etmesi ve Türk basınına yansımasıdır. Gazetelerde

incelenen sayılara dikkat etdiğimizde Fergana faciası ile ilgili olarak rastlanılan haber sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3.10. Gazetelerin Incelenen Sayıları ve Ortaya Çıkan Haberlerin Statistiği.

İncelenen gazeteler	**Araştırılan sayılar**	**Rastlanan haber sayıları**
Tercüman Gazetesi	5 – 25 Haziran 1989	8 sayı
Cumhuriyet Gazetesi	5 – 25 Haziran 1989	9 sayı
Hürriyet Gazetesi	5 – 25 Haziran 1989	16 sayı
Milliyet Gazetesi	5 – 25 Haziran 1989	19 sayı
Türkiye Gazetesi	5 – 25 Haziran 1989	9 sayı
Zaman Gazetesi	5 – 25 Haziran 1989	13 sayı
Toplam	**120 sayı**	**74 sayı**

Tabloda görüldüğü gibi Fergana faciası ile ilgili olarak 6 gazete incelenmiştir. Olayın başlangıç ve devam eden günleri dikkate alınarak 5 – 25 Haziran 1989 sayıları ele alınmıştır. Sonuçta 120 gazete sayısı gözden geçirilmiş bulunmaktadır. Toplam 120 sayının 74`de konu ile ilgili haberlere rastlanmıştır. Yüzde olarak değerlendirdikte ise incelenen sayıların 61,6 %`da konu ile ilgili haberler gözükmektedir.

Gazelerde Ahıska Türklerinin Misket Türkleri olarak sunumu ele alındığında incelenen 6 gazetenin her birinde farklı rastlantılar keydedilmiştir. İncelemeler sonucu gazetelerde aşağıdaki rastlantılar görülmüştür:

Tablo 3.11. Misket Türkleri Kelimesinin Gazetelerde Kullanılma Tarihi ve Sayıları

İncelenen gazeteler	**“Misket Türkleri” kelimesinin kullanımı**	**Haberlerin sayısı**
Tercüman Gazetesi	9, 10 Haziran 1989	2 sayı
Cumhuriyet Gazetesi	6, 7, 8, 11, 12, 17 Haziran 1989	7 sayı
Hürriyet Gazetesi	7, 9, 10, 11, 16 Haziran 1989	5 sayı
Milliyet Gazetesi	6 Haziran 1989	1 sayı
Türkiye Gazetesi	9, 11, 12, 14, 16 Haziran 1989	5 sayı
Zaman Gazetesi	6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 17 Haziran 1989	8 sayı
Toplam		**28 sayı**

Tabloda görüldüğü gibi Ahıska Türkleri, ele alınan 6 gazetenin 120 sayısı içerisinde 28 kez Misket Türkleri olarak sunulmuştur. En çok Misket Türkleri olarak sunan gazete Zaman Gazetesi, en az ise Milliyet Gazetesi olmuştur. Milliyet Gazetesinde sadece 1 kez Ahıska Türkleri 6 Haziran 1989 sayısında Misket Türkleri olarak sunulmuştur.

Ahıska Türklerinin gazetelerde Mesket Türkleri olarak sunulması ile ilgili yapılan araştırmalarda bazı gazetelerin sayılarında konuyla ilgili 1 haber bulunmakta veya hiç rastlanmamaktadır.Gazetelerde Mesket Türkleri kelimesi ile ilgili rastlantılar aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 3.12. Mesket Türkleri Kelimesinin Gazetelerde Kullanılma Tarihi ve Sayıları

İncelenen gazeteler	**“Mesket Türkleri” kelimesinin kullanımı**	**Haberlerin sayı**
Tercüman Gazetesi	17 Haziran 1989	1 sayı
Cumhuriyet Gazetesi	Bulunmadı	0 sayı
Hürriyet Gazetesi	7, 9, 10, 11, 16, 18 Haziran 1989	6 sayı
Milliyet Gazetesi	7, 8, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 Haziran 1989	10 sayı
Türkiye Gazetesi	11 Haziran 1989	1 sayı
Zaman Gazetesi	6 Haziran	1 sayı
Toplam		**19 Sayı**

Tabloda göründüğü gibi konuyla ilgili olarak Cumhuriyet Gazetesinde hiç bir habere rastlanmamıştır. Tercüman, Türkiye ve Zaman Gazetelerinde ise, 1 haber görülmektedir. Mesket Türkleri kelimesi ile ilgili en çok rastlanan haber ise Milliyet Gazetesindedir. Toplamda konu ile ilgili 19 sayıda haber bulunmaktadır.

Misketler kelimesinin 6 gazete üzerinde yapılan araştırması sonucunda çok az sayıda kullanım görülmektedir. Gazetelerin haberlerinde Ahıska Türklerini Misketler olarak sunumuna dikkat ettiğimizde aşağıdaki tabloyla karşılaşılmıştır:

Tablo 3.13. Misketler Kelimesinin Gazetelerde Kullanılma Tarihi ve Sayıları

İncelenen Gazeteler	**“Misket” kelimesinin kullanımı**	**Haberlerin sayı**
Tercüman Gazetesi	6, 14, 15 Haziran 1989	3 sayı
Cumhuriyet Gazetesi	10, 15 Haziran 1989	2 sayı
Hürriyet Gazetesi	Rastlanmamıştır	0 sayı
Milliyet Gazetesi	Rastlanmamıştır	0 sayı
Türkiye Gazetesi	12, 14 Haziran 1989	2 sayı
Zaman Gazetesi	9, 11, 12, 13 Haziran 1989	4 sayı
Toplam		**11 sayı**

Tabloya dikkat etdiğimiz zaman Hürriyet ve Milliyet Gazetelerinde Ahıska Türkleri ile ilgili Misketler kelimesinden kullanılmadığı görülmüştür. En fazla ise Zaman Gazetesi Ahıska Türklerini Fergana faciası zamanı Misketler olarak sunmuştur.

Mesketler veya Mesketyalılar kelimesi Ahıska Türkleri kelimesi yerine kullanıldığı incelenen gazetelerin 3`de görülmüştür. Konu ile ilgili incelenen 6 gazetede elde edilen sonuç aşağıdaki tablodaki gibi olmuştur:

Tablo 3.14. “Mesketler veya Mesketyalılar” Kelimesinin Gazetelerde Kullanılma Tarihi ve Sayıları

İncelenen Gazeteler	**“Mesketler veya Mesketyalılar” kelimesinin kullanımı**	**Haberlerin sayı**
Tercüman Gazetesi	17 Haziran 1989	1 sayı
Cumhuriyet Gazetesi	Kullanılmadı	0 sayı
Hürriyet Gazetesi	7, 9, 10, 11, 16 Haziran 1989	5 sayı
Milliyet Gazetesi	8, 9, 11, 13, 14, 15, 17, 18 Haziran 1989	8 sayı
Türkiye Gazetesi	Kullanılmadı	0 sayı
Zaman Gazetesi	Kullanılmadı	0 sayı
Toplam		**14 Sayı**

Tabloda görüldüğü gibi Ahıska Türklerinin kimliği ile ilgili olarak 6 gazetenin 3`de “Mesketler veya Mesketyalılar” kelimesine rastlanmamıştır. Tercüman

Gazetesinde 1, Hürriyet Gazetesinde 5, Milliyet Gazetesinde ise 8 olmakla toplamda 14 sayıda konu ile ilgili haberler görülmüştür.

Ahıska Türklerinin Kırım veya Kafkas Türkleri olarak sunumunu 6 gazete içerisinde araştırdığımız zaman, az sayıda haberlere rastlanmıştır. Gazetelerde konu ile ilgili olarak rastlantılar aşağıdaki tabloda gibidir:

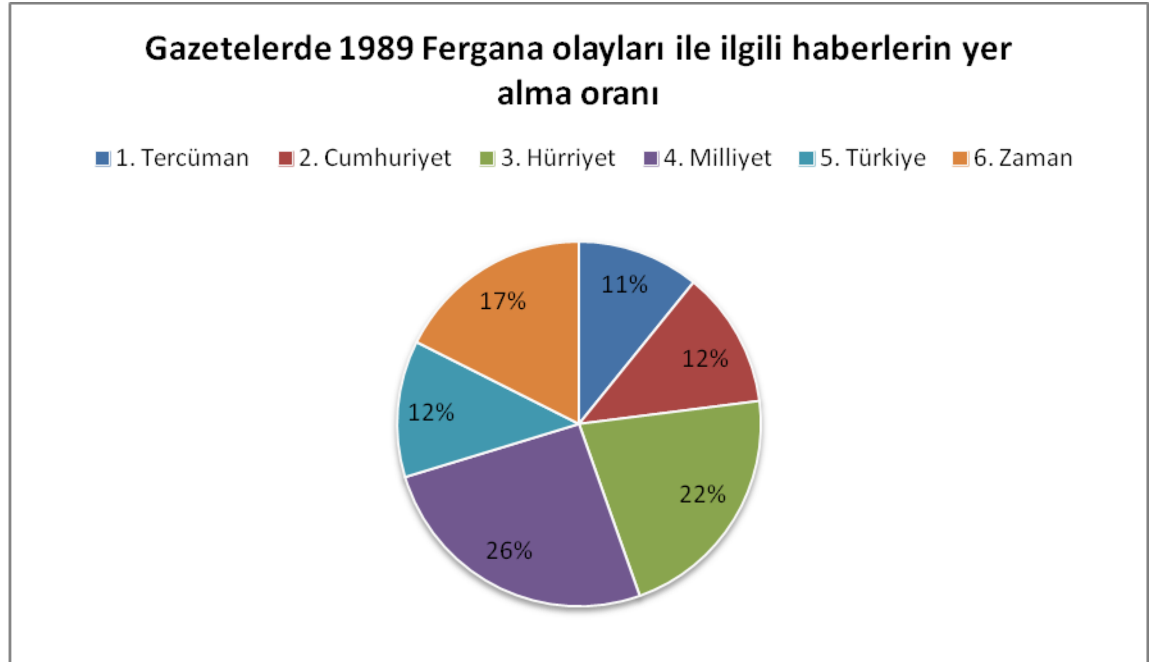
Tablo 3.15. "Kırım veya Kafkas Türkleri" Kelimesiningazetelerde Kullanılma Tarihi ve Sayıları

İncelenen Gazeteler	**"Kırım veya Kafkas Türkleri" kelimesinin kullanımı**	**Haberlerin sayı**
Tercüman Gazetesi	23 Haziran 1989	1
Cumhuriyet Gazetesi	Bulunmadı	0
Hürriyet Gazetesi	Bulunmadı	0
Milliyet Gazetesi	Bulunmadı	0
Türkiye Gazetesi	6 Haziran 1989	1
Zaman Gazetesi	Bulunmadı	0
Toplam		**2 sayı**

Tabloda görüldüğü gibi Tercüman ve Türkiye Gazetelerinde yalnız 1 kez "Kırım veya Kafkas Türkleri" kelimesi kullanılmıştır. Diğer 4 gezetede (Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Zaman) ise, konuyla ilgili her hangi haber bulunmamıştır.

Konu ile ilgili olarak toplamda 120 sayı içerisinde yukarıda incelenen 5 konuyla bağlantılı olarak 74 sayıda haberler gözükmektedir. Bunu yüzde olarak gösterdiğimizde aşağıdaki pasta paylaşımını görebiliriz:

Tablo 3.16. Gazetelerde 1989 Fergana Olayları Ile Ilgili Haberlerin Yer Alma Oranı

Tabloda görüldüğü gibi 1989 Fergana olayları ile ilgili olarak incelenen 120 sayının içerisindeki 74 sayıda haberlere rastlanmıştır. Bu 74 sayının içerisinde ise, en çok haber yapmış gazete Milliyet Gazetesidir (26 %). En az haber yapan gazete ise Tercüman Gazetesidir.

Fergana faciası ile ilgili olarak incelenen 6 gazete içerisindeki haberlerin farklı sayfalarda yer aldıkları belirlenmiştir. Aşağıdaki tabloda haberlerin yer aldıkları sayfalar gösterilmiştir:

Tablo 3.17. Gazeterlerdeki Haber Sayfaları

İncelenen gazeteler	**Haberin yapılma sayı**	**Haberin sayfası**
Tercüman Gazetesi	6, 7, 9, 14, 15, 16 Haziran 1989	Sayfa 6
	17 Haziran 1989	Sayfa 10
	23 Haziran 1989	Sayfa 8
Cumhuriyet Gazetesi	6, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 17 Haziran 1989	Sayfa 3
Hürriyet Gazetesi	7, 9, 10, 11, 16, 18, 25 Haziran 1989	Sayfa 10

Tablo 3.17. (Devam)

Milliyet Gazetesi	6, 7, 8, 9, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19 Haziran 1989	Sayfa 4
	14 Haziran 1989	Sayfa 13
	21 Haziran 1989	Sayfa 11
Türkiye Gazetesi	6, 9, 11, 12, 14, 16 Haziran 1989	Sayfa 5
Zaman Gazetesi	6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17 Haziran 1989	Sayfa 5
	7, 13, 14 Haziran 1989	Manşet
	13 Haziran 1989	Sayfa 10

Tabloda gösterildiği gibi Fergana faciası ile ilgili olarak 6 gazetenin 1989 sayılarındaki haberler farklı sayfalarda yerleşmektedir. Rastlanan haberlerin içerisinde en az kullanılan haber sayfası 8, 11 ve 13.dür (her üçünde 1 haber kullanılmıştır). Manşette 3 haber, 6.sayfada ise 6 haber yapılmıştır. 3.sayfada 8, 10. Sayfada 9, 4.sayfada ise 11 haberin kullanıldığı görülmüştür. En çok kullanılan haber sayfası ise 5.dir. Bu sayfada 14 haberin kullanıldığına araştırma sonucu rastlanmıştır.

6 gazetede Fergana Faciası ile ilgili olarak fotoğraf kullanı da incelenmiştir. Gazetelerin hepsinde konu ile ilgili olarak Ahıska Türklerinin Fergana faciasında çektiği zorluklarla ilgili dramatik fotoğrafların kullanıldığı görülmüştür. Fotoğraf kullanımı ile ilgili olarak sonuçları aşağıdaki tabloda görmek mümkündür:

Tablo 3.18. Gazetelerde Fotoğraf Kullanımı Ile Ilgili Sonuçlar

İncelenen Gazeteler	**Fotoğrafların kullanıldığı tarihler**	**Fotoğrafların toplam sayı**
Tercüman Gazetesi	6, 7, 9, 15, 16 Haziran 1989	5 fotoğraf
Cumhuriyet Gazetesi	9, 17, Haziran 1989	2 fotoğraf
Hürriyet Gazetesi	9, 10, 16 Haziran 1989	3 fotoğraf
Milliyet Gazetesi	8, 9, 14, 15, 16, 17, 19, 21 Haziran 1989	8 fotoğraf
Türkiye Gazetesi	16 Haziran 1989	1 fotoğraf
Zaman Gazetesi	6, 11, 12, 13, 14 Haziran 1989	5 fotoğraf
Toplam		**24 fotoğraf**

Tabloda görüldüğü gibi, konu ile ilgili olarak en az fotoğraf kullanan gazete Türkiye Gazesidir (1 fotoğraf). Sıralamada Milliyet Gazetesi 8 fotoğrafla 1., Tercüman ve Zaman Gazeteleri 5 fotoğrafla 3., Hürriyet Gazetesi 3 fotoğrafla 3. Ve sonda ise 2 fotoğrafla Cumhuriyet Gazetesi durmaktadır.

3.2.1.1. Tercüman Gazetesi

Misket Türkleri:

Tercüman Gazetesinin 9 Haziran 1989 yılı sayısında Ahıska Türkleri Misket Türkleri olarak sunulmuştur. Fahri Armaoğlu`nun yorumunda Ahıska Türklerine neden Misket Türkleri denildiği ve "Misket Türkü" kavramının tarihi ile ilgili bilgi vermiştir. Daha sonra Özbekistan`daki malum Fergana olaylarının Misket Türklerinin hayatlarında oluşturduğu faciadan bahsedilmiştir. F. Armaoğlu 1940`larda Türkiye`ye saldırmak için pilan çizen Stalin`in bu yolu üzerinde Misket Türklerinin bulunmasının sakıncalı olduğunu düşündüğünü ve bu nedenle onların sürgün edildiğini bildirmiştir. Fergana olaylarının geçmişin günümüzdeki devamı olduğunu vurgulamıştır (Armaoğlu, 1989: 6).

Tercüman Gazetesinin diğer 10 Haziran 1989 yılı sayısında Ahıska Türkleri Misket Türkleri olarak gösterilmiştir. Haberde Misket Türklerinin o dönem Sovyet lideri Gorbaçov`a müracaatından konuşulmaktadır. Haberin içeriğinde geçen bu ifadeler merak uyandırmıştır:

"*Misketler pasaportunda Türk yazan tek milletiz. Bizi Gürcüler istemiyor. Özbekler istemiyor. Türkiye bizimle ilgilensin dediler. Özbekistan`da olaylar sürüyor. Özbekler karakol bastılar, tabancalara el koydular. Ölü sayısı 80`i buldu*".

Haberde Misket Türkleri aydınlarının Moskova`ya giderek orada hükümete itiraz ettikleri ve Sovyetler tarafından onların üzerlerinden Türk lafının silinmesi istendiği ifade edilmiştir. Bu şartlarda Türkiye`nin kendileri ile ilgilenmesini istemelerine vurgu yapılmıştır (Tercüman Gazetesi, 1989: 6).

Mesket Türkleri:

Tercüman Gazetesinin 17 Haziran 1989 yılı sayısında Ahıska Türkleri Mesket Türkleri olarak sunulmuştur. Taha Akyol`un hazırladığı haberde Mesket Türklerinin

tarihi ile ilgili olarak bilgi aktarılmıştır. Mesket Türklerinin Osmanlı`nın bir parçası oldğu ve daha sonra Çar Rusya`sı tarafından işga olunarak Gürcülere verildiği ifade edilmiştir. Bundan ilave yazar Mesket Türklerinin uğradığı kanlı saldırıların sebebinin geçmişi ile bağlı fikirlerini ortaya koymuştur (Tercüman Gazetesi, 1989: 10).

Misketler:

Gazetenin 1989 yılının 05 – 25 Haziran tarihleri süreci izlenmiştir. Yapılan araştırmalar sonucu Fergana faciasının başlandığı günlerde, Tercüman Gazetesinin 6 Haziran 1989 yılı sayısında Ahıska Türkleri ile ilgili yapılan haberde Misketler kelimesi kullanılmıştır. Fergana vadisinde aslı Türk olan Misketlerle Özbeklerin çatıştığı haberi yer almıştır. Fergana şehrinin yakıldığı bu olaylarda ilk defa tarihte iki Türk – Müslüman grubun çatışdığı bildirilmiştir (Tercüman Gazetesi, 1989: 6).

Tercüman Gazetesinin 6 Haziran 1989 sayısının diğer sayfasında da Ahıska Türkleri Misketler olarak gösterilmiştir. Olayların Özbekistan`ın Kokand şehrinden kaynaklandığı bildirilmiştir. Facianın yatırılması için 12 binden fazla polisin gücü yetmediği ifade edilmiştir.

Gazetenin 14 Haziran 1989 sayısında yine Ahıska Türkleri Misketler olarak sunulmuştur. Haberde Misketlerin kamplar kudukları ve açlık grevine gittiklerine yer verilmiştir. Grev Tercüman Gazetesinde şöyle dile getirilmiştir: *"Kamplarda açlık grevine başlayan soydaşlarımız, gömleklerine ay – yıldız çizerek "İnsan haklarına saygı" yazdılar. Çadırlarına da "Türkler`e Hürriyet" yazılı pankartlar astılar"* (Tercüman Gazetesi, 1989: 6).

Bu grevlerle Ahıska Türkleri Fergana faciasını dünya kamuoyuna ve Türkiye`ye duyurmak istemiştir.

Misketler olarak sunulan Ahıska Türkleri Tercüman Gazetesinin 15 Haziran 1989 sayısında da yer almıştır. Olay yerinde yapılan incelemelerde Misketlerin Fergana faciasında 1000`den fazla kişi kaybettiğinive yerleştirildikleri kamplarda durumlarının iyin olmadığı bildirilmiştir. Mesketlerin yerleştirildikleri kamplarda artık salgın hastalıkların arttığı ve halkın ölüme terkedildiği ifade edilmiştir (Tercüman Gazetesi, 1989: 6).

Mesketler veya Mesketyalılar:

Taha Akyol`un 17 Haziran 1989 yılında Tercüman Gazetesinde yaptığı haberde Ahıska Türkleri Mesketler olarak sunulmuştur. Haberde Özbeklerin sürülen Mesketleri himaye ettiğini sanarak bu saldırıları bir kıskançlık zemininde yapıldığını ileri sürmüştür. Bu nedenle de Özbeklerin Moskova`ya bu durumla ilgili olarak önceler haber gönderdiklerini bildirmiştir.

Kırım veya Kafkas Türkleri:

Tercüman Gazetesinin 23 Haziran 1989 sayısında yer alan haberde Ahıska Türkleri Kafkas Türkleri olarak gösterilmiştir. Sovyetler`de 1989 yıllarında Türklere karşı yapılan işkence ve zulümler Moskova`da protesto edilmiştir. Bununla ilgili yapılan haberde Azeri, Kırım, Tatar, Kazan, Kuban Türkleri ile birlikte Ahıska Türkleri de protestoda olmuştur. Ahıska Türkleri yerine Kafkas Türkleri kelimesi kullanılmıştır. Bu olay zamanı 50`den fazla Türk liderinin Moskova`da ellerinde pankartlar vasıtasıyla facialara dur demek istedikleri iletilmiştir (Tercüman Gazetesi, 1989: 8).

Olaylara resmi bakış açısı:

1989 yılında Özbekistan`ın Fergana kentinde çıkan olaylar zamanı 10`larca insan öldürülmüş, 100`lerce insan da yaralanmıştır. Sovyetlerin çöküşü sırasında meydana gelen bu olay dünya basınında yer almıştır. Türk basınında da yer alan faciaya Sovyet liderleri farklı bakış açılarında yorum eklemiştir.

Tercüman Gazetesinin 6 Haziran 1989 yılı sayısında Fergana faciası ile ilgili Fergana milletvekili Rahmetullah Ahmetov`un açıklamasına yer verilmiştir. Ahmedov Fergana olaylarının sebepleri ile ilgili yaptığı açıklamasında, Pazar yerinde bir Ahıskalı gençle Özbek satıcı arasında çıkan olayın faciaya dönüştüğünü bildirmiştir.

Gazetenin yine aynı sayısında, yani 7 Haziran 1989 yılı sayısında yer alan haberde Sovyet lideri Gorbaçov`un Tv vasıtasıyla Özbek halkına seslendiği yer almaktadır. Gorbaçov yaptığı çağrısında Özbek halkından bu olayları kısa bir sürede durdurmaları talebinde bulunmuştur (Tercüman Gazetesi, 1989: 6).

6 Haziran 1989 yılıdaki gazete sayısı sayfalarında özellikle resmilerin konuşmaları yer almıştır. Sovyetler Birliği İçişler Bakanı Vadim Rekatin`in Özbekistan`daki olaylarla ilgili açıklaması dikkat çekmiştir. O konuşmasında binlerce

polisin olayların karşısını alamamasının kendisi adına utançverici bir durum olduğunu söylemiştir.

Tercüman Gazetesinin 10 Haziran 1989 yılı sayısında yer alan habere göre, Kazakistan KP Birinci Sekreteri Genadi Kolbin Özbek yetkililere olağanüstü hal ilan etmeleri gerektiğini istediklerini bildirmiştir. Bu durumun ülkede silahlı kuvvetlere tam yetki verilmesi anlamına geldiği ifade edilmiştir.

Gazetenin 14 Haziran 1989 yılı sayısında SSCB Başbakanı Nikola Rijkov`un açıklaması yer almıştır. Onun sözlerine göre, Özbekistan`daki olaylardan etkilenen Misket Türklerinin Gürcistan`daki anavatanlarına geri dönüşü için komisyon kurulacaktır. Rijkov açık şekilde Misket Türklerinin kanunsuz yönetim yıllarında sürgün edildiğini gizletmemiştir.

Sovyet İçişleri Bakanlığı`nın özel müfettişi General V.K . Pankin`in gazetenin 15 Haziran 1989 yılı sayısındaki haberi de yer almaktadır. Pankin TASS ajansına yaptığı açıklamasında Ahıska Türklerine karşı yapılan bu olayların önceden pilanlandığını ifade etmiştir. Hatta Misket Türklerinin imha edilecek evlerinin de önceden iyice incelendiğini de söylemiştir.

Tercüman Gazetesinin 16 Haziran 1989 yılı sayısında Başbakan Rijkov`un yeni açıklaması yer almıştır. O ifadesine Özbekistan SSC`nin yöneticilerini kınamıştır. Yöneticilerin Özbek çetelerine “vodka” , benzin ve araç verdiğini söylemiştir.

Ezilmiş halk olarak gösterim:

Gazetelerin incelenen tüm sayılarında Ahıska Türkleri ezilmiş bir halk olarak gösterilmiştir. İkinci Dünya Savaşı zamanı sürgün edilen halkın yeniden facia ile karşılaştıkları ve sahiplenebilecekleri ülkenin olmadığı vurgulanmıştır. Bazı sayılarda Ahıska Türkleri sadece Türkiye`den umut beklemiştir. Sürgün edildikleri Gürcistan`a gitmelerinin bile tehlike yarattığını bildiren Ahıska Türkleri sonda Sovyetlerin diğer bölgelerine yerleştirilmiştir. Yapılan haberlerin içerisinde Tercüman Gazetesinin 16 Haziran 1989 yılı sayısındaki haber ilgi çekmekte ve Ahıska Türklerinin Fergana faciasında ne kadar ezildiğini gözler önüne sermektedir. Olaylar sonucunda kamplara yerleştirilen Ahıska Türklerinden doğum yapan Fatma Nadirzade`nin yeni doğmuş bebeği Bekir`in fotoğrafı facianın gerçek yüzünü açık şekilde ifade etmiştir (Tercüman Gazetesi, 1989: 6).

Konunun Türkiye ile bağlılığı:

Haberlerin tümünde Ahıska Türkleri Türkiye ile ilişkilendirilmiştir. Onların Osmanlı`nın bir parçası oldukları, bu nedenle de Fergana faciası zamanı Türkiye`den destek umdukları gözlemlenmiştir. Tercüman Gazetesinin 10 Haziran 1989 yılı sayısında Ahıska Türklerinin Türkiye`ye göç etmeleri için Sovyet lideri Gorbaçov`a müracaat etmeleri yer almıştır. Özbekler ve Gürcülerin kendilerini istemediğini bildiren Ahıska Türkleri haberde Türkiye`nin kendilerine destek olmasını istemiştir. Bu sebeple Misketler Moskova`ya giderek burada SSCB`nin lideri Gorbaçov`la görüşmüştür. Kendilerine Türkiye`ye gitmeleri için izin vermesi talebinde bulunacakları ifade edilmiştir.

Gazetenin 15 Haziran 1989 yılı sayısında da Türkiye ile ilgili haber yer almaktadır. Yapılan habere göre, Fergana faciasında Ahıska Türkleri 1000`den fazla kişinin hayatını kaybettiğini ifade etmektedir. Bu nedenle de artık etnik bir çatışmaya dönen olaya Türkiye`den destek bekledikleri bildirilmiştir. 1989 yılında Bulgaristan`daki Türklere sahip çıkan Türkiye Cumhuriyeti`nin, Özbekistan`daki Türklere de sahip çıkması gerektiği talebinde bulunulmuştur.

Haber Başlıkları:

Tercüman Gazetesinde Fergana faciası ile ilgili ilk rastlanan haber 6 Haziran 1989 yılında yapılmıştır. Haberin başlığı şöyledir:

“Fergana`da Özbek – Misket Kavgası, Orta Asya`da Türkler Çatıştı”.

Gazetenin 7 Haziran sayısında yine Ahıska Türkleri ile ilgili haber yapılmıştır. Haber başlığı şöyledir:

“Özbekistan`da İsyan”. “12 bin milis, Misketler`in katledilmesini önleyemiyor”.

Tercüman Gazetesinin 9 Haziran 1989 yılı sayısında yapılan haberde ise başlık aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

“Türk, Türk`ü kırıyor...Özbekistan`da katliam sürüyor”.

Gazetenin 10 Haziran 1989 yılı sayısında yapılan haberdeaşağıdaki başlık kullanılmıştır:

“Misket Türkleri Gorbaçov`a müracaat etti, “Türkiye`ye gitmemize müsaade edin”.

Tercüman Gazetesinin 14 Haziran 1989 yılı sayısında ise; **Özbekistan`da silahlar şimdilik sustu, Misketler “Türkler`e hürriyet” bayrağını açtı**, başlığı kullanılmıştır.

Gazetenin 15 Haziran 1989 yılı sayısında yer alan haber başlığı:

Misketlerin gözü anavatanda. “Türk hükümetinden destek bekliyoruz”.

16 Haziran 1989 yılı sayısı:

Misket katliamını parti düzenledi

Tercüman Gazetesinin 17 Haziran 1989 yılı sayısında yer alan haber başlığı:

Mesket ve Özbek

Gazetenin 23 Haziran 1989 yılı sayısında ise aşağıdaki haber başlığı yer almıştır:

Moskova`da “Faşist Sofya” lanetlendi”

Haber sayfaları:

Tercüman Gazetesinin 1989 yılının 9 sayısında Ahıska Türkleri ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Yapılan haberlerin sayfaları aşağıda gösterildiği gibidir:

6 Haziran, 7 Haziran, 9 Haziran, 14 Haziran, 15 Haziran ve 16 Haziran 1989 yılı haberleri: Bu haberlerin hepsi **6. Sayfada** yerleşmiştir.

Tercüman Gazetesinin 17 Haziran 1989 yılı haberi **sayfa 10`da** yerleştirilmiştir.

Gazetenin 23 Haziran 1989 yılı sayısındaki haber ise **8. Sayfadadır**.

Fotoğraf kullanımı:

Tercüman Gazetesinin 6 Haziran 1989 yılı sayısında yapılan haberde Orta Asya haritasının fotoğrafı kullanılmış. Burada Ahıska Türklerinin dağıtıldıkları coğrafya gösterilmiştir.

Gazetenin **7 Haziran** 1989 yılı sayısında yine Orta Asya haritası ve bununla birlikte yaşlı kadın ve kucağında iki çocuğu olan annenin Fergana faciasındaki fotosu kullanılmıştır.

Tercüman Gazetesinin **9 Haziran** 1989 yılı sayısında yer alan haber başlığı üzerinde Fergana olayları sonucu Ahıska Türklerinin dağıtılan evlerinin fotoğrafı yer almıştır.

10, 14, 17 ve 23 Haziranda yapılan haberlerde ise fotoğraf kullanılmamıştır.

Gazetenin **15 Haziran** 1989 yılı sayısında yer alan haberde Fergana Faciası zamanı feryad ederek ellerini kaldıran yaşlı kadın ve etrafında çocukların fotoğrafından yararlanılmıştır.

Tercüman Gazetesinin **16 Haziran** 1989 yılı haberinde kucaklarında bebeklerini tutarak ağlayan annelerin fotoğraflarından kullanılmıştır.

3.2.1.2. Cumhuriyet Gazetesi

Misket Türkleri:

Cumhuriyet Gazetesinin 6 Haziran 1989 yılı sayısında Ahıska Türkleri Misket Türkleri olarak sunulmuştur. Fergana faciasının patlak verdiği günlerde yapılan haberde, Özbekistan`ın güneyindeki Fergana kentinde çıkan olaylar sonucu yüzlerce Misket Türkünün evi ateşe verilmiştir. 6 Haziran gününe kadar ise, 2 kişinin öldürüldüğü bildirilmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1989: 3).

Gazetenin 7 Haziran 1989 yılı sayısında yapılan haberde ise, İkinci Dünya Savaşı döneminde Stalin`in sürgün ettiği Misket Türklerinin olaylarda büyük kayıplar verdiği ifade edilmiştir. Facianın büyüklüğünü gösteren gazete bir kaç gün içerisinde evlerin ateşe verildiğini ve bir çok bölgedeki insanın buraları terk ederek diğer kentlere yerleştiğinden haber vermiştir. Bundan başka, Fergana Vadisinde çıkan olaylar zamanı hükümet binalarınınn da areşe verildiği söylenmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1989: 3).

9 Haziran 1989 yılında yapılan habere göre, Misket Türkleri Fergana kentinde bir katliamla yüz yüze kalmıştır. Olayların başlandığı günden 9 Hazirana kadar süren bir süreçte ölü sayısının 71`e yükseldiği gösterilmiştir. Artık Fergana kentinden Kokand kentine sıçrayan olaylarda ölü sayısının her geçen gün arttığı bildirilmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1989: 3).

Cumhuriyet Gazetesinin 11 Haziran 1989 yılı sayısında da Ahıska Türkleri Misket Türkleri olarak gösterilmiştir. Güvenlik güçlerinin olayları bastırmakta yetersiz kaldığı

ifade edilmiştir. Fergana kentinden facianın artık Kokand kentine de geçtiğini bildiren haberde, olayların arkasında “iyi organize edilmiş ve siyasi hedefleri olan gruplar” bulunduğunu ileri sürmüştür (Cumhuriyet Gazetesi, 1989: 3).

Gazetenin 12 Haziran 1989 yılı sayısında Fergana faciası ile ilgili yapılan haberde Ahıska Türkleri Misket Türkleri kelimesi ile ifade edilmiştir. Haberde Özbek Türklerinin ülkelerinde Misket Türklerinin sınır dışı edilmesini, pamuk fiyatlarının artırılmasını ve kimyasal fabrikaların kapanmasını talebinde bulunmaları duyurulmuştur (Cumhuriyet Gazetesi, 1989: 3).

Cumhuriyet Gazetesinin 17 Haziran 1989 yılı sayısında da Ahıska Türkleri Misket Türkleri kelimesi ile gösterilmiştir. Fergana olaylarından 2 hafta geçmesine rağmen, insanların hala tedirgin oldukları ifade edilmiştir. Bunun neticesi olarakta, Özbekistan`dan Misket Türklerinin göçe hazırlandıkları bildirilmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1989: 3).

Mesket Türkleri:

Cumhuriyet Gazetesinin 5 – 25 Haziran 1989 yılı sayılarında yapılan araştırma sonucunda, Mesket Türkleri kavramı ile ilgili her hangi bir habere rastlanmamıştır.

Misketler:

Gazetenin 10 Haziran 1989 yılı sayısında yapılan haberde, Ahıska Türkleri Misketler olarak gösterilmiştir. Etnik çatışmaya dönen olayların Kokand kentine geçtiği ve burada insanların öldürüldüğü ifade edilmiştir. Kızgın kalabalıkların devlet binalarına saldırdıkları ve polis karakollarını basarak silahları ele geçirdikleri bildirilmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1989: 3).

Cumhuriyet Gazetesinin 15 Haziran 1989 yılı sayısında da Ahıska Türkleri yerine Misketler kelimesi kullanılmıştır. Haberde Misketler kendilerini Bulgaristan Türklerine benzetmiştir. Anadolu Ajanslığının Moskova bürosuna istinat edilerek yapılan haberde, Özbekistan`daki Fergana olaylarından Rusya Federasyonu`na göç eden Ahıska Türklerinin durumları ile ilgili bilgi verilmiştir. Misketler kendi durumlarının Bulgaristan`daki Türklerin durumları ile aynı olduğunu ifade etmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1989: 3).

Mesketler veya Mesketyalılar:

Cumhuriyet Gazetesinin 5- 25 Haziran 1989 yılı sayılarının incelenmesi sonucunda Mesketler veya Mesketyalılar kavramı ile ilgili her hangi bir habere rastlanmamıştır.

Kırım veya Kafkas Türkleri:

Gazetenin yukarıda gösterilen tarihleri çerçevesinde yapılan araştırmada, sayılarda Kırım veya Kafkas Türkleri kavramına rastlanmadığı ortaya çıkmıştır.

Olaylara resmi bakış açısı:

Cumhuriyet Gazetesinin 6 Haziran 1989 yılı sayısında Halk Temsilcileri Meclisi`nin Fergana temsilcisi Rahmetullah Ahmedov`un TASS Ajanslığına yaptığı açıklaması yer almıştır. Ahmedov yaptığı açıklamasında Fergana`da binlerce evin ateşler içerisinde olduğunu bildirmiştir. Çatışmaların ise aşırı güçler tarafından daha da yaygınlaştırıldığı ifade edilmiştir.

Gazetenin 7 Haziran 1989 yılı haberinde yine Halk Temsilcileri Meclisi Fergana temsilcisi Rahmetullar Ahmedov`un meclis konuşmaları dikkat çekmektedir. Aynı günün haberinde Sovyet İçişleri Bakanı Vadim Bakatin`in olaylara ilişkin açıklamaları yer almıştır. O sözlerinde 7 Haziran`dan itibaren olayların yaşandığı bölgeye 6 binden fazla askerin sevkedildiğini ve aşırılara ve serserilere karşıkoyabilecek gücün olduğunu söylemiştir.

Cumhuriyet gazetesinin 6 Haziran tarihinden başlayarak günlük haberlerinde Fergana olayları ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Lakin 8 Haziran günü haberlerinde olaylarla ilgili her hangi bir resmi kurumdan açıklama yapılmamıştır. Gazetenin 9 Haziran günündeki haberinde ise resmi Sovyet haber ajansı olan TASS`ın konuyla ilgili yorumları gözükmektedir. Verilen bilgiye göre, Fergana`da öğlene kadar devam eden sokak kavgasının öğlenden sonra silahlı saldırıya çevrildiği ve binlerce kişinin silah aramak amacıyla polis karakollarına baskın yaptıklarına vurgu yapılmıştır.

Gazetenin 10 Haziran 1989 yılı sayısında Sovyet resmi gazetesi İzvestiya`nın raporlarına yer verilmiştir. Gazete`de olaylar sonucu 80 kişinin hayatını kaybettiği bildirilmiştir. BBC`nin Doğu Avrupa ve Sovyetler yorumcusu Haslett`in Fergana

olayları ile ilgili haberi de yer almaktadır. Haberde, Özbekistan`da çıkan olayların sorumlusu Glasnost gösterilmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin 11 Haziran 1989 sayısında Fergana olayları ile ilgili Sovyet resmilerinden Özbekistan Sovyet Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Özel Timleri Komutanı General Yuri Chataline`nin konuşması yer almaktadır. O, televizyon programına verdiği demeçte olayların genç gruplar tarafından bilinçsizce yapılmadığını, iyi organize edilmiş ve siyasi hedefleri olan bir eylemin olduğunu itiraf etmiştir. En son olaylarda 11 yeni yerde yangının çıktığını, 17 kişinin tutuklandığını ve 285 kişinin sokağa çıkma yasağını ihlal ettiğini söylemiştir.

12 Haziran 1989 sayısında resmi açıklama yapılmasa da, gazete durumun normale dönüştüğünü haber yapmıştır.

Fergana faciası ile ilgili olarak 15 Haziran 1989 tarihinden itibaren Türkiye`den de çalışmalar başlatılmıştır. Moskova`da yapılan basın toplantısında Türk doktor İsmail Gani konuşma yapmış, Ahıska Türklerinin yaşadıklarının Türk medyasında da duyurulması için çaba harcamıştır.

Cumhuriyet Gazetesinin 17 Haziran 1989 sayısında yapılan haberde Ahıska Türklerinin Rusya`ya yerleştirildiği bildirilse de, haberde resmi açıklama kullanılmamıştır.

Ezilmiş halk olarak gösterim:

Fergana faciasının Ahıska Türklerinin tarihinde sürgünden sonra en acılı günlerinden olduğu Cumhuriyet gazetesinin olayla ilgili yaptığı her haberini okudukça göz önünde canlanmaktadır. Gazetenin 7 Haziran 1989 sayısında yapılan haberde yıkılan evlerin çatısında oturan ailenin fotoğrafı halkın ne kadar mağdur bir durumda olduğunu gözler önüne sermiştir. Misket veya Mesket Türkleri olarak anılan Ahıska Türkleri haberlerde hem politik hem dini meselelerin ortasında gösterilmekle sahipsiz bir halk olarak zulmü yaşamak zorunda kaldıkları gösterilmiştir. Gazetenin 17 Haziran 1989 sayısında yapılan haberde kullanılan fotoğrafta etrafı yaralı ve acı içinde kıvrılan insanlarla dolu olan bir yaşlı kişinin ezilmişliğin derecesini ortaya koymuştur. Fotoğraf altında ise bu sözler yer almıştır: *"Fergana`da keder – Özbeklerin saldırıları sonucu evleri yakılan, yakınları öldürülen Misket Türkleri acı dolu günler yaşıyor. Uğradığı*

yıkımın ağırlığına dayanamayan bu yaşlı adam da binlerce gözü yaşlı Misket Türkünden biri".

Bu kelimelerle muhabir Ahıska Türklerinin Fergana faciasında gördüğü zulmü ifade etmeğe çalışmıştır.

Konunun Türkiye ile bağlılığı:

Fergana faciası zamanı Ahıska Türklerinin Türkiye ile tarihi bağlılıklarını araştıran haberlere de yer verilmiştir. Cumhuriyet gazetesinin 7 Haziran 1989 sayısında Ahıska Türklerinin 1944 yılında sürgün edilme sebebi olarak Türkiye ile olan temasları gösterilmiştir. Sovyetlerin 2. Dünya Savaşı sırasında Ahıska Türklerinin Türkiye`nin Sovyetlere saldıracağı taktirde Türkiye ile birlikte olacakları kuşkusuyla Stalin yönetimi tarafından Özbekistan`a sürgün edildikleri ifade edilmiştir. Bu haberin ardından gazetenin diğer sayılarında ise Özbekistan`ın da Türk ve müslüman halk oldukları ile ilgili araştırma yapılmıştır.

Cumhuriyet gazetesinin 10 Haziran 1989 sayısında Moskova`da toplanan Ahıska Türklerinin AA`ya yaptıkları konuşması dikkat çekmektedir. Özbekistan`ın kendilerine yaptığı bu zulümden sonra Gürcistan tarafından da kabul edilmeyeceklerini ifade eden Ahıskalılar Türkiye`nin kendilerini ülkeye kabul etmesini istediklerini ifade etmişlerdir. 40 yaşlarındaki Ahıskalı Osman İsaeviç Şirinov`un konuşmasında şu sözler yer almıştır: *" Bakın tüm bu uçsuz bucaksız ülkede pasaportunda milliyeti Türk yazan sadece bizler varız. Resmi açıklamaların 160 bin demesine bakmayın, bizim sayımız şu an 400 bin civarında. 10 gündür bizlere karşı amansız bir savaşa girdiler".*

Gazetenin 15 Haziran 1989 sayısındaki haberde Moskova`da basın toplantısı düzenleyen Ahıska Türklerinin toplantısına katılan İsmail Gani isimli bir doktorun da desteği ifade edilmektedir. Toplantının gündeminde önemli mesele olarak Ahıska Türklerinin Türkiye tarafından kabul edilmesinin istenilmesi olmuştur. Kendi durumlarını Bulgaristan Türklerine benzeten Ahıska Türkleri, kendilerine de Türkiye devleti tarafından destek verilmesini bildirmiştir.

Haber Başlıkları:

Cumhuriyet gazetesinde Fergana Faciası ile ilgili ilk haber 6 Haziran 1989 sayısında yapılmıştır. Haberde aşağıdaki başlık kullanılmıştır:

“Misket Türkleri ve Özbekler Çatıştı”

Gazetenin 7 Haziran 1989 sayısında yapılan haberde ise iki başlık kullanılmıştır. Yukarı başlıkta bu cümleye yer verilmiştir:

“Misket Türkleri ve Özbeklerin çatışması üzerine bölgeye takviye birlikler sevk edildi”

Haberin alt başlığında ise aşağıdaki cümle kullanılmıştır:**“Özbekistan`da etnik gerilim”**

Cumhuriyet gazetesinin 9 Haziran 1989 sayısının 3.sayfasında yapılan haberde de iki başlık kullanılmıştır. Üstte yer alan başlıkta **“Sovyet Birliği`nin Özbekistan Cumhuriyeti`nde Türkler arasındaki çatışmalar sürüyor”**cümlesi yerleştirilmiştir. Esas başlık ise şöyledir: **“Ölü sayısı 71`e yükseldi”**

Gazetenin 10 Haziran 1989 sayısında ise konuyla ilgili aynı sayfada iki haber yer almaktadır. Olayların istatistik gösterimini yapan birinci haberde kullanılan haber başlığı şöyle olmuştur:**“Etnik çatışma yayılıyor”**

Bir diğer haber ise, BBC`nin Doğu Avrupa ve Sovyetler yorumcusu Haslett`in olayla ilgili yaptığı araştırmayı konu edinmiştir. Bu haberde aşağıdaki başlık kullanılmmıştır: **“Özbekistan olaylarının sorumlusu Glasnost”**

Cumhuriyet gazetesinin 11 Haziran 1989 sayısındaki haberde güvenlik güçlerinin Fergana`da çıkan olayları bastırmakta zorluk çektiği ifade edilmiştir. Haberin başlığı şu cümle ile oluşturulmuştur: **“Özbekler öfkeyle saldırıyor”**

Artık 12 Haziran 1989`dan itibaren sayılarda olayların normala dönüştüğü ile bağlı haberler gözükmektedir. Gazetenin 3.sayfasında yapılan haberde şöyle başlık kullanılmıştır: **“Özbekistan`da durum normale dönüyor”**

Gazetenin 15 Haziran 1989 sayısında Ahıska Türklerinin yaşadıkları zorluklar Bulgar Türklerinin başına gelenlere benzetilmiştir. Yapılan haberdeki başlık şöyledir: **“Misketlerden Bulgaristan benzetmesi”**

Fergana faciasını 6 Haziran`dan itibaren sayfalarına taşıyan Cumhuriyet Gazetesi olayların devam ettiği süreçteki son haberini 17 Haziran 1989`da yapmıştır. Haberde aşağıdaki başlık kullanılmıştır:

“Misket Türkleri göç yolunda”

Haber sayfaları:

Cumhuriyet gazetesinin Fergana faciası ile ilgili yaptığı haberlere 8 sayıda yer verilmiştir. İlk haber 6 Haziran 1989`da yapılmıştır. Olayla ilgili dönemin en son haberi ise, 17 Haziran`da yer almıştır. Gazetenin 6 Haziran, 7 Haziran, 9 Haziran, 10 Haziran, 11 Haziran, 12 Haziran, 15 Haziran ve 17 Haziran 1989 sayılarının hepsinde Fergana faciası ile ilgili haberler 3. Sayfada yerleştirilmiştir.

Fotoğraf kullanımı:

Cumhuriyet Gazetesinin 6 Haziran, 7 Haziran, 10 Haziran, 11 Haziran, 12 Haziran ve 15 Haziran 1989 sayılarında yer alan haberlerde her hangi bir fotoğraf kullanılmamıştır.

Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında yer alan haberde Fergana`daki Ahıska Türklerinin dağılan evlerinin fotoğrafı sergilenmiştir. Fotoğrafın yukarı tarafının solunda ise Ahıskalıların sürgün olundukları coğrafyanın haritası yerleştirilmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin 17 Haziran 1989 sayısındaki haberin 3. Sayfasında Fergana olayında yaralanmış Ahıska Türkünün fotosu kullanılmıştır. Yaralının arkasında Sovyet askeri, etrafında ise halkın dikkatli bakışları sergilenmiştir.

3.2.1.3. Hürriyet Gazetesi

Misket Türkleri:

Hürriyet Gazetesinin 7 Haziran 1989 sayısında Fergana olayları ile ilgili olarak yer alan haberde 56 kişinin öldürüldüğü, 521 kişinin ise yaralandığı bildirilmiştir. Haberde Misket Türkleri kelimesi yer almamıştır. Ferganadaki olayların yatırılmasında başarısız olan birliklerden haber veren Hürriyet gazetesinin 9 Haziran 1989 sayısında da Misket Türkleri kelimesi kullanılmamıştır.

Ahıska Türklerinin Fergana faciasından sonra Sovyetlere sığmadığı ve Türkiye kapısına sığındığı haberi gazetenin 10 Haziran 1989 sayısında yapılmıştır. Haberde Ahıska Türklerini Misket Türkleri adlandıran her hangi bir cümle kullanılmamıştır.

Gazetenin 11 Haziran 1989 yılı sayısında yapılan haberde Fergana olaylarının sakinleştirilmesine yönelik çalışmalarda Moskova`nın çaresiz kaldığı kaydedilmiştir. Lakin bu sayıda da Misket Türkleri kelimesi ile ilgili her hangi haber yapılmamıştır.

Fergana Faciası ile ilgili bir diyer habere ise Hürriyet gazetesinin 16 Haziran 1989 sayısında rastlanmaktadır. Haberde Sovyet Başbakanının Fergana faciası ile ilgili olarak üzüntü duyduğu söylenmiştir. Türklere karşı işkencenin resmi ağızdan duurulduğunu ifade eden gazetenin bu sayısında Misket Türkleri kelimesi ile ilgili cümle kullanılmamıştır.

Sovyetlerde sosyal patlamanın artık beklenilen bir durumda olduğunu, Özbekistan`daki gerginlikle ilgili olarak Sovyetlerin takviye sevk ettiğini ve buna rağmen hükümetin başının dertte olduğu haberini yapan Hürriyet gazetesi 18 Haziran 1989 sayısında resmilerin açıklamalarına da yer vermiştir. Gazetenin bu sayısında da Ahıska Türkleri Misket Türkleri olarak gösterilmemiştir.

Ahıska Türklerine Fergana faciası zamanı Tacikistan`ın Aşt bölgesinde de saldırının düzenlendiğini bildiren Hürriyet gazetesinin 25 Haziran 1989 sayısında Misket Türkleri kelimesi kullanılmamıştır.

Mesket Türkleri:

Hürriyet gazetesinin 7 Haziran 1989 sayısında “Ölümüne kavga” haber başlığı kullanılmıştır. Haberde 5 kez Mesket Türkleri kelimesi kullanılmıştır. Ayrıca “Mesket Türkleri” başlığı ile yapılan yeni haberde ise Ahıska Türklerinin göç yolu tarihi sergilenmiştir. Bu haberde Ahıska Türkleri diğer adları ile birlikte Mesket Türkleri olarakta 4 kez tekrar edilmiştir (Hürriyet Gazetesi, 1989: 10).

Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında Fergana Faciasında ölü sayısının açıklanmıştır. Bu haberde sadece 1 kez Mesket Türkü kelimesi kullanılmıştır (Hürriyet Gazetesi, 1989: 10).

Türkiye kapısında yeni soydaşların olduğunu söyleyen Hürriyet gazetesinin 10 Haziran 1989 sayısında Mesket Türkleri kelimesine 7 kez rastlanmıştır (Hürriyet Gazetesi, 1989: 10).

Gazetenin 11 Haziran 1989 sayısında Moskova`nın çaresiz olduğu haber yapılmış, burada Mesket Türkleri kelimesine 8 kez yer verilmiştir (Hürriyet Gazetesi, 1989: 10).

Sovyetlerde resmilerin Ahıska Türklerine yönelik yapılan işkenceleri açık şekilde ifade etdiğini bildiren Hürriyet gazetesinin 16 Haziran 1989 sayısında 6 kez Mesket Türkleri kelimesine rastlanmıştır.

Fergana faciası ile ilgili olarak Sovyetlerin bu bölgeye takviye yaptığını haber yapan Hürriyet gazetesi 18 Haziran 1989 sayısında Mesket Türkleri kelimesi 5 kez kullanılmıştır.

Diğer gazetelerde rastlanmadık haber Hürriyet gazetesinde görülmektedir. Ahıska Türklerinin Tacikistan`da da saldırıya uğradığını ifade eden gazete haberinde Mesket Türkleri kelimesine 2 kez rastlanmaktadır.

Misketler:

Hürriyet gazetesinin 7 Haziran, 9 Haziran, 10 Haziran, 11 Haziran, 16 Haziran, 18 Haziran ve 25 Haziran 1989 sayılarında Fergana faciası ile ilgili haber yapılmıştır. Fakat yukarıda gösterilen sayıların hiç birinde Ahıska Türkleri ile ilgili olarak Misketler kelimesi kullanılmamıştır.

Mesketler veya Mesketyalılar:

Hürriyet gazetesinin 7 Haziran 1989 sayısında Mesket Türkleri kelimesi ile beraber, 3 kez Mesketler kelimesi kullanılmıştır. Mesketya kelimesi ise haberde yalnız 1 kere yer almıştır.

Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında Gorbaçov`da Türk kabusu olduğu haberi yayınlanmıştır. Haberde 2 kez Mesketler kelimesi kullanılmıştır.

Hürriyet gazetesinin 10 Haziran 1989 sayısında Mesket kelimesi haber başlığı üzerinde ifade edilmiştir. Haberin içeriğinde ise, Mesket kelimesine 3 kez rastlanmıştır.

11 Haziran 1989 sayılı Hürriyet gazetesinin haberinde Ahıska Türkleri kelimesi yerine sadece 1 kez Mesketler kelimesi kullanılmıştır.

Gazetenin 16 Haziran 1989 sayısında Kremlin Türk halkları ile başının dertte olduğu kaydedilmiştir. Yapılan haberde 1 kez Mesketler kelimesi ifade edilmiştir.

Özbekistan`da gerginliğin artmasından bahseden Hürriyet gazetesinin 18 ve 25 Haziran 1989 sayılarında Mesket Türkleri kelimesine rastlanmamıştır.

Kırım veya Kafkas Türkleri:

Hürriyet gazetesinin 7 Haziran, 9 Haziran, 10 Haziran, 11 Haziran, 16 Haziran, 18 Haziran ve 25 Haziran sayılarının hiç birinde Ahıska Türkleri yerine Kırım veya Kafkas Türkleri kelimesi kullanılmamıştır.

Olaylara resmi bakış açısı:

Fergana faciası ile ilgili olarak Hürriyet gazetesinde ilk resmi açıklama 7 Haziran 1989 sayısında yapılmıştır. Gazetenin bu haberinde Sovyet İçişleri Bakanı Vadim Bakani`nin düzeni sağlamak için askeri kuvvetleri takviye edeceği söylenmiştir.

Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında Sovyet resmi ajansı TASS`ın fergana faciası ile ilgili yaptığı haber yayınlanmıştır. Yapılan haberde olayları bastırmada başarısız kalan yerel yönetimin, kontrolü kaybettiği bildirilmiştir.

Halk Temsilciler Kongresi ve Sovyet Hükümeti resmi yayın organı "İzvestia" gazetesi 5 binden fazla Özbek gencinin devlet binalarını ve Ahıska Türklerini hedef aldığını bildirmiştir. Bu haber Hürriyet gazetesinin 10 Haziran 1989 sayısında yer almıştır.

Sovyet İçişleri Bakanlığı Özel Timlerinin Komutanı General Yuri Şatalin Hürriyet gazetesinin 11 Haziran 1989 sayısında yayınlanan habere göre, Fergana faciasına sebep milliyetçi genç grupları değil, iyi organize edilmiş ve siyasi hedefleri olan gruplar olarak tanımlamıştır.

Gazetenin 16 Haziran 1989 sayısında Sovyet Başbakanı Nikolay Rizkovun açıklamasına yer verilmiştir. O, bazı Özbek yetkililerinin, saldırganlara destek olmakla Komunis Parti`ye leke sürdüklerini ve suçluların mutlaka cezalandırılacağını söylemiştir (Hürriyet Gazetesi, 1989: 10).

Hürriyet gazetesinin 18 Haziran 1989 sayısında Sovyet İçişleri Bakanlığı Özel Timlerinin Komutanı General Yuri Şatalin ve Başbakan Nikolay Rizkovun Fergana faciası ile ilgili resmi açıklamaları yer almıştır. Şatalin facianın bir daha yaşanmaması için Namangan ve Andizhan`a askeri özel birliklerin gönderileceğini söylemiştir (Hürriyet Gazetesi, 1989: 10).

Sovyetler idaresinde olan Tacikistan`ın resmi "Tacikistana" gazetesi Fergana faciasından sonra, Tacikistan`da aynı durumun yaşandığını belirtmiştir. Bu haber Hürriyet gazetesinin 25 Haziran 1989 sayısında yayınlanmıştır.

Ezilmiş halk olarak gösterim:

Ahıska Türkleri Hürriyet gazetesinin 7 Haziran 1989 sayısında Sovyetlerin en zor günlerini yaşayan halk olarak gösterilmiştir. Çatışmalardaki şiddetin Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan`daki olayları "solda sıfır" bıraktığı belirtilmiştir.

Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında yapılan haberde Sovyetlerin TASS haber ajanslığında Ahıska Türklerinin mülteci kamplarına yerleştirilmesi ile ilgili yaptığı haberini yayınlamıştır. Kamplarda yatacak yer, ilaç ve giyecek sıkıntısının çekildiği, ancak en azından bunun güvenliğin sağlanmasında başarı olduğu kaydedilmiştir.

Hürriyet gazetesinin 10 Haziran 1989 sayısındaki haberde Ahıska Türklerinin Türk oldukları için Özbekistan`da hor görüldükleri, kendilerine Özbek denmediği sürece ülkeyi terk etmeleri gerektiği ifade edilmiştir.

Özbekistan`ın Taşlak kentindeki olaylarda ise azgın grupların devlet binalarını ateşe verdikten sonra Ahıska Türklerine saldırma niyetlerinin olduğu belirtilmiştir. Gazetenin 11 Haziran 1989 sayısındaki haberde kadınlara ve çocuklara Fergana`da çeşitli işkence aletleri ile gözdağı verildiği söylenmiştir.

Gazetenin 16 Haziran 1989 sayısında ise Özbekistan`daki olayların ilk günlerinde can derdine düşen Ahıska Türkleri, şimdiyse ölülerini gömüyor ve yaralılarını sardığı haberi yapılmıştır.

Hürriyet gazetesinin 18 Haziran 1989 sayısında BBC radyosunun yaptığı haberde Ahıska Türklerinin ne kadar zorlukla karşılaştığı gösterilmeğe çalışılmıştır. Ahıskalıların Cumhuriyetler arasındaki ulusal başkaldırı ve etnik huzursuzluğun bulaşıcı hastalığının kurbanı olduğu kaydedilmiştir.

Tacikistan`da da saldırıya uğrayan Ahıska Türkleri Fergana faciasından sonra gittikleri her ülkede zorlukla karşılaşdıkları haberi Hürriyet gazetesinin 25 Haziran 989 sayısında yapılmıştır. Burada bir grupun Özbekistan`dan gelerek Ahıska Türklerinin yerleştirildikleri kamplara saldırdıkları söylenmiştir (Hürriyet Gazetesi, 1989: 10).

Konunun Türkiye ile bağlılığı:

Hürriyet gazetesinin 10 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Ahıska Türklerinin Özbekistan`da daha fazla kalmak istemedikleri ve Türkiyeye sığınmak istedikleri belirtilmiştir. Haberde, Ahıska Türklerinin asimilasyondan kurtulmak için Bulgaristan Türklerine yapılan desteği Türkiye`den bekledikleri kaydedilmiştir.

Haber Başlıkları:

Hürriyet gazetesinin 7 Haziran 1989 sayısındaki haberde "Ölümüne kavga" başlığı ve onun üzerinde ise "Özbekistan`da halk birbirini boğazlıyor" cümlesi kullanılmıştır.

Gazetenin 9 Haziran 1989 yılı sayısında Özbekistan`da ölü sayısının 71`e yükseldiği haberine "Gorbaçov`da Türk kabusu" başlığı yerleştirilmiştir.

Özbeklerin hışmından kaçan Ahıska Türklerine Sovyetlerin dar geldiği haberini yapan gazetenin 10 Haziran 1989 sayısında "Türkiye kapısında,yeni soydaşlar" başlığı kullanılmıştır.

Fergana faciasında Özbekistan`da çatışmaların doludizgin, Moskova`nın ise başı çaresiz olduğunu ifade eden Hürriyet gazetesi, 11 Haziran 1989 sayısındaki haberine "Özbekistan nereye?" başlığını koymuştur.

Sovyet Başbakan`ının üzüntüsünü bildirdiği gazetenin 16 Haziran 1989 sayısındaki haberinde "Resmi ağızdan, Türklere işkence dehşeti" başlığı yer almıştır.

Hürriyet gazetesinin 18 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Sovyetlerin Fergana`ya takviye gönderdiği bildirilmiştir. Haber başlığı olarak ise "Moskova`nın başı sancılı" cümlesi kullanılmıştır.

Son olarak Tacikistan`da da saldırıya uğrayan Ahıska Türkleri, Hürriyet gazetesinin 25 Haziran 1989 yılı sayısındaki haberinde "Mesket Türklerine Tacikistan`da saldırı" başlığını kullanmıştır.

Haber sayfaları:

Hürriyet gazetesinin Fergana faciası ile ilgili yaptığı haberlerin yüksek çoğunlu farklı sayıların aynı sayfalarında yer almıştır.

Gazetede Fergana faciası ile ilgili yer alan 7 Haziran, 9 Haziran, 10 Haziran, 11 Haziran, 16 Haziran, 18 Haziran, 25 Haziran 1989 sayılarındaki haberlerin hepsi 10. Sayfaya yerleştirilmiştir.

Fotoğraf kullanımı:

Hürriyet gazetesinin 9 Haziran ve 10 Haziran 1989 sayılarıındaki haberlerde Gorbaçov`da Türk kabusu ile ilgili bilgi verilerek burada Gorbaçov`un fotoğrafı kullanılmıştır.

Gazetenin 16 Haziran 1989 sayısında ölülerini gömen insanların fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğrafta 2 kişi kefenlenmiş ölüyü tabut olmaksızın ellerinde taşıdığı görülmektedir.

Hürriyet gazetesinin incelenen diğer sayılarında ise her hangi fotoğraf kullanılmamıştır.

3.2.1.4. Milliyet Gazetesi

Misket Türkleri:

Milliyet Gazetesinin 6 Haziran 1989 sayısında Ahıska Türkleri kelimesi yerine 4 kez Misket Türkleri kelimesi kullanılmıştır. Haberde Sovyetlerin Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan gibi ülkelerinden sonra Özbekistan`da da karışıklığın baş kaldırdığı ifade edilmiştir (Milliyet Gazetesi, 1989: 4).

Mesket Türkleri:

Milliyet gazetesinin 7 Haziran 1989 sayısında Özbekistan`da çıkan olaylarda 50 kişinin öldüyü bildirilmiştir. Haberde Türklerin boğaz boğaza geldikleri ifade edilirken, Ahıska Türkleri kelimesi yerine 8 kez Mesket Türkleri kelimesi kullanılmıştır (Milliyet Gazetesi, 1989: 4).

Gazetenin 8 Haziran 1989 sayısındaki haberde olayın pazarda çilek satıcısının çıkardığı ifade ediliyor. Haberde diğer isim kullanımı ile birlikte Mesket Türkleri kelimesi de 4 kez kaydedilmiştir (Milliyet Gazetesi, 1989: 4).

Kaybolmuş bir halkın buluşu gibi gösterilmek istenen Ahıska Türkleri Özbekistan`daki Fergana faciası zamanı Milliyet gazetesinde bir Türk halkının buluşu olarak nitelendirilmiştir. Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında 2 kez Mesket Türkü kelimesi Ahıska Türkleri yerine kullanılmıştır (Milliyet Gazetesi, 1989: 4).

Fergana olaylarında 80 Ahıska Türkünün öldürülmesi, 800`e kadarının ise yaralanması nedeniyle göç yoluna koyulmaları ile ilgili haber Milliyet Gazetesinin 11 Haziran 1989 sayısında yer almıştır. Haberde 10 kez Ahıska Türkü kelimesi yerine Mesket Türkleri kelimesi kullanılmıştır (Milliyet Gazetesi, 1989: 4).

Özbekistan`da İslam bayrağı altında Türk düşmanlığının yapıldığını haber yapan Milliyet Gazetesi 13 Haziran 1989 sayısında Mesketlere karşı ciddi baskının olduğunu ifade etmiştir. Gazetede 10 kez Mesket Türkleri kelimesi Ahıska Türkleri yerine kullanılmıştır (Milliyet Gazetesi, 1989: 4).

Gazetenin 14 Haziran 1989 sayısında Sovyet lideri Gorbaçov`un Özbekistan`daki olaylarla ilgili yorumları haber yapılmıştır. Haberde 8 kez Mesket Türkleri kelimesi yer almıştır (Milliyet Gazetesi, 1989: 13).

Milliyet Gazetesinin 15 Haziran 1989 sayısında Ahıska Türklerinin Fergana faciasının ardından anayurt aramaya başladığı, Sovyetler Milliyetler Meclisinde Ahıska Türkleri ile ilgili olarak oturum yapılmasının planlaştırıldığı haber yer almıştır. Haberde 14 kez Ahıska Türkü kelimesi yerine Mesket Türkleri kelimesi kullanılmıştır (Milliyet Gazetesi, 1989: 4).

Gazetenin 16 Haziran 1989 sayısında Fergana olayları ilgili haberde Özbeklere benzin ve vodka dağıtıldığı bildirilmiştir. Haberde 5 kez Mesket Türkü kelimesi yer almıştır (Milliyet Gazetesi, 1989: 4).

Milliyet Gazetesinin 17 Haziran 1989 sayısında Fergana olayının birikim sonucu ortaya çıktığı kaydedilmiştir. Yapılan haberde 11 kez Ahıska Türkleri kelimesi yerine Mesket Türkleri kelimesi kullanılmıştır (Milliyet Gazetesi, 1989: 4).

Gazetenin 18 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Fergana olayları sonucu halktan silah toparlanmış ve biriken silah sayının 5 binden fazla olduğu bildirilmiştir. Haberde 5 kez Ahıska Türkleri kelimesi yerine Mesket Türkleri kelimesi ifade edilmiştir (Milliyet Gazetesi, 1989: 4).

Milliyet Gazetesinin 19 Haziran 1989 sayısında Fergana olaylarının Sovyetlerin oyunu olduğu söylenmiştir. Doç. Dr. Ahad Andicaninin de olayları yorumladığı haberde Ahıska Türkleri kelimesi yerine 10 kez Mesket Türkleri kelimesi kullanılmıştır (Milliyet Gazetesi, 1989: 4).

Misketler:

Milliyet gazetesinin 6 – 20 Haziran 1989 sayılarında Fergana olaylarına bakış incelenmiştir. Sayılarda Ahıska Türkleri kelimesi yerine Misketler kelimesi kullanımına rastlanmamıştır.

Mesketler veya Mesketyalılar:

Özbekistan`daki Fergana faciası ile ilgili Milliyet gazetesinin 8 Haziran 1989 sayısındaki haberde etnik gerginliğin sürdüğü yer almaktadır. 43 Ahıskalının öldürüldüğü, 385 kişinin ise yaralandığı olayla ilgili haberde 11 kez Mesketler ve Mesketyalılar kelimesi kullanılmıştır.

Milliyet Gazetesinin 9 Haziran 1989 sayısında Ahıska Türklerinin kaybolmuş bir halk olarak nitelendirilmiştir. Yapılan haberde Ahıska Türkleri kelimesi yerine 12 kez Mesketyalı ve Mesketler kelimesi kullanılmıştır. Bununla beraber, Misit Türkleri, Meski Türkleri ve Misitler kelimeleri de Ahıska Türkü diye geçmiştir.

Fergana faciasında Özbek terörünün estiğini ifade eden Milliyet Gazetesi 11 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Ahıska Türkleri kelimesi yerine 1 kez Mesketyalı kelimesi kullanmıştır.

Özbekistan`da 1989 yılında İslam bayrağı altında zulümlerin yapıldığı haber yapan Milliyet gazetesi 13 Haziran sayısındaki haberinde 4 kez Mesketyalı kelimesini Ahıska Türkleri yerine kullanmıştır.

Sovyetler lideri Gorbaçov`un Fergana faciası ile ilgili yorumları hakkında bilgi veren Milliyet Gazetesi 14 Haziran 1989 sayısında 3 kez Mesketyalı kelimesinden yararlanmıştır.

Ahıska Türklerinin anayurt arayışında olmaları ile ilgili Milliyet Gazetesi 15 Haziran 1989 sayısında haber yapmıştır. Haberde 2 kez Mesketyalı kelimesi kullanılmıştır.

Milliyet Gazetesinin 17 Haziran 1989 sayısında Ahıska Türklerinin tehditlerle karşılaştığı söylenmektedir. Gazetenin bu haberinde Mesket Türkleri kelimesi 3 kez kullanılmıştır.

Gazetenin 18 Haziran 1989 sayısında ise, Ahıska Türklerinin gözünün Türkiyede olduğu ifade edilmiştir. Haberde diğer adların kullanılması ile birlikte, sadece 1 kez Mesketyalı kelimesine rastlanmıştır.

Kırım veya Kafkas Türkleri:

Milliyet gazetesinin 5 – 25 Haziran sayılarında Kırım veya Kafkas Türkleri kelimesi kullanılmasa da, Misit Türkleri ve Alaska`dan gelen bir halk olmaları gibi kıyaslamalara rastlanmaktadır. Bu haber gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında gözükmektedir.

Olaylara resmi bakış açısı:

Milliyet Gazetesinin 6 Haziran 1989 sayısında Özbek Milletvekilinin Fergana olayları ile ilgili fikri yer almıştır. Haberde Rahmetullah Ahmetov çıkan olayların nedenini "aşırı Türkçüler"le ilişkili olduğunu ifade etmiştir.

Gazetenin 7 Haziran 1989 sayısında Sovyet lideri M. Gorbaçov`un ve İçişler Bakanı Vadim Bakatin`in halka çağrısı yayınlanmıştır. Her iki resmi kişi halka seslenerek olayların sakinleştirilmesi talebinde bulunmuştur.

Milliyet Gazetesinin 8 Haziran 1989 sayısında Fergana`daki olaylarla ilgili olarak yapılan haberde Özbekistan Cumhuriyeti Komunist Partisi lideri Rafık Niyazov Moskova`da yaptığı açıklamasında Ahıska Türklerinin askeri bir garnizona yerleştirildiğini, durumlarının hala iyi olmadığını ifade etmiştir.

Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında Özbekistan Başbakanı Gayret Kadirov ölü sayının artacağından endişe ettiğini söylemiştir.

Fergana olayları ile ilgili olarak konuşma yapan Sovyet İçişler Bakanı Vadim Bakatin olaylardan sorumlu olarak kamyon ve otobüslerle Fergana`ya gelenlerin olduğunu söylemiştir. Bu haber Milliyet Gazetesinin 11 Haziran 1989 sayısında yer almıştır.

Gazetenin 14 Haziran 1989 sayısında Fergana olayları etnik bir olay olmadığı söylenmiştir. Sovyet lideri Mihail Gorbaçov olaylara neden olan sebebin Aşırı islamcılar olduğunu ifade etmiştir.

SSCB Başbakanı Nikolay Rijkov Fergana olaylarını yorumlarken diğer resmilerden farklı bir konuşma yapmıştır. Gazetenin 15 Haziran 1989 sayısında yer alan habere göre, Rijkov konuşması sırasında Ahıska Türklerinin kanunsuz bir yönetim tarafından haksız yere sürgün olunduğunu, yeniden kendi topraklarına geri dönmeleri için komisyon kurulacağını ifade etmiştir.

Milliyet Gazetesinin 16 Haziran 1989 sayısında Sovyet Başbakanı Nikolay Rijkov`un saldırganlara destek vermek için kimlikleri belli olmayan kişiler tarafından benzin ve vodka dağıtıldığı ifadesini kullandığı haberi yapılmıştır.

Gazetenin 17 Haziran 1989 sayısında Sovyet Başbakanı Rijkov yeniden Fergana faciası ile ilgili açıklama yapmıştır. Haberde olayın çözümlenmesi işininin parlamentoya gönderildiği ve olayın zalim eller tarafından çıkarıldığı söylenmiştir.

Milliyet Gazetesinin 18 Haziran 1989 sayısında Sovyet Başsavcısı Dimitri Usatov`un açıklaması yer almıştır. Yapılan haberde, Usatov olayların başlangıcından 18 Hazirana kadar olan bir sürede saldırganlardan 5 binden fazla silahın toparlandığını belirtmiştir.

Ezilmiş halk olarak gösterim

Milliyet Gazetesinin 8 Haziran 1989 sayısında yer alan haberde kullanılan fotonun altında Çaresizlik başlığı kullanılmıştır. Haberde, olaylarla ilgili konuşan Ahıska Türkü bir aile evlerinin Özbek zorbaları tarafından yakılıp yıkıldığını, demir çubuklar, bıçaklar ve diğer kesici aletler kullanılarak üzerlerine saldırıldığını, bundan dolayı hiç bir şey yapamadıklarını ifade etmiştir.

Gazetenin 11 Haziran 1989 sayısında Ahıska Türklerinin zorluk içerisinde oldukları, ölü sayısının 80`den fazla olduğu, yaralananların ise 800 civarında olduğu ifade edilmektedir.

Ezilmiş halk olarak gösterilen Ahıska Türklerinin Milliyet Gazetesinin 14 Haziran 1989 sayısında zorla göçe tabi tutuldukları kaydedilmektedir. Özbekistan`da kalan diğer halkın ise, mülteci kamplarına yerleştirildikler ifade edilmektedir.

Gazetenin 15 Haziran 1989 sayısında kullanılan fotoğraf Ahıska Türklerini yaşadıkları zorlukları gözler önüne sermektedir. Fotoğrafın altında ise şöyle ifade edilmiştir: "*Özbekistan`ın Fergana bölgesinde cereyan eden olaylar sonrasında Türklerin durumu içler acısı. 40 derece sıcaklıkta bir ağaç gölgesi yok".*

Milliyet Gazetesinin 16 Haziran 1989 sayısındaki haberde kullanılan haberde ise, benzin ve vodka dağıtılarak Ahıskalılara karşı kışkırtılan aşırı grupların yaptıkları işkencelerden konuşulmaktadır. Fotoğrafın altında kullanılan gözyaşları başlığında ise şöyle ifade olunmaktadır: *"Özbeklerin saldırısına uğrayan Mesket Türkü kadınlar, can kayıpları karşısında gözyaşı dökmekten başka bir şey yapamadılar".*

Milliyet Gazetesinin 19 Haziran 1989 sayısında Ahıska Türklerinin Fergana olaylarında yaşadıkları zorluklar anlatılmıştır. Yapılan haberde olaylara neden olan en büyük sebebin, Ahıska Türklerinin kendilerine Türk demeleridir. Ki, bu nedenle onlarca insan katledilmiştir.

Gazetenin 21 Haziran 1989 sayısında ise, Ahıska Türklerinin yurtlarından sürgün edilmelerine rağmen, kendi vatanlarına dönmeleri için Gürcistan SSC-nin yalnız ülkenin diğer bölgelerine göçü ile ilgili karar verdiği ifade olunmaktadır (Milliyet Gazetesi, 1989: 11).

Konunun Türkiye ile bağlılığı:

Milliyet Gazetesinin 9 Haziran 1989 sayısında yapılan haberde Ahıska Türkleri ile igili olarak etnik araştırma yapılmıştır. "Kaybolmuş bir halk Mesketyalılar" başlığı ile yapılan haberde Türkiyenin Kuzeydoğusundaki Sovyetlerin amellerine Ahıska Türklerinin karşı çıkabileceği gerekçesiyle bu halkın Kafkasya`dan sürgün olundukları kaydedilmektedir.

Gazetenin 15 Haziran 1989 sayısında Fergana olayları ile ilgili Türkiye`den yanıt verildiği ifade edilmektedir. Haberde, Ahıska Türklerinin bu olaylarda çok sayıda kurban verdiği ve buna karşılık olarak Türk hükümetinden destek geldiği ifade edilmektedir. Fakat, nasıl desteğin verileceği ile bağlı olarak sadece toplantı zamanı fikirlerin söylendiği kaydedilmektedir.

Milliyet Gazetesinin 17 Haziran 1989 sayısındaki haberde Türkiye`nin Ahıska Türkleri ile ilgili geçmişte attığı adım hatırlatılmıştır. Haber kullanılan fotoğrafın üzerinde aşağıdaki gibi başlık kullanılmıştır: "Türkiye, 1971`de Mesket Türklerinin "göç" isteklerine yanıt vermedi".

Gazetenin 18 Haziran 1989 sayısında ise, Fergana olaylarından sonra Ahıska Türklerinin Türkiye`ye göç etmek fikirleri olduğu kaydedilmiştir. Yapılan haberde, "Mesketlerin gözü Türkiye`de" başlığı kullanılmakla beraber, Ahıska Türklerinin Gorbaçov`la görüşünde Gürcistan olmazsa, Türkiye`ye gitmek istedikleri talebi ifade olunmaktadır.

Haber Başlıkları:

Milliyet Gazetesinin 6 Haziran 1989 sayısında Fergana olayları ile ilgili olarak yapılan haberde "Şimdi de Özbekistan" başlığı kullanılmıştır.

Gazetenin 7 Haziran 1989 sayısında Özbekistan`da iki Türk halkının çarpıştığına yorum yapan yazar şöyle başlık kullanmıştır: “Özbekistan`da Türkler boğaz boğaza”.

Fergana`da çıkan olayların nedeni ile ilgili Milliyet Gazetesinin 8 Haziran 1989 sayısında yapılan haberde “Etnik gerginlik sürüyor” başlığı kullanılmıştır.

Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısındaki haberde Ahıska Türkleri kaybolmuş bir halk olarak tanıtılmış, Fergana olayları sonucu ortaya çıktığı kaydedilmiştir. Haberde kullanılan başlık ise şöyle olmuştur: “Kaybolmuş bir halk MESKETYALILAR”.

Ahıska Türklerinin Fergana`daki çıkan olaylarda çok sayıda kurban verdiğini haber yapan Milliyet Gazetesi, 11 Haziran 1989 sayısında kullandığı başlıkta şöyle ifade etmektedir: “Özbek Terörü”.

Özbekistan`da İslam bayrağı altında Türk düşmanlığı estirildiğine dair araştırma yapmış Milliyet Gazetesi 13 Haziran 1989 sayısındaki haberinde “Mesketlere baskın” başlığını kullanmıştır.

Yine İslam bayrağı altında Özbekistan`da terör estirildiğini iddia eden Milliyet Gazetesi 14 Haziran 1989 sayısındaki haberinde şöyle başlık kullanmaktadır: “Aşırı İslamcılar dişlerini gösterdi”.

Milliyet Gazetesi 15 Haziran 1989 sayısında yaptığı haberinde “Mesketlere Anayurt umudu” başlığını kullanmıştır.

Gazetenin 16 Haziran 1989 sayısında Fergana olayları zamanı azgın gruplara benzin ve vodka dağıtıldığı ifade edilmektedir. Haberde kullanılan haber başlığı ise şöyledir: “Özbeklere benzin ve vodka dağıtılmış”.

Özbekistan`da ortaya çıkan Fergana olaylarının birikim sonucu olduğunu haber yapan Milliyet Gazetesi 17 Haziran 1989 sayısında “Özbekistan olayları bir birikim sonucu” başlığını kullanmıştır.

Ahıska Türklerinin Fergana olaylarından sonra Türkiye`ye gelmek istediklerini söyleyen Milliyet Gazetesi, bununla ilgili olarak 18 Haziran 1989 sayısındaki haberinde şöyle başlık kullanmıştır: “Mesketlerin gözü Türkiye`de”.

Fergana olaylarının neden kaynaklandığı ile ilgili olarak Milliyet Gazetesi 19 Haziran 1989 sayısında bir araştırma yapmıştır. Yapılan araştırmada haber başlığı olarak “Fergana olayları Sovyet oyunu” başlığı kaydedilmektedir.

Ahıska Türklerinin farklı yıllardaki sayımlarında Türk olarak gösterildiğini ifade eden Millliyet Gazetesi 21 Haziran 1989 sayısındaki haberinde “Mesket Türkleri” başlığından yararlanmıştır.

Haber sayfaları:

Milliyet Gazetesinde Fergana olayları ile ilgili olarak incelenen 5 – 25 Haziran 1989 sayılarında kullanılan haberler farklı sayfalara yerleştirilmiştir. Şöyle ki, 6 Haziran, 7 Haziran, 8 Haziran, 9 Haziran, 11 Haziran, 13 Haziran, 15 Haziran, 16 Haziran, 17 Haziran, 18 Haziran, 19 Haziran sayılarındaki haberlerin hepsi sayfa 4`te yer almaktadır, 14 Haziran 1989 sayısı ise 13.sayfada yerleştirilmiştir. Gazetenin 21 Haziran 1989 sayısındaki haber ise, 11. Sayfada kaydedilmektedir.

Fotoğraf kullanımı:

Milliyet Gazetesinin 8 Haziran 1989 sayısındaki haberde iki fotoğraf kullanılmıştır. Üstteki fotoğrafta askerler ve genç grubun bir yerde durdukları resim yer almaktadır. Alttaki fotoğrafa ise çaresiz nine, anne ve çocuklarının fotoğrafı yerleştirilmiştir.

Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında kullanılan fotoğrafta askerler karşısında kucağındaki bebekle duran Ahıskalı bir kişinin görüntüsü yer almıştır.

Milliyet Gazetesinin 14 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Fergana`daki olaylar nedeni ile tahliye edilen Ahıska Türklerinin fotoğrafı yer almıştır.

Fergana olaylarında evlerini kaybeden Ahıskalıların durumunu sergileyen Milliyet Gazetesinin 15 Haziran 1989 sayısındaki haberi bir ailenin toplu olarak çaresiz şekilde oturduğu fotoğrafını kullanmıştır.

Milliyet Gazetesinin 16 Haziran 1989 sayısındaki haberde kullanılan fotoğrafta zorluklara maruz kalan Ahıska Türklerinin o günlerde yaşadıkları durumu anlatan bir kare yer almaktadır. Fotoğrafta olaylara dayanamayan çok sayıda kadının haykırışı gözükemektedir.

Gazetenin 17 Haziran 1989 sayısında yer alan haberde Ahıska Türkleri ile ilgili bir araştırma sunulmuştur. Ahıskalıların geçmişi ile ilgili araştırma yapan Bangladeş asıllı Şirin Akınar`ın fotoğrafı bu haberde yerleştirilmiştir.

Fergana olayları ile ilgili olarak yine araştırmayı haberine konu eden Milliyet Gazetesi 19 Haziran 1989 sayısındaki haberinde kullandığı fotoğrafta araştırmacı yazar Andicanı ile olan söyleşinin fotoğrafını yerleştirmiştir.

Milliyet Gazetesinin 21 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Prof. Dr. Türkkaya Ataöv`ün fotoğrafı kullanılmıştır.

3.2.1.5. Türkiye Gazetesi

Misket Türkleri:

Türkiye Gazetesinin 5 – 25 Haziran tarihleri arasındaki sayıları incelenmiş, burada Fergana faciası ile ilgili haber araştırması yapılmıştır. Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında yapılan haberde Sovyetlerin iki Türk halkını birbirine kırdırdığı ifade olunmaktadır. Bu sayıda Ahıska Türkleri kelimesi yerin 3 kez Misket Türkleri kelimesi kullanılmıştır (Türkiye Gazetesi, 1989: 5).

Gazetenin 11 Haziran 1989 sayısında Fergana olayları ile ilgili bir sayfada iki haber yapılmıştır. Fergana`daki olayları Sovyet askerlerinin önleyemediği haberinde 3 kez Misket Türkleri kelimesi kullanılmıştır. Aynı sayfanın bir diğer haberinde ise, Meshiler`le Özbekler arasında savaşın devam etdiği bildirilmektedir. Burada Meshiler ve Meshi Türkleri kelimeleri kullanılmıştır. Aynı sayfada hem Misket Türkleri, hem Meshiler, hem de Meshi Türkleri kelimeleri Ahıska Türkleri kelimesi yerinde kullanılmıştır (Türkiye Gazetesi, 1989: 5).

Türkiye Gazetesinin 12 Haziran 1989 sayısında yapılan haberde Ahıska Türklerinin Özbekistan`dan uzaklaştırıldığı bildirilmektedir. Haberde 2 kez Ahıska Türkleri kelimesi yerine Misket Türkleri kelimesi kullanılmıştır (Türkiye Gazetesi, 1989: 5).

Gazetenin 14 Haziran 1989 sayısındaki haberde 17 binden fazla Ahıska Türkünün göçe tabi tutulduğu ifade olunmaktadır. Bu haberde i Misket kelimesi ile birlikte 2 kez Misket Türkleri kelimesi kullanılmıştır (Türkiye Gazetesi, 1989: 5).

Fergana faciasının suçlusunun Komunist yöneticiler olduğunu iddia eden Türkiye Gazetesi, 16 Haziran 1989 sayısında 7 kez Ahıska Türkleri yerine Misket Türkleri kelimesinden yararlanmıştır (Türkiye Gazetesi, 1989: 5).

Mesket Türkleri:

Türkiye Gazetesinin 11 Haziran 1989 sayısında Fergana faciası ile ilgili olarak kanlı çatışmaların devam ettiği bildirilmektedir. Haberde 7 kez Meshiler ve Mesket Türkleri kelimesi kullanılmıştır.

Misketler:

Türkiye Gazetesinin 12 Haziran 1989 sayısında Ahıska Türklerinin Özbekistan`dan uzaklaştırılması ile ilgili olarak haber yayınlanmıştır. Haberde 1 kez Misketler kelimesi Ahıska Türkleri kelimesi yerine kullanılmıştır.

Gazetenin 14 Haziran 1989 sayısında ise, Ahıska Türklerinin Özbekistan`dan uzaklaştırılması ile ilgili haber yer almaktadır. Bu haberde Ahıska Türkleri kelimesi yerine 2 kez Mesketler sözü kullanılmıştır.

Mesketler veya Mesketyalılar:

Türkiye Gazetesinin 5 – 25 Haziran tarihleri arasındaki sayılarının incelenmesi sonucu, Ahıska Türkleri kelimesi yerine Mesketler veya Mesketyalılar kelimesinin kullanılmadığı belli olmuştur.

Kırım veya Kafkas Türkleri:

Türkiye Gazetesinin 6 Haziran 1989 sayısında Ahıska Türkleri Mesket boyuna mensup Kırımlı Türkler olarak gösterilmiştir. Haberde Ahıska Türkleri 2 kez Kırımlı Türkleri olarak kaydedilmiştir (Türkiye Gazetesi, 1989: 5).

Olaylara resmi bakış açısı:

Türkiye Gazetesinin 6 Haziran 1989 sayısındaki haberde Özbek milletvekili Rahmetullah Ahmedov`un Kongre`de yaptığı açıklama yer almaktadır. Haberde Ahmedov Fergana olaylarının başlaması ile yüzlerce evin yakıldığını ifade etmiştir.

Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında Özbekistan Cumhuriyeti Başbakanı Gayret Kadirov`un Fergana faciası ile ilgili resmi açıklaması yer almıştır. Kadirov yaptığı açıklamasında ölenler arasında bir subayın da olduğunu dile getirmiştir.

Türkiye Gazetesinin 11 Haziran 1989 sayısında Fergana faciası ile ilgili olarak Özbekistan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı özel timleri komutanı General Yuri Çatalin resmi konuşma yapmıştır. Televizyona verdiği demeçte, olayların iyi organize edilmiş gruplar tarafından gerçekleştirildiğini ifade etmiştir.

Ahıska Türklerinin Özbekistan`dan uzaklaştırılması ile ilgili yine resmi açıklama yapan Çatalinin haberi Türkiye Gazetesinin 12 Haziran 1989 sayısındaki yer almaktadır. Haberde olaylarda ölenlerin sayısının 100`ü geçtiği bildirilmiştir.

Türkiye Gazetesinin 14 Haziran 1989 sayısındaki haberde Fergana olayları ile iglili olarak Sovyetler Birliği Başbakanı Rijkov ve KGB başkanı ve Politbüro üyesi Çebrikov`un olay yerinde oldukları ve facianın cevapsız kalmayacağı ifadesi yer almaktadır.

Sovyetler Birliği Başbakanı Nikolay Rijkov Türkiye Gazetesinin 16 Haziran 1989 sayısına göre yine resmi açıklama bulunmuştur. O, açıklamasında suçluları katil ve ırz düşmanı adlandırmakla beraber, suçluların ağır şekilde cezalandırılacağını da söylemiştir.

Ezilmiş halk olarak gösterim

Türkiye Gazetesinin 9 Haziran 1989 sayısında Ahıska Türklerinin sürgünden sonra bir de mülteci kampında yaşama terkedildiği ifade edilmektedir. Kamplarda 10 bin Ahıska Türkünün barındığı kaydedilmiştir.

Gazetenin 14 Haziran 1989 sayısında ise, Ahıska Türklerinin Fergana`da işkencelere maruz kaldıklarından dolayı 17 bin nüfusunun başka bir yere nakledildiği ifade edilmiştir.

Toplu mezarlara gömülen Ahıska Türkleri ile ilgili olarak haber yapan Türkiye Gazetesi, 16 Haziran 1989 sayısında çok sayıda Misket Türkünün çaresiz bir şekilde ölülerini mezarlara gömdüğünü kaydetmektedir.

Konunun Türkiye ile bağlılığı:

Türkiye Gazetesinin 16 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Ahıska Türklerinin başına getirilen sürgün ve diğer facialara sebep olan esas meseleye ışık tutulmuştur. Ahıska Türklerinin Türkiye sınırında yaşamaları, her zaman Türkiye`ye sempati duymaları, kendilerini Türk olarak her yerde duyurmalarından dolayı hep olayların ortasında bulundukları vurgulanmıştır.

Haber Başlıkları:

Türkiye Gazetesinin 6 Haziran 1989 sayısındaki haberde “Özbekistan`da kanlı olaylar” başlığı kullanılmıştır. Haberde çatışmalarla ilgili detaylar aktarılmıştır.

Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında Özbekistan`daki olaylarda iki Türk halkının birbirini kırdığı ifade edilmiştir. Haberde kullanılan haber başlığı ise şöyle olmuştur: “Özbekistan`da ölü sayısı 71`e yükseldi”.

Bir sayfada iki ayrı haber yapan Türkiye Gazetesi 11 Haziran 1989 sayısında “Özbekistan`da kanlı çatışmalar devam ediyor” ve “Meshiler ve Özbekler iki kardeş, neden döğüşüyorlar?” başlığından yararlanmıştır.

Türkiye Gazetesinin 12 Haziran 1989 sayısındaki haberde “Misketler Özbekistan`dan uzaklaştırılıyor” başlığı kullanılmıştır.

Ahıska Türklerinin Özbekistan`dan nakledildiği ile ilgili haber Türkiye Gazetesinin 14 Haziran 1989 sayısında yer almış, haberde “17 bin Misket Türkü başka yere naklediliyor” başlığı yer almıştır.

Gazete Fergana faciası ile ilgili 1989 yılında yaptığı en son 16 Haziran haberinde ise “Özbekistan`da suçlu: Komünist yöneticiler,” başlığını kullanmıştır.

Haber sayfaları:

Türkiye Gazetesinde Fergana Faciası ile ilgili olarak 5 – 25 Haziran 1989 sayıları incelenmiştir. Araştırılan sayılar içerisinde konu ile ilgili rastlanan 6 Haziran, 9 Haziran, 11 Haziran, 12 Haziran, 14 Haziran ve 16 Haziran haberlerinin hepsinin sayfa 5`te yer aldığı görülmüştür.

Fotoğraf kullanımı:

Türkiye Gazetesinin yalnız 16 Haziran 1989 sayısında konu ile ilgili olarak fotoğraf kullanılmıştır. Kullanılan fotoğrafta Fergana faciasında öldürülen Ahıskalıların gömüldüğü bir sahne sergilenmiştir.

3.2.1.6. Zaman Gazetesi

Misket Türkleri:

Zaman Gazetesinin 6 Haziran 1989 sayısında Fergana faciası ile ilgili olarak haber verilmektedir. Kızıl Ordu ile Müslümanlar arasında çatışma yaşandığı belirtilmiştir. Ahıska Türkleri kelimesi yerine 2 kez Misket Türkü kelimesi kullanılmıştır (Zaman Gazetesi, 1989: 5).

Gazetenin 7 Haziran 1989 sayısında Dünya ülkelerinde Komünizme karşı ayaklanma olduğu ifade olunmaktadır. Rusya ile ilgili olarak ise Fergana faciası gösterilmiş, katledilen Ahıska Türkleri 2 kez Misket Türkleri olarak takdim edilmiştir (Zaman Gazetesi, 1989: 1).

Özbekistan`daki olaylar sonucu ölü sayısının artdığını belirten Zaman Gazetesi 9 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Ahıska Türkleri ile Özbekler arasında çatışmanın sürdüğünü ifade etmektedir. Bu haberde Ahıska Türkleri kelimesi yerine 4 kez Misket Türkleri kelimesi kullanılmıştır (Zaman Gazetesi, 1989: 5).

Zaman Gazetesi 10 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Ahıska Türklerinin Fergana vadisinde katlinin karşısının alınması için bölgeye askeri denetim yapıldığı kaydetmektedir. Haberde Ahıska Türkleri kelimesi yerine 2 kez Misket Türkleri kelimesine başvuru yapılmıştır (Zaman Gazetesi, 1989: 5).

Ahıska Türklerinin kökeni ile ilgili araştırma yapan Zaman Gazetesi 12 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Fergana faciası sonucu assimilasyondan kurtulmak için halkın göç etdiğini ifade etmiştir. Bu haberde Ahıska Türkleri kelimesi yerine 7 kez Misket Türkleri kelimesi kullanılmıştır (Zaman Gazetesi, 1989: 5).

Gazetenin 13 Haziran 1989 sayısında 3 sayfada Ahıska Türkleri ile ilgili habere yer verilmiştir. Manşetdeki haberde Ahıska Türklerinin sığınma istediği söylenmiştir. Ahıska Türkleri kelimesi yerine 1 kez Misket Türkleri kelimesine yer verilmiştir. Gazetenin 10.sayfasında da Ahıska Türkleri ile ilgili habere yer verilmiştir. Burada 4 kez Ahıska Türkleri yerine Misket Türkleri kelimesi kullanılmıştır. Gazetenin bu sayısındaki son haberde ise, Ahıska Türklerinin soylarıyla ilgili araştırma yapılmış, Ahıska Türkleri kelimesi yerinde 10 kez Misket Türkleri kelimesi kaydedilmiştir (Zaman Gazetesi, 1989: 1).

Zaman Gazetesinin 14 Haziran 1989 sayısında Özbekistan`daki Fergana faciası ile ilgili olarak yapılan haber manşette yer almıştır. Haberde Ahıska Türkleri kelimesi yerine 1 kez Misket Türkü kelimesinden yararlanılmıştır. Gazetenin aynı sayısının bir diğer haberinde ise, İslami çehreli rus düşmanlığının yapıldığı ifade olunmaktadır. Haberde 4 kez Misket Türkü kelimesine yer verilmiştir (Zaman Gazetesi, 1989: 1).

Gazetenin 17 Haziran 1989 sayısında Fergana faciası ile ilgili yapılan haberde Kremlin Özbeklere gözdağı verdiği ifade olunmaktadır. Haberde Ahıska Türkleri yerine 5 kez Misket Türkü kelimesin kullanılmıştır (Zaman Gazetesi, 1989: 5).

Mesket Türkleri:

Zaman Gazetesinin 6 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Özbekistan`da kanlı Fergana faciasının nedenleri ortaya konulmuştur. Gazete haberind Ahıska Türkleri kelimesi yerinde diğer isimlerle birlikte 1 kez de Mesket Türkleri kelimesi kullanılmıştır.

Misketler:

Özbekistan`da gerginliğin sürdüğü haberini yapan Zaman gazetesi, 9 Haziran 1989 sayısındaki haberinde ölü sayının arttığına dikkat çekmiştir. Haberde Ahıska Türkleri kelimesi yerinde 4 kez Misketler kelimesi kullanılmıştır.

Zaman Gazetesinin 11 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Ahıska Türklerinin Stalin tarafından sürgüne gönderildiği ifade olunmaktadır. Bu o zaman için az sayıda bu itirafı yapan gazetelerdendi. Haberde Misketler kelimesi 27 kez kullanılmıştır.

Tarihin unuttuğu Türkler olarak Zaman Gazetesinde gösterilen Ahıska Türkleri assimilasyona çare olarak göç edildikleri ifade olunmaktadır. Gazetenin 12 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Misketler kelimesinden 7 kez kullanım görülmektedir.

Gazetenin 13 Haziran 1989 sayısında 3 kez Ahıska Türkleri ile ilgili haberlere yer verilmektedir. Sayının ilk haberi manşette yer almıştır. Ahıska Türklerinin çadır kentlere yerleştirildikleri ifade olunmaktadır. Haberde 1 kez Misketler kelimesine yer verilmiştir. Sayının ikinci haberinde Misketler başlığı kullanılmıştır. Ahıska Türklerinin Fergana faciasında karşılaştıkları zulümlere yer verilmiştir. Haberde 3 kez Misketler kelimesi kullanılmıştır. Gazetenin 13 Haziran 1989 sayısının son haberinde Ahıska Türkleri tarihin unuttuğu Türkler olarak kaydedilmiştir. Haberde 7 kez Misketler kelimesine yer verilmiştir (Zaman Gazetesi, 1989: 5).

Mesketler veya Mesketyalılar:

Zaman Gazetesinin 5 – 25 Haziran 1989 sayıları incelendiği zaman Ahıska Türkleri ile ilgili yapılan haberlerde Mesketler veya Mesketyalılar kelimesine yer verilmediyi görülmüştür.

Kırım veya Kafkas Türkleri:

Gazetenin 5 -25 Haziran 1989 sayılarında Özbekistan`ın Fergana vadisindeki faciada Ahıska Türklerinin sunumu ile ilgili haberler incelenmiştir. Araştırma sonucu haberlerin hiç birinde Kırım veya Kafkas Türkleri kelimesine rastlanmamıştır.

Olaylara resmi bakış açısı:

Zaman Gazetesinin 7 Haziran 1989 sayısındaki haberde Sovyet lideri Gorbaçov`un Fergana faciası ile ilgili mecliste yaptığı konuşma hakkında bilgi verilmektedir. Gorbaçov`un bu olaylardan dolayı mecliste eleştirilerle yüz-yüze kaldığı söylenmektedir.

Gazetenin 9 Haziran 1989 sayısında ise, Sovyet resmi gazetesinin Fergana faciasında ölenlerin sayının 71`e yükseldiği ile ilgili yaptığı haberi yer almaktadır.

Gorbaçov`un Halk Temsilciler Kongresi öncesi basına kapalı toplantı yaparak Ahıska Türkleri ile Özbekler arasında Fergana`da yaşanan olaylarla ilgili konuştuğu haberi Zaman Gazetesinin 10 Haziran 1989 sayısında yer almıştır.

Zaman Gazetesinin 14 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Gorbaçov`un Fergana faciası ile ilgili yorumları kaydedilmiştir. Gorbaçov olayları şöyle yorumlamıştır: *"Özbekistan`daki olayların sadece etnik bir çatışma olmadığı ortaya çıktı. Radikal İslamcılık dişlerini gösterdi".*

Sovyetlerin resmi haber ajansı TASS`ın Fergana Faciası ile ilgili haberi Zaman Gazetesinin 17 Haziran 1989 sayısında yer almıştır. Haberde olayların başladığı günden 17 Hazirana kadar 7718 silahın ele geçirildiği ifade edilmektedir.

Ezilmiş halk olarak gösterim:

Zaman Gazetesinin 9 Haziran 1989 sayısında yer alan haberde 10 binden fazla Ahıska Türklerinin Fergana`dan tahliye edilerek kamplara yerleştirildiği kaydedilmektedir. Çektikleri zulümlere rağmen şehirde yine ateş seslerinin geldiği ve gerginliğin sürdüğü ifade olunmaktadır.

Gazetenin 12 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Ahıska Türklerinin 1944`te Türkiye ile olan ilişkilerinden dolayı sürüldükleri, yeniden anavatanları Gürcistan`a geri dönmek istedikleri kaydedilmiştir. Bu arada çektikleri zorluklar ifade edilmiştir.

Ahıska Türklerinin Fergana faciasından sonra Sovyet yönetiminden Rusya`nın her hangi bir yerinde iskan edilmeleri için sığınma istedikleri haberi Zaman Gazetesinin 13 Haziran 1989 sayısında yer almıştır.

Zaman Gazetesinin 17 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Fergana faciasında Ahıska Türklerinin ne kadar ezildikleri ve zulüm gördükleri kullanılan fotoğrafın altındaki yazıda net bir şekilde ifade olunmaktadır. Fotoğraf altında şöyle yazılmaktadır: *"Etnik olayların kurbanı Ferganalı Türkler yüze yakın kayıp verdiler. Cenazelerini toprağa veren Türkler ölüler arkasından dua ederken, anneler ve bacılar da feryatı figan içindeydiler".*

Konunun Türkiye ile bağlılığı:

Zaman Gazetesinin 11 Haziran 1989 sayısındaki haberi dikkat çekmektedir. Haberde Ahıska Türklerinin Gürcü olduğu ve sonradan Türkleştikleri iddia edilmektdir. Stalin`in ise Türkiye ile sınırda yaşayan Türkleşmiş halkı bu ülke ile olan ilişkilerinden dolayı sürgün etdiği kaydedilmektedir.

Fergana faciasının yaşandığı günlerde Ahıska Türklerinin bir kaç kez Türkiye`nin Sovyetlerdeki Büyükelçiliğine başvurarak Türkiye`ye gitmek istedikleri haberleri sık sık yayılmaktadır. Bu haberlerden biri de Zaman Gazetesinin 12 Haziran 1989 sayısında kaydedilmiştir.

Zaman Gazetesinin 13 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Ahıska Türklerinin sadece Fergana faciası zamanı Türkiye`nin gündeminde olmadığı ifade edilmiştir. Haberde Sovyetlerde 1971`de tutuklanan Ahıskalı liderlerin Türkiye`nin müdahelesi ile serbest bırakıldıkları kaydedilmiştir.

Haber Başlıkları:

Zaman Gazetesinin 6 Haziran 1989 sayısında Özbekistan`daki kanlı Fergana olayları ile ilgili haberde "Müslümanlarla Kızıl Ordu çatıştı" başlığı kullanılmıştır. 7 Haziran 1989 sayısında ise, "Her yerde ayaklanma" haber başlığına yer verilmiştir. Fergana`da gerginliğin devam ettiği haberini yapan Zaman Gazetesi 9 Haziran 1989 sayısında "Ölü sayısı artıyor" başlığını kullanmıştır. Gazetenin 10 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Özbekistan`daki olaylarla ilgili olarak "Fergana`ya askeri denetim" başlığına yer verilmiştir. Aniden ortaya çıkmış halk olarak gösterilen Ahıska

Türkleri Zaman Gazetesinin 11 Haziran 1989 sayısındaki haber başlığında şöyle başlıkla ifade edilmiştir: "Tarihin unuttuğu Türkler: Misketler. Stalin tarafından sürgüne gönderildiler". Yine Ahıska Türkleri ile tarihi araştırma yapan Zaman Gazetesi 12 Haziran 1989 sayısındaki haberinde "Asimilasyona çare: Göç" başlığını kullanmıştır. Çadır kentlere yerleştirilen Ahıska Türkleri ile ilgili haber veren Zaman Gazetesi 13 Haziran 1989 sayısındaki haberinde şöyle başlıktan yararlanmıştır: "Misketler sığınma istedi". Zaman Gazetesinin aynı sayısının 10.sayfasında sadece "Misketler" başlığına yer verilmiştir. Aynı sayının 3. Haberinde ise, "Tarihin unuttuğu Türkler: Misketler. Kreml`i kızdıran girişimler" haber başlığı kullanılmıştır. Zaman Gazetesinin 14 Haziran 1989 sayısının ön kapak haberinde "Radikal İslamcılar dişlerini gösterdi" haber başlığından yararlanılmıştır. Aynı sayının 5. Sayfasında ise kullanılan haberde "İslami çehreli Rus düşmanlığı" başlığına yer verilmiştir. Son olarak Zaman Gazetesinin 17 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Fergana faciası ile ilgili olarak "Kremlin`den Özbeklere gözdağı" başlığı kullanılmıştır.

Haber sayfaları:

Zaman Gazetesinin 5 – 25 Haziran 1989 sayıları incelenerek bu sayılarda Fergana faciasında Ahıska Türklerinin sunum biçimi araştırılmıştır. Yapılan araştırma sonucu 6 Haziran, 9 Haziran, 10 Haziran, 11 Haziran, 12 Haziran, 13 Haziran, 14 Haziran ve 17 Haziran sayılarının hepsinde haberlerin 5. Sayfada yer aldığı görülmüştür. Gazetenin 7 Haziran, 13 Haziran ve 14 Haziran sayıları Manşette yerleşirken, 13 Haziran 1989 sayısı ise 10.sayfada yerleşmiştir.

Fotoğraf kullanımı:

Zaman Gazetesinin 6 Haziran 1989 sayısında Müslümanlarla Kızıl Ordu çatışması haberi yer almıştır. Haberde kullanılan fotoğrafta toplantıda oturan kişiler gözükmektedir.

Gazetenin 11 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Ahıska Türklerinin kökeni ile ilgili araştırma verilirken, kullanılan fotoğrafta korkudan evlerini terk eden insanların mahalle ortasında battaniye ve diğer eşyaları bekledikleri kaydedilmiştir.

Asimilasyona çare: Göç başlığı ile kullanılan Zaman Gazetesinin 12 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Ahıska Türklerinin geçtikleri göç yollarının fotoğrafı yerleştirilmiştir.

Zaman Gazetesinin 13 Haziran 1989 sayısındaki haberinde Ahıska Türkleri ile ilgili olarak araştırma yapılmıştır. Araştırmada kullanılan fotoğrafta yine Ahıska Türklerinin geçtikleri yol haritası kullanılmıştır (Zaman Gazetesi, 1989: 10).

Gazetenin 14 Haziran 1989 sayısında Fergana faciasında zarar gören Ahıska Türkleri ile ilgili yapılan haberin fotoğrafında bir yere toparlaşarak dua eden halk gözükmektedir (Zaman Gazetesi, 1989: 5).

3.3. 2004 KROSNADAR GÖÇÜ'NÜN TÜRK BASININDA SUNUMU

17 binden fazla Ahıska Türkü RSSC`nin merkezi eyaletlerine göç ettirilmiştir. SSCB Bakanlar Kurulunun 26 Haziran 1989 yılında kabül ettiği 503 numaralı kararı ile, Özbekistan`dan göç ettirilen Ahıska Türklerinin bir kısmı Krosnodar bölgesine yerleştirilmiştir. Özbekistan`ın Apşeron ve Beloreçen bölgesinden Rusya`nın Krosnodar bölgesine yerleştirilen Ahıska Türklerinin sayısı 13 binden fazla olmuştur. Rusya`nın Kuban kentinde Ahıskalılar için 1149 ailelik evler yapılmıştır. Ahıska Türklerinin buralara kadar gelmesine sebep Fergana faciası olmuştur.

Türk medyasında Fergana faciası ile ilgili olaylara araştırmak istediğimizde daha çok dergilerde haberlere rastlanılacağı dikkate alınmıştır. Sebep ise, 2004 yılı sonrasındaki dergilerde rastladığımıza haberlerde Ahıska Türklerinin Türkiye`den hiç bir gazete ve haber ajanslığının onlarla ilgilenmediğini açık şekilde ifade etmeleridir. Bu yüzden Türkiye`de 2002 - 2006 yıllarında basılan Ahıska Dergisi, Ahıskalılar Dergisi ve Bizim Ahıskalılar dergisi ele alınmıştır. Konu ile ilgili olarak, "Krosnodar`daki Ahıska Türkleri", "Rusya`da Müslümanlar" ve "Amerika`ya (ABD`ye) Göç" haber başlıklarına dikkat olunmaktadır.

3.3.1. Verilerin Analizi

Dergiler aşağıda gösterilen konular üzerinde araştırma yapılırken farklı sayılar ele alınmıştır. Dergilerin bazılarının sayıları arasında uzun zaman olduğu için konuyla ilgili haberi elde etmek için 2005 yılının sayıları da incelenmiştir. Aşağıdaki tabloda dergiler içerisinde önceden belirlenmiş konularla haberlerin elde edilmesi için kaç sayının incelendiği, hangi sayılarda haberlere rastlandığı ve sayılardaki haberlerin sayısının ne

kadar olduğu araştırılmıştır. Yani, incelenen sayılardaki farklılık, dergilerin basım sıklığı ile ilgili olmuştur.

Tablo 3.19. Ele Alınan Dergi Sayı, Rastlanan Haberin Yeri ve Toplam Haber Sayı

İncelenen Dergiler	**Ele alınan sayılar**	**Rastlanan haberin yeri**	**Toplam haber sayı**
Bizim Ahıska Dergisi	5 Sayı	1.ve 2.sayı	3 haber
Ahıskalılar Dergisi	2 sayı	2.sayı	1 haber
Ahıska Dergisi	10 sayı	4.sayı	2 haber
Toplam			**6 haber**

Tabloda görüldüğ gibi 3 derginin farklı sayılarının araştırılması sonucunda toplam 4 sayıda konularla ilgili olarak 6 habere rastlanmıştır. En fazla haber Bizim Ahıska Dergisinde, en az haber ise, Ahıskalılar Dergisinde görülmüştür.

3.3.1.1. Bizim Ahıska Dergisi

Bizim Ahıska Dergisi yayına 2004`de başlamıştır. Yayına başladığı ilk dönemlerden Türk medyası içerisinde sırf Ahıska Türkleri ile ilgili kültürel, etnik ve edebi yazıları yayınlamıştır. Konularla ilgili olarak 5 sayı incelenmiştir. Bizim Ahıska Dergisinde aşağıdaki konular çerçevesinde araştırma yapılmış ve 1.ve 2.sayılarında haberlere rastlanmıştır.

Krosnodar`daki Ahıska Türkleri:

Derginin ilk sayısındaki haberde Rusya`nın Rostov ve Krosnodar bölgesinde Ahıska Türklerinin çektiği çilelere dikkat edilmiştir. Uluslararası Ahıska Türk Dernekleri Federasyonu Başkan Yardımcısı ve İzmir Dernek Başkanı Dr. İbrahim Agara`nın Rusya’nın Rostov ve Krasnodar vilâyetlerine giderek, orada zor şartlar altında hayat mücadelesi veren ve ABD’ye göç etmek zorunda bırakılan Ahıska Türkleriyle görüştüğü kaydedilmiştir. Dergideki haberde Ahıska Türklerinin Krosnodar bölgesine 1989 yılında Fergana faciasından kaçarak geldikleri ve 15 binden fazla kişiye 2004 yılına kadar vatandaşlık verilmeden zulümlere maruz koyuldukları söylenmiştir. Derginin 1.sayısındaki bir diğer haberde ise, Uluslararası Ahıska Türk Dernekleri

Federasyonu tarafından 2004 yılı Aralık ayı başlarında Rusya devlet başkanı Vladimir Putin`e mektub gönderilerek Krosnodar`daki Ahıska Türklerine karşı işkencelere son verilmesi talep edilmiştir (Agara, 2011: 13).

Bizim Ahıska Dergisinin 2.sayısında Ahıska Türklerinin Krosnodar bölgesinde yaşadıkları zulmün sadece biri sergilenmiştir. Şöyle ki, haberde kaydedilen bu sözler Ahıska Türklerinin Kronodar bölgesinde çektikleri çileyi açık ifade etmiştir: *"Kubanlı bir Rus, iki genç Ahıskalı kızı silâhla öldürüp diğer Ahıskalıları da vuracağı tehdidinde bulundu".*

Rusya`da Müslümanlar:

Bizim Ahıska Dergisinin 1.sayısında Rusya`da Müslümanlara karşı ciddi bir ayrımcılığın olmadığı, fakat yönetimin sadece Türklere karşı olduğu kaydedilmiştir. İnsanlar reva görülmeyen muamelelerin Ahıska Türklerine yapılmakta olduğunu sayfasına taşıyan dergi, tarım ve sanayiye büyük katkıda bulunan insanların 2. Dünya Savaşı zamanı 25 bin kayıp vermesine rağmen şu ifadelerle karşılaştıkalrını ifade etmiştir: *"Sen Türksün, senin burada yerin yok! Ahıska'ya, Türkiye'ye veya cehenneme git; yeter ki Rus topraklarını terk et!".* 27 çeşit milletin olduğu bölgede Türkçe`yle konuşan Ahıskalılara yapılanların vahşet olduğuna vurgu yapılmıştır.

Derginin 2.sayısında da aynı şekilde bir olayın yaşandığı, Ahıskalılara karşı saldırıların kökünde sırf Türk olmalarının durduğu kaydedilmiştir.

Amerika`ya (ABD`ye) Göç:

Bizim Ahıska Dergisinin 1.sayısında Ahıska Türklerinin Krosnodar bölgesinden ABD`ye göçüyle ilgili habere yer verilmiştir. Ahıska Türkleri Cemiyeti Gençlik Kolları Başkanı Cihangir Cebiroğlu 2004 yılında artık 60 yıldır sürgün edilmiş Ahıska Türklerine Türkiye`nin ses vermesinin gerekli olduğunu ve ABD`ye değil, Türkiye`ye göç etmek istediklerini açık şekilde ifade etmiştir: *"ABD ile hiçbir bağlantımız olmadığı hâlde gelip bizim aramızda araştırmalar yaptılar ve ABD'ye götürmeye karar verdiler. Neden Türkiye'den resmî bir görevli Krasnodar'a gelmedi? Biz gençler Türkiye'yi karşılıksız seviyoruz. O bayrak bizim de bayrağımızdır. ABD bayrağı altında ABD'li olmak istemiyoruz".*

Derginin 2.sayısında Ahıska Türklerinin liderlerinden Server Tedorov, 26 Aralık'ta, İnsan Hakları Komitesi Novorossiysk şubesine başvurarak Krasnodar ili Kırım ilçesi Russkoye köyünde iki kişinin katledildiğini bildirdi. Rus komşuları tarafından katledilen iki kızın da ABD'ye göç programına başvurmuşları belirtilmiştir (Çitilov, 2011: 56).

Haber başlıkları:

Bizim Ahıska Dergisinin ilk sayısındaki Rusya`nın Krosnodar bölgesi ile ilgili ilk haberinde başlık şöyle olmuştur: "Ahıska Türklerinin Rusya Dramı". 1.sayının diğer haberinde "Putin`e mektup" başlığı kullanılmıştır.

Derginin 2004 yılında basılan 2.sayısındaki haberin başlığı şöyle olmuştur: "Krosnodar`da vahşet".

3.3.1.2. Ahıskalılar Dergisi

Araştırmalar sonucu Ahıskalılar Dergisinin 1 ve 2. sayıları elde olunmuştur. Sayılar incelendiğinde, sadece 2.sayıda Rusya`nın Krosnodar bölgesindeki Ahıska Türkleri ile ilgili olarak habere rastlanmıştır. Derginin bu sayı 2002`de basılmıştır. (İskender, 2001: 28).

Krosnodar`daki Ahıska Türkleri:

Ahıskalılar dergisinin 2.sayısında Ahıska Türklerinin Rusya`nın Krosnodar bölgesinde çektiği zorluklarıyla ilgili haber yapılmıştır. Haberde 8 kez Krosnodar kelimesi kullanılmakla beraber, buranın yerli halkı ile Ahıska Türklerinin kaynayıp karışmadığı, hatta tehtitlerle karşılaştıkları kaydedilmiştir.

Rusya`da Müslümanlar:

Ahıska Türkleri 2002`de basılan Ahıskalılar dergisinin 2.sayısında Rusya`ya Özbekistan`dan göç ettirilen Müslüman Türkleri olarak gösterilmiştir. Fergana faciası 2. Olmakla, artık 3. Kez Rusya`dan sürülmek istendiklerinin altı çizilmiştir (Bayraktar, 2002: 6).

Sürgün:

Sürgün kelimesineAhıska Türklerinin incelenen her bir tarihinde rastlanmıştır. Ahıskalılar dergisinin 2.sayısında da sürgünle ilgili kelimeler görülmüştür. Haberde 6 kez sürgün kelimesi kullanılmıştır. Yakın gelecekte Özbekistan`da yaşananların burada da yaşanılacağının kaçınılmaz olduğu ifade olunmaktadır.

Amerika`ya (ABD`ye) Göç:

Ahıskalılar dergisinde Amerika`ya göçle ilgili habere rastlanmamıştır. Ahıska Türklerinin 2004`de Krosnodar bölgesinden Amerika`ya göç ettikleri dikkate alınırsa, derginin 2002`deki 2.sayısında bu başlığa rastlanmaması normal kabüllenilmiştir.

Haber başlıkları:

Derginin 2.sayısındaki haberde kullanılan başlık şöyle olmuştur: "Krosnodar`da üçüncü sürgün tehtidi".

3.3.1.3. Ahıska Dergisi

Krosnodar olayları ile ilgili olarak Ahıska dergisinin 2001 ve 2007 yılları arasındaki 10 sayı incelenmiştir. Derginin sadece Kasım 2002`deki 4.sayısında Krosnodar olayları ile ilgili habere rastlanmıştır.

Krosnodar`daki Ahıska Türkleri:

Krosnodar`daki Ahıska Türkleri kelimesi Ahıska dergisinin 4.sayısında sık sık kullanılmıştır. Sayının 3, 4 ve 5.sayfalarında Ahıska Türklerinin Rusya`nın Krosnodar bölgesinde etnik ayrımcılıkla karşılaştıkları kaydedilmiştir. Bu problemden dolayı Ahıska Türklerine vatandaşlığın verilmediği ifade olunmaktadır.

4. sayının 6, 7, 8 ve 9.sayfalarındaki diğer haberde de, Fergana`dan sonra Krosnodar`ın Ahıska Türklerine yeni işkence yeri olarak seçildiği söylenmektedir. Krosnodar`daki durumun daha da kötüye gittiği kaydedilmiştir.

Rusya`da Müslümanlar:

Derginin 4.sayısındaki haberde Rusya`da sadece Ahıska Türklerinin zorlukla karşılaşmadıkları, hatta yerli Müslümanlarında giderek dini çatışmalara sürüklendikleri

kaydedilmiştir. Krosnodar valisi Tkaçov`un yaptığı toplantıda Ahıska Türkleri ve Avar Müslümanlarının valiye karşı çıktığı kaydedilmektedir (Mürseloğlu, 2002: 3).

Ahıska Dergisinin 4.sayısının 6, 7, 8 ve 9.sayfalarındaki haberinde Vali ile canlı bağlantı zamanı konuşan Rusya vatandaşı Valeriya Novodvorskaya`nın şu sözleri Krosnodar`daki diğer etnik halklara ve Müslümanlara karşı yapılan zulmü göz önüne sermiştir: *"Siz Krosnodar`ı küçük bir Nazi Almanyası haline getirdiniz" (Zeyrek, 2002: 6).*

Amerika`ya (ABD`ye) Göç:

Ahıska Dergisinin Kasım 2002`de basılan 4.sayısında Amerika`ya göçle ilgili her hangi bir haber bulunmamaktadır. ABD`ye göç 2004 yılının sonlarında başlamasına rağmen, derginin bu dönemlerdeki sayılarında konuyla ilgili haberlere rastlanmamıştır.

Haber başlıkları:

Derginin 4.sayısının 3.sayfasındaki haberinde şöyle başlık kullanılmıştır: "Krasnodar Notları". Aynı sayının 6.sayfasında ise, "Şimdi de Krasnodar mı?" haber başlığına yer verilmiştir.

3.4. 2010 KIRGIZİSTAN ÇATIŞMASI

2010`da Kırgızistan`da çıkan çatışmalarda Özbeklerle Kırgızlar arasında savaş olmasına rağmen, bu etnik problemden Ahıska Türkleri de zarar görmüştür. "Orta Asya Devrimi", "Lale Devri" olarak nitelendirilen bu dönemde siyasi meseleler ülkenin içerisine doğru ilerlemekteydi. Kırgızistanda 7-8 Nisan 2010`da çıkan olaylarda 84 kişi hayatını kaybetmiş, 1600 kişi ise yaralanmıştır. Talas şehrinden başlayarak ülkeyi saran bu olaylara Bakiyev`in müdahelesi gecikmemiştir. Bunun neticesi olarak ülkede ayaklanma olmuş daha çok insan kaybına neden olmuştur. Kırgızistan`daki bu olaylarda Özbeklerle birlikte Ahıska Türkleri de zor günler yaşamıştır. Araştırmalara göre, ağır şekilde yaralanan 3 Ahıska Türkü olmuştur. Yaralılardan Rıdvan Gasanov Bişkek`ten, Kemal Çalangov Novo Pavlovka köyünden, diğer 3. Ağır yaralı ise ismi belirlenmese de Çaldovar köyünde yaşadığı bildirilmektedir.

Ahıska Türkleri ile ilgili 2010 yılında günlük basılan Akşam Gazetesi, Hürriyet Gazetesi, Sabah Gazetesi, Zaman Gazetelerinin Nisan sayılarının tümü ele alınmıştır.

Sadece gazetelerin incelenmesi ile yetinilmemiş, Bizim Ahıska ve Ahıska Dergileri de araştırılmıştır. Kırgızistan çatışması ile ilgili olarak Kırgizistan`da çatışma, Kırgizistan`da Ahıska Türkleri, Mayevka köyüne saldırı gibi başlıklar ortaya konularak araştırma yapılmıştır.

3.4.1. Verilerin Analizi

2010 Kırgızistan çatışması hem gazetelerde, hem de dergiler içerisinde araştırılmıştır. İnceleme sonucu gazete ve dergilerin farklı sayılarında konularla ilgili haberlere rastlanmıştır. İlk olarak Kırgızistan`da çatışma konusu ile ilgili rastlandılar şöyle olmuştur:

Tablo 3.20. Kırgızistan`da Çatışma Konusunun Gazete ve Dergilerde Sunum Sayıları

İncelenen gazete ve dergiler	**Haberin yayın tarihi**	**Toplam haberler**
Akşam Gazetesi	7, 8 ve 9 nisan 2010	3 haber
Hürriyet Gazetesi	9 nisan 2010	1 haber
Sabah Gazetesi	9 nisan 2010	1 haber
Zaman Gazetesi	8, 9 nisan 2010	2 haber
Bizim Ahıska Dergisi	18.sayı	1 haber
Toplam		**8 haber**

Tabloda göründüğü gibi Kırgızistan`da çatışma konusu ile ilgili olarak yapılan araştırmada en çok rastlanan haber tarihi 9 nisan 2010`dur. En çok haber yapmış gazete Akşam Gazetesidir. Bizim Ahıska Dergisinin ise sadece 18. Sayısında konuyla ilgili haber yapılmıştır.

Kırgızistan`da Ahıska Türkleri konusu ile ilgili olarak yapılan araştırmada bazı gazetelerin sayfalarına konuyu taşımadığı gözükmektedir:

Tablo. 3.21. Kırgızistan`da Ahıska Türkleri Konusunun Gazete ve Dergilerde Sunumu

İncelenen gazete ve dergiler	**Haberin yayın tarihi**	**Toplam haberler**
Akşam Gazetesi	7, 8 ve 9 nisan 2010	3 haber
Hürriyet Gazetesi	9 nisan 2010	1 haber
Sabah Gazetesi	-	0
Zaman Gazetesi	-	0
Bizim Ahıska Dergisi	18.sayı	1
Toplam		**5 haber**

Kırgızistan`da Ahıska Türkleri konusuna tabloda görüldüğü gibi farklı sayılarda rastlanmıştır. Sabah ve Zaman Gazetelerinde konuyla ilgili haber görülmese de,yine en çok haber yapan gazete Akşam olmuştur.

Ahıska Türklerinin en çok zarar gördüyü Kırgızistan`ın Mayevka köyü ile ilgili haberleri incelediğimiz zaman çok az sayıda haberlerin olduğu görülmüştür. Aşağıdaki tabloda haberlerin sayıları, tarihleri ve sayfalarıyer almıştır:

Tablo 3.22. Gazete ve Dergilerde "Mayevka Köyüne Saldırı” Konusunun Yayın Tarihi, Sayısı ve Sayfaları

İncelenen gazete ve dergiler	**Haberin yayın tarihi**	**Haberin toplam sayısı**	**Haberin sayfaları**
Akşam Gazetesi	7, 8 , 9 nisan 2010	3 sayı	13, 14 ve 15.sayfalar
Hürriyet Gazetesi	9 nisan 2010	1 sayı	20 ve 21. Sayfalar
Sabah Gazetesi	Haber yok	0	9. sayfa
Zaman Gazetesi	Haber yok	0	19 ve 21. sayfa
Bizim Ahıska Dergisi	18.sayı	1 sayı	44 ve 46. sayfa
Toplam		**5 sayı**	**10 sayfa**

Tabloda görüldüğü gibi, “Mayevka köyüne saldırı” konusu ile ilgili olarak toplamda gazete ve dergilerin 5 sayısında haberlere yer verilmiştir. 4 gazete ve 1 dergi olmak üzere 10 sayfa haberin yapıldığına rastlanmıştır.

3.4.1.1. Akşam Gazetesi

Akşam Gazetesinin 5-15 nisan 2010 sayıları incelenerek aşağıdaki konular üzerinde araştırma yapılmıştır. Konulara farklı sayılarda rastlanmıştır.

Kırgizistan`da çatışma:

Akşam Gazetesinin 7 nisan 2010 sayısındaki haberinde Kırgızistan`ın bölünmesine ilişkin haberler yer almaktadır. Haberde başkent Bişkek`te geçici hükümetin kurulduğu, fakat devlet başkanı Bakiyev`in hala istifa etmediği kaydedilmiştir. 6-7 nisanda başlayan çatışmalar sonucu 75 kişinin hayatını kaybettiği ile ilgili haber yer almıştır (Hacıoğlu, 2010: 15).

Gazetenin 8 nisan 2010 sayısındaki haberinde ise, ülkedeki yolsuzluğun Kırgızistan`da iç savaşa neden olduğu ifade olunmaktadır. Olaylarda 100 kişinin hayatını kaybettiği kaydedilmiştir (Balıkçı, 2010: 14).

Akşam Gazetesinin 9 nisan 2010 sayısındaki haberinde artık Kırgızistan`daki olaylarda değişiklerin olduğu kaydedilmiştir. Ülkede "Lale Devri"ni başlatan Roza Otunbayeva`nın hakimiyyeti ele aldığı ifade olunmuştur (Balıkçı, 2010: 13).

Kırgizistan`da Ahıska Türkleri:

Kırgızistan`daki olayların cereyan ettiği günler Akşam Gazetesinde incelenerek Ahıska Türkleri ile ilgili her hangi cümlenin kullanımına dikkat edilmiştir. Fakat gazetenin 7 nisan 2010 sayısında Kırgızistan`da Ahıska Türklerinin olaylardan etkilenmeleri ile ilgili her hangi bir habere rastlanmamıştır.

Gazetenin 8 nisan 2010 sayısındaki haberinde olayların Talas kentinde başlayarak başkent Bişkek`e yakın mesafede yerleşen Narın kentlerine sıçradığı kaydedilmiştir. Fakat haberde Kırgizistan`daki Ahıska Türklerinin bu olaylardan dolayı zarar görmesi ile ilgili her hangi bilgiye rastlanmamıştır.

Akşam Gazetesinin 9 nisan 2010 sayısında Kırgızistan`da Ahıska Türklerine her hangi bir saldırı ile ilgili haber görülmemiştir.

Mayevka köyüne saldırı:

Mayevka köyü Kırgı Kırgızistan`ın başkentine yakın mesafedeki yerleşmekle, burada nüfusun çoğunluğunu Ahıska Türkleri teşkil etmektedir. Araştırma zamanı bu

köye üstünlük verilmesinin sebebi, olaylar zamanı burada yaşayan Ahıskalıların evlerine saldırının gerçekleştirilmesi ile ilgilidir. 2 kişinin öldürüldüğü, ve bir kaç Ahıskalı ailesinin evinin yakıldığı bu köyle ilgili olarak Akşam Gazetesinin 7 nisan 2010 sayısındaki haberinde her hangi bir haber bulunmamıştır.

Akşam Gazetesinin 8 nisan 2010 sayısındaki haberinde Ahıskalıların toplu yaşadıkları Mayevka köyüne saldırı ile ilgili her hangi cümle kullanılmamıştır.

Gazetenin 9 nisan 2010 sayısındaki haberde de Mayevka köyüne ve Ahıskalılara saldırıya rastlanmamıştır.

Haber başlıkları:

Akşam Gazetesinin 7 nisan 2010 sayısında olaylarla ilgili yapılan haberde kullanılan haber başlığı şöyledir: *"Kırgızistan Bölünüyor"*.

Gazetenin 8 nisan 2010 sayısındaki haberinde *"Yolsuzluk isyanı"* haber başlığı olaylarla ilgili kullanılmıştır.

Akşam Gazetesinin 9 nisan 2010 sayısındaki haberde kullanılan başlık şöyledir: *"Orta Asyan`nın Thatcher`i Lale Devri`ni bitirdi"*.

Haber sayfaları:

Gazetenin 7 nisan 2010 sayısındaki haberi 15. Sayfada yer almaktadır. Akşam Gazetesinin 8 nisan 2010 sayısındaki haber 14.sayfaya yerleştirilmiştir. 9 nisan sayısındaki haber ise, 13.sayfadadır.

3.4.1.2. Hürriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesinde araştırmalar 5-15 nisan sayıları çerçevesinde yapılmıştır. Buna sebep, Kırgızistan`daki olayların 6 nisan tarihinde başlayarak, 7 nisanda başkentte daha şiddetlenmesi ve dünya medyasına yansımasıdır.

Kırgizistan`da çatışma:

Hürriyet Gazetesinde yapılan araştırmalar sonucu, Kırgızistan`daki olaylarla ilgili olarak 9 nisan 2010 sayısında habere rastlanmıştır. Aynı sayının iki sayfasında da konuyla ilgili haberde Kırgızistan`daki olayların nedeninin ekonomik durumla ilgili olduğu ifade olunmaktadır (Zemlianichenko, 2010: 20).

Kırgizistan`da Ahıska Türkleri:

Gazetenin 9 nisan 2010 sayısındaki haberde Kırgızistan`daki olaylarda Ahıska Türklerinin zarar görmesi ile ilgili olarak her hangi bir haber görülmemiştir.

Mayevka köyüne saldırı:

Hürriyet Gazetesinin 9 Haziran 2010 sayısının farklı sayısındaki iki haberin hiç birinde Mayevka köyüne saldırı ile ilgili her hangi bir rastlantı olmamıştır.

Haber başlıkları:

Gazetenin 9 Haziran 2010 sayısındaki ilk haberde “Lale Devrini bitiren Gül” başlığı kullanılmıştır. Diğer başlıkta ise “Türklerden ölü, yaralı yok” kelimesine yer verilmiştir (Ergan, 2010: 21).

Haber sayfaları:

Hürriyet Gazetesinde konuyla ilgili rastlanan ilk haberin sayfası 20., diğerinin ise 21.sayfadadır.

3.4.1.3. Sabah Gazetesi

Sabah Gazetesinin 5 – 15 Nisan 2010 sayıları incelenerek aşağıda gösterilen konular üzerinde araştırma yapılmıştır.

Kırgizistan`da çatışma:

Kırgızistan`da çatışma konulu araştırma zamanı Sabah Gazetesinin 5- 15 Nisan 2010 sayılarında sadece bir haber bulunmuştur. Gazetenin 9 nisan sayısındaki haberde Kırgızistan`ın güneyinde devrik lider Bakiyev`in adam toparladığı kaydedilmiştir. Hükümeti yeniden kurmaya çalışan Roza (Gül) Otunbayeva ise, 6 ay sonra hakimiyeti yeni devlete teslim edeceklerini ifade etmiştir (Değerli, 2010: 16).

Kırgizistan`da Ahıska Türkleri:

Sabah Gazetesinin icnelenen sayılarında Kırgızistan`da Ahıska Türkleri ile her hangi bir haber görülmemiştir.

Mayevka köyüne saldırı:

Gazetenin 5- 15 Nisan sayılarında Ahıska Türklerinin toplu olarak yaşadıkları ve Kırgızistan olayları sonucu zarar gördükleri Mayevka köyüne saldırı ile ilgili olarak habere rastlanmamıştır.

Haber başlıkları:

Sabah Gazetesinde rastlanan haberde "Bakiyev güneyde "adam topluyor"" başlığı kullanılmıştır.

Haber sayfaları:

Gazetede rastlanan tek haber 9 nisan 2010 sayısının 9. Sayfasında yer almıştır.

3.4.1.4 Zaman Gazetesi

Zaman Gazetesinde aşağıdaki konular üzerinde araştırma yapılmıştır. Gazetenin 5 – 15 nisan 2010 sayıları incelendiğinde 8 ve 9 nisan tarihlerinde konuyla ilgili haberlere rastlanmıştır.

Kırgizistan`da çatışma:

Zaman Gazetesinin 8 nisan 2010 sayısındaki haberinde Kırgızistan`ın Talas kentinde muhaliflerin protestoları başlattığı ve başkent Bişkek ve yakındaki Narın kentlerine de sıçradığı kaydedilmiştir. Güvenlik güçleri ile protestocular arasında çıkan çatışmalarda 21 kişinin öldüğü belirtilmiştir (Zaman Gazetesi, 2010: 21).

Gazetenin 9 nisan 2010 sayısındaki haberinde ise, Kırgızistan`da 2005 yılında Askar Akayev yönetimini devirerek daha sonra devletin idaresini ele alan Bakıyev`in kendisine de aynı olayın yaşatıldığı ifade edilmiştir. Yeni hükümeti ise Roza Otunbayeva`nın oluşturduğu ve hükümeti ilk tebrik eden devletin Rusya olduğu kaydedilmiştir (Zaman Gazetesi, 2010: 19).

Kırgizistan`da Ahıska Türkleri:

Zaman Gazetesinin 8 ve 9 nisan 2010 sayılarındaki haberlerinde Kırgızistan`daki olaylarda Ahıska Türkleri ile ilgili her hangi habere rastlanmamıştır.

Mayevka köyüne saldırı:

Gazetenin yukarıda gösterilen tarihleri arasındaki sayılarında Kırgızistan`da Ahıska Türklerinin toplu olarak yaşadıklar Mayevka köyüne her hangi bir saldırı ile ilgili haberin yapılmadığı görülmüştür.

Haber başlıkları:

Zaman Gazetesinin 8 nisan 2010 sayısındaki haberde şöyle haber başlığı kullanılmıştır: "Kırgızistan yine karıştı: 21 ölü".

Gazetenin 9 nisan 2010 sayısındaki haberinde ise, "Kırgızistan yeni yönetime emanet" başlığı kullanılmıştır.

Haber sayfaları:

Zaman Gazetesinin 8 nisan 2010 sayısındaki haberi 21. Sayfada, 9 nisan 2010 sayısındaki haberi ise, 19. Sayfada yerleştirilmiştir.

3.4.1.5 Bizim Ahıska Dergisi

Türkiye medyası içerisinde Ahıskalılar için milli, kültürel ve tarihi özelliği olan Bizim Ahıska Dergisi araştırma konusunun bir parçası olmuştur. Dergiyi incelediğimiz zaman olayların cereyan ettiği bahar döneminde basılan derginin 18.sayısında konuyla ilgili haber sunulmaktadır. Aşağıda gösterilen başlıklar çerçevesinde konunun araştırması yapılmıştır.

Kırgizistan`da çatışma:

Derginin yıl 2010, sayı 18`de olayların 6 nisan 2010 tarihinde Talas kentinde başladığı, 7-8 nisanda daha da şiddetlenerek hükümetin istifasıyla sonuçlandığı ve artık 9 nisanda yeni hükümetin kurulması ile ilgili fikirlerin söylendiği kaydedilmiştir. Sayının bir diğer haberinde ise Kırgızistan olaylarının Rus basınında sunumu ile bilgi verilmiştir. Bu haberde birkaç popüler rus gazete ve ajanslıkları seçilerek konuyla ilgili haber başlıkları ve kısa bilgiler yerleştirilmiştir (Devrişova, 2011: 3).

Kırgizistan`da Ahıska Türkleri:

Ahıska Türklerinin Kırgızistan`daki olaylarda yaralanan insanlara desteği ile ilgili olarak 7 nisan tarihinden itibaren kan bağışı ve 200 poşetlik yardım yaptığı kaydedilmiştir. Derginin bir diğer haberi Ahıska Türklerinin olaylar zamanı grupların köylere yapılan saldırısından ve protestoların etnik bir olaya dönmesinden rahatsız olmalarıdır.

Mayevka köyüne saldırı:

Bizim Ahıska Dergisinin 18.sayısında Ahıska Türklerinin Kırgızlar, Ruslar ve Çeçenlerle birlikteyaşadıkları Bişkek yakınlarındaki Mayevka köyüne saldırı ile ilgili haber yer almaktadır. Saldırganların 19 nisan tarihinde köye harekete geçmesi ile 700 hektarlık buğday ve diğer ekinleri ele geçirmek istemesi dergide kaydedilmiştir. Fakat saldırı sonucu köyü terk etmeyen Ahıska Türklerinin kayıp verdiği ifade olunmuştur. Kırgızistan olayları dergide şöyle sergilenmiştir: *"Mayevka köyünü tamamen ele geçirdiler. Mayevka köyünde yaşayan halka ait toprakları işgal eden binlerce genç, altı saat devam eden taşlı sopalı kavganın ardından, tarlalardaki ekin yerlerini dağıttılar; Ahıska Türklerine ait evleri ve arabaları ateşe verdiler. Ahıska Türkleri komşu köylere sığındı. İşgalciler, Mayevka köyünün yolları trafiğe kapattılar; köye ambulans ve itfaiye araçlarının girmesine izin vermediler. Acımasızca gerçekleşen olaylar sırasında göstericilerin içkili oldukları ve konuşmakta bile zorluk çektikleri görüldü.Yaşanan bu kanlı olaylar sonucu aralarında bir Ahıskalı ve iki Kırgız'ın bulunduğu 5 kişi hayatını kaybetti; 10'u Ahıska Türkü olmak üzere 28 kişi de yaralandı. Beşi Ahıska Türklerine ait olmak üzere 8 ev yakıldı ve 13 ev de yağmalandı. Yakılan üç arabanın da Ahıska Türklerine ait olduğu söyleniyor. Hayatını kaybeden Ahıska Türkünün de işkence yapılarak ve bıçaklanarak öldürüldüğü bildirildi".*

Diğer haberde ise gazete ve ajanslıkların haberlerinden kısa özetler verilmiştir. Haberlerden birinde şu ifadeler yer almıştır: *"19 Nisanda arsa avcıları denen yağmacı ve çapulcu gruplar, varoş kasabalarında oturan Ahsıka Türklerinin evlerine saldırmış, onlara ait arsa ve toprakları ele geçirmek için meskenleri kundaklamış ve yağmalamışlardır. Mayovka kasabasındaki 80 Türk evinden 28'i saldırıya hedef olmuş bazıları tamamen yakılmıştır. Akşama doğru olay yerine gelen özel tim 130 kadar*

çapulcuyu gözaltına almıştır. Çıkan çatışmalarda en az beş kişi ölmüş, 28 kişi yaralanmıştır (www.russian.eurasianet.org).

Haber başlıkları:

Bizim Ahıska Dergisinin 18.sayısındaki ilk haberde “Kırgızistan Olayları ve Ahıska Türkleri” başlığı kullanılmıştır. Deginin diğer haberinde ise haber başlığı şöyle olmuştur: “Kırgızistan Olaylarının Rus Basınındaki Akisleri”

Haber sayfaları:

Derginin 18.sayısındaki haberler 44 ve 46. Sayflarda yerleşmiştir.

SONUÇ

Araştırma tezinin 3. bölümünde "1944 AHISKA SÜRGÜNÜNÜN TÜRK BASININDA SUNUMU" ile ilgili 1944 yılı gazetelerinde Ahıska Türklerinin sürgün oldukları dönem ele alınmıştır. Ahıskalılar 14 Kasım 1944`de yüzyıllarca süren bir zaman içerisinde yaşadıkları anavatanları Ahıska`dan sürgün edilmiştir. Bu nedenle de konu başlıkları ile ilgili olarak Türk basınında Ahıska Türklerinin sürgün edildikleri dönem Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd, Tercüman, Milliyet ve Son Posta Gazeteleri üzerinde incelenmiştir. Stalin`den sonra Sovyetlerin başına geçen Kruşçev`in nutuklarında Ahıska Türkleri ile ilgili ifadelerine rastlanabilmesi esas alınarak 1956 yılı gazetelerinin de belli sayıları incelenmiştir. Araştırma günleri üzerindeki günlük sayımlara bakıldığında 7 gazete üzerinde 1944 yılında gerçekleşen sürgün olayı ile ilgili literatür taraması yapılarak 105 günlük sayı incelenmiştir. 1956 yılı üzerindeki araştırmada ise 95 günlük sayı takip edilmiştir. Toplamda Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd, Tercüman, Milliyet ve Son Posta Gazetelerde 1944 ve 1956 yılının 200 sayısı incelenmiştir.

Sürgün ve Nakliyat Kavramı ile ilgili olarak gazetelerde yapılan incelemeler zamanı Akşam Gazetesinin 1944 ve 1956 yıllarının gösterilen zaman içerisindeki sayılarında haber bulunmamıştır. Aynı durum Vakit gazetesinde de mevcuttur. Bu gazetede de Sürgün ve Nakliyat Kavramıile ilgili haber görülmemiştir. Ulus Gazetesi üzerinde yapılan inceleme zamanı yalnız 1 habere rastlanmıştır. Haber 22 Kasım 1944 sayısında görülmüştür. Yeni Yurd Gazetesinde de gösterilen kavramla ilgili habere rastlanmıştır. Haber Ulus Gazetesindekinin aynısıdır ve bir gün önce, yani 21 Kasım 1944`de gazetenin sayfasında yer almıştır. Gazete sayıları üzerinde yapılan incelemelerde Tercüman Gazetesi de ele alınmıştır. Fakat gazetenin önceden belirlenen sayılarında Sürgün ve Nakliyat Kavramı ile ilgili habere rastlanmamıştır. Milliyet Gazetesinin 1944 ve 1956 sayılarında da konu ile ilgili haber görülmemiştir. En son olarak incelenen Son Posta Gazetesinde de konu ile ilgili olarak 1944 ve 1956 sayılarında herhangi bir haber bulunmamıştır.

Yapılan araştırmalar sonucu 1944 gazetelerinde Sürgün ve Nakliyat Kavramıile ilgili olarak 2 gazetede (Ulus ve Yeni Yurd) habere rastlanmıştır. Diğer 5 gazetede ise

(Akşam, Vakit, Tercüman, Milliyet, Son Posta) konu ile ilgili olarak 1944 sayılarında haber bulunmamıştır.

Gazetelerin 1956 yılının sayıları üzerinde yapılan araştırma zamanı 2 gazetede (Tercüman ve Milliyet) Sürgün ve Nakliyat Kavramı ile ilgili olarak haberlere rastlanmıştır. Diğer 5 gazetede (Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd ve Son Posta) ise konu ile ilgili herhangi bir haber gözükmemiştir. Toplamda 1944 ve 1956 yılının incelenen 7 gazetesinde Sürgün ve Nakliyat Kavramı ile ilgili olarak 4 haber bulunmuştur.

Yukarıda gösterilen 7 gazetenin belirtilen dönem çerçevesinde 1944 ve 1956 sayıları üzerinde Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkileri konusu araştırılmıştır. İncelemede konu ile ilgili olarak Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd gazetelerinde 1944 ve 1956 yıllarında herhangi bir haber gözükmemiştir. Tercüman Gazetesinin 1944 yılı sayılarında habere rastlanmasa da, 1 ve 2 Mayıs 1956 sayılarında 2 kez konu ile ilgili haberle karşılaşılmıştır. Milliyet gazetesinde de aynı durum söz konusudur. 1944 sayılarında haber görülmese de, 1956 yılının 6 Haziran tarihindeki sayısında konuyla ilgili habere rastlanmıştır. Son Posta gazetesinde de durum aynı olmuştur. 1944 yılı sayılarında haber görülmemiştir. Fakat 6 Haziran 1956 yılı sayısında haber bulunmuştur. Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler konusunda 7 gazetenin 1944 sayılarında Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler konusu ile ilgili herhangi bir haber gözükmemiştir. Gazetelerin 1956 yılı sayıları incelendiğinde ise sadece 2 gazetede (Milliyet ve Son Posta) haber bulunmuştur. 7 gazetenin 1944 yılı ve 1956 yılı sayılarının toplam sonucunda 2 habere rastlanmıştır.

1944 ve 1956`da yayınlanan 7 gazetenin içeriğinde Olaylarla İlgili Tutumlar ile ilgili incelemenin sonucunda farklı durumlar ortaya çıkmıştır. Akşam, Vakit, Ulus ve Yeni Yurd Gazetelerinin konu ile bağlı herhangi bir yorumun ve tutumun yapılmadığı gözlemlenmiştir. Tercüman Gazetesinin 1944 yılı sayılarının incelenmesi sonucu Olaylarla İlgili Tutumlar`la karşılaşılmamıştır. Ancak 1956 yılı sayıları üzerinde yapılan araştırma çerçevesinde 1 ve 2 Mayıs tarihlerinde Türkiye - Gürcistanla ilgili haberde gazetenin tutumu ortaya koyulmuştur.

Olaylarla İlgili Tutumlar`ın 1944 ve 1956 yılı gazeteleri üzerindeki yapılan araştırması sonucu 4 gazetede (Akşam, Vakit, Ulus ve Yeni Yurd) her iki tarihte herhangi bir

tutumun sergilenmediği görülmüştür. Diğer 3 gazetede (Tercüman, Milliyet, Son Posta) ise 1944 sayılarında tutumlar mevcut olmasa da, 1956 yılı sayılarında tutumlar sergilenmiştir. 7 Gazetenin Olaylarla İlgili Tutumlar`ın 1944 ve 1956 sayılarındaki araştırmasında toplamda 3 tutumun mevcut olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Sovyet - Türk İlişkileri ile ilgili 1944, 1945 ve 1956 yıllarında basılan 7 gazete incelenmiştir. Yapılan araştırmalarda Akşam Gazetesinin 1944 ve 1945 sayılarında 3 habere rastlanmıştır. Bunlardan birincisi 19 Kasım 1944 yılında yapılmıştır. Sovyet - Türk İlişkileriilebağlı diğer haber ise 17 Ocak 1945 tarihinde görülmüştür. 3. Haber ise 27 Mayıs 1945`de yapılmıştır. Gazetenin 1956 sayılarında konu ile ilgili habere rastlanmamıştır. Vakit Gazetesinde yapılan araştırmaların sonucunda 8 Kasım 1944 sayısının konu ile ilgili haber yaptığı ortaya çıkmıştır.

Haber başlıklarının kullanımında 1944 ve 1956 yılında basılan gazetelerin bir çoğunda ikinci altbaşlıklar da kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonucu Akşam Gazetesinde Sovyet - Türk İlişkilerikonusunda 3 haberin yapıldığı görülmüştür. Gazetede diğer konular yer almamıştır. Vakit Gazetesinde de Sovyet - Türk İlişkileri konusunda 3 haber yapılmıştır. Burada da diğer konulara yer verilmemiştir. Ulus ve Yeni Yurd gazeteleri ise Sürgün ve Nakliyat Kavramı` na ilişkin 1 haber yapmıştır. Diğer konulara gazetede rastlanmamıştır. Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkiler konusunda Milliyet ve Son Posta gazeteleri her biri 1 haber yapmıştır. Tercüman Gazetesinin ise araştırma sonucunda konu ile bağlı 3 haber yaptığı görülmüştür.

7 gazetede 1944 ve 1956 yıllarında gösterilen sayılarında konularla ilgili toplam 13 habere rastlanmıştır. 13 Haberin 2`si Sürgün ve Nakliyat Kavramı ile ilgilidir. 5 haber Gürcistan – Türkiye Arasında İlişkilerkonusunda yapılmıştır. Diğer 6 haber ise Sovyet - Türk İlişkileri ile bağlıdır. Haberlerin % 16`ı Sürgün ve Nakliyat kavramı ile ilgilidir. % 38 oranında ise Gürcistan ve Türkiye İlişkileri konusunda haber yapılmıştır. Haberlerin % 16`sı ise Sovyet – Türk İlişkileri konusundadır.

Türk basınında Ahıska Türkleri konusu ile ilgili başlıkların daha çok ikinci sayfada yer aldığı görülmüştür. Gazetelerin sayfalarında habere % 30`dan fazla yer veren basının olmadığı ortaya çıkmıştır. Sadece Vakit gazetesi konuyla ilgili haberi manşetine taşımıştır. Bu tipli haberleri ise ön kapakta Akşam ve Milliyet gazeteleri kullanmıştır.

7 gazete üzerinde yapılan araştırma sonucu Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd, Son Posta haberlerinde fotoğraf kullanılmadığı öğrenilmiştir. Akşam, Vakit, Ulus, Yeni Yurd, Tercüman, Milliyet ve Son Posta gazetelerinin 1944 ve 1956 yılları arasında gösterilen sayılarında Ahıska Sürgününün Türk Basınında sunumu zamanı toplamda 5 fotoğraf kullanılmıştır. 200 sayının incelendiğine dikkat edersek, haberlerde % 2.5 oranında fotoğraftan yararlanıldığı görülmektedir.

Tezin 3. bölümünde “1989 FERGANA FACİASI’NIN TÜRK BASININDA SUNUMU” ile ilgili gazetelerde yapılan araştırmalar sonucunda Ahıska Türklerinin Misket Türkleri, Mesket Türkleri, Misketler, Mesketler veya Mesketyalılar, Kırım veya Kafkas Türkleri olarak isimlendirildiklerine rastlanmıştır. Gazetelerin 5-25 Haziran sayıları incelenmiş, sayıların izlenme zamanının böyle seçilmesinin nedeni ise olayların bu günlerde cereyan etmesi ve Türk basınına yansımasıdır. Fergana faciası ile ilgili olarak 6 gazete incelenmiştir. Olayın başlangıç ve sürdüğü günler dikkate alınarak 5 – 25 Haziran 1989 sayıları ele alınmıştır. Sonuçta 120 gazete sayısı gözden geçirilmiştir. Toplam 120 sayının 74`de konu ile ilgili haberlere rastlanmıştır. Yüzde olarak değerlendirdikte ise incelenen sayıların 61,6 %`da konu ile ilgili haberler gözükmektedir.

Gazetelerde Ahıska Türklerinin Misket Türkleri olarak sunumu ele alındığında incelenen 6 gazetenin her birinde farklı rastlantılar keydedilmiştir. İncelemeler sonucu 6 gazetenin 120 sayısı içerisinde 28 kez Misket Türkleri kelimesi kullanılmıştır. En fazla Misket Türkleri kelimesini sunan gazete Zaman Gazetesi, en az ise Milliyet Gazetesi olmuştur. Milliyet Gazetesinde sadece 1 kez, Ahıska Türkleri 6 Haziran 1989 sayısında Misket Türkleri olarak sunulmuştur.

Ahıska Türklerinin gazetelerde Mesket Türkleri olarak sunulması ile ilgili yapılan araştırmalarda bazı gazetelerin sayılarında konuyla ilgili 1 haber bulunmakta veya hiç rastlanmamaktadır.Gazetelerde Mesket Türkleri kelimesi ile ilgili araştırma yapılması sonucu konuyla ilgili olarak Cumhuriyet Gazetesinde hiç bir habere rastlanmamıştır. Tercüman, Türkiye ve Zaman Gazetelerinde ise, 1 haber görülmektedir. Mesket Türkleri kelimesi ile ilgili en çok rastlanan haber ise Milliyet Gazetesindedir. Toplamda konu ile ilgili 19 sayıda haber bulunmaktadır.

Misketler kelimesinin 6 gazete üzerinde yapılan araştırma sonucunda çok az sayıda kullanımı gözükmektedir. Misketler olarak sunuma dikkat ettiğimizde Hürriyet ve Milliyet Gazetelerinde Ahıska Türkleri için Misketler kelimesinden kullanılmadığı gözükmüştür. Zaman Gazetesi Ahıska Türklerini Fergana faciası zamanı Misketler olarak en çok sunan gazete olmuştur.

Ahıska Türkleri Mesketler veya Mesketyalılar olarak gazetelerde 3 kez rastlanmıştır. Konu ile ilgili incelenen 6 gazetede elde edilen sonuçlar şöyle olmuştur: Ahıska Türklerinin kimliği ile ilgili olarak 6 gazetenin 3`de "Mesketler veya Mesketyalılar" kelimesine rastlanmamıştır. Tercüman Gazetesinde 1, Hürriyet Gazetesinde 5, Milliyet Gazetesinde ise 8 olmakla toplamda 14 sayıda konu ile ilgili haberlere rastlanmıştır.

Ahıska Türklerinin Kırım veya Kafkas Türkleri olarak sunumunu 6 gazete içerisinde araştırdığımız zaman, gazetelerde konu ile ilgili az sayıda haberlerin olduğu gözükmektedir. Gazetelerde konu ile ilgili olarak rastlantılar şöyledir: Tercüman ve Türkiye Gazetelerinde yalnız 1 kez "Kırım veya Kafkas Türkleri" kelimesi kullanılmıştır. Diğer 4 gazetede (Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Zaman) ise, konuyla ilgili herhangi haber bulunmamıştır.

Konu ile ilgili olarak toplamda 120 sayı incelenmiştir. İnceleme sonucu 5 konuyla bağlantılı olarak 74 sayıda haberlere rastlanmıştır. Bu 74 sayının içerisinde ise, en çok haber yapmış gazete Milliyet Gazetesidir (26 %). En az haber yapan gazete ise Tercüman Gazetesidir.

Fergana faciası ile ilgili olarak incelenen 6 gazete içerisindeki haberlerin farklı sayfalarda yer aldıkları belirlenmiştir. 6 gazetenin 1989 sayılarındaki haberler farklı sayfalarda yerleşmektedir. Rastlanan haberlerin içerisinde en az kullanılan haber sayfası 8, 11 ve 13.dür (her üçünde 1 haber kullanılmıştır). Manşette 3 haber, 6.sayfada ise 6 haber yapılmıştır. 3.sayfada 8, 10.sayfada 9, 4.sayfada ise 11 haberin kullanıldığı gözükmektedir. En çok kullanılan haber sayfası ise 5.dir. Bu sayfada 14 haberin kullanıldığına araştırma sonucu rastlanmıştır.

6 gazetede Fergana Faciası ile ilgili olarak fotoğraf kullanı da incelenmiştir. Gazetelerin hepsinde konu ile ilgili olarak Ahıska Türklerinin Fergana faciasında çektiği zorluklarla ilgili dramatik fotoğrafların kullanıldığı görülmüştür. Fotoğraf kullanımı ile

ilgili olarak sonuçlara dikkat ettiğimizde en az fotoğraf kullanan gazete Türkiye Gazetesidir (1 fotoğraf). Sıralamada Milliyet Gazetesi 8 fotoğrafla 1., Tercüman ve Zaman Gazeteleri 5 fotoğrafla 3., Hürriyet Gazetesi 3 fotoğrafla 3. Sonda ise 2 fotoğrafla Cumhuriyet Gazetesi yer almaktadır.

Araştırma tezinin 3.bölümünde "2004 KROSNADAR GÖÇÜ'NÜN TÜRK BASININDA SUNUMU" ile ilgili yapılan araştırmada dergilerin bazılarının sayılarının uzun süre ara verdiyi görülmüştür. Bu nedenle konuyla ilgili haberi elde etmek için 2005 yılının sayıları da incelenmiştir. Önceden belirlenmiş konularla ilgili haberlerin elde edilmesi için araştırma yapılmıştır. 3 derginin farklı sayılarının araştırılması sonucunda toplam 4 sayıda konularla ilgili olarak haberlere rastlanmıştır. Bu sayılarda konuyla ilgili 6 haber yer almıştır. En fazla haber Bizim Ahıska Dergisinde, en az haber ise, Ahıskalılar Dergisinde görülmüştür.

"2010 KIRGIZİSTAN ÇATIŞMASI" konusu ile ilgili tezin 3.bölümünde yapılan araştırma zamanı hem gazeteler, hem de dergiler araştırılmıştır. İnceleme sonucu gazete ve dergilerin farklı sayılarında konularla ilgili haberlere rastlanmıştır. İlk olarak Kırgızistan`da çatışma konusu ile ilgili rastlandılar şöyle olmuştur: En çok rastlanan haber tarihi 9 nisan 2010`dur. En çok haber yapmış gazete Akşam Gazetesidir. Bizim Ahıska Dergisinin ise sadece 18.sayısında konuyla ilgili haber yapılmıştır.

Kırgızistan`da Ahıska Türkleri konusu ile ilgili olarak yapılan araştırmada bazı gazetelerin sayfalarına konuyu taşımadığı gözükmektedir. Sabah ve Zaman Gazetelerinde konuyla ilgili haber görülmemiş, fakat en çok haber yapan gazete Akşam olmuştur.

Ahıska Türklerinin en çok zarar gördüyü Kırgızistan`ın Mayevka köyü ile ilgili haberleri incelediğimiz zaman çok az sayıda haberlerin olduğu görülmüştür. "Mayevka köyüne saldırı" konusu ile ilgili olarak toplamda gazete ve dergilerin 5 sayısında haberlere yer verilmiştir. 4 gazete ve 1 dergi olmak üzere 10 sayfa haberin yapıldığına rastlanmıştır.

KAYNAKÇA

AA. (22 Kasım 1944). "1 milyon baş hayvan 1000 km. Yol aldı". Ulus Gazetesi. 2.

Agara, İ. (2004). *Ahıska Türkleri (Sürgününün 60. Yılı Anısına) İnsanlık Dramı*. İzmir: Karaca Matbaası Yayınları.

Agara, İ. (2004). *Ahıska Türkleri; İnsanlık Dramı*. İzmir: Karaca Matbaası.

Agara, İ. (Eylül 2011). "Ahıska Türklerinin Rusya Dramı". *Bizim Ahıska Dergisi, 1,* 13-15.

Ahıska Türklerinin Türkiye`ye Kabulü ve İskânına Dair Kanunu. (1992). T.C. Resmi Gazete, 3835, 11 Temmuz 1992.

Akyol, T. (17 Haziran 1989). "Mesket ve Özbek". *Tercüman Gazetesi*. 10.

Akyol, T. (23 Haziran 1989). "Moskova`da "Faşist Sofya" lanetlendi". *Tercüman Gazetesi.* 8.

Ankara 16 (B. Y. U. M). (17 Ocak 1945). "Timesin Türk – Rus münasebetlerine dair bir yazısı". *Akşam Gazetesi*. 2.

Armaoğlu, F. (1997). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789 - 1914).* Ankara: TTK yayınları.

Armaoğlu, F. (9 Haziran 1989). "Türk, Türk`ü kırıyor...Özbekistan`da katliam sürüyor". *Tercüman Gazetesi*. 6.

Asım, U. (8 Kasım 1944). "Sovyet ihtilalinin 27. yıldönümü Türk – Sovyet dostluğunun teyidine yeni bir vesile oldu". *Vakit Gazetesi*. Manşet.

Aslan, K. (1995). *Ahıska Türkleri.* Ankara: Ahıska Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği.

Aslan, K. (1995). *Ahıska Türkleri*. Ankara: Ahıska Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları.

Aslan, K. (1995). *Ahıska Türkleri.* Ankara: Ahıska Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları.

Ataöv, T. (21 Haziran 1989). "Mesket Türkleri". *Milliyet Gazetesi*. 11.

Atarlı, M., Nazik, M. H.. (2004). *Bilimsel Araştırmaya Giriş*. Ankara, Başak Matbaacılık.

Avşar, B. Z., Tunçalp, Z. S., (1994). *Sürgünde 50. Yıl, Ahıska Türkleri*. Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.

Aydıngün, A. Harding, Ç. B. Hoover, M. Kuznetsov, İ. Swerdlow, S. (2006). “Meskhetian Turks (An Introduction to their History, Culture and Resettlement Experiences)”. *Center for Applied Linguistics*, (20), 2 – 3.

Aziz, A. (Ed.). (1988) *Kitle İletişiminde İçerik Çözümlemesi*. (A.Ü. Basın – Yayın Yüksekokulu Yıllığı, 1986 – 198.

Aziz, A. (Ed.). (1990). *Araştırma Yöntemleri – Teknikleri ve İletişim* (No: 3.baskı.1.). Ankara, İLAD İletişim Araştırmaları Derneği Yayınları.

Badalov, Ç. (2004). *Bütün Yönleriyle Ahıska Türkleri*. Çimkent (Kazakistan): Fasır – Ş Matbaası.

Badalov, Ç. (2004). *Bütün Yönleriyle Ahıska Türkleri*. Çimkent (Kazakistan): Fasır – Ş Matbaası.

Bala, M. (1986). “Kırım”. *İslam Ansiklopedisi*, (VI, 756 - 757). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Balıkçı, K. (8 Nisan 2010). “Yolsuzluk isyanı”. *Akşam Gazetesi*.14.

Balıkçı, K. (9 Nisan 2010). “Orta Asya`nın Thatcher`i Lale Devri`ni bitirdi”. Akşam Gazetesi.13.

Bartu, T. A. (19 Haziran 1989). “Fergana olayları Sovyet oyunu”. *Milliyet Gazetesi*. 4.

Bartu, T. A. (9 Haziran 1989). “Kaybolmuş bir halk Mesketyalılar”. *Milliyet Gazetesi*. 4.

Bayraktar, R. (1999). *21. Yüzyılda İnsanlık Dramı*. İstanbul: İhlas Matbaacılık.

Bayraktar, R. (2013). Eski Sovyetlerde Türk Kimliği. Ankara: Berikan Yayınevi.

Bayraktar, R. (Mayıs 2002). “Krasnodar’da üçüncü sürgün tehdidi”. *Ahıskalılar Dergisi*, 2, 6.

Bayramov, 2006: 76.

Bayramov, F. (2007). *Ahıska Türklerinin Anayurda Dönüş Mücadelesi ve Fergana Olaylarının Türk Medyasına Yansıması*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bice, H. (1991). *Kafkasya`dan Anadolu`ya Göçler*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Bonn, Moskova, AP. (14 Haziran 1989). “Aşırı İslamcılar dişlerini gösterdi”. *Milliyet Gazetesi*. 13.

Bonn. (14 Haziran 1989). “Radikal İslamcılar dişlerini gösterdi”. *Zaman Gazetesi*. Manşet.

Broydo, Y. B., Prokhorov, V. Y., Osipov, A. G. (2002). *Turki – Meskhetinsı*. http://www.narodru.ru/peoples1273.html.

Buntürk, 2005: 231.

Buntürk, 2005: 233.

Buntürk, S. (2005). *20. Yüzyılda Ahıska Türkleri*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Buntürk, S. (2007). *Rus Türk Mücadelesi`nde Ahiska Türkleri.* Ankara: BERİKAN Yayınevi.

Cebeci, E. (2010). *Stalin Tarafından Kırgızistan'a Sürülen Türk Topluluklarının Yerleşim Problemleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Bişkek: Kırgızistan - Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cihan, Bişkek. (8 Nisan 2010). “Kırgızistan yine karıştı: 21 ölü”. *Zaman Gazetesi*.21.

Cihan, Bişkek. (9 Nisan 2010). “Kırgızistan yeni yönetime emanet”. *Zaman Gazetesi*.19.

Çitil, R. (2014). Kafkasya ile Türkiye Arasında Bir Köprü: Ömer Faik Nemanzade. İstanbul: Anadolu Ofset.

Çitilov, N. (2011). “Krasnodar'da Vahşet”. Bizim Ahıska Dergisi, 2, 56.

Dadayev, 2013: 96.

Dadayev, A. (2013). Osmanlı Devleti-Çarlık Rusya Sınırında ve Sovyetlerin Sürgün Politikasında Ahıskalı Türkler. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Dayı, E. (1997). Elviye-i Selase`de (Kars, Ardahan, Batum) Milli Teşkilatlanma. Erzurum: Kültür Eğitim Vakfı Yayınları.

de Ruggiero, G. (1931). “Exile” [Sürgün]. Encyclopedia of the Social Sciences, 5, 686 – 687.

Değerli, B. (9 Nisan 2010). “Bakiyev Güneyde “adam topluyor”. Sabah Gazetesi.16.

Demiray, 2012: 885.

Demiray, E. (2012). “Anavatanlarından Sekiz Ülkeye Dağıtılmış bir Halk: Ahıska Türkleri”. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Dergisi, 7/3, 877-885.

Devrişova, 2010: 4.

Devrişova, N. (2009). "Cumhurbaşkanı Abdullah Gül' ün Kırgızistan Ziyareti". Bizim Ahıska Dergisi, 15, 53-54.

Devrişova, N. (2010). "Kırgızistan Olayları ve Ahıska Türkleri". Bizim Ahıska Dergisi, 18, 3.

Devrişova, N. (Eylül 2011). "Kırgızistan Olayları ve Ahıska Türkleri". Bizim Ahıska Dergisi, 18, 3-6.

Dış Haberler Servisi. (10 Haziran 1989). "Misket Türkleri Gorbaçov`a müracaat etti, "Türkiye`ye gitmemize müsaade edin". Tercüman Gazetesi. 6.

Dış Haberler Servisi. (11 Haziran 1989). "Özbek Terörü". Milliyet Gazetesi. 4.

Dış Haberler Servisi. (12 Haziran 1989). "Misketler Özbekistan`dan uzaklaştırılıyor". Türkiye Gazetesi. 5.

Dış Haberler Servisi. (13 Haziran 1989). "Mesketlere baskın". Milliyet Gazetesi. 4.

Dış Haberler Servisi. (14 Haziran 1989). "17 bin Misket Türkü başka yere nakledildi". Türkiye Gazetesi. 5.

Dış Haberler Servisi. (14 Haziran 1989). "Misketler "Türkler`e hürriyet" bayrağını açtı". Tercüman Gazetesi. 6.

Dış Haberler Servisi. (16 Haziran 1989). "Misket katliamını parti düzenledi". Tercüman Gazetesi. 6.

Dış Haberler Servisi. (16 Haziran 1989). "Özbekistan`da suçlu: "Komünist yöneticiler". Türkiye Gazetesi. 5.

Dış Haberler Servisi. (6 Haziran 1989). "Misket Türkleri ve Özbekler çatıştı". Cumhuriyet Gazetesi. 3.

Dış Haberler Servisi. (6 Haziran 1989). "Orta Asya`da Türkler Çatıştı". Tercüman Gazetesi. 6.

Dış Haberler Servisi. (6 Haziran 1989). "Özbekistan`da kanlı olaylar". Türkiye Gazetesi. 5.

Dış Haberler Servisi. (6 Haziran 1989). "Şimdi de Özbekistan". Milliyet Gazetesi. 4.

Dış Haberler Servisi. (7 Haziran 1989). "Özbekistan`da İsyan". Tercüman Gazetesi. 6.

Dış Haberler Servisi. (7 Haziran 1989). "Özbekistan`da etnik gerilim". Cumhuriyet Gazetesi. 3.

Dış Haberler Servisi. (9 Haziran 1989). “Özbekistan`da ölü sayısı 71`e yükseldi”. Türkiye Gazetesi. 5.

Dış Haberler Servisi. (9 Haziran 1989). “Özü sayısı 71`e yükseldi”. Cumhuriyet Gazetesi. 3.

Ekinci, D. (2013). “Ahıska Türk Toplumunun Acı Mirası Üzerinden Geçmişi Analiz Etmek, Günümüzü Okumak ve Geleceği Hayal Etmek”. Arif Yavuz (Ed.) Ahıska Vizyonu (ss. 20 – 21) içinde. İstanbul: Anadolu Ofset.

Ergan, U. (9 Nisan 2010). “Türklerden ölü, yaralı yok”. Hürriyet Gazetesi.21.

Goepler, E. (1999). Anti Semitizm: Antik Çağdan Günümüze Yahudi Düşmanlığı Tarihi. (Çev.: Süheyla Kaya). İstanbul: Belge Yayınları.

Gökdemir, A. E. (1989). Cenub- i Garbi Kafkas Hükümeti. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Gölen, H.B. (1996). Ahıska`nın Elden Çıkışı. (Yüksek Lisans Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

Gurbanov, Ş. (1992). Ömer Faik Nemanzade (Azerbaycan`ın Görkemli Adamları). Bakü: Milli İlimler Akademisi Yayınları.

Güner, D. (17 Haziran 1989). “Özbekistan olayları bir birikimin sonucu”. Milliyet Gazetesi. 4.

Hacılı, A. (1992). Geribem Bu Vetende, Ahıska Türklerinin Etnik Medeniyyeyi. Bakü: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Hacılı, A. (2009) . Ahıska Türkleri Vatan Bilgisi. İstanbul: Ahıska Reklam Tanıtım Ajansı.

Hacılı, A. (2009). Ahıska Türkleri Vatan Bilgisi. İstanbul: Ahıska Reklam Tanıtım Ajansı Yayınları.

Hacılı, A., Poladoğlu, A. (2001). Ahıska Türk Folkloru. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Hacıoğlu, N. (7 Nisan 2010). “Kırgızistan Bölünüyor”. Akşam Gazetesi.15.

Hava Harp Okulu Komutanlığı. (2014). Ahıska Türkleri Yüz Yıllık Sürgün. İstanbul: Hava Harp Okulu Komutanlığı.

Human Security. 2006. (http://humansecurity-chs.org/activities/research/citizenship_caucasus.pdf.

İbrahimoğlu, M. (2010). Ahıska Türkleri, BM binası karşısında Kırgızistan'daki olayları protesto etti. http://www.ahiska.net/haber/111/ahiska-turkleri-bm-binasi-karsisinda-kirgizistan-daki-olaylari-protesto-etti.

İnalcık, H. (1988). "Kırım". İslam Ansiklopedisi, (VI, 750 - 752). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

İpek, İ. (2013). Osmaniye`de Yaşayan Acara ve Ahıska Mühacirleri. Bizim Ahıska Dergisi, (32), 34.

İskender, F. (Haziran 2001). "Ahıska Türklerine "yurt" umudu doğdu". Ahıskalılar Dergisi, 1, 28.

Kafkas Derneği. (2001). Çerkeslerin Sürgünü 21 Mayıs 1864 (Tebliğler, Belgeler, Makaleler). Ankara: Kafkas Derneği.

Kasumov, A., Kasumov, H. (1995). Çerkes Soykırımı (Çerkeslerin XIX. Yüzyıl Kurtuluş Savaşı Tarihi). Ankara: TAKAV Yayınları.

Kırzıoğlu, F. (1993). Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi. Ankara: TTK Basımevi.

Kırzıoğlu, F. (1998). Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Kırzıoğlu, M. F. (1991). Kazım Karabekir (Kendi Eserleri, Haltercümeleri ve Arşiv Belgeleri`ne Göre). Ankara: Sevinç Matbaası.

Kırzıoğlu, M. F. (2008). Ahıska – Posof – Ardahan Bölgesi`nde Gürcülerle Mücadele. Kars: Türk Tarihi Kurumu Yayınları.

Krastev, N. (2005). Krasnodar'dan Gelen Mesket Aileleri Yeni Hayatlarına Alışıyor. **www.rferl.org/featuresarticle**.

Kukulov, T. (1999). Ahıska Türklerinin Tarihine Bir Nezer. Bakü.

Kütükçü, 2013: 273.

Kütükçü, A. (2013). Vatandaşlık Hukuku Açısından Ahıska Türkleri`nin Durumu. Vatan Ahıska Dergisi, 1, 14 -15.

Modebadze, V. (2009). Historical Background of Meskhetian Turks' Problem and Major Obstacles to the Repatriation Process [Ahıska Türklerinin Yurda Dönüş Sürecinde Sorun ve Başlıca Engellerin Tarihsel Arka Planı]. IBSU Scientific Journal, 3, 117.

Moskova AA. (18 Haziran 1989). "Mesketlerin Gözü Türkiye`de". Milliyet Gazetesi. 4.

Moskova AA. (19 Kasım 1944). "Bir milyon baş hayvan doğu Rusya`dan batı Rusya`ya nakledildi". Akşam Gazetesi. 2.

Moskova CİHAN. (8 Nisan 2010). “Kırgızistan Yine Karıştı: 21 ölü”. Zaman Gazetesi. 21.

Moskova, (Ajanslar). (10 Haziran 1989). “Türkiye kapısında, yeni “soydaşlar””. Hürriyet Gazetesi. 10.

Moskova, (Ajanslar). (11 Haziran 1989). “Özbekistan, nereye?”. Hürriyet Gazetesi. 10.

Moskova, (Ajanslar). (11 Haziran 1989). “Özbekler öfkeyle saldırıyor”. Cumhuriyet Gazetesi. 3.

Moskova, (Ajanslar). (12 Haziran 1989). “Özbekistan`da durum normale dönüyor”. Cumhuriyet Gazetesi. 3.

Moskova, (Ajanslar). (16 Haziran 1989). “Resmi ağızdan, Türklere işkence dehşeti”. Hürriyet Gazetesi. 10.

Moskova, (Ajanslar). (18 Haziran 1989). “Moskova`nın başı sancılı”. Hürriyet Gazetesi. 10.

Moskova, (Ajanslar). (25 Haziran 1989). “Mesket Türkleri`ne Tacikistan`da saldırı”. Hürriyet Gazetesi. 10.

Moskova, (Ajanslar). (7 Haziran 1989). “Ölümüne kavga”. Hürriyet Gazetesi. 10.

Moskova, (Ajanslar). (9 Haziran 1989). “Gorbaçov`da Türk kabusu”. Hürriyet Gazetesi. 10.

Moskova, AA. (15 Haziran 1989). “Misketlerden Bulgaristan benzetmesi”. Cumhuriyet Gazetesi. 3.

Moskova, AA. (15 Haziran 1989). “Türk hükümetinden destek bekliyoruz”. Tercüman Gazetesi. 6.

Moskova, AA. (17 Haziran 1989). “Misket Türkleri göç yolunda”. Cumhuriyet Gazetesi. 3.

Moskova, AA. (18 Haziran 1989). “Mesketlerin gözü Türkiye`de”. Milliyet Gazetesi. 4.

Moskova, AA. (21 Kasım 1944). “Muazzam Nakliyat İşleri, Sovyetler Birliği tarihin en büyük nakliyat işini başardı”. Yeni Yurd Gazetesi. 2.

Moskova, AP. (15 Haziran 1989). “Mesketlere anayurt umudu”. Milliyet Gazetesi. 4.

Moskova, AP/ Reuter. (16 Haziran 1989). “Özbeklere benzin ve votka dağıtılmış”. Milliyet Gazetesi. 4.

Moskova, AP/Reuter. (8 Haziran 1989). “Etnik gerginlik sürüyor”. Milliyet Gazetesi. 4.

Moskova, Pravda. (9 Haziran 1989). “Ölü sayısı artıyor”. Zaman Gazetesi. 5.

Moskova, Reuter. (7 Haziran 1989). “Özbekistan`da Türkler boğaz boğaza”. Milliyet Gazetesi. 4.

Moskova. (10 Haziran 1989). “Fergana`ya askeri denetim”. Zaman Gazetesi. 5.

Moskova. (11 Haziran 1989). “Özbekistan`da kanlı çatışmalar devam ediyor”. Türkiye Gazetesi. 5.

Moskova. (12 Haziran 1989). “Tarihin unuttuğu Türkler: Misketler Stalin tarafından sürgüne gönderildiler”. Zaman Gazetesi. 5.

Moskova. (13 Haziran 1989). “Misketler”. Zaman Gazetesi. 10.

Moskova. (14 Haziran 1989). “İslami çehreli Rus düşmanlığı”. Zaman Gazetesi. 5.

Moskova. (17 Haziran 1989). “Kremlin`den Özbeklere gözdağı”. Zaman Gazetesi. 5.

Moskova. (6 Haziran 1989). “Müslümanlarla Kızıl ordu çatıştı”. Zaman Gazetesi. 5.

Mürseloğlu, R. (Kasım 2002). “Krasnodar notları”. Ahıska Dergisi, 4, 3.

New York 26 (Radyo). (27 Mayıs 1945). “Büyük elçi B. Selim Sarper Moskova`da hararetle istikbal edildi”. Akşam Gazetesi. Manşet.

Osipov, A.G. (1999). Российский опыт этнической дискриминации: месхетинцы в Краснодарском крае. Rossiĭskiĭ opyt ėtnicheskoĭ diskriminat͡sii : meskhetint͡sy v Krasnodarskom krae [Etnik ayrımcılığın Rus deneyimi: Krasnodar bölgesinin Ahıska Türkleri. Moskova: Pravozashchitnyĭ t͡sentr “Memorial”.

Osmanov, G. (2001). Ahıska Türkleri (1908 - 1989). (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Anabilim Dalı.

Öymen, E. E. (10 Haziran 1989). “Etnik çatışma yayılıyor”. Cumhuriyet Gazetesi. 3.

Özkoşar, B. (2010). Mesxi miyiz yoksa Türk mü. http://www.ahiska.net/makale/2278/3/mesxi-miyiz-yoksa-turk-mu.

Panchenko, N. (2004). “Aleksandr Tkachenko: my sami navadem poryadok v nashem dome” [Aleksandr Tkachenko: evimize düzen getireceğiz]. Naslediye Otechestva, 24.

Pentikäinen, O., Trier, T. (2007). Between Integration and Resettlements: The Meskhetian Turks” [Entegrasyon ve İskan Arasında: Ahıska Türkleri]. European Centre for Minority Issues Working Paper, 21, 23.

Piriyeva, S. (2005). Ahıska Türkleri Azerbaycan`da. Bakü: Elm Yayınevi.

Piriyeva, S. (2005). Ahıska Türkleri Azerbaycanda. Bakü: “Elm” Yayınevi.

russian.eurasianet.org

Sabah Gazetesi. 22 Temmuz 2004. **http://www.sabah.com.tr/2004/07/22**.

Sargın, 2006: 56.

Sargın, H. (2006). Ahıska Türkleri İle İlgili Politikaların Stratejik Boyutu. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Sarısır, 2006: 50.

Sarısır, 2006: 72.

Sarısır, S. (2006). Demografik Oyun SÜRGÜN (1919 - 1923). İstanbul: İQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Savva. M. V. (2007). Krosnodar bölgesinde Ahıska Türkleri. Bilgi Araştırma Toplusu – Öğretim Materyalleri. Krosnodar: Yurrts Yayınları.

Saydam, A. (1997). Kırım ve Kafkas Göçleri. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Seferov, R. Akış, A. (2008). Sovyet Döneminden Günümüze Ahıska Türklerinin Yaşadıkları Cografyaya Göçlerle Birlikte Genel Bir Bakış. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (24), 395 – 396.

Seferov, R., Akış, A. (2008). Sovyet Döneminden Günümüze Ahıska Türklerinin Yaşadıkları Coğrafyaya Göçlerle Birlikte Genel Bir Bakış. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmalar Dergisi, 24, 393-411.

Seferov,. Akış, 2008: 405.

Simon, J.L., Burstein, P. (1935). Basic Research Methods in Social Sciences, New York, Random House.

Swerdlow, 2004: 27.

Swerdlow, S. (2004). Reflections on transnational minorities and human rights: Meskhetians and Hemshins in Georgia and Krasnodar [Ulusötesi azınlıklar ve insan hakları ile ilgili düşünceler: Ahıska Türkleri ve Hemşinler Gürcistan ve Krosnodar`da]. Bulletin: Anthropology, Minorities, and Multiculturalism, 5, 1-27.

Şakiroğlu, R. (2002). Tarihte Ahıska Türkleri (Garibim Bu Vatanda). Sanatta Yeterlilik Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sinema – Televizyon Anasanat Dalı.

Şakirov, 2004: 13.

Şakirov, 2004: 16 – 17.

Şenel, M., Meskhidze, M. (2010). Gürcistan`ın Cavakheti Bölgesi Ağzında Türkçe Söz Varlığı. Karadeniz Araştırmaları Dergisi, 27, 220 – 221.

Şimşir, 1970: 177.

Şimşir, B. (1970). Rumeli`den Türk Göçleri. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Taşdemir, T. (2005). Türkiyenin Kafkasya politikasında Ahıska ve sürgün halk Ahıskalılar. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Tefrika. (1 mayıs 1956). "Stalinin Cinayetleri, Evvela Stalin`i öldürmek istiyorduk". Tercüman Gazetesi. 2.

The Forced Migration Projects of the Open Society Institute. (1998). MeskhetianTurks: Solutions and Human Security. New York: The Forced Migration Projects of the Open Society Institute.

The Population Studies and Training Center. (2005). Meskhetian Turks and The Regime of Citizenship in Russia. Research Paper. Russia: The Population Studies and Training Center.

Türk Dil Kurumu. (1983). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Uravelli, O. (2009). Fergana Felaketi: 20 Yıl Önce ve 20 yıl Sonra. Bizim Ahıska Dergisi, 17, 16.

Usaçeva, V. (2009). Turki - meskhetinsı: krutoymarşrut [Ahıska Türkleri: sarp güzergahı] İstoriya, 1 (004), 5.

Uzunçarşılı, İ. H. (2003). Osmanlı Tarihi Kronolojisi. c.3. İstanbul: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Veyseloğlu, A. P. (1999). Ahıska Türkleri`nin Dramı. Ankara: Türkiye Yayın Hakları Ocak Yayınları İnşaat, Madencilik, Turizm Tic. Ltd. Şti.

Washington, 5 (AP). (6 Haziran 1956). "Türkiyeye gelmek arzu eden Gürcistanlılar, Kruçev, Stalin`in Gürcistanda böyle bir kitle olduğu bahanesiyle binlerce masum insanı kurban ettiğini açıkladı". Tercüman Gazetesi. Manşet.

Washington, 5. (6 Haziran 1956). "Gürcistan Türkiye ile birleşmek istemiş". Son Posta Gazetesi. 3.

Washington, 5. (Haziran 1956). "Gürcüler Türkiye ile Birleşmek İstemiş, Kruçev, Stalin hakkında yeni sert ithamlarda bulundu". Milliyet Gazetesi. 1.

Wisconsin Department of Health and Family Services. (2005). Culture Profile: Meskhetian Turks. Wisconsin: Wisconsin Department of Health and Family Services.

Wisconsin Sağlık ve Aile Hizmetleri Başkanlığı. (2005). Ahıska Türkleri. Wisconsin: Wisconsin Sağlık ve Aile Hizmetleri Başkanlığı.

Yunus Zeyrek, Y. (2001). Ahıska Tarihi ve Ahıska Türkleri. Ankara: Kozan Ofset Matbaası.

Yürükel, 2004: 50.

Yürükel, S. M. (2004). Batı Tarihinde İnsanlık Suçları. İstanbul: Marmara Grubu Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayını.

Yüzbey, İ. (2008). Ahıskalı Türkler ve Kültürleri. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 3 (7), 680.

Zemlianichenko, A. (9 Nisan 2010). "Lale Devri`ni bitirdi". Hürriyet Gazetesi.20.

Zeyrek, 2001: 45.

Zeyrek, 2001: 49.

Zeyrek, Y. (2001). *Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri*. Ankara: Pozitif Matbaacılık.

Zeyrek, Y. (2001). Ahıska Tarihi. Ahıska Dergisi, 1, 4.

Zeyrek, Y. (2006). Ahıska Araştırmaları. Ankara: KOZAN OFSET Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd Şti.

Zeyrek, Y. (Kasım 2002). "Şimdi de Krasnodar`mı". *Ahıska Dergisi*, 4, 6.

(13 Haziran 1989). "Misketler sığınma istedi". *Zaman Gazetesi*. Manşet.

(13 Haziran 1989). "Tarihin unuttuğu Türkler: Misketler". *Zaman Gazetesi*. 5.

(2 Mayıs 1956). "Stalinin cinayetleri, Muzaffer komutan Mareşal Tukaçevski Stalinin emrile derhal kurşuna dizilmişti". Tercüman Gazetesi. 2.

7 Haziran 1989). "Her yerde ayaklanma". Zaman Gazetesi. Manşet.

EKLER

SÖZÜN GELİŞİ

M. Çörçil Avam kamarasında beyanatta bulundu

Memurlara ikramiye

Amerika'da askerlik

Yeni Fransız ordusu

YEŞİL CANAVAR

BORSA

AKŞAM

Osman Güzel

On yedinci madde

Üçler görüşmesi

Suriye ve Lübnan'da gerginlik çok arttı

Londra'da bir tebliğ neşredildi

İngiltere Amerikalılarla müzakerede bulunuyor, bir hal şekli bulunması ümitedliyor

Sıcak dalgası

Yurdun her tarafında şiddetli sıcaklar var

Türkiye - Sovyetler

Balkanların durumu

Trieste'de

AKŞAM

KARAMALTIF CANDİKLER

Batıda Alman durumu güçleşti

Müttefikler her tarafta taarruz ederek yeniden ilerlediler

Amerikalılar Metz'e girdiler. Fransızlar Belfort'ta Alman hatlarını deldiler

Budapeşte muharebesi en şiddetli safhaya girdi

Sovyetler bütün cephe boyunca hazırlık yapıyorlar, alınan haberler kış taarruzunun başlamak üzere olduğunu bildiriyor

Sovyet Büyük elçisi

Balkan devletleri arasında anlaşma

Türk - Isviçre ticari münasebatı

Petlan ve Laval

DİKKATLER

Eski tiyatrolarda sinema yeri

SÖZÜN GELİŞİ

Avam Kamarasında bir müzakere

Kayıtsız şartsız teslim ve Atlantik beyannamesi

Timesin Türk - Rus münasebetlerine dair bir yazısı

Parti grupunda

Orta Anadoluda kış

Belediyelere tahsisat

Garip şey!

BORSA

AKŞAM

KARAMALTIF CANDİKLER

Batıda Alman durumu güçleşti

Müttefikler her tarafta taarruz ederek yeniden ilerlediler

Amerikalılar Metz'e girdiler. Fransızlar Belfort'ta Alman hatlarını deldiler

Budapeşte muharebesi en şiddetli safhaya girdi

Sovyetler bütün cephe boyunca hazırlık yapıyorlar, alınan haberler kış taarruzunun başlamak üzere olduğunu bildiriyor

Sovyet Büyük elçisi

Balkan devletleri arasında anlaşma

Türk - Isviçre ticari münasebatı

Petlan ve Laval

DİKKATLER

Eski tiyatrolarda sinema yeri

Son 24 Saatlerinde HADİSELERE BAKIŞ

SPOR

Yarınki mühim karşılaşmanın galibi kim F. Bahçe mi, G.Saray mı?

İPEK SİNEMASINDA

LOREL - HARDİ HOKKABAZ

Ev sahibi olmak fırsatını kaçırmayınız

Yeni rejimden sonra Bulgaristan Türkleri

Spor

Kiralık depo aranıyor

Atatürk ve Musiki

Bir sükûtun manası!

Büyüyor ve gençleşiyoruz

VAKIT

Sovyet ihtilâlinin 27 nci yıldönümü

Türk-Sovyet dostluğunun teyidine yeni bir vesile oldu

H. Ragıp Baydurun mesajı

RUZVELT Kazanacak mı?

Orta Avrupanın Stalingradı

Peşte'de işçiler isyan etti

Ruslar altı tümenle Tuna'yı geçmeğe çalışıyorlar

STALİN Londra'ya gidecek

YENİ YURD

Kıyombiyos şehri alındı

Muazzam nakliyat işleri

Amerikan katolik Piskoposlarının bir isteği

1. Akşam, Son Telegraf, Tanin, Ulus, Vakit, Yeni Yurd Gazetelerinin 1944 ve 1945 sayıları

Türkiyeye gelmek arzu eden Gürcistanlılar

Rusya - Yugoslavya görüşmeleri başladı

Hatay turist cenneti olmak için biraz himmet bekliyor

Zühreden dünyaya gelen radyo dalgası

Tütün Kanser yapar mı?

Stalin'in Cinayetleri

Evvela Stalin'i öldürmek istiyorduk

4 YAPRAKLI YONCA

Refik Halid Karay

Stalin'in Cinayetleri

Muzaffer komutan Mareşal Tukaçevski Stalinin emrile derhal kurşuna dizilmişti

4 YAPRAKLI YONCA

Refik Halid Karay

EMNİYET SANDIĞI

İSTANBUL BANKASI

Milliyet

BASIN KANUNU BUGÜN Meclis'te görüşülecek

Bir otel kâtibi öldürüldü

Ara seçimleri bu yıl yapılmayacak

C.H.P. bir "Mektup Gazetesi" hazırlıyor

10 GÜNDE 125 BİN LİRA KÂR

TELGRAF, TELEFON ve TELSİZ HABERLERİ

RUS - YUGOSLAV GÖRÜŞMELERİ

Saar meselesi halledildi

Fransız C. Başkanı Kıbrıs ilhakı mevzuunda ne diyor?

Gürcistan Türkiye ile birleşmek istemiş

Vakıt

Mecliste Bütçe Müzakereleri

Eskişehirde Depremin Maddi Zararı Büyük

Yedi yaralı hastahanede tedavi altında

Stalin vatan hâini

Macarlar Bugün Orda Takımımızla Karşılaşıyor

Keşmir Meselesi nasıl halledilecek

Amerika Pakistana 26.5 milyon dolarlık yardımda bulunacak

2. Tercüman, Milliyet, Son Posta, Vakit Gazetelerinin 1956 sayıları

Yine iktidar olacağız

Pekin'in propaganda savaşı

Misket Türkleri göç yolunda

NATO'dan siyasal atak

Avrupa Parlamentosu seçimleri

AKLINIZDA BULUNSUN !

ASELSAN

Önce IMF'den geçin

Batı Trakya'da Türk azınlık gündemde

Öğrenciler yeraltında

Özbekler öfkeyle saldırıyor

Türkler arasında adaylık çekişmesi

Evinizi barkınızı boş yere sigorta ettirmeyin!

Etnik çatışma yayılıyor

Dayanışma koalisyona açık

Ölü sayısı 71'e yükseldi

Ekonomi çöküş tehdidi altında

Batı Trakya'da seçim gerginliği

Özbekistan'da etnik gerilim

Facia şoku sürüyor

Hiçbir parti için net çoğunluk umudu yok

Üniversite adayları!

Sandıktan Dayanışma çıktı

Misket Türkleri ve Özbekler çatıştı

Gorbaçov'a eleştiri sağanağı

Cumhuriyet

Gürcistan'da milli rüzgâr

DÜNYA'dan

Çin'de intikam saati

"UTANÇ DUVARI"nı

Resmi ağızdan, Türklere İŞKENCE DEHŞETİ

Türkiye'de ilk kez bütün bu soruları "süper" bir imkân yanıtlıyor

Halk Sigorta'dan "Süper Yaşam Sigortası"

GÜVERCİN Zao gitti... ŞAHİN Jiang geldi...

Çin'in yeni lideri Şanghay'dan

Rafsancani 'TEK LİDER'

Küba'da, Castro'ya uzanan SKANDAL!

Temel Britannica'nın 4. cildi tamamlandı.

Pekin'de gözleri kan bürüdü

Moskova'nın başı sancılı

İsrail'den, Filistinli kıyımına devam...

Müziğe selam, Yamaha'ya devam.

PERESTROİKANIN GÜLLERİ

Tempo

Demokrasi kıvılcımı, Şanghay'a sıçradı

ÇİMSA

Türkiye kapısında, yeni 'soydaşlar'

ŞARK SİGORTA

Çin, kapkaranlık

Gorbaçov'da Türk kâbusu

Demirkaya'da konut neden ucuzdur?

18.950.000.-

Başbakan'ı vurdular mı?

Müziğe selam, Yamaha'ya devam.

Ölümüne kavga

"Sanki ikinci bir amortisör..."

GOODYEAR

Özbekistan, nereye?

Çin direnişçilerinde yılgınlık

ŞARK SİGORTA

DIŞ HABERLER

'Papandreu nereye koşuyor?'

Sağ ağırlıklı

Tepkiler vız geliyor

"Kimseyi tehdit etmiyoruz"

Mesketlere anayurt umudu

Management Trainees

GARANTİ BANKASI

Avrupa parlamentosunu seçti

Şiao Şi yeniden piyasada

"Fergana olayları Sovyet oyunu"

"Toplum sağa kayabilir"

NETBANK

Suçlu Zao

Yeni deneme beklentisi

Varşova'da molotoflar

Mesketlerin gözü Türkiye'de

TATİL CENNETİ BODRUM TORBA TATİL KÖYÜ'NDE KRALLARA LÂYIK BİR TATİL!

100.000 PEŞİN 100.000 TAKSİTLE

Milta

Son kozlar oynandı

Yetki kavgası

"Olaylar hesaplaşma"

Özbekistan olayları bir birikimin sonucu

İmre Nagy'ye selam

"Kanlı buyruk"

Türk-Yunan sınırı kapandı

Yeni dengeler

Özbeklere benzin ve votka dağıtılmış

Gorbaçov, Almanya fatihi

ÇANAKKALE ÇİMENTO Sanayii A.Ş. açılışa davet

Mesketlere baskın

Çin, ABD'yi suçluyor

Yunanistan'da son kozlar

TATİL CENNETİ BODRUM TORBA TATİL KÖYÜ'NDE KRALLARA LÂYIK BİR TATİL!

Şimdi de geyşa SKANDALI

ÖZBEK TERÖRÜ

Çinli susmuyor

Commodore 64

Neden alınır? Nerden alınır? Kaça alınır?

Teletek Güvencesi

Pekin duruldu, ülke kaynıyor...

Kaybolmuş bir halk MESKETYALILAR

FOTOKOPİDE OLAY!

mita

Kapital

DIŞ HABERLER
Şimdi de asker askeri vuruyor
Özbekistan'da Türkler boğaz boğaza
Dayanışma ile "büyük koalisyon"
1. KAUÇUK FUARI
7-11 Haziran 1989
TÜYAP
DIŞ HABERLER
ÇİN'DE İÇ SAVAŞ
Şimdi de Özbekistan
YAZ DÖNEMİ
Milliyet KİTAP SATIŞ KAMPANYASI
DİZİ YAZILAR
lk yıllarda vatan hasreti
Çeteci yargıç
Mesket Türkleri
DIŞ HABERLER
'Çin uyandı, artık durmaz
Polonya'da "seçim" bunalımı
Etnik gerginlik sürüyor
HABERLER
Göçmenlerin hepsini alırız
İngiliz basınından İslam Konferansı'na eleştiri
"Aşırı İslamcılar dişlerini gösterdi"
Sofya'ya sert tavır

12 bin milis, Misket'ler'in katledilmesini önleyemiyor

ÖZBEKİSTAN'DA İSYAN

Çin'de büyük temizlik

Sakharov ile GORBAÇOV kavga etti...

Siviller ellerine geçirdikleri askerleri asıyorlar...

Çin'de iç savaşa doğru!

YORUM

HUMEYNİ VE SONRASI

Aydınlar temizlenecek Çin'de karanlık bir dönem başladı

Orta Asya'da Türkler çatıştı

Komünistler ezildi

"Tren kazasının sebebi ihmal"

Pekin'de sessizlik... Olaylar diğer şehirlere sıçradı

Çin'de, ordu-halk savaşı

YORUM

MİSKET TÜRKLERİ

BİLKENT ÜNİVERSİTESİ'NDEN BURS DUYURUSU

ÇEK GİT!

Türk, Türk'ü boğuyor...

Özbekistan'da katliam sürüyor

Hava Durumu

Türk adaylar: "Kazanacağız"

Çünkü, konut Demirkaya'da ucuzdur.

18.950.000.-

Yunanistan sınırı kapattı

Misket katliamını parti düzenledi

Çin'de 3 öğrenci için idam kararı

Batı Trakya'da fırtına öncesi sessizliği

Türk düşmanı papaz engellendi

YORUM

GLASNOST VE OSTPOLİTİK

"Türk hükümetinden destek bekliyoruz"

Moskova, Türkiye'yi protesto etti

Çinli gençler ABD VİZESİ PEŞİNDE

Sovyetler'de, Çin'de, Polonya'da "bir şeyler" oluyor

"Komünizme karşı ayaklanma"

Türk lider Wuer her yerde aranıyor

Misketler "Türkler'e hürriyet" bayrağını açtı

Çin lideri TV'de açıkladı: "Kanlı olayların sorumlusu benim"

Deng: "Halkı da ezeriz"

"Türkiye'ye gitmemize müsaade edin"

Rum lobisi Ermeni KARTINI OYNUYOR

Girit'te kanlı firar

TERCÜMAN POLİTİKA

Bulgaristan'ı NATO'ya şikâyet ediyoruz

Bulgar'a lânet

Moskova'da "Faşist Sofya" lânetlendi

İNÖNÜ: "Bulgaristan'daki zulme herkes karşı çıkmalı"

Dış Politika

Time komünist dünyasını değerlendirdi

"Çin, SSCB ve Polonya'da kızıl rejime isyan."

Yunan seçmeni kararsızlaştı

Yunan'dan yeni komedi

Kılıç: "NATO çizgisinden ayrılmayız"

Mıskat Türkleri toplu mezarlara gömüldü

Özbekistan'da suçlu: "Komünist yöneticiler"

Fransa'dan Polonya'ya demokrasi primi

Çin'de devlet terörü başladı

Bulgar zulmü ABD Kongresi'nde

Yunan TV'sinde KOMEDİ

Çin'li gençler boyun eğmiyor

"Yabancı düşmanı değiliz"

Benazir Butto üç ayda iktidarını kuvvetlendirdi

Askerler ev ev dolaşarak binlerce kişiyi tutukladılar

Çin'de siyasi terör

Güney Amerika'da Araplar

Özbekistan'da kanlı olaylar

Rusya matem içinde

Pekin askerden geçilmiyor

Çin'de hayat durdu

Kremlin'den Özbeklere gözdağı

İsrail, Mısır'ın arabuluculuk teklifini reddetti

İslâmi eğitim çıkmazı

Skandal kadın

HACCA GİDECEKLER İÇİN

İslâmî çehreli Rus düşmanlığı

KGB, tabu değil!

HAMAS liderlerine işkence

Zaman

Muhalefet yanaşmıyor

'Zulüm hiçbir devlete yakışmaz'

SHP'de sol kanat şimdilik gitmiyor

Yunanistan'ın yeni oyunu!..

TRT düğümü 'Anlayışa' kaldı

'Dişe diş-kana kan'

Afganistan'a empoze çözüm

"Bush akıllı bir lider"

Kremlin'i kızdıran girişimler

Müslümanlarla Kızıl Ordu çatıştı

Dayanışma ezdi geçti

Biz İsmailiyiz, dediğimizi yaparız

Zaman

Bu iş böyle gitmez

Aralar açılıyor

Hayali MİT'çiler işi azıttı

Misketler sığınma istedi

Avrupa'nın geleceği görüşülecek

Ateşle yazılan mesaj

Asimilasyona çare: Göç

Ordu, son hamleye hazırlanıyor

Stalin tarafından sürgüne gönderildiler

Komünizm, iflasta...

ABD'den ölçülü adım

Ölü sayısı artıyor

Batı Avustralya'da ilk İslâmi ilkokul

Zaman

İşte komünizmin çöküşü

Halk sokaklarda

Humeyni defnedildi

SHP'nin kapıları Sol'a kapanıyor

3. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Tercüman, Türkiye, Zaman Gazetelerinin 1989 sayıları

Ahıska Türklerinin Rusya Dramı

07 Eylül 2011 BİZİM AHISKA

Uluslararası Ahıska Türk Dernekleri Federasyonu Başkan Yardımcısı ve İzmir Dernek Başkanı Dr. İbrahim Agara, Rusya'nın Rostov ve Krasnodar vilâyetlerine giderek, orada zor şartlar altında hayat mücadelesi veren ve ABD'ye göç etmek zorunda bırakılan Ahıska Türkleriyle görüştü.

Federasyon Danışma Kurulu Üyesi Gazeteci Yazar Hakkı Dedeler, Agara'yla Krasnodar'la ilgili bir röportaj yaptı.

1944'te Stalin tarafından anavatan Ahıska'dan sürülen 120 bine yakın Ahıska Türkü, Orta Asya ve Sibirya'ya gönderildiler. Açlık ve hastalıktan 17 bini çocuk olmak üzere 30 binden fazla insan vefat etti. Sürgün sonrası 45 yıl Özbekistan çöllerini cennete çeviren 100 binden fazla Ahıska Türkü, 1989 Özbekistan Fergana Vadisi'nde KGB'nin provokasyonları sonucu ikinci bir sürgüne tabi tutuldu. KGB'nin amacı bu Türk Toplumunu yok etmekti. Bu sebepledir ki, terk edilmiş köy ve ilçelere 30-40 Rus ailesi içine zorunlu olarak sadece bir iki Türk ailesi yerleştirildi. Bu dönemde bir kısım Ahıskalı, kendi imkânlarıyla Krasnodar ve Rostov vilâyetlerine yerleşliler. 15 senedir burada yaşamaktadırlar.

Krasnodar'da Vahşet

07 Eylül 2011 BİZİM AHISKA

Rusya Federasyonu'nun Krasnodar vilâyetinde yaşayan Ahıska Türklerinin problemleri günden güne artmaktadır.

Dergimizin önceki sayısında geniş bir şekilde yer verdiğimiz Krasnodar'daki çekilmez hayat, bir cinayetle yeni boyutlara ulaştı.Bu cinayeti bildiren Rus Haber Ajansı **"Kubanlı bir Rus, iki genç Ahıskalı kızı silâhla öldürüp diğer Ahıskalıları da vuracağı tehdidinde bulundu"** başlığıyla yer verdiği haber yazısını aynen veriyor, ilgilileri yeniden uyarıyoruz.

Ahıska Türklerinin liderlerinden Server Todorov, 26 Aralık'ta, İnsan Hakları Komitesi Novorossiysk şubesine başvurarak Krasnodar ili Kırım ilçesi Russkoye köyünde iki kişinin katledildiğini bildirdi. İnsan Hakları Komitesi Novorossiysk Şubesi'nin REGNUM Haber Ajansına yaptığı açıklamada, 26 yaşında Narmine ve 19 yaşındaki Nargile isimli iki Türk kızı, Rus komşuları tarafından katledildi. İkisi de ABD'ye göç programına başvurmuşlardı.

Olay yerine gelen İnsan Hakları Komitesi yetkilileri, kendi evlerinin avlusunda öldürülmüş genç kızların cesetleriyle karşılaştı. Öldürülen kızların annesinden alınan bilgiye göre olay şöyle cereyan

4. Bizim Ahıska, Ahıska ve Ahıskalılar Dergilerinin 2004 sayıları

1. Akşam, Hürriyet, Sabah, Zaman Gazeteleri ve Bizim Ahıska Dergisinin 2010 sayıları

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Orkhan Faigov
Doğum Yeri ve Tarihi	Azerbaycan/Saatli - 26/12/1988
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	2006-2011 Hazar Üniversitesi (Azerbaycan) “Humanity and Social Sciences” (Sosyal Bilimler) fakültesi, Gazetecilik Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	2012-2015 Atatürk Üniversitesi (Türkiye) Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce, Rusça, Azerice
İletişim	
E-posta Adresi	Faiqovorxan@gmail.com
Tarih	